

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תשע"ו

מפתח הברכה

הכולל:

חלק א. מדריך להנהגה על פי ההלכה מקומות
עבודה, ועוד מהלכות צניעות וקדושה

חלק ב. הלכות ודברי חיזוק בעיניני קדושה

יעקב ישראל לוגאסי

פעיה"ק ירושלים תובב"א

מרחשון תשע"ד



ספר זה הוקדש
לעלוי נשמת
לאה פרידה בת חנה
נלב"ע כ"ד תמוז תשס"ח

ולהצלחתם ולזכותם
ברוחני ובגשמי של הבנות
אהובה ליבה
לאה פרידה
ואדר מלכה אסתר
והוריהן היקרים

ישלם ה' משאלות ליבם לטובה ולברכה,
ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו

בס"ד

בקשה מעומק לב
בדבר הקפדה על צניעות במקומות עבודה

לאחינו בני ישראל היקרים!

הנה אף שפשוט שיש לכל אדם מישראל (הן איש והן אישה) להימנע מלעבוד במשרדים שעובדים שם גם נשים וגם גברים ואפילו הם אנשים יראי שמים מהוגנים וכבר אמרו חז"ל סחור סחור אמרינן לנזירא וכו', בכל זאת באנו בשורות אלו בקריאה מעומק לב לאותם אלו שעדיין מוצאים עצמם לעת עתה שעובדים במקומות הללו, שלכל הפחות שיקפידו ביתר שאת בכל עניני הצניעות, ויש לכל אחד ואחת מהעובדים והעובדות במשרדים הללו להיות בקי היטב בכל הלכות הקונטרס "מפתח הברכה" שיצא זה עתה לאור ע"י ת"ח מובהקים. ושוב הננו לחזור ולהדגיש שהחובה על כל איש ואשה מישראל להמנע כליל מעבודה במקומות הללו.

וד' הטוב יזכה ויברך את כולם שתהיה פרנסתם בהיתר מידו הרחבה בלי שום מכשול רח"ל.

הכותבים והחותמים מתוך חרדה ואחריות על קדושת ישראל

ראש ישיבת
"מורח יוסף"
משה זיסק

ראש ישיבת
"תורה אור"

ראש ישיבת
"קמניץ"

בזה ע"י איוס פיינחס זצ"ל

מראשי ישיבת
"מורח יוסף"

ראש ישיבת
"תניי משה"

רב קהילות
"תניי חשיבות"
בית גן

יוסף חיים קרליץ

וגאב"ד "אהבת שלום"
נשיא יישוב

משה מרדכי

ראש ישיבת
"תחן עובדיה"
מחברים "לקוט יוסף"

מראשי ישיבת
"קול תורה"

חבר הכרז
אברהם גרשון

יוסף חיים קרליץ

דוב וסרין ירושלים



יוסף חיים קרליץ

בס"ד, י"א תמוז תשע"ד
4-1249/ע"ר

קריאת קודש

הנני בזה לעודד ולחזק ידי העוסקים במלאכת הקודש בענייני צניעות וקדושה, בהוצאת הקונטרס החשוב "מפתח הברכה" שחובר ע"י חובר חיבורים מחוכם, ירא ה' מרבים, מרביץ תורה לעדרים, תהלתו בקהל חסידים, שמן תורק שמו, ועליו יציץ נזרו כבוד שם תפארתו, הרה"ג רבי יעקב ישראל לוגסי שליט"א.

קונטרס זה מדריך להנהגה ע"פ ההלכה במקומות עבודה, אשר בזמנינו נשים רבות נוטלות על עצמן חלק גדול בעול הפרנסה, ובפרט נשי אברכים המאפשרות על ידי כך לבעל לשקוד ולעמול על התורה בכולל, והם עוזרים לפרנסת הבית, ובקונטרס זה מפורטים כל ההלכות וההליכות שיש לנהוג בהם כדי להשמר ולהנצל מאיסורים חמורים, וממכשלות המצויות המביאות חלילה להרס משפחות טובות.

וכבר הארכנו בכמה מקומות בספרים ילקוט יוסף בענייני הצניעות וההסתכלות בנשים, ראה בזה בהלכות פסוקי דזמרה מהדורת תשס"ד (עמ' תר"ס), ובהלכות כיבוד אב ואם כרך ב' (עמ' רמ"ז), ובספר אוצר דינים לאשה ולבת קונטרס "קדושים תהיו" הנהגות צניעות לאשה ולבת.

א. ובדבר מה שהזהיר על בגדים המושכים את העין, יש לציין בזה ענין הפאה נכרית, שיש לזהר מאד שלא לבוא למקום העבודה בפאות מושכות את העין, ובלא"ה לדעת הרבה פוסקים קדמונים אין להתיר לאשה נשואה לצאת ב"פאה נכרית" ברשות הרבים, ומה שכמה אחרונים נתלו בדברי השלטי גיבורים להיתר, הנה בדפוסים החדשים נתברר, שהשלטי גיבורים עצמו לא התיר אלא בחצר, ולא ברשות הרבים. וראה מה שהארכנו בזה בילקוט יוסף שבת כרך א' חלק שלישי מהדורת תשע"ג,

בסימן רעא. ובפרט בזמנינו שעושים את הפאות במומחיות עד שלא ניכר כלל אם האשה הולכת בשערותיה הטבעיות בגילוי ראש, או בפאה נכרית. ומכל שכן שיש לאסור בזה לבנות הספרדים, מאחר שכל גאוני ספרד המפורסמים פסקו לאסור בזה, והעידו שבמקומותינו לא נשמע מעולם מנהג כזה לצאת בפאה נכרית לרשות הרבים. ורק לאחרונה החלו נשים ספרדיות ללבוש פאה נכרית, בהשפעת החברות שלהן, וצריך להבהיר להן, שכל גדולי התורה, צדיקים וחסידיים, מעדות המזרח, לא התירו מעולם לנהוג כן במקומותינו, ובפרט שראוי להחזיק בחומרות בענינים אלו דוקא, ואמאי שלא יחושו להחמיר בדבר חמור כזה. ואף בפאה ועליה כובע ראוי להחמיר, וכל בעל ישיפע על אשתו בדרכי שלום, ויבאר לה חומר הענין והאמת והשלום אהבו.

ב. ויש להזהיר עוד כי אסור לאשה לצאת למקום עבודתה כשהיא מבושמת ומאופרת יותר מדאי, עד שריחה נורף. והוא על פי מה שאמרו בגמרא (ברכות כב:) וברגליהן תעסנה, אמר רבי יצחק מלמד שמטילות מור ואפרסמון במנעליהן ומהלכות בשוקי ירושלים, וכיון שמגיעות אצל בחורי ישראל בועטות בקרקע ומתזות עליהן ומכניסות בהם יצר הרע כארס. ע"כ. וכן פסק הרמב"ם (פרק כא מהלכות איסורי ביאה ה"ב), ובטור ובשלחן ערוך

(אבן העזר סי' כא).

ג. ועוד יש להבהיר, כי אף שאשה שבעלה בעיר, פעמים שאין איסור ייחוד, מפני שחוששת מבעלה, שמא יגיע עתה, מכל מקום אם המתייחד היה לבו גס בה, כגון שגדלה עמו, או שהיא קרובה שלו, וכל כיוצא בזה, לא יתייחד עמה אף אם בעלה בעיר. וצריך שתהיה הדלת פתוחה באופן שיוכלו להפתיעם ולהכנסם לחדר. ובכל מקרה אין להקל לסגור הדלת במנועול ולמנוע מאחרים כניסה באופן מוחלט.

לכן בואו ונחזיק טובה לאותם העסקנים הפועלים לחיזוק ולביצור חומת הקודש בהוצאה לאור קונטרס הנ"ל, באלפי עותקים, להפיצם בישראל ולחלקם בקרב היראים לדבר ה'. אשר בו מפורטים לפרטים כל ההנהגות, ודברי חיזוק ומוסר לבאר בהרחבה חשיבות הצניעות והקדושה בקרב ישראל, ויוכלו כל איש ואשה למצוא

Yitzchak Yosef
Rishon Lezion Chief Rabbi Of Israel
President of the Great Rabbinical Court

יצחק יוסף
ראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול

לנגד עניהם את כל ההלכות השייכות להם במקומות עבודה וכיוצא, אישר חילם לאורייתא. אשריהם ואשרי חלקם שמזכים את הרבים ומרבים קדושה בעם ישראל.

ויהי רצון שנזכה להרבנות הקדושה והטהרה, ושתשרה השכינה בתוכנו, איש ואשה שזכו שכינה שרויה בניהם, ויזכו לראות כל זרעם ורע ברך ה', לאורך ימים ושנים, בטוב ובנעימים.

בברכה ותורה,


יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול



תוכן הענינים

חלק א

מדריך להנהגה על פי ההלכה במקומות עבודה,
ועוד מהלכות צניעות וקדושה

- 1 הקדמה
2 פתיחה
המכשולים החמורים המצויים אצל נשים העובדות במשרדים
2 ובחגיות

פרק א'

הנהגות למניעת קרוב דעת וידידות

- 7 חובת השמירה על מרחק בגת העבודה
8 אספות בעניני העבודה
8 הדרך לעבודה וממנה
9 הלבוש בעבודה
10 הערות כלליות
11 לעבד בקביעות במקום שיכולים לבוא איזה פעם לידי יחוד: ...
מי שצריך ללכת לאיזה משרד [שאינו במקום עבודתו], האם
עליו לברר מתחלה אם קים שם חשש יחוד. 12
12 אחריות אב ששולח את בתו לעבד במשרד

פרק ב

הלכות צניעות כלליים הנוגעים לכל מקום

- 13 שחוק וקלות ראש:
13 קריצת ידים ורמיזת עינים:
14 נגיעה.

14	נגיעה בקרובות
14	עצה טובה:
14	נתינת יד דרך נימוס
15	אין עצה ואין תבונה לנגד ה'
15	השתמשות בנשים:
15	ישיבה במקומות נפרדים:
16	מסבות:
16	נתינת מתנות:
17	קריאה בשם משפחה:
17	דיני אסור הסתכלות בנשים:
18	שלא ללכת אחורי אשה:
19	הליכה לרופאים
20	בקור איש חולה
20	תספרת אצל איש
20	מתנה לאשה
20	נאום בפני גברים
20	ישיבת משפחות בסעודות מרעים או בבתי מלון
21	רקוד בפני גברים
21	שיחה בפני גברים
22	נגיעה ולחיצת יד
22	מקומות רחצה
23	עשון סיגריות
23	נסיעה באוטובוסים "מהדרין"
23	צניעות ליד אחרים
24	שרות צבאי ולאמי
24	הופעות וסרטים
24	לא להתעניין בעניינים הצנועים של אחרים
25	ציאה וטיול ברחוב

26	צניעות בענין מלצרים ומלצירות ומחצה בשמחות
26	דבור בקול רם או בקול שחוק ברחובות
26	זהירות בדברים שכיחים
27	ריצה ברחוב
27	תלית בגדי כביסה במקום צנוע
28	צניעות התסרוקות וכו' והגשה לאורחים
28	צניעות בשיחות טלפון
29	הזהירות בענין השמעת קול זמר אשה
29	השמעת קול רעש על ידי הנעלים - פרצה בצניעות
	עמידה או התקהלות במקומות צרים, ובפרט בשמחות, ובפרט
30	בלגיות המת
31	בענין אפור והתבשמות
33	הצניעות בהתנהגות חברתית
34	רבוי שיחה עם גברים
34	נסיעה בטרמפים
35	אשה הנוסעת במונית או באוטובוס

פרק ג

הלכות יחוד הנוגעים לכל מקום ובפרט למקומות עבודה

37	חזר אסור יחוד
38	קפיצה מהרכבת
39	הלכות
39	מהו יחוד
40	גיל היחוד
40	דיני יחוד בקרובות
41	עם כמה אסור להתיחד
44	פרטים נוספים בהלכות יחוד
46	נמצא לסכום

47	הערה כללית
----	------------------

פרק ד

הלכות צניעות הנוגעות ללבוש

47	הלכות בגדי צניעות
47	א. אסור יצור או מכירת בגדים הנוגדים להלכה
48	ב. ששע בחצאית
49	ג. צניעות המנעלים
49	ד. לבישת בגד אדם או משנה
50	כסוי הצואר כהלכה
51	חלוקים
52	כסוי השרוולים כהלכה
53	כסוי הרגלים כדת
53	זהירות מגרבים שקופות
54	אורך השמלות כדן
55	בגדים שקופים
57	בגדים הדוקים
58	בגדים בצבע העור
58	חנוך הבנות למלבוש צנוע
59	זהירות מבגדי "מודה" אשר יסודם על אדני הפריצות
60	דיני כסוי הראש
61	חמר אסור גלוי שערות האשה

פרק ה'

משמרת למשמרת בנושא צניעות

65	מכתב לאשה במקום עבודה
----	-----------------------------

פרק ו

הלכות "קדושה וצניעות" מספר "חוט שני" - שיעורי הגר"נ קרליץ שליט"א

פרק א - להתרחק מהנשים, איסור הסתכלות 71

איסור שחוק וקלות ראש, קריצה ורמיזה לאשה 71

פרק ב - איסור הסתכלות 72

פרק ג - תכשיטים בשמים, צביעת הפנים 74

פרק ד - הליכה במקום שנמצאות שם נשים שלבושם אינו צנוע

..... 74

פרק ה - איסור הרהור ותיקונו 76

פרק ו - באיסור להלך אחר האשה, ולהתרחק מן הנסיונות 77

פרק ז - פרועות ראש בפנויה, וכיסוי הראש בנשואה 78

פרק ח - שידוכים, הנהגות בין חתן לכלה לפני הנישואין 79

פרק ט - איסור השתמשות באשה - מקומות עבודה 81

פרק י - קול באשה, אחותו, אמו 82

פרק יא - אין שואלים בשלום אשה 83

פרק יב - ענינים שונים 84

תקנון צניעות למרפאה דתית 92

פְּנִיָּה לְמִנְהָלִי וּמַעֲסִיקֵי עוֹבְדוֹת 93

חינוך לצניעות והרגלים נכונים 97

חלק ב

הלכות ודברי חיזוק בעניני קדושה

- א. חרבן הבית - חרבן העבודה והיראה. 101.....
- ב. סלוקן של צדיקים כמו כן - חרבן העבודה והיראה. 103.....
- ג. בהעדר ההכרה - המכה בכפלים. 104.....
- ד. מזמור לאסף. 106.....
- ה. חרבן בית המקדש והריגת הצדיקים מאותה סבה. 108.....
- ו. כגדל התרדמה כן גדל הזעזוע. 110.....
- ז. על מה יש לנו להתעורר? 112.....
- ח. אוי לו לבנין שהתמוטטו יסודותיו!... 113.....
- ט. וצדיק יסוד עולם (משלי י, כה) 116.....
- י. קדשת הצדיק. 117.....
- יא. עוד מקדשת הצדיק. 119.....
- יב. המסר מכל הנזכר לגברים. 121.....
- יג. עוד מסר לגברים מכל הנזכר. 124.....
- יד. המסר מכל הנזכר לנשים. 126.....
- טו. פרנסתו של אדם תלויה בשמירת עיניו וקדשתו. 127.....
- טז. השומר טבעו ומשמר את עיניו - זוכה להנהגה נסית. 131.....
- יז. אגרת אמונה אמתית. 133.....
- יח. מעלות נוטרי היסוד. 139.....
- יט. האמונה תלויה בשמירת היסוד. 142.....
- שאלות ותשובות בנושא קדשה** 165.....
- פנה אל תפלת הערער... תכתב זאת לדור אחרון. 238.....
- מדברי הגאון הרב שך זצ"ל. 240.....

חלק א

מדריך להנהגה
על פי ההלכה
במקומות עבודה,
ועוד מהלכות
צניעות וקדושה



יסוד הספר

לא הארכנו במקורות ההלכות המובאות בקונטרס זה כדי להקל על הקורא במרוצת הקריאה.

ההלכות שהובאו בקונטרס זה הינם מיוסדים ומבוססים בעיקר על הספר "יצא אדם לפעלו" - מדריך לצניעות במקומות עבודה להרה"ג רבי שמואל ניימאן שליט"א שערכו עם מקורות בעיון כראוי, וספרו מעוטר בהסכמותיהם של הגאונים: רבי משה הברשטאם זצ"ל, רבי נסים קרליץ, רבי מאיר ברנדסדארפר, רבי ישראל הלוי בעלסקי - ר"י "תורה ודעת"-ברוקלין, האדמו"ר מוויז'ניץ, רבי משה שאול קליין, ועוד.

וכמו כן הלכות הלבוש מבוססים ומיוסדים בעיקר על הספר המפורסם "משבצות זהב לבושה" המדויק להפליא, ומעוטר בהסכמותיהם של הגאונים: רבי שמואל הלוי וואזנר, רבי נסים קרליץ, רבי פנחס שיינברג, הגה"צ רבי שלמה וולבה זצ"ל, רבי שמעון בעדני, רבי מנשה קליין - אב"ד אונגוואר - ברוקלין, וכמו כן עבר ספר זה השקעה של שעות רבות מהגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצוק"ל, וכן העברו הדברים שבספר זה לפני הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א.

ומעוד ספרים, מצות הנשים, אוהל ברכה, ועוד.

הקונטרס היה לעיני מר"ן הגראי"ל שטיינמן שליט"א ועודד והמריץ רבות את הפצתו

נחיצות הספר

הנסיונות בדורנו רבים תקיפים ותכופים, אולם אפשר לכוללם בשניים עיקריים, והמה נסיון הקדושה ונסיון הממון.

פרצות הצניעות בלבוש ובהנהגה קשות למאד בימינו, וכמו כן נסיון העוני והפרנסה עם כל הכלול בו: זהירות מאונאה שקר חנופה ועוד, המה בעיקר המבחנים שאנו נבחנים בהם לנאמנותנו לתורה ומצוותיה, והחזק בהם גבור יקרא.

ימינו שלא כבימים עברו, בימינו נשים רבות נטלו על עצמן חלק גדול בפרנסת הבית מסיבות שונות, כאלה מפני דוחק הפרנסה, וכאלה מפני שבעליהן עוסקים בתורה, וכיוצא, ואף שסיבות אלו היו קיימות גם בימים עברו, אולם כהיום ישנם אפשרויות רבות לנשים לסדר עצמן במקומות עבודה הרבה יותר מימים עברו.

ובכאן נלכדים אנו בב' הנסיונות יחד, הממון והקדושה, נסיון מספר 1 "הממון והפרנסה" מאלץ לעבוד, והפיתוי לעבוד גם במקומות שאינם כשרים ואפילו פרוצים מפתה למאד, ואז נדחפים אנו לנסיון הפירצה בלבוש, ובהנהגה שאינה תואמת כלל לבת ישראל צנועה, ואז מתעורר נסיון מס' 2 - נסיון ה"קדושה" מצד עצמו ונפגשים ב' הנסיונות יחד "באותה אשה באותו מקום ובאותו זמן..." ולא מעט שומעים אנו "קול ענות" של מכשולים ומעידות ה"י באופן שאילו ידעו מראש אותם הנכשלים את אשר יקרה אותם ממכשולות שכאלו היו מוותרים על כל הון שבעולם והעיקר שלא להגיע למה שהגיעו, והדברים מובנים.

ב"ה לפני כשנתיים זיכני ה' להוציא ספר הנקרא בשם "בית יעקב" בנושא הנהגה במקומות עבודה ועוד מהלכות צניעות, עם מאמרים וסיפורים מובחרים, ערוך ומסודר לפי פרשיות השבוע,

וב"ה אלפים רבים מבנות ונשות ישראל התענגו על ספר זה והתחזקו ממנו.

לאחרונה האירו עיני כמה ת"ח שכדאי ללקט מספר הנז' רק את ההלכות ולצרפם בקונטרס אחד כדי שיוכלו כל איש ואשה למצוא לנגד עיניהם את כל ההלכות השייכות להם להנהגה במקומות עבודה וכיוצא, וביום או יומיים של קריאה כבר יהיו כל ההלכות מונחים בכיסם ללמוד ולשמור ולעשות.

קונטרס זה שהנו צירף ההלכות מספרנו הנ"ל עבר מחדש הגהה מדויקת של כמה ת"ח מובהקים שעיקר ויסוד זה נגע מאד לליבם והעירו את הערותיהם המחוכמות והנצרכות בהתאם לבעיות המצויות במקומות עבודה באופן של ימינו, וכן ביתר עיני הלבוש וההנהגה השייך להיום.

וקראנו שם קונטרס זה בשם "שערי פרנסה", לומר לך, שכן כל הברכה והשפע תלויים אך ורק בקדושה וצניעות, וכשיש קדושה שורה ברכה, כך שהחפצים לשפע פרנסה טובה עליהם להתחזק בצניעות וכהבטחת הזוה"ק המפורסמת שאשה ההולכת בצניעות מתברכים בעלה ובניה בכל ההצלחות והברכות ברוחני וגשמי.

אנו תפילה שיהיו הדברים להועיל ולהציל, וכידוע מהגר"י סלנטר זצוק"ל שהרוצה לשבור מידה או תאוה מסוימת ילמד את הלכותיה, ועצם הלימוד והידיעה בהלכות אותו דבר יסייעוהו להתגבר.

הקדמה

מדריך להנהגה נכונה במקומות עבודה

במקומות עבודה רבים, מצוי שעובדים יחדו אנשים ונשים. מצב זה עלול להביא למכשולות חמורים בשל הקרבה התמידית בין העובדים והעובדות. לכן לכתחלה, גם הצריכה לעבד מחוץ לבית, לא תעבד כלל במקום שישנם גברים. ורק בשעת הדחק ודיעבד, תשאול רב מבהק על מקום העבודה המצע, האם לפי תנאי המקום והמצב, העבודה בו מתרת. אמנם פשוט שיש להקפיד מאד על כללי הזהירות המפורטים להלן, (אפלו בין חרדים, וקל וחמר אם נמצאים שם שאינם כאלה), כדי לשמר על גדרי הצניעות ולקיים דין השו"ע "הרחק מן הפעור ומן הדומה לו" (אבה"ע כ"א א', ובבי' הגר"א).

הכללים הכתובים כאן, הם היסודות של ההרחקה בין אנשים לנשים, שהיו ברורים ופשוטים אצל כל שומר תורה ומקיים מצוותיה בדורות קודמים. ואינם חמרות, אלא מעקרי התורה, שלא להכשל בדברים חמורים.



פתיחה

(מתוך ספר מלבושי כבוד)

המכשולים החמורים המצויים אצל נשים העובדות במשרדים ובחנייות

כתב בספר "מלבושי כבוד" (פרק יד):

לנשים העובדות בחנייות ובמשרדים מצויים מכשולים חמורים. דהנה, כשמתלבשת בצורה מהודרת, וגם משוחחת עם הקונה בשפה ברורה ונעימה - המכשולים המגיעים על ידי זה הם עצומים.

ושני דברים גורמים לתופעה זו:

א. הרגל האשה לשוחח עם אנשים מרבים לצרכי עבודתה גורם שענין השיחה עם אנשים זרים נהיה קל בעיניה, ולכן מגיעה לשיחה יתרה ושחוק וקלות ראש.

ב. מנהג המדינה שחלק ממשיכת הקונים נעשה על ידי הנעמת השירות במוכרות, ודי למבין. ומחמת שמקבל הדבר אף אצל שומרי תורה ומצוות קלי דעת, יש נשים החושבות [בתת מודע] שכדי להוכיח יעילות, או למצא חן בעיני המעסיק, יש להתבלט בלבוש, בשחוק, ובשיחה קלילה עם הקונה או המעסיק.

ודבר זה גורם גדול לנזקין ולמכשולים, הן למעסיקים והן לאנשים שאינם יראי ה' הנכנסים לחנות. ושמענו מכמה בעלי עסקים שומרי תורה ומצוות הרבה מעשים נוראים שנגרמו לנשים שהקלו ראשן בלבוש והנהגה במקום עבודתן. ומי גרם לכל אלה? האשה הזאת, שבקלות דעתה רוצה להבנות בפרנסה על חשבון עקרי הדת. ואין הכתב יכול לסבל בשום אופן כל הצריך

להאמר בנושא זה. והרוצה להבין, גבין ויחדל, וה' הטוב יכפר בעדם.

ולכן העוסקת עם רבים צריכה זהירות כפולה ומכפלת בלבושה ושיחתה, ולא תשים בפה עיניה, ובגדיה יהיו צנועים ביותר. ודי לה בצורה שצריכה לעסק עם אנשים רבים [שמסתמא צריך השעה גרם לה לעבד בזה ולא בשמחה עושה כן] - ואין לה להוסיף על זה צרת המלבושים שאינם צנועים, או צרת שחוק וקלות ראש המביאים את האדם לידי עברה.

ותרויח עוד בהקפדתה על צניעות מרבית, שלא יהיו לה בעיות מאנשים שאינם יראי ה', כי יראו בכל הנהגתה והופעתה שאינה שייכת לשטיות שלהם, והיא רחוקה מהשגותיהם. אבל אם, חס וחלילה, מתלבשת בסגנון הרחוב, ומשוחחת בקלילות, אינם רואים בה כרחוקה מהשגותיהם וכו', ונמצא שהיא גרמה לעצמה בקלות דעתה את כל הפרענות הזאת.

וכמוכן חובה לבדק את מקום העבודה, כי יסוד הצניעות - שהנשים והבנות תשארנה בחברה טובה, משום שהעובדת בחברה חלופית, או בחברת בנות שקבלו חנוך אחר, הרי שומעת שם נבול פה וליצנות, וה' ישמרנו מהתוצאות. וידוע שרוב קלקולי הבנות והנשים נגרמו על ידי החברה, והרבה בתים נהרסו בגין זה. וצריך כל אב לדאג לבתו, וכל בעל לאשתו, שמקום עבודתן יהיה מתאים לשומרי תורה ומצוות כדי שתשארנה בצניעותן.

וה' לא ימנע הטוב להולך בדרך תם, ובצניעות האשה יזכו לברכה ה' ולחיים מאשרים בעולם הזה ובעולם הבא.

וסכנה גדולה היא לאותם הנשים העובדות במשרדים או בבתי חרשת ואפלו בבגדי צניעות, כי אין אפוסטרופוס לעריות אפלו בצדיקים ונביאים נאמרה, ודבורה הנביאה תזכיר, ועוד - "התחתה אשה אש בחיקה ובגדיה לא תשרפנה".

"מי יודע כמה ברכות והשפעות טובות נמנעות מזוגות על ידי מכשלת הרבים בשמחתם"

וראוי לתת תשומת לב כּאשר עורכים שמחות בבית או באולם, שלא יהיו מצבים של תערבּת גברים ונשים והלוכי דחק בחדרי הכניסה או במדרגות, ומוטב להפסיד ממון בכדי להציל ממכשולות על ידי שכירת מקום הנקי מחשש מכשול מאשר להכשיל את הרבים, חס וחלילה. ומן הראוי להקפיד שיהיו ב' כניסות נפרדות לגברים ולנשים. והמקום ימלא את החסרון ועוד יוסיף שפע ברכה והצלחה לבעלי השמחות ולאורחיהם. והגם אשר לכאורה הערה זו נוגעת לגברים בעלי השמחות, מכל מקום על זה יש לומר "חכמות נשים בנתה ביתה", כי הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה של יראת שמים ויראת חטא, הרי על ידי "בינה יתרה" שזכו לה, זוכות להמציא אפנים של "פתרונות מצלחים" לבעיות כאלו על צד היותר טוב, ובזנות את בתיהן ובתי זרעם לשם ולתפארת, ואלו "אולת - בידיה תהרסנו" על ידי עקשנות לצורה של שמחה בהדר חיצוני מבלי לתת תשומת לב למנע מכשולים, והרי היא גורמת הרס לביתה או לבית זרעה. ומי יודע כמה עניני ברכה והצלחה ברוחניות ובגשמיות נמנעו מזוגות וממשפחות על ידי הכשלת הרבים בזמן השמחות, רחמנא לצלן, כעין מה שכתב מרן ה"חפץ חיים" זצ"ל בספרו "אהבת חסד" (פרק ו' בהג"ה).

וראוי להעיר שמצוי ענין מכשול גם בזמן צער, רחמנא לצלן, כגון במקום של "תנחומי אבלים" שבמקום הכניסה או בפרוזדורים יש תערבּת גברים ונשים. ומבאר במקרא ובגמרא, שגם בעת הספד יש אסור לתערבּת אנשים ונשים, ובזכות שמירת הצניעות יגדר הקדוש-ברוך-הוא פרוצות עמו ישראל ברחמים. (שם) וכן בשעת החפה שנהוג שמתקבצים הנשים סביב

החפה בקרוב עם הגברים, ראוי לכל אשה יראת ה' להזהר שלא יגרם מכשול מתחת ידה ולהצטנע במקום צנוע שאין בו גברים



פרק א'

הנהגות למניעת קרוב דעת וידידות

א. עובדים ועובדות לא ישוחחו יחד על נושאים שאינם נוגעים ישירות לתפקידם (בעניני חדשות, פוליטיקה וכדומה, ואפלו לא לנסות להחזיר אחד מהעובדים בתשובה). הדבר אסור גם בשיחה שמשתתפים בה כמה עובדים, וקל וחומר בשיחה ביחידות בין עובד לעובדת.

יש להזהר מלשוחח שיחות שאינם מעניני העבודה גם בפגישה אקראית ברחוב או בטלפון. ואפלו בעצות בדברים הנצרכים יש להמנע כל שאינם קשורים באפן ישיר לעניני העבודה.

ב. כל דבור הנצרך לעבודה, צריך להתבצע בצורה מאפקת, ללא כל סממן של קרוב הדעת ויחס אישי.

אין לשלב בשיחה בדיחות, דברי ליצנות או קלות דעת.

ג. מחוץ לשעות העבודה, יש להמנע מלנהל שיחות טלפון בין עובד לעובדת אפלו בעניני העבודה. ובמקום הכרח, ראוי שהעובד ימסר את ההודעה לעובדת על-ידי בעלה או אביה.

ד. לא יפנו אחד לשני בשמות פרטיים או בכינויים, אלא רק בשם המשפחה, ורצוי בתוספת 'הרב' 'מר', 'הרבנית' או 'גברת'.

ה. כָּכֵלִל: יֵשׁ תְּמִיד לְהַקְפִּיד שִׁיחָה הַשִּׁיחָה בִּינֵיהֶם בְּסִגְנוֹן רִשְׁמִי וְלֹא יְדִידוּתִי וְאִישִׁי, מִשּׁוּם שֶׁהִתְיַחֲסוּת אִישִׁית מְבִיאה לְקִרְוֵב הַדַּעַת בִּינֵיהֶם וְעִלּוּלָה לְהִבִּיא לְמַכְשׁוּלוֹת חֲמוּרִים.

ו. אָסוּר לְאִישׁ לְשָׂאֵל לְאִשָּׁה בְּדַבָּרִים הַנוֹגְעִים לְחַיֵּיהָ הַפְּרִטִּים חוּץ מִהַעְבֹּדָה, וְכֵן אָסוּרָה אִשָּׁה שֶׁתִּשְׂאֵל בֶּן מֵהָאִישׁ, כְּגוֹן:

הֵיכֵן הֵייתָ בַּשַּׁבָּת שֶׁעָבַרָה? הָאִם נִסְעָתָם לְחַפֵּשׁ לְאִיזָה מְקוֹם. אֵיךְ חָלַף הַחֹפֶשׁ?

הָאִם אַתָּם אוֹכְלִים מֵאֵכֶל זֶה? אוֹ הַכֶּשֶׁר זֶה וְכדו', אִיפֹה בַּעֲלֶךְ לּוֹמֵד וְכדו'.

וְאֵין צָרִיךְ לֹאמַר שֶׁיֵּשׁ לְהִמָּנַע מִכָּל הַתַּעֲנִינּוֹת עַל שְׁלוֹם בֵּית וַיִּיחָסִי מִשְׁפָּחָה וְכדוּמָה.

- וְכֵן כָּל כְּיוּצֵא בְּזֶה, הֵייתָ וְהַתַּעֲנִינּוֹת שֶׁכְּזוֹ מְרַבֶּה חֲבֵה וְרַעוּת. וְהוּא הַדִּין שֶׁאָסוּר לְאִישׁ לְשָׂאֵל גַּם מֵאִישׁ אַחֵר עָלֶיהָ עַל דְּבָרִים כָּאֵלוֹ, שֶׁמָּא הָאֶחָד יִגִּיד לְאִשָּׁה שֶׁפְּלוּנִי שָׂאֵל עָלֶיהָ וְזֶה יָבִיא לְהִתְקַרְבוּת בֵּינָה לְבֵין זֶה שֶׁשָּׂאֵל עָלֶיהָ. וְדִי לְמַבִּין

ז. אָסוּר לְאִישׁ לְפָרֵס בְּשְׁלוֹם אִשָּׁה אֲפֹלוּ עַל יָדֵי בַּעֲלָהּ, וְאֵין שׁוּם נִפְקָא מִינָהּ בְּאִיזָה לְשׁוֹן הוּא מְדַבֵּר, כְּגוֹן: "שְׁלוֹם לְרַעִיתְךָ", "דְּרִישַׁת שְׁלוֹם לְאִשְׁתְּךָ".

ח. וְאֵין צָרִיךְ לֹאמַר שֶׁהָאִשָּׁה אָסוּרָה לְדַבֵּר אֶל הָאִישׁ בְּאֶפֶן הַשְׁתַּעֲשָׁעוֹת שֶׁמְקַרְבֵּת בְּזֶה אֶת דַּעְתּוֹ וְשִׁמְתָהּ לְבוֹ עָלֶיהָ - הַגֵּם שֶׁלִּפְעָמִים יֵשׁ בְּזֶה צֶרֶךְ לְעִבּוּדָתָהּ, כְּגוֹן שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בַּחֲנוּת [בְּתוֹר מוֹכֶרֶת, זִבְנִית], וְאֲפָשֶׁר לָהּ לְהַמְשִׁיךְ לֵב הַקּוֹנִים ע"י שֶׁמְדַבֵּרֶת בְּלִשׁוֹן רַכָּה וּבְלִשׁוֹן חֲנֻפָּה וְכדוּמָה, וּבְאֶפֶן זֶה גּוֹרֶמֶת שֶׁהַקּוֹנָה יִתְפַּתֶּה לְקִנּוּת כִּיּוֹן שֶׁיֵּשׁ לוֹ הַנָּאָה מֵאֶפֶן דְּבוּרָה אֵלָיו - וְהָרִי זֶה מֵאֲבִיזְרֵיהוּ דְּגִלּוֹי עֲרִיּוֹת שִׁיחָה וְאֵל יַעֲבֹר. (ובשׁו"ת אגרות משה אה"ע ח"ד סימן ס' מובא: דאם מדבר האיש עם האשה לשם הנאה אז

הרי זה נכלל בהלאו של לא תקרבו לגלות ערוה, שהוא ביהרג ואל יעבור, וכל מה שאסור לאיש אסור לאשה ג"כ.

ט. כַּאֲשֶׁר מְנַחֵל אוּ מַעְבִּיד רוֹצֵה לְשַׁבַּח עוֹבְדֵת עַל מְסִירוֹתֶיהָ וְכְדוּמָהּ, יָכוֹל הוּא לְשַׁבַּח אֶת הָעֲבוֹדָה שְׁנַעֲשֶׂתָה כְּרָאוּי, אָבֵל אֲסוּר לוֹ לְשַׁבַּח אֶת הָעוֹבְדֵת בְּתַאֲרִים אִישִׁיִּים, וְכֵן מְנַהֵלֶת אוּ מַעְבִּידָה בְּהִתְיַחְסוּתָהּ לַפּוֹעֵל.

י. מֵאֵד צְרִיכִין לְהִזְהָר בְּשַׁעֲה שְׂמִדְבָּרִים אִישׁ וְאִשָּׁה [כַּמּוּבֵן בְּאַפֿן הַמֵּתָר כְּפִי הַנ"ל], שְׁלֹא יִכְלְלוּ בְּדַבּוּרָם הוּא וְהִיא בִּיחַד, כְּגוֹן לִזְמֵר "אֶנְחֵנוּ" צְרִיכִים לְדַבֵּר עִם פְּלוֹנִי, אוּ שְׁ"אֶנְחֵנוּ" צְרִיכִים לְקִנּוּת חֶפֶץ פְּלוֹנִי, רַק יֹאמְרוּ בְּלִשׁוֹן סִתְמִי: "צְרִיכִים" לְדַבֵּר, אוּ "צְרִיכִים לְקִנּוּת", וְלִהְשָׁמִיט הַבִּטּוֹי "אֶנְחֵנוּ", וְהַחוּשׁ מַעִיד שֶׁעַל יָדֵי שְׂכּוֹלִילִים בְּדַבּוּר אֶת עֲצָמָם בִּיחַד גּוֹרֵם הַדְּבָר לְהִתְקַרְבוּת יְתֵרָה וְיִדִּידוּת הַמַּבִּיא לְהִתְגַּרְוֹת הַיָּצָר הָרַע.

יא. שְׁמִירַת הַמָּרְחָק בֵּין עוֹבְדִים לְעוֹבְדוֹת מְחִיבֶת שְׁלֹא לִיצֹר קֶשֶׁר בֵּין מְשַׁפְּחוֹת הָעוֹבְדִים וְהָעוֹבְדוֹת כְּגוֹן: בְּקוֹרִים מְשַׁפְּחָתִיִּים בִּינֵיהֶם, טִיּוֹלִים מְאָרְגָּנִים מְשַׁתְּפִים, נֶפֶשׁ מְשַׁתֵּף בְּבִתִּי מְלוֹן וְכְדוּמָהּ.

חֻבַּת הַשְּׁמִירָה עַל מָרְחָק בַּעֲת הָעֲבוֹדָה

א. בְּמִדַּת הָאֲפָשָׁר רָאוּי לְהִמָּנֵעַ מִהוֹשָׁטֶת דְּבָרִים מִיַּד לֵיד, אֲלֵא יֵשׁ לְהִנָּחֵם עַל הַשְּׁלָחַן וְכְדוּמָהּ.

ב. אֵין לַעֲשׂוֹת אֶחָד לְשֵׁנֵי שְׂרוֹת כָּל שֶׁהוּא כְּגוֹן: לְקִנּוּת עֲבוּרוֹ מֵאֶחָד מִהַמְּכַלֵּת אוּ לְכַבְּדוֹ מִמֵּאֶחָד שֶׁהִבִּיֵּאָה מִהַבִּית וְכְדוּמָהּ, מְלַבֵּד כַּאֲשֶׁר יֵשׁ תּוֹרְנוֹת מִיַּחֲדָת לְקִנּוּת עֲבוּר כָּל הָעוֹבְדִים, וְאֵין בְּדַבָּר יַחֲס אִישִׁי.

ג. לְכַתְּחֵלָה צָרִיךְ לְהַקְצוֹת חֲדָרִים נִפְרָדִים לְעוֹבְדִים וְלְעוֹבְדוֹת.

אם אין הדבר מתאפשר, צריכים הם לכל הפחות לשבת בשני שלחנות נפרדים כשביניהם מרחק נכר, ובשום אופן אסור לשניהם לשבת ליד שלחן אחד, וקל וחומר שלא ישבו זה מול זה בין בשעות העבודה ובין שלא בשעות העבודה. ואפלו אם עסוקם בדברים שונים כל אחד בעבודתו שלו.

ד. לא יאכלו העובדים והעובדות במערב (חדר אחד בלא מחיצות), אלא יאכלו בהפרדה, או בזמנים שונים.

וכן לא תגיש עובדת אוכל לעובדים, או להפך, ובדאי שאסור למזכירה להגיש קפה או תה וכדומה למנהל, אלא אם כן היא ממנה מטעם המפעל להגיש לכל העובדים בשוה, וגם אז תקפיד לא להגיש לפנייהם ממש, אלא במרחק מה.

ה. בחדר ה"תה" וכדומה לא ישתו או ישהו יחד באותו זמן, וכן יש ליחד מקום נפרד לגברים ולנשים לתליית מעילים ותיקים. ו. בכל מצב בעבודה או כשצריכים לדבר ביניהם, יש לשמור על מרחק ביניהם, שלא לעבד או לעמד קרוב מדי זה לזה.

אספות בענייני העבודה

א. באספות עובדים או בכל התכנסות אחרת, על גברים ונשים לשבת בנפרד.

ב. אין לערוך לעובדים מסבות, ארועים וטיולים, ואין להשתתף בהם, אלא אם כן נערכים לאנשים לחוד ולנשים לחוד - בזמנים שונים או במקומות שונים.

הדרך לעבודה וממנה

א. אין למנהל או לאחד העובדים להסיע במכוניתו עובדת או כמה עובדות (וכן להפך), לא בשכר וקל וחומר שלא בחנם - לעבודה, לבית ולכל מקום שהוא.

ב. כְּשֵׁיט הַסֵּעָה מֵאֲרָגְנֵת לְעוֹבָדִים, רָצוּי לְכַתְּחֹלָה שְׁתַּהַיָּה הַסֵּעָה נִפְרָדֶת לַגְּבָרִים וּלְנָשִׁים, וְעַל הַנָּשִׁים לְהַקְפִּיד לִמְעַט בְּדַבּוּר עִם הַנָּהָג.

ג. כְּאִשֶּׁר אֵין אִפְשָׁרוּת לְהַסֵּעָה נִפְרָדֶת, יֵשׁ לְהַקְפִּיד שֶׁלֹא יֵשְׁבוּ אֲנָשִׁים וְנָשִׁים בְּסִפְסָל אֶחָד, וּפָשׁוּט שֶׁלְכַתְּחֹלָה יֵשְׁבוּ הָאֲנָשִׁים מִלְּפָנִים וְהַנָּשִׁים מֵאֲחֹר, וְלֹא יִשְׁוַחְחוּ בִּינֵיהֶם בְּזִמָּן הַנִּסְיָעָה.

ד. יֵשׁ לְהַקְפִּיד שֶׁאִשָּׁה לֹא תִשָּׁב בַּמוֹשָׁב הַקִּדְמִי בְּסִמּוּךְ לַנָּהָג, אֲלֹא מֵאֲחֹר.

ה. בְּמָקוֹם שְׁחוֹזִירִים מִהַעֲבוּדָה בְּשָׁעָה מֵאַחֲרֵת בַּלַּיְלָה, יֵשׁ לְמִנּוֹת אָדָם מִיָּחָד (חֲרָדִי) נוֹסֶף, שֶׁיִּשָּׁב לִיד הַנָּהָג (שֶׁגַּם הוּא חֲרָדִי), וְיִשְׁאַר אֹתוֹ עַד רֶדֶת כָּל הַנָּשִׁים - כְּדִי לִמְנַע אִסּוּר יָחוּד. וְיִקְפִּידוּ שֶׁלֹא יִשְׁוַחְחוּ עִם הַנָּשִׁים כָּלֵל.

וְלַנּוֹהָגִים (כַּהֲרַמְבֵּם"ם וְהַשּׁו"ע) שֶׁלְהַנְצִיל מ'יָחוּד' דְּרוֹשׁ שֶׁיִּהְיוּ שְׁלֹשׁ נָשִׁים וְשְׁלֹשׁ גְּבָרִים, חוֹבָה עֲלֵיהֶם לְסַדֵּר שִׁיטָּעוּ אֶתֶם זֶה נָשׁוּי.

הַלְבוּשׁ בַּעֲבוּדָה

א. אִסּוּר לְנָשִׁים לְהַגִּיעַ לַעֲבוּדָה בְּבִגְדִים מְהֻדָּרִים, אֲלֹא בְּבִגְדִים רְגִילִים, צְנוּעִים וּפְשׁוּטִים, הַעוֹנִים עַל כָּל דְּרִישׁוֹת הַהֲלָכָה. כְּמוֹ כֵּן עֲלֵיהֶן לִמְעַט בְּתַכְשִׁיטִים וּבִשָּׂם (שֶׁלֹא יִהְיֶה מְרֻשָּׁה), וּמִכָּל דְּבָר הַמוֹשֵׁךְ תְּשׁוּמַת לֵב.

ב. מִפְּעַם לִפְעַם עַל הָאִשָּׁה לִבְדֹּק אִם חָל שְׁנוּי בְּהַתְנַהֲגוּתָהּ וּבַלְבוּשָׁה.

"כִּי כֵן דִּרְכוֹ שֶׁל הַיָּצָר, הַיּוֹם אוֹמֵר לוֹ כֵּן וּמָחָר אוֹמֵר לוֹ כֵּן, עַד שְׁאוֹמֵר לוֹ לֵךְ..."

אם האוירה במקום גורמת לה להחליף את הבגדים, לבגדים מהדרים יותר או צנועים פחות, אות הוא כי מקום עבודה זה פסול, ויש לעזבו.

הערות כלליות

א. העסקת מזכירה פרטית דורשת התר של רב מבהק על נחיצות העסקתה והתנאים הדרושים לכך (כגון: חדר נפרד עבורה וכדומה), ולמעשה רצוי מאד שאשה לא תעבד כמזכירה פרטית של מנהל, רופא וכדומה.

ב. יש להקפיד מאד שלא לבוא לידי חשש יחוד. ואפלו אם יש ספק לחשש זה.

גם במקום שאין חשש יחוד (כגון: שרבים נכנסים ויוצאים או שרבים רואים אותם מבעד לחלון) - אין לעובד ועובדת לעבד יחד בחדר אחד שאין בו עובדים נוספים.

וכן יש להקפיד שלא לבוא מקדם מדי או לצאת מאחר, באפן שימצאו יחד במקום העבודה רק עובד עם עובדת.

ג. שמחות פרטיות של עובד/עובדת, אשר אינן נערכות בהפרדה לפי כללי הצניעות, אין להשתתף בהן.

ד. שמחות פרטיות ואישיות יותר, (כגון יום הולדת, שבע ברכות מצמצם וכדומה), שלא הזמנו אליו כל העובדים בשונה, אלא עובדת אחת, אין לה להשתתף בהם (אפלו בלוי בעלה), גם אם נערכות בהפרדה מחלטת.

ה. אם מרגישים שיש במקום העבודה מישהו או מישהי שמנסה להשפיע לרעה על הרוחניות, יש לשאל לרב מבהק אם להמשיך לעבד במקום זה. וברור שאם יש במקום עובד שאינו שומר על גדרי הצניעות בין העובדים, בדבור לא נקי או בהנהגה לא צנועה, חובה לעזב עבודה זו, ופרנסה תבוא משמים.

ו. בעלי חיות, משרדים, צרכניות וכדומה, וכן אנשים פרטיים המעסיקים עוזרות בית ועובדות נקיון, מטלת עליהם חובה מעקר הדין להקפיד על לבוש העובדות (כולל עובדות שאינן חרדיות), שיהיה על פי כל כללי הצניעות, וללא קלות. כמו כן מחובת המעסיקים להקפיד על עובדיהם שישמרו את כל הכללים הנ"ל הלכה למעשה. גם על הבעלים לדרש ולודא קיום תקנות אלו אצל נשותיהם ולזכר להתנות זאת עוד בתחלת העבודה.

לעבד בקביעות במקום שיכולים לבוא איזה פעם לידי יחיד:

(א) אסור לאיש ואשה לקבץ עצמם לעבד במקום שאפשר להם לבוא באיזה פעם ואפן לידי אסור יחיד - הגם שבמקום ההוא בדרך כלל ליכא יחוד, אפלו הכי אם יש רק היכא תמצא שיבואו לידי יחוד - אסור. ודבר זה שכיח כגון שבמשך כל היום נמצאים שם כמה אנשים וכמה נשים, וגם יש דריסת רגל לשאר אנשים מבחוץ, אבל בגמר שעות עבודה הוא מלתא דשכיחא שאיש ואשה ישארו לשעות נוספות ושוב תהיה שאלה של יחוד - ולכן אסור.

(ב) ואפלו אם התכנית היא בעצה ותחבולה שלא יהיה אז אסור יחוד, כגון שיפתחו אז את הדלת או החלון או איזה עצה אחרת, אפלו הכי אסור, דכיון דהוא באפן קבוע חששו חז"ל שמה ישכחו פעם לעשות אותה תחבולה למנוע מצב של יחוד, ונמצא שיכשלו באסור יחוד.

(ג) ולכן צריכים לקבץ את עצמם מתחלה לכך שלא ישארו בשום פעם לשעות נוספות, או שאותה העצה שרוצים להשתמש בה בזמן ההוא שלא יהיה יחוד [כגון שתהיה החלון פתוח], יעשו כן בכל משך היום, שבה נמצא שאין צריכים לעשות תחבולה

מִיחֲדָת לְמַנֶּע אֲסוּר יְחִיד בְּאוֹתָן שְׁעוֹת נֹסְפוֹת, וּבִכְהֵאֵי גִּוְנָא מִתָּר.

**מִי שְׁצָרִיו לָלֶכֶת לְאִיזָה מְשֻׁרָד [שְׁאִינוּ בְּמָקוֹם עֲבוֹדָתוֹ],
הָאֵם עָלָיו לְבָרַר מִתְחֵלָה אִם קִיָּם שָׁם חֲשֵׁשׁ יְחִיד:**

הַהוֹלֵךְ לְמִשְׁרָד שְׁאִינוּ מָקוֹם עֲבוֹדָתוֹ בְּשָׁעָה שְׁאִין בְּמִשְׁרָד הַהוּא אֶלָּא אִשָּׁה אַחַת אוֹ ב' נָשִׁים שֵׁישׁ בְּזֶה אֲסוּר יְחִיד, אֶלָּא שְׁאִינוּ יוֹדֵעַ אִם יֵשׁ שָׁם דְּרִיסַת הַרְגֵּל לְאֻנְשִׁים אַחֲרִים בְּלִי נְטִילַת רְשׁוֹת מִהָאִשָּׁה אוֹ הַנָּשִׁים הַנִּמְצָאוֹת שָׁם, אֲסוּר לוֹ לְהִכְנִס לְתוֹךְ הַמִּשְׁרָד, אֶלָּא אִם כֵּן בָּרַר פָּרַט זֶה לִפְנֵי כֵּן.

אִם בְּשָׁעָה שֶׁהוּא שָׁם נִתְבָּרַר לוֹ דָּאִין כָּאֵין שׁוּם גִּישָׁה לְאֻנְשִׁים אַחֲרִים, מִן הַדִּין צָרִיךְ לְבָרַח מִשָּׁם מִיד כְּדִי שֶׁלֹּא יִפְשֵׁל חֵס וְחִלְלָה בְּאֲסוּר יְחִיד.

אַחֲרִיּוֹת אֵב שְׁשׁוּלַח אֶת בְּתוֹ לַעֲבֹד בְּמִשְׁרָד

(א) הַחוֹב מְטֵל עַל כָּל אֵב שְׁשׁוּלַח אֶת בְּתוֹ לַעֲבֹד בְּאִיזָה מִשְׁרָד, שְׁיִלֵּךְ הוּא בְּעֶצְמוֹ מִקֵּדָם לָשֵׁם, וַיִּבְדֵּק אִם אֵין קִיָּם שָׁם חֲשֵׁשׁ יְחִיד בְּאִיזָה צוּרָה שְׁהִיא, וְכֵן יִרְאֶה וַיִּבְחִין בְּכָלִּלוֹת הַהִתְנַהֲגוֹת אוֹתָהּ סְבִיבָה, וּמַהוּת הָאֻנְשִׁים שְׁעוֹבְדִים שָׁם, וְאִפְלוּ אִם קָבַע שְׁהַפֵּל כְּדִין, עִם כָּל זֶה חֵיב לְבַקֵּר שׁוּב מִזְמַן לְזְמַן, כְּדִי לְרַאוֹת שֶׁלֹּא נַעֲשׂוּ שָׁם אִיזָה שְׁנוּיִים בְּנוֹגֵעַ לְכָל הָאֲמוּר.

(ב) פְּקוּחַ תְּמִידִי:

נִכּוֹן הַדְּבָר לְהִשִּׁים עֵינָא פְּקִיחָא מִזְמַן לְזְמַן בְּמִשְׁרָד לְבַדֵּק וְלִבְחֹן אִם הִפֵּל נַעֲשָׂה בְּהִכְשָׁר בְּלִי שׁוּם מְכַשׁוּלוֹת בְּהִנוּגָע לְאֲסוּר יְחִיד, אִפְלוּ אִם בְּשָׁעָה שֶׁהִחַל לַעֲבֹד הַמִּשְׁרָד נִסְדֵּר הַחֲדָר (אוֹ הַחֲדָרִים)

באפן הכי טוב, כי המציאות היא שברב ימים נשתנה או נסדר מחדש, והחכם עיניו בראשו.



פרק ב

הלכות צניעות כלליים הנוגעים לכל מקום

א. שחוק וקלות ראש:

- (א) איש ואשה אסורים לשחק ביחד במשחקים.
- (ב) וכן אסורים איש ואשה לצחק ביחד על איזה דבר.
- (ג) ולכן, כשצריכים לדבר איזה דבר לצורך העבודה, אין להשתמש בבטויים בלשון סגי-נהור המעוררים גחוך.

ב. קריצת ידים ורמיזת עינים:

- (א) אסורים אשה ואיש לקרץ בידים או לרמז בעינים זה לזה.
- (ב) ויש בזה ב' אפנים, הא' באפן של חבה ושעשועים, שזהו אסור דאורייתא של "לא תקרבו לגלות ערוה", והוא בכלל אביזריהו דגלוי עריות שיהרג ואל יעבר, והב' שלא באפן חבה, כי אם כעין שפה משתפת בדרך רמז, המורה על אחדות [שפת-סימנים], שדבר זה אסור מדרבנן. אבל מה שדרך העולם לרמז כגון להיכן לילך וכיוצא בזה מתר כשיש צרך בכך. (חוט השני)

- (ג) ולכן, נדרש זהירות בזה, כגון אם נכנס אחד למשרד במצב-רוח רע, אסורים האיש והאשה לרמז בידיהם או בעיניהם או שאר

סימנים בין זה לזה שכן הוא המצב, שזה מורה על השתפות והאחדות ששורה ביניהם, שכאמור יש בזה אסור מדרבנן.

ג. נגיעה

אסור לאיש לגע באשה וכן אשה באיש, ואפלו נגיעה שלא בדרך חבה אסורה. (ואם הוא בדרך חבה אז ברב המקרים הוי ביהרג ואל יעבר) אסור נגיעה נוהג אפלו בילדה קטנה מגיל שלש.

ד. נגיעה בקרובות

- (א) כמו כן אסור נגיעה הוא אף בקרובות, כמו בגיסה, או חמותו, או כלתו, או דודתו, או אחיניתו וכדו'.
- (ב) מסירות חפץ מאיש לאשה או מאשה לאיש מתר מן הדין, אך יזהרו מאד שלא יגעו זה בזה, שזהו בכלל נגיעה שלא לצרך.
- (ג) מצד זהירות, יש מחמירין גם במסירת חפץ מידו לידה או מידה לידו.

עצה טובה:

כדי למנע אי-נעימות, ראוי והגון להתנות במפרש בתקופת תחלת עבודתם שלא ימסרו חפצים מיד ליד. הנסיון מעיד במשרדים שכשמענינים ביחד על המחשב באים לידי נגיעה, ומהנכון להנהיג שימנעו כליל מלעין יחד ע"ג המחשב.

ה. נתינת יד דרך נימוס

כתבו בראשונים (החנוך והריטב"א) וכן הובא בכל הפוסקים שאף נתינת יד דרך נימוס (כמו שנהוג בעת אמירת שלום וכדו') הרי זה אסור

בְּאִסּוּר גָּמוּר. וּכְבֵּר הוּרִי בְּזֶה הַחֲזוֹ"א וּשְׁאֵר הַפּוֹסְקִים שֶׁהוּא בִּיהָרֵג וְאֵל יַעֲבֹר.

ו. אֵין עֲצָה וְאֵין תְּבוּנָה לְנֶגֶד ה'.

לַפְעָמִים יִקְרָה שְׂנֵפָגְשִׁים בְּאֲנָשִׁים אוֹ נָשִׁים חִלּוּנִיִּים אוֹ גּוֹיִם, שֶׁהִדְרֵךְ אֶצְלָם לְהוֹשִׁיט יָד זֶה לָזֶה, וְהַעֲצָה בְּזֶה לומר בְּדֶרֶךְ כְּבוֹד שְׂאֶצְלָנוּ אֵין נוֹהֲגִים לְהוֹשִׁיט יָד אֶפְלוּ קְרוֹבֵי מִשְׁפָּחָה מִטַּעְמֵי הַדָּת, וְהַדְּבָר יְדוּעַ שִׁיתַּחֲשִׁבוּ בְּזֶה מְאֹד.

וְהַגָּאוֹן רַבִּי יַעֲקֹב יִשְׂרָאֵל קִנְיִיבְסְקִי כָּתַב בְּמִכְתָּבוֹ (קֵרִינָא דַּאיגְרָתָא ח"א מִכְתָּב קס"ב): וּמָה שֶׁכָּתַבְתָּ דְּכֹאֲשֶׁר אִשָּׁה מַגִּישָׁה מִקֶּדֶם יְדָה יֵשׁ בְּזֶה מִשּׁוּם מַלְבִּין בְּרַבִּים אִם לֹא יַחֲזִיר לָהּ יָד, חֵס וְשְׁלוֹם לומר כֵּן, דְּאֶפְלוּ וְדֹאֵי תַתְּבַיֵּשׁ בְּרַבִּים אֵין בְּזֶה שׁוּם צַד הַתֵּר בְּמָה שֶׁהֶאֱחָד יַתְּבַיֵּשׁ מַחֲמַת מְנִיעַת הָעֵבֶרָה, וְכַמוּבֵן שָׁכַן הַדְּבָר לְהַפְךָ גַּם כְּשֶׁאִישׁ מַגִּישׁ קֶדֶם יָדוֹ לָאִשָּׁה לֹא תַחוּשׁ הָאִשָּׁה לְהִלָּבֵנָת פָּנָיו וּמַחֲיִבָּת הִיא לְהִמָּנַע מִנִּתְיִנָּת יָד.

ז. הַשְׁתַּמְשׁוּת בְּנָשִׁים:

א) אִסּוּר לָאִשָּׁה לְשִׁרָת לְאִישׁ שְׂאִינוּ בְּעֵלָהּ, בְּדַבָּרִים שֶׁדֶּרֶךְ אִשָּׁה לְשִׁמְשׁ אֶת בְּעֵלָהּ, כְּגוֹן לְמִזְג לֹא כּוֹס, וְלִהְיוֹתָ לְפָנָיו עַל הַשְּׁלָחַן בְּדֶרֶךְ כְּבוֹד. (שו"ע אהע"ז סי' כ"א סעי' ה')

ח. יְשִׁיבָה בְּמִקְוֹת וּנְפָרְדִּים:

א) כְּשֶׁעוֹבְדִים אֲנָשִׁים וְנָשִׁים בַּיָּחַד, צְרִיכִין לְהִזָּהֵר שֶׁלֹּא יֵשְׁבוּ עַל שְׁלָחַן אֶחָד, רַק יִסְדְּרוּ הַמְשֻׁרָד בְּאֶפֶן שִׁיִּשְׁבוּ אֲנָשִׁים בְּפָנֵי עֲצָמָם, וְנָשִׁים בְּפָנֵי עֲצָמָן, בְּשִׁלְחָנוֹת נְפָרְדִּים. (שו"ת הַרְדַּב"ז ח"ג סי' תתקי"ט)

(ב) במשרד שעובדים אנשים ונשים, יש חיוב לסדר השלחנות באופן שהאנשים לא יראו הנשים לנגד עיניהם בישיבה אצל שלחנם.

(ג) כשצריכין איש ואשה למסר איזה חפץ זה לזה, עליהם להזהר ביותר שלא יעמדו בקרוב זה לזה שיוכלו ח"ו לבוא לידי נגיעה, וכן נדרש זהירות בשעת מסירת איזה חפץ שלא יתכופף האחד למעלה מראשותיו של השני.

ט. מסבות:

מהנכון להמנע מלהשתתף במסבות שונות שעורכים בכמה משרדים שמתאספים אנשים ונשים יחד, ואם עובדת בין נכרים או חלוניים שאי אפשר לה להמנע מזה, תזהר בכל התקף שלא תתישב סמוך לגברים ותמנע מלדבר עמהן.

נתינת מתנות:

(א) אסור לאיש לתן מתנה לאשה, וכן האשה אסורה לתן מתנה לאיש, שדבר זה גורם לחבה ביניהם. (רמ"א או"ח סוף סימן תרצ"ה לגבי משלוח מתנות)

(ב) אולם, מתן לתן לה הוספה [העניקה] לכבוד יום טוב בדרך משכרת וכדומה, שדבר זה הוא חלק מהתשלומין - ברם הינו דוקא אם מוסיף כך בשוה גם לשאר צות העובדים.

(ג) וכן אם הפעל הבית קונה לכל הפועלים דבר שוה לכל אחד ואחד - מתן לתן גם להאשה, שגם זה בכלל אפן של התשלומין, אבל אסור לתן מתנה מיחדת להאשה, הגם שנותן איזה מתנה גם לאחרים.

(ד) ובענין קניית סעודת צהרים בשביל כל העובדים במשרד וכדומה - אם הפעל הבית הוא הקונה, וקונה עבור כלם,

בְּשׁוּה, הָרִי זֶה כְּחֶלֶק מִן שְׂכַר הָעֲבוּדָה וּמִתֵּר. אַךְ יִזְהַר שְׁלֹא יִגִּישׁ לַפְּנִיָּה.

ה) אֲכֹן אִם אֵינוֹ חֶלֶק שֶׁל הַתְּשֻׁלוּמִין, אוֹ שְׁבִיּוֹם מְסִים רוֹצֶה אֶחָד לְהִתְנַדֵּב סְעוּדָה בְּשָׁבִיל אֵיזָה אִשָּׁה - אֲסוּר.

ו) אֲכִילָה בְּמִסְעָדָה: מִן הַנֶּכּוֹן לִמְנַע לְגַמְרֵי מַלְצָאָת לֶאֱכֹל בְּמִסְעָדָה עִם נָשִׁים, וְאִם אֵי אֶפְשָׁר לְהִמָּנַע מִזֶּה [כְּגוֹן שְׁגוּמָרִים עֶסְקָה רַק בְּאַפֵּן זֶה], יִזְהַר מֵאֵד שְׁלֹא לְדַבֵּר עִמָּהֶן כִּי אִם בְּדַבְרִים הַנוֹגְעִין לְעֲבוּדָתָם, וְגַם שְׁלֹא יִשְׁלַם עֲבוּר הַמַּאֲכָלִים שְׁלָה [וְכֵן הִיא לֹא תִשְׁלַם עֲבוּר מַאֲכָלִיו] שִׁזָּה בְּכֻלָּל נְתִינַת מִתְּנָה, דְּאֲסוּר מִצַּד הַדִּין.

קְרִיאָה בְּשֵׁם מִשְׁפָּחָה:

א) מְנַהֵג יִרְאִים וְשְׁלָמִים שְׁלֹא לִקְרֹא אִשָּׁה שְׂאִינָה אֶתְּוֹ בְּשֵׁמָה, אֶלֹא בְּשֵׁם הַמִּשְׁפָּחָה, כִּי שֵׁם הָרֹאשׁוֹן הוּא אֶפֶן פְּרָטִי בִּיּוֹתֵר, וּמִבֵּיִא לִידֵי קִרְבָּה יִתְּרָה. (שו"ת "נוֹדַע בִּיהוּדָה" אר"ח סימן כד דבזהזכרת שמה של האשה כבר יש מבוא ליצר הרע, ועדיף להוסיף כינוי "גברת" לשם המשפחה).

ב) כְּמוֹ כֵּן, יֵשׁ לְהִזְהַר שְׁלֹא תִקְרָא אִשָּׁה בְּשֵׁם הָאִישׁ, אֶלֹא בְּשֵׁם מִשְׁפָּחָתוֹ.

ג) רֹאיוֹ לְהִנְהִיג תַּכְף בְּהִתְחַלֵּת עֲבוּדָתָם שְׁלֹא יִקְרָאוּ זֶה לָזֶה בְּשֵׁם הָרֹאשׁוֹן, וְכֵן לֹא יִבּוֹא לִידֵי אֵי-נְעִימוֹת בְּהִמְשֵׁךְ הַזְּמַן.

דִּינֵי אֲסוּר הַסִּתְּכָלוֹת בְּנָשִׁים:

א) אֲסוּר לְאִישׁ לְהִתְבַּוֵּן בְּאִשָּׁה, וְאִפִּילוּ אִם הִיא צְנוּעָה לְחֻלוּטִין, וְאִפִּילוּ מְכַעֲרֵת וְאִפִּילוּ פְּנוּיָה - [וְרַבּוּ הַפְּרָטִים בְּהִלְכּוֹת אֵלוֹ הוֹבָאוּ בְּנִפְרֵד בְּסוֹף הַסֵּפֶר].

וְכֵמוֹ כֵּן אֲסוּר לְהִסְתַּכֵּל בְּתַמוּנוֹת שֶׁל נָשִׁים כְּגוֹן בּוּיָדָאוּ וְכֵדוֹ' וְאִף שֶׁל חֲתָנָה שְׁלֹו אוֹ מִמִּשְׁפַּחָתוֹ.

במדרש (ויק"ר סוף פ' אחרי מות - כ"ג י"ג) אמרו "כל הכובש עיניו מן העריות זוכה ומקבל פני שכינה, שנאמר "עוצם עיניו מראות ברע", ונאמר אחריו "מלך ביופיו תחזינה עיניך".

ואכן מביא הבן איש חי (הקדמה לפ' ואתחנן שנה ראשונה) שבגן עדן העליון הנשמה ניזונת מההסתכלות בזיו השכינה. ובעקבות כך הוא מזהיר: "ולכן צריך האדם להזהר בעולם הזה בפגם המגיע לעיניו יותר מכל האברים, יען כי כל אבר שחוטא הגוף בו הנה הוא פוגם כנגדו באבר של נשמתו. ומאחר שתכלית המעלה של הנאת נשמת האדם הוא בעיניים, לכך צריך לקדש ולטהר העיניים שלו בהיותו בעולם הזה יותר מכל האברים שלו".

(ב) ומשום כך, צריכה אשה להזהר מאד שלא תלך באפן שתעורר הסתכלות איש עליה, בין בצורת הליכתה ובין במלבושיה. ואשה שעוברת על זה, ענשה כמו האיש המסתכל.

(ג) ומובא ברבנו יונה (אגרת התשובה אות ע"ח) וז"ל: וצריכה האשה שתהא צנועה ונזהרת שלא יסתכלו בה בני אדם, חוץ מבעלה, שהמסתכלים בפניה או בידיה יורדים לגיהנם, והיא ענושה בענש כל אחד ואחד מהם שהחטיאה אותם בזה שלא נהגה צניעות בעצמה ונכשלו בה. עכ"ל.

שלא ללכת אחרי אשה:

(א) אמרו חכמינו ז"ל שאסור ללכת אחרי אשה, אלא לפניה או לצדדיו, ולכן נדרש זהירות במשודים להקפיד על אסור זה.

(ב) ואם הוא במצב שאי אפשר להקפיד על כך, כגון שמקום המעבר המוליכו למשד הוא מקום צר בלי רוח להלון שני

בְּנֵי אָדָם, וְאִי אָפֶשֶׁר לוֹ לְנֹטוֹת לְצַדִּי הָאִשָּׁה, וְגַם אִי אָפֶשֶׁר לוֹ לְהִמָּתִין עַד שֶׁתִּכְנַס הָאִשָּׁה בְּפָנַי, אוֹ עַד שֶׁתֵּצֵא לַחוּץ [כְּגוֹן שִׁישׁ שֶׁמָּה אֲנִישִׁים וְאִי אָפֶשֶׁר לוֹ לְהִמָּתִין בְּאִמְצַע הַמַּעֲבָר], מִתֵּר בְּדִיעֵבֶד לִלְכֹת אַחֲרֵי אִשָּׁה, אֲךָ בְּמִרְחָק צָנוּעַ. (רַק שִׁיקְפִיד שְׁלֹא יִסְתַּכֵּל בָּהּ כָּלֹל)

ג) וְלֹכֵן עַל הַנָּשִׁים לְהִשְׁתַּדֵּל שְׁלֹא לַעֲבֹר בְּמַעֲבָרִים צָרִים וּלְשׁוֹחַח בִּינֵיהֶם שֶׁם שֶׁבִּכְךָ מֵאֲלֻצוֹת אֶת הַגְּבָרִים לְהִלָּךְ מֵאַחֲרֵיהֶם.

ד) כָּל הַהֲלָכוֹת הַנִּזְכָּרוֹת לְעִיל, אֵינֶן מִשְׁתַּנּוֹת בֵּין מְקוֹם לְמְקוֹם אוֹ בֵּין זְמַן לְזְמַן, וְאֵין שׁוּם הִתֵּר מִטַּעַם שֶׁמִּנְהַג הַמְּקוֹם הוּא לְהִקָּל בָּזָה, דַּחַס וְשְׁלוֹם לֹוֹמֵר כֵּן, רַק הוּא מִנְהַג בְּטַעוֹת, וְאִסּוּר לְהִתְנַהֵג כְּמוֹתֵם.

הַלִּיכָה לְרוֹפְאִים

כְּתַב בְּסִפֵּר "מִצְוֹת הַנָּשִׁים":

א. אֵין לְאִשָּׁה לְהִבְדֵּק אֶצֶל רוֹפֵּא אִם יֵשׁ רוֹפֵּאָה מִמַּחֲיִית הַבְּקִיָּאָה בְּדַבָּר, וְכֵן אֵין לְאִשָּׁה לְהִבְדֵּק בְּדִיקָה שְׂגִירָתִית בְּתִקּוּפַת הַחֲרִיזוֹן אֶצֶל רוֹפֵּא לְהוֹכִיחַ בְּהִתְפַּתְחוֹת הָעֶבֶר, אֲלֹא תַעֲשֶׂה זֹאת עַל יָדֵי רוֹפֵּאָה. אֲבָל בְּמְקוֹם הַצָּרָךְ וְשַׁעַת הַדַּחַק, כְּגוֹן שֶׁרוֹפֵּא זֶה מִמַּחֲה הוּא בְּיוֹתֵר לְמַחֲלָה מְסִימָת וְאֵין רוֹפֵּאָה מִמַּחֲיִית כְּמוֹהוּ - תַּעֲשֶׂה שְׂאֵלַת רַב.

ב. אֲפִלוּ בְּאִפֶּן שִׁיתִּירוּ לְאִשָּׁה לְגִשֵּׁת לְרוֹפֵּא נָשִׁים, תִּזְהַר הָאִשָּׁה שְׁלֹא לְבַקֵּר אֶצֶל רוֹפֵּא שֶׁמְחַזֵּק בְּפִרְיוֹת וְחֲשׂוֹד עַל הָעֲרִיוֹת, וּבְכָל אִפֶּן לֹא תִלָּךְ אֲלֹא רַק בְּזְמַן הַבְּקוּרִים הַקְּבוּעִים לְרִבִּים, שְׁמֻצִיִּים רַבִּים. וְרֹאוּי שְׁלֹא תִלָּךְ לְבַד אֲלֹא אוֹ בְּלוּיָת בַּעֲלָה אוֹ בְּלוּיָת אִשָּׁה כְּשֶׁרָה שֶׁתִּמָּתִין לָהּ שֶׁם. וְתִקְפִּיד הֵיטֵב שֶׁהִדְלַת לֹא תִהְיֶה נְעוּלָה וְכִמוֹ כֵּן תִּזְהַר שְׁלֹא לְהִאָּרִיךְ בְּשִׂיחָה עִם הָרוֹפֵּא

בְּשַׁעַת הַטָּפוֹל וְלֹא אַחֵר כֵּךְ, אֲלֵא רַק בְּמָה שְׁנוּגֵעַ לַעֲנִין הַרְפוּאָי
אֲשֶׁר הָאִשָּׁה זְקוּקָה לוֹ. [שו"ת "שֵׁבֶט הַלְוִי" (ח"ד סוף סי' קסז).

בְּקוֹר אִישׁ חוֹלָה

אִף בְּאֶפֶן שֵׁישׁ הַכֶּרֶח לְבַקֵּר קְרוּבַת מִשְׁפָּחָה יֵשׁ לְשִׁים לֵב
שֶׁחֲלִילָה לֹא יִגִּיעוּ לְיָדֵי יָחִיד וְכֵן עַל הָאִשָּׁה הַחוֹלָה לְהַקְפִּיד לְשַׁכַּב
בְּצִנִּיעוֹת וְלִהְיוֹת מְכֻסָּה הַיָּטֵב. וּמִכָּל מְקוֹם, טוֹב לְמַעַט בְּבַקּוֹר
אִישׁ אֶצֶל אִשָּׁה (וּבַפֶּרֶט בְּזִמְנֵנוּ, שֶׁכְּאֲשֶׁר הַחוֹלָה נִמְצָאת בְּבֵית חוֹלִים אוֹ
אֶפְלוּ בְּבֵיתָהּ, יֵשׁ לָהּ אֶת כָּל הַצְרִיךְ לָהּ וְאֵינָה זְקוּקָה לְאַחֵרִים) אִף שְׁשׁוֹכְבַת
בְּצִנִּיעוֹת. ("מִצְוֹת הַנָּשִׁים")

תַּסְפֹּרֶת אֶצֶל אִישׁ

אֲסוּר לְאִשָּׁה לְהַסְתַּפֵּר אֶצֶל אִישׁ, וְכֵן אֲסוּר לְאִישׁ לְהַסְתַּפֵּר אֶצֶל
אִשָּׁה, וְאֵין לְהַקֵּל בְּדַבָּר זֶה בְּשׁוּם אֶפֶן. וְכָתַב בְּ"עוֹלַת יִצְחָק" שֶׁאִף
עַל יְדֵי אַחֲזוֹתוֹ אֲסוּר לְהַסְתַּפֵּר, וְעַל יְדֵי אִמּוֹ אוֹ בְּתוּ - מִתֵּר, אֶפְלוּ
אִם הִיא נְשׁוּאָה. (שם)

מִתְּנָה לְאִשָּׁה

אֵין לְאִישׁ לָתֵן מִתְּנָה לְאִשָּׁה

נִאוּם בְּפָנֵי גְבָרִים

אֲסוּר לְאִשָּׁה לְנַאֵם וּלְתַת הַרְצָאוֹת בְּפָנֵי גְבָרִים, וְכֵן אֲסוּר
לְגְבָרִים לְשַׁמֵּעַ אִשָּׁה שְׁנוֹאֶמֶת בְּרַבִּים.

יְשִׁיבַת מִשְׁפָּחוֹת בְּסִעֻדוֹת מְרָעִים אוֹ בְּבֵתֵי מָלוֹן

בְּשׁו"ת "מִשְׁנֵה הַלְכוֹת" (מֵהַדוּרָא תַנִּינָא ח"ב סי' רצח) כָּתַב, שֵׁישׁ
לְאַסֹּר לַעֲשׂוֹת סִעֻדוֹת מְרָעִים עַל יְדֵי זִוְגוֹת צְעִירִים שְׁמִתְאַסְפִּים

מידי פעם בבית של אחד מהם ויושבים בערבוביא, ואף על פי שכונתם לטובה להרבות ידידות ואחדות, עם כל זה בשום אופן אין לעשות זאת על ידי אנשים ונשים יחד. ועין בשו"ת "תשובות והנהגות" (ח"ב סי' תרנא), אודות חתנה שיושבים שם אנשים ונשים יחד. ועין בקצור שלחן ערוך (סי' קמט סעי' א) שכתב, שלא יאכלו אנשים ונשים בחדר אחד.

ואף המקלין לאכל בבתי מלון וכדו' בחדר אכל אחד, כשאוכלים כל משפחה ומשפחה בנפרד יש להם לשים לב במיוחד לכל כללי הצניעות ודי למבין כי רבים חללים הפילה.

רקוד בפני גברים

א. אסור לעשות מעגל של נשים ולרקוד בפני הגברים בחתנה ובשאר מסבות, והוא אסור חמור מאד ופרצה בחומת הצניעות, ורק אם ישנה מחיצה המבדילה בין נשים לגברים, רשאיות הנשים לרקוד לבדן בפני הכלה, באופן שהגברים לא יראו אותן.

ב. נשים שהזדמנו לחתנה שמסריטים שם בוידאו, יש להזהירן שלא ירקדו בשעת ההסרטה, כיון שמכשילות בזה את הגברים שיראו אותן רוקדות בוידאו (שם).

שירה בפני גברים

א. אם יש אורח בבית, אין לנשים לשיר בפניו, אפלו זמירות של שבת כגון "שלום עליכם" וכדומה. כיון שאסור לו לשמע את קול שירתו. וקול אחותו, אומרים בשם ה"חזון איש" שאסור. (וראה בסוף הקונטרס "קיצור הלכות להגר"נ קרליץ פ"י ה"ז)

ב. אסור לנשים או לבנות (ובפרט שהן למעלה מגיל אחת עשרה) לארגן מקהלה ולהופיע בשירה בפני גברים.

ג. בנות שהן למעלה מגיל שתים עשרה ולומדות במוסד, צריך להורות להן שלא לשיר בקול באפן שקולן ישמע לעוברים ושבים בחוץ. ואפלו כשהן מתפללות, על כן העצה היא לסגור החלונות בשעת שירתן ואפלו שירת תפלה. וכן בנות הנוסעות לטיול באוטובוס, צריכות להמנע מן הדין מלהכשיל את הנהג בשמיעת קול שירתן.

נגיעה ולחיצת יד

כשם שאסור לאיש ללחץ ידה של אשה, בין אשת איש בין בפנויה, כך אסור לאשה ללחץ ידי האיש.

וכתב בשו"ת "אגרות משה" (אהע"ז ח"ב סי' יד) אודות נסיעה באוטו שדחוס באנשים ונשים ונדחפים אחד בשני, שאם יודע שיבואו לידי הרהור, יש לו להמנע מלנסע שם. ועין בשו"ת "שבט הלוי" (ח"ד סי' קלו) שכתב, שאין התר לשבת באוטו ליד אשה כשיש חשש נגיעה בבגדים, אף כשהאוטו צפוף, וכשיעמד יש גם חשש הסתכלות, כיון שיש לו לעצם את עיניו, עין שם. (שם).

מקומות רחצה

א. אין צריך לומר שאסור בכל תקף להתרחץ בים או בריכה שאין בהם הפרדה מחלטת בין אנשים לנשים, ודבר זה אסור חמור מן הדין.

ב. נשים שמתרחצות בים בחוף נפרד המיעד רק לנשים, עם כל זה חייבות לכסות היטב את גופן בחלוק וכיוצא בזה, הן כשנמצאות בחוף והן כשנמצאות בים, כיון שיש בחוף הים "מציל", ולכן חייבות לזהר שלא להכשילו, שהרי הראיה עצמה היא עברה חמורה מאד. ואסור על נשים ובנות להמצא בחוף או בשטח ברכה שרוחצים שם אנשים, ואפלו שהן לבושות כהלכה.

ג. אין להביא בנים אֶפְלו קטנים ביותר לחוף הנשים. וכמו כן אין להביא אֶפְלו בנות קטנות ביותר במקום המיעד לגברים.

עשון סיגירות

ראוי לאשה להמנע מלעשן סיגירות, כיון שדבר זה נוגד את דרכי הצניעות (בנוסף לנזק הבריאותי הנגרם כתוצאה מכך), ולכן צריכה להמנע מכך, וכל שכן שאין לה לעשן בפני רבים, שזה בכלל פריצת גדר הצניעות.

נסיעה באוטובוסים "מהדרין"

ב"ה בזמינו חזקו אנשים ונשים צדקניות את הנסיעה בכמה קוים באופן שהגברים יושבים מקדימה והנשים מאחורה באוטובוס. כמובן שיש בכך מעלות נפלאות לחזק גדר הצניעות בפריטים רבים, ולכן יש לכל איש ואשה העולים בקוים אלו לשמור על כללי ההדור שהקבעו ובכך לחזק את הצניעות הפרוצה מאוד באוטובוסים, ויש לדעת אוטובוס שהנוסעים בו עומדים בצפיפות וקרוב לודאי שיש לחוש לנגיעות אף בלא כוונה – אסור לסע באוטובוס זה.

צניעות ליד אחרים

א. נשים ובנות צריכות לזהר שלא ישבו רגל על רגל ובפרט בנוכחות גברים, ששייבה כזאת עלולה לגרם לגלוי הגוף. וכן כשיושבות על הרצפה או על ספסל נמוך (כגון בתשעה באב), יזהרו לבל תגלה גופן.

ב. אשה שיושבת בחנות נעלים ומודדת את הנעלים, צריכה לזהר שלא תעלה את רגלה על איזה כסא או שרפרף, כיון שיש חשש לגלוי הגוף ליד המוכר או ליד גברים אחרים שנוכחים שם.

ג. צריכות הנשים להתנהג בצניעות ליד חתניהן, או ליד חמיהן וגיסיהן, ויש נשים שלא נזהרות בזה כל כך, כיון שפבר התרגלו להמצא יחד אתם לעתים קרובות, והתרגל נעשה טבע, ונדמה להן כאלו הם בניהן או בעליהן, ולכן צריכות לפקח עינים ולזהר בזה כדי למנע מכשולים.

ד. אסור לאשה לשוחח עם חברה על דברי סתר שבינה לבין בעלה, ויש בזה אסור חמור של גבולות הפה (שם).

שרות צבאי ולאומי

אסור באסור מחלט לבנות להתגייס לשרות צבאי, ואף לשרות לאומי, וכל כבודה בת מלך פנימה להיות תחת השגחת הוריה, וכבר הורו על כך כל גדולי ישראל שהוא ביהרג ואל יעבר, ושמרת לעשות ככל אשר יורוך. (שם)

הופעות וסרטים

אין לשמע שיחות והרצאות של "קלי דעת" או של "קלות דעת", וביחוד להזהר מהופעות של בדחנים ומהצגות שאין רוח חכמים נוחה מהם, ולהזהר מן הסרטים וכל ענינים המסירים את הלב מאבינו שבשמים. ובמיוחד יש לשים לב לכל זאת להשגיח היטב על הבנים והבנות. ("אוהל ברכה")

לא להתעניין בענינים הצנועים של אחרים

כדאי להדגיש את הצרך לנשים כשמדברות זו עם זו, שלא תתעניין בעניניה הצנועים של חברתה, שכנתה, קרובתה, ואפלו אחותה, כי בזה יש הריסת חומת הצניעות. כי כל מה שבינה לבין בעלה - החיוב להיות סגור וחתום, הן מצד גדרי הצניעות בקדש, והן מצד גדרי "סוד" של בעלה. וכמובן

שֶׁלפֶּעֱמִים זֶה פּוֹגֵעַ בַּגִּדֵּי "שְׁלוֹם-בֵּית" וַיִּתְּכֵן אֶף לְשׁוֹן הָרֶעַ -
וּבמִקּוֹם צָרֵךְ יַעֲשׂוּ זֹאת עַל-פִּי עֲצַת חָכָם וַיֵּרָא שָׁמַיִם.

ד. אֵין לְהוֹשִׁיב יְלָדִים וַיִּלְדוּת יֶחֱד בְּתוֹךְ בֵּית הַכְּנֶסֶת, וּפְשׁוּט מְאֹד
שֶׁגַם בְּגִיל קֶטָן חַל חוֹבַת חֲנוּךְ בָּזֶה לְהַתְּרֹגֵל בְּהַפְּרָדָה בִּינֵיהֶם.

יְצִיָּאָה וְטִיּוֹל בְּרַחוּב

כְּתַב הָרִמְבַּ"ם (פ"ג מֵהַלְכוֹת אִישׁוֹת ה"א): "לִפִּי שָׁכַל אִשָּׁה יֵשׁ לָהּ
לְצֵאת וּלְיָלֵךְ לְבֵית אַבִּיהָ לְבִקְרוֹ, אוֹ לְבֵית הָאָבֶל [לְנַחֵם אָבִלִים]
אוֹ לְבֵית הַמִּשְׁתָּה [דִּהְיִנוּ לְשִׁמְחוֹת הַמִּשְׁפָּחָתִיּוֹת הַמְצוּיּוֹת], אוֹ
לְגַמֵּל חֶסֶד לְרַעוּתֶיהָ אוֹ לְקְרוֹבוּתֶיהָ, שְׂאִינָה בְּבֵית הַסֵּהֵר שְׁלֹא
תֵצֵא וְלֹא תָבֹא, אָבֶל גָּנְאִי הוּא לְאִשָּׁה שֶׁתִּהְיֶה יוֹצֵאָה תָּמִיד פֶּעַם
בַּחוּץ וּפֶעַם בְּרַחוּבוֹת, וַיֵּשׁ לְבַעַל לְמִנוּעַ אִשְׁתּוֹ מִזֶּה, וְלֹא יִנְיָחָהּ
לְצֵאת אֲלֵא כְּמוֹ פֶּעַם אַחַת בַּחֲדָשׁ אוֹ כְּמָה פְּעָמִים בַּחֲדָשׁ לִפִּי
הַצָּרֵךְ, שְׂאִין יָפִי לְאִשָּׁה אֲלֵא לִישֵׁב בְּזוּיַת בֵּיתָהּ, שֶׁכֵּן כְּתוּב: "כָּל
כְּבוֹדָה בֵּת מֶלֶךְ פְּנִימָה".

וְהַגָּאוֹן רַבִּי יְהוֹנָתָן אֵיבְשִׁיץ זְצוּק"ל בְּסִפְרוֹ "נִיעוּת דְּבִשׁ" (ח"א
בְּסוֹף דְּרֹשָׁה יב) כְּתַב מֵלִים כְּדָרְבָּנוֹת, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: "וְאַתֶּם בָּנוֹת
יִשְׂרָאֵל, נָשִׁים וּבְתוּלוֹת, שְׁמַעוּ קוֹלִי אֲלֵיכֶם! אוֹמֵר הַפְּסוּק 'כָּל
כְּבוֹדָה בֵּת מֶלֶךְ פְּנִימָה', לָכֵן מִדֶּרֶךְ הַרְשָׁעִים אֵל תִּלְמְדוּ לִילֵךְ
בְּמַעְגָּלָם בְּטִיּוֹל הַכְּרָמִים וּבְרַחוּבוֹת, בַּגָּנוֹת עָלֵי נֶהֱר, וּבַפְּרָט
בְּמִקּוּמוֹת אֲשֶׁר אֲנָשִׁים וּבַחֲוָרִים וְנִעָרִים מְצוּיִים. הֲלֹא בָנוֹת
מְלָכִים אַתֶּם, וּכְבוֹדְכֶם לְשִׁבְתָּ בְּבֵית. וְאִם קִטְנִים אַתֶּם בְּעִינֵיכֶם
- כָּעֵת בְּגוֹלָה, בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים, עִם בְּזוּי וְשִׁסּוּי - הֲלֹא מֶלֶךְ מַלְכוּ
שֶׁל עוֹלָם חָפֵץ בִּיקְרָכֶם, וְלְגִדּוּלָה מִזֶּה הָעוֹלָם אַתֶּם מִתְקַנְיִם אִם
תֹּאבֹו וְתִשְׁמַעוּ לָלֶכֶת בְּדַרְכֵי ה', כִּי מִקּוֹם צְנִיעוּת - שֶׁם מִשְׁכַּן רוּחַ
קִדְשָׁה, כְּאֲשֶׁר הִיא בְּמִשְׁכָּן וּבְכָל מִקּוּמוֹת, כִּיּוֹן שְׂאִין רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
שׁוֹרָה רַק בְּמִקּוֹם צְנִיעוּת".

צניעות בענין מלצרים ומלצריות ומחצה בשמחות

בשמחות צריך להשגיח שאצל אולם הנשים תעבדנה רק מלצריות ולא מלצרים, אך צריך גם להשגיח שלא יהא תערובת וקלות דעת בין המלצרים והמלצריות. וכן להשגיח שבמקום שיש שם "מזנון" [בר] עבור האורחים [בקצה האולם], שלא יהא שם מקום מכשול, חס וחלילה, למפגש אנשים ונשים, וכיוצא בזה. (שם) ובפרט שאסור לנשים לרקוד אפלו כשיש מלצר אחד באולם או צלם (גבר). ובענין המחיצות יש להזהר שיהיו פלן סגורות היטב ללא שום פרץ ויוצאת. וכן יש להמנע בכל היכלת מהגבהת החתן והפלה יחד משני עברי המחצה מחשש שיראו הגברים את הפלה והנשים את החתן והוא חסר צניעות מחלט, וכן כשמרימים את הפלה לבד שיהיה מרחק מן המחצה כדי שלא יכשלו גברים בראייתה. ועוד יש לעזור בקהלות קדושות הנוהגים "מצוה טאנץ" בסוף החתנה שהנשים ישבו מעבר למחצה כדי שלא יכשלו בראיתם מבני המשפחה.

דבור בקול רם או בקול שחוק ברחובות

ראוי לנשים צנועות שלא להרעיש בדבורים בחוצות בקולות וברקים, וכל שכן שצריכות להזהר מלהרים קול שחוק בפרהסיא, ברחוב, בחנות, בתחנת האוטובוס ובאוטובוס. ואפלו בביתן צריכות להזהר בזה כשיש שם אנשים זרים, וראוי מאד להזהר ברחוב ובחצרות. (שם)

זהירות בדברים שכיחים

וכן בבית, כשיש אנשים זרים, צריכה להזהר מתנועות הגוף שלא בדרך צניעות, כגון לא להתכופף, אלא להתישב כאשר צריכים לפעולות על גבי הקרקע, להרים משהו או לתקן דברים

בסל או בעגלת תינוק וכדומה, וכידוע שזו הדגמה הידועה שמחנכים ללמד זאת מדרך רות הצדקת. וכל שכן שיש להזהר בעת הדחת הבית והמדרגות [ספונג'ה] שלא להתכופף לזה בעת הלוח גברים שם, ומכל שכן שראוי לזכר ולתת תשומת לב על צורת הדוק וכסוי הבגדים לגוף במצב של רוח או של עליה וירידה בזה או במדרגות, הן לנשים עצמן והן בהשגחתן על הבנות. (שם)

ריצה ברחוב

ביחוד צריך להזהר מאד ממצב של ריצה ברחוב, אשר עצם מצב הריצה ברחוב לאשה היא פריצה בחומת הצניעות, ומכל שכן כאשר על ידי זה גורמת לחסר צניעות של כסוי והדוק הבגדים לגוף, ואשר על זה יש מאד להתחזק בשעת נסיון, כגון כאשר אוטובוס מגיע או עומד בתחנה, או כיוצא בזה שמאחרים ללכת למקום עבודה או למוד, צריך מאד להזהר שלא לרוץ ולא לגרם שנויים לצניעות תנועות הגוף ולכסוי המלבושים, ומוטב להפסיד אוטו או לאחר מלהגיע בזמן למקום המיעד לעבודה או למוד מאשר להפסיד בחיי העולם הבא. וכמו שאמרו חז"ל שמוטב לאדם שיחשב כשוטה כל ימי חייו בעולם הזה ולא יהיה רשע שעה אחת לפני המקום, וכל שכן כאשר המדבר רק בהפסד שעה מסוימת של צרכיו בעולם הזה שלא יהיה בגלל זה רשע שעה אחת לפני המקום, ולא יבוש ויכלם לעולם הבא. (שם)

תלית בגדי כביסה במקום צנוע

עוד זאת מן הראוי שהאשה תשגיח בקרב ביתה, הן על בגדיה והן על בגדי בנותיה שלא תתלם במקום מעבר או ישיבה של גברים. וכן להזהר מתלית בגדי כביסה של נשים, ובפרט בגדים מצנעים, במקום הלוחם של גברים. (שם)

צניעות התסרוקות וכו' והגשה לאורחים

וכן תזהרנה הנשים והבנות שלא תסדרנה קשויי שערותיהן, סריקתן ויבושן מהרחיצה, במקומות בבית אשר עלול שממש יתראו לגברים שבבית. וכן לא תתראינה ולא תתפינה אצל הראי במקום שעלולות להתראות לגברים.

וכמו כן להשגיח שלא לעלות למקום גבוה ולרדת משם, כגון בסלם, כסא, כשיש שם גברים. וכן ראוי להזהר כאשר מביאות צלחות המאכלים או טס עם צלחות ויש שם גברים זרים, שתראה שחלוקת הצלחות להם תהיה על ידי בעלה או בניה, הן משום התרחקות מ"קורבה", והן משום תנועות הגוף, והן מחשש גלוי קצת מידיה על ידי פעלת ההגשה. (שם)

צניעות בשיחות טלפון

ומן הראוי להדגיש בזה את אשר השכיל להעיר אחד מחשובי העומדים על משמרת הקדש למען הצניעות בענין צורת נסחי הדבור בין אנשים לנשים על ידי הטלפון, אשר שם טמונה רשת "היצר הרע", רחמנא לצלן, בהסרת המחיצה שבין גברים לנשים, הן בצורת דרישת השלום בתחלה ובסוף, הן בצורת השיחה של רבוי דבורים מיתרים או קרבת דעת בלתי רצויה, הן מצד המדבר והן מצד המדברת, הן בשיחת קרובים והן בשיחת זרים. וגם הזהירים או הזהירות בשיחה סתם לנהג בצניעות ובושה, הרי שבשיחה טלפונית הורסים הרבה בחומת הצניעות והבושה, וזו דגמא" למצב של "שבירת החבית ושמירת יינה".

ומה רב ההפסד בשיחות טלפוניות כאלו, הן בהנהיג והן בעתיד, ואולם יסוד השמירה בזה היא על ידי יראת שמים של האשה, שפאשר בחכמת היראה היא שומרת על פתחי פיה לקצר בשיחה, ולמעט בסקרנות, ולהצניע עצמה ואת עניני ביתה, והרי בזה

מצלת עצמה ומונעת מכשולות. וזה הוא כלל גדול ביצד לנהג ביראת שמים בכל מצב כזה, כגון כאשר מישהו דופק בדלת ושואל אם בעל הבית נמצא בבית - וכשמישים לו בשלילה, מתחיל בחקירות ובאריכות דברים, אזי יש להתחכם ביראת שמים לחסול השיחה וההטרדה. (שם)

הזהירות בענין השמעת קול זמר אשה

וכן צריך זהירות גדולה בענין השמעת קול זמר - שאם יש אנשים זרים או אפלו מבני משפחתה כנ"ל בבית, שלא תשיר כלל, וכן צריך להזהר מלהשמיע קול זמר לבעלה בזמנים מסוימים. וגם כאשר אין שום איש בביתה, תזהר מאד שלא ישמע קולה לחוץ ולבתי השכנים. וכן לחוש ולהזהר שמה מתקרבים גברים בחוץ על יד הדלת כדי לדפק בדלת, ונכשלים בשמיעת קול זמר שלה, ומצוי שלפעמים בגלל זה לא יכולים לדפק ומצטערים לעמת מצב של "נסיון" כזה. וזהירות זו צריכים ביחוד בשמחות, הן באולמות והן כאשר באות חברות של הבנות הכלות לשמחון, שלא יכשילו את השכנים. (שם)

השמעת קול רעש על ידי הנעלים - פרצה בצניעות

וכן צריכות להזהר מלהשמיע ברחובות קול רעש על ידי הנעלים, ואשר קורה, לפעמים, כשעוברות על יד בית פנסת ובית מדרש, שמפריעות בזה את התורה והתפלה, ולא פסתם הפרעת רעש - אלא הפרעה ברגשי הקדשה והטהרה הנצרכים לתורה ותפלה. (שם)

א.ה. וראיתי אנשי מעשה האוטמים אזניהם בשמיעתם קול העקבים עד יעבר זעם.

עמידה או התקהלות במקומות צרים, ובפרט בשוחחות, ובפרט בלזית המת

וראוי לנשים צנועות ונבונות שלא תעמדה לשוחח במקומות צרים שגברים צריכים לעבר שמה, כגון בפתחי הכניסה לבנינים או במקומות צרים במעברי חדר המדרגות, וכיוצא בהם במקומות כאלו שגורמים לגברים מכשולות, או שגורמות צער לגברים יראי שמים שנמנעים מלעבר לדרךם ולביתם. וכן שלא תעמדה לחסם דרכם של הגברים לבית הכנסת ב"שמחת תורה" וב"ברית מילה" או לחפה, שעל ידי זה גורמות או להכשלה או לצער.

וגם בלי ענין חסימת דרך יש לזהר שהנשים לא תתקלנה במקום מעבר הגברים, כגון ב"שמחת בית השואבה" או עצרות של "יום תפלה" וכיוצא בזה. ויש להשגיח גם על הבנות הקטנות שלא תעמדה שם, וכל שכן שצריך להזהר שלא לשלחן לאביהן אשר בבית הכנסת גם כשלושן צנוע, וגם לא על ידי אחיהן. ומלבד חסר החנוך לצניעות, גורמים בזה עגמת נפש למתפללים והפרעה לטהר התפלה. וכל שכן שצריך להזהר מלשלחן לבית הכנסת ב"שמחת בית השואבה" או "שמחת תורה", שמצוי שעל ידי זה הן גורמות לתערובות בין הגברים או הילדים. ומה מאד יש להזהר שלא להדחק על יד מקום עמידת גברים, הן בעמידה באוטובוס, הן במעבר באוטובוס בכניסה או ביציאה, והן בעמידה בתור לאוטובוס או מקום אחר.

ובפרט בשעת לזית המת, כידוע מזהר הקדוש שכתב בזה דברים נוראים, עד כדי סכנה גמורה, שיכולים לגרם נשים לגברים בזמן הלזיה.

בענין אפור והתבשמות

כתב בקונטרס "אהל ברכה": ראוי להזכיר בענין ב' ענינים אשר קשה להגדיר בדיוק הגבולות, אבל, כאמור, הנשים צריכות להבין הכללים בזה, ועל פי זה להתנהג כראוי.

הענין הא' - ענין הקשויים והאפורים וצביעת הפנים וההתבשמות. הנה חז"ל שקדו שהאשה תמצא חן בעיני בעלה, ואדרבה, עזרא ע"ה תקן תקנות שנשים יחא להם מציאת חן בעיני בעליהם - אך צריך לזכר כנ"ל, שזהו לענין בעליהם, אבל מאנשים זרים ומרחוב - צריך להזהר. ועל כן צריך בענינים אלו לשמר על הגבולות, שזה יחא רק למה שנוגע לבעליהן. אבל לענין הרחוב או שאר מקומות שיש שם אנשים זרים, צריך להזהר מלגרם מכשולות בראיה ובמחשבה. וכגון בהתבשמות - אם האשה מתבשמת הרבה ונכנסת לבית שכנים או קרובים, הרי היא גורמת מכשול לאנשים הנמצאים שם, ועוד גרוע משאר ענינים אשר הגברים יכולים להסתלק ולהתרחק, אבל בזה מכניסים להם בעל כרחם את הבשם ומביאים אותם לידי חסרון בקדשה, וכן הוא כאשר נוסעות באוטובוס - גורמות מכשולות לגברים, ואפלו בהליכה ברחוב גורמות למכשולות על ידי רבוי בשם כמבאר בפוסקים שאין גרוי יצר-הרע יותר מזה.

וכן בענין הצביעה והאפור, כשעוברים על הנורמליות המינימלית, גורמים למכשולות בראיה והרהור, וזהו כהגדרת חז"ל: כ"אָרס שֶׁל עֲכָנָא", הינו אָרס שֶׁל נָחַשׁ אֲרָסִי, וחז"ל אמרו זאת בענין הנשים בזמן שלפני החרבן שלא התנהגו בצניעות, והיו כאלה שהתבשמו מאד, ובהליכתן על יד הגברים, הכניסו בהם יצר הרע כ"אָרס שֶׁל עֲכָנָא". וכן על ידי צביעה ואפור מצוי שעוברת על גבולי הצניעות וגורמת להכשלה על ידי שיוצרת "תשומת לב" של "יצר הרע", רחמנא לצלן.

ובפרט, יש שבזה גורמת שנראית כאשה בלתי צנועה, רחמנא לצלן, ועל זה ודאי דיש לומר "הרחק מן הפעור" ו"הרחק ממך לזות שפתים" [שהבריות לא ידברו אודותיך ולא יגנוך]. על כן כל אשה נבונה תתנהג בזה בחכמת נראת שמים, וכוונתה תהיה רצויה להשם יתברך שיצילה ממכשול, ובזה תישר ארחותיה.

גדר ההתאפרות מובא בספר "משבצות זהב לבושה" בשם הרב שמואל וואזנר שליט"א: א. אפור "באפן שאינו נפר", אין בידינו למחות. ב. אפור העינים הוא, בדרך כלל, הבלטה מגזמת שאסורה.

והענין הב' - ענין צניעות המלבושים בכלל. שגם כשאין בחסרון הצניעות בכסוי וגם לא בחקוי מלבושי הפרוצות, אך גם כן ראוי להזהר שלא יהא באפן הרועש, דהינו שלא יהא באפן המושך עין בצורה לא רגילה, כי על ידי זה גם כן גורמות למכשולות, חס וחלילה, ובזה צריכה כל אשה לדעת ולשום לב איך להתנהג בזה, וגם הגברים צריכים להשגיח בזה על הנשים ולא לתת להן להפריז על המדה - וכזאת מצינו בחז"ל בגמרא שהקפידו שלא ללבש בגד אדם שנחשב לבגד פריצות ואשר ראוי להזהר בזה. והעקר - כנ"ל - להתפלל להשם יתברך שלא להכשל ושללא יצא מכשול על ידה לאחרים, וכמו שמצינו בגמרא שהיתה צדקת שעקר תפלתה להשם יתברך היתה: "יהי רצון שלא יכשלו בי בני אדם".

וכתב בספר "מצות הנשים": ואף על פי שראוי לאשה להתנאות ולהתקשט בתוך ביתה בפני בעלה, מכל מקום, בצאתה לרחוב, לא תפריז בכך, אלא תתקשט ותתאפר באפן ממצע להיות מכבדת, ואם מתקשטת בהרבה תכשיטים ובהפרזה יתרה עד שמושכת אליה עין של פריצות או קנאת רעותה, הרי היא עושה אסור וגורמת למכשולים רבים. [שו"ת "שבט הלוי" (ח"ו סי' לג אות

ב), ועין בגמרא תענית (כג ע"ב) במעשה של אבא חלקיה ואשתו, ועין בספר "שיורי טהרה" (מערכת א אות נט) שכתב בשם מהר"ם מרוטנבורג (בתשובה סי' קצט), שתבוא מארה לאשה שיש לה בעל ואינה מתקשטת, ותבוא מארה לאשה שאין לה בעל ומתקשטת, עין שם. ועל כן, מטרת הקשויט צריכה להיות עבור בעלה. ועין בספר חרדים (סי' שפה).

אין לאשה או לבת להתבשם יותר מדי בעת צאתה לרחוב, באפן הנוגד את גדרי הצניעות והעלול להכשיל את הסובבים אותה. ולכן תזהר האשה שלא להתרחץ עם סבון שריחו חזק ונודף למרחוק, אם יוצאת לרחוב לאחר הרחיצה.

אסור לאשה לצבע את פניה בצבע אדם, אבל אדם כמראה פניה ולא אדם ביותר - מתר. ומכל מקום, האסור הוא רק את פניה. (וראה עוד שו"ת "באר משה")

הצניעות בהתנהגות חברתית

הצניעות בהתנהגות - דהינו, שגם כאשר זהירה בצניעות בכסוי הגוף - מכל מקום יש, לפעמים, כמשל הידוע - שאומרים לאדם שבר את החבית ושמו את יינה, שכמובן שאי אפשר לשמו כן, כן הוא גם כאן - יתכן שאשה שומרת את היין של הצניעות, אבל על ידי הנהגתה שוברת את החבית, וממילא מובן שהיין של הצניעות כבר לא נשמר.

והענין הוא, שהאשה צריכה להזהר לא להתבלט לפני גברים בהופעה ובשיחה. האשה מקומה בין הנשים, והאיש מקומו בין הגברים. ועל שיחה יתרה של איש ואשה אמרו חז"ל שגורם רעה לעצמו וסופו יורש גיהנום. וידוע מה שמספר בגמרא דברי ברוריה אשת רבי מאיר, שענתה לתנא קדוש מן הגליל אשר שאל

לה "באיזה דרך נלך ללד" - והיה לה טענה על זה, שזו היא רבוי שיחה, שהיה לו לומר בקצור: "באיזה ללד". (קונטרס "אהל ברכה")

רבוי שיחה עם גברים

וצריך להזהר בזה כשקונים בחנות לא להאריך שיחה עם המוכר, וכן לא להתווכח עם שכנים גברים בעניני בית משתף; להזהר מלהרבות בשיחה עם פועלים ובעלי מלאכה; וכן כשזקוקות ללכת לרופא, לא לפטפט ולא להרבות שיחה במה שלא לצורך הרפואה, וצריך זהירות בזה גם בענין אנשי משפחה כגיסים וחתנים, דודים ובני דודים. (שם)

כמה מצוי אצל נשים שמתמקחות עם המוכר בשביל כמה שקלים שיוזיל להם, ומתבלות את בקשת ההזלה בקצת בדיחות ואינן שמות לב שבשביל כמה פרוטות מוכרות הם את נשמתן מהקדשה, מכשילות את המוכר, מכשילות גברים נוספים שעומדים שם בחנות ועוד הרבה תוצאות חמורות יכולות לצאת מבקשות "הנחה" בדרך של רבוי שיחה.

יש לדעת כי הצניעות יקרת ערך הרבה יותר מאותן פרוטות, וחבל לאבד את טהר הקדשה והצניעות בשביל ממון, ונאמן הוא בעל מלאכתנו לשלם לנו כהנה וכהנה בברכה עשר וכבוד בזכות הצניעות והותור על ממון וכבוד למען קדשת שמו ית'.

נסיעה בטרמפים

יש למנע מנשים ובנות לנסע בטרמפים בכל מקום ובכל זמן, כיון שעלול להגרם מכך מכשולים רבים בעניני צניעות. ומה עוד, שלצערנו הרב נתברו בזמננו מעשים מכערים בפבישים מכך, והגיעו הדברים גם לשפיכות דמים. ובנוסף לזה, במקרים רבים, קים אסור "יחוד". אבל גם באפן שיוצרו תנאים שאין אסור יחוד

(בהתאם לנתונים על פי ההלכה) - יש להמנע מזה, כיון שארעו הרבה תקלות אפלו בלב העיר.

אשה הנוסעת במונית או באוטובוס

כידוע כתבו ופרסמו גדולי הרבנים שאינו דרך צניעות שהאשה תשב על יד הנהג, ובפרט אם נוסעת לבד בטקסי גם באפן שאין שם אסור יחוד, שאז הוי אסור גמור ופריצות לשבת על יד הנהג, וגרוע פי כמה כאשר יש צרך לחגר בחגורת הגנה ונזקקים לעזרת הנהג.

וראוי להזכיר מה שאמרו חז"ל, שאיש לא יהלך אחר אשה אחרת, ועל כן כאשר מזדמן לאיש שהולך אחר אשה, עליו למהר ולעבר לפניה. והרבה פעמים קורה במקומות צרים שאי אפשר להדחק ולעבר, ועל ידי נבונות וחכמה של האשה מסתדר הדבר בכי טוב, כגון שנכנסים למקום הצר של חדר מדרגות או סמטה צרה ומרגישה בגברים, ומונעת עצמה מלמהר לדרך ונותנת להם לעבר לפניה, הרי היא בזה קונה עולמה בשעה אחת שמצלת אותם מראיות והרהורים, וראויה לתאר הנעלה של "אשה כשרה".

וכן ראוי להזהר ולהשגיח שלא לשבת על יד גברים באוטובוס או בטקסי, וכן שלא לשבת על ספסל שלפני מקום ישיבת גברים באוטובוס או בטקסי. וכן ראוי להזהר כשבאים לבית פועלים או אמנים [כגון נגרים, זגגים, סיידים וכיוצא בהם], יש להשגיח לא לעמד בעמידה קרובה על ידם. כגון פועל שעוסק בבדיקת מכונת כביסה או אינסטלטור שעוסק בחפוש מקום הקלקול בצנורות, יש למנע מלעמד על ידו כעזרה או התענינות לחפוש המקום הצריך תקון. ובאמת בזה נכרת ונבחנת מעלת כשרות וצניעות

הַנָּשִׁים כְּאִשְׁרֵי בְּמִקְרִים כְּאֵלוֹ וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה מַצְנִיעוֹת עֲצָמוֹ, וְהֵן הֵן
בְּבַחֲיִנַת "יֵרָאֵת ה'" הִיא תִתְהַלֵּל". (קונטרס "אהל ברכה")



פרק ג

הַלְכוּת יִחוּד הַנוֹגְעִים לְכָל מָקוֹם וּבִפְרָט לְמִקְוֹת עֲבוּדָה

הוגה ונבדק ע"י הגר"נ ירוב שליט"א מחבר ספר "דברי סופרים" על הלכות ייחוד

התכן

(א) פְּתִיחָה – חֲמֵר אֲסוּר יִחוּד

(ב) מֵהוּ יִחוּד

(ג) גִּיל הַיִּחוּד

(ד) דִּין יִחוּד בְּקִרְבּוֹת כּוֹלֵל דִּין אָב עִם בֶּתוֹ, סָב עִם נִכְדָּתוֹ, בֵּן עִם
אִמּוֹ אוֹ אִם אִמּוֹ וְאִם אָבִיו / דִּין יִחוּד בְּאַחֻתּוֹ / דִּין יִחוּד
בְּשָׂאֵר קִרְבּוֹת כְּגוֹן דּוֹדָתוֹ חֲמוֹתוֹ וְכֻלָּתוֹ

(ה) עִם כֶּמֶה אֲסוּר לְהִתְיַחֵד וְכוֹלֵל דִּין ב' אֲנָשִׁים וְאִשָּׁה אַחַת / דִּין
אִישׁ אֶחָד וּב' נָשִׁים / דִּין אִישׁ אֶחָד וְג' נָשִׁים / דִּין ג' אֲנָשִׁים
וְג' נָשִׁים

(ו) פְּרָטִים נוֹסְפִים בְּהִלְכוּת יִחוּד כּוֹלֵל דִּין אִשְׁתּוֹ עִמוֹ / דִּין בְּנוֹ,
אִמּוֹ, אַחֻתּוֹ, וְאִשָּׁה אַחֶרֶת / פֶּתַח פְּתוּחַ / מַעֲלִית

פתיחה

חמור אסור יחוד

אסור יחוד הוא מהעברות הכי חמורות שבתורה, ויש אומרים שהוא בכלל אביזריהו דגלוי עריות, ולדבריהם הרי זה בכלל יהרג ואל יעבר. כלומר: עברת יחוד חמורה יותר מחלול שבת, אכילת חמץ בפסח, או מי שאינו מתענה ביום הכפורים וכדומה, שאלו עברות האחרונים אינם ביהרג ואל יעבר, כמו אסור יחוד שישנו ביהרג ואל יעבר, וכמבאר ברמ"א (שו"ע יו"ד סי' קנ"ז סעי' א') דדין יהרג ואל יעבר אינו דוקא באסור ממש, אלא גם כל הנוגע לקרבה המביאה לחטא.

ויש להדגיש שאסור יחוד הוא גם כשחושב לעצמו שלא יבוא לידי חטא, וכמו שכתב בספר החנוך (שם) שאי אפשר לו לאדם לדעת את הטבע החלש שלו, דיתכן שבשעת מעשה לא יהיה ביכלתו להתגבר על יצרו.

וראיתי בשם הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל שכתב במה שנשא שלמה המלך ע"ה יותר מי"ח נשים, הגם שהתורה אסרה למלך לעשות כן, משום דכיון דהתורה נתנה טעם לאסור זה, כמו שאמר הכתוב (דברים יז, יז) רק לא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו וכו', חשב שלמה המלך דמכיון שהוא החכם מכל האדם, וכמו שהעיד עליו הכתוב (מלכים א' ה, יא) ויחכם מכל האדם וכו', לכן לגביו ליכא החשש של הטית הלב, אבל למעשה נשיו הטו את לבבו (מלכים ב' יא, ד), וההסבר בזה דבעצם לא טעה שלמה המלך ע"ה בחשבונו, שעפ"י שכל באמת לא היה בא כלל לידי מצב זה, אלא שהיות שהתורה אסרה לעשות כן, לא שיך לעשות חשבונות

על זה, ועצם הדבר שעבר על אסור תורה גרם שיטו נשיו את לבבו, עכ"ד.

ועל דרך זה יש להוסיף בנוגע לאסור יחוד, שאפלו אם נאמר שלפי ההגיון והשכל לא יבוא לידי חטא, אפלו הכי זה גופא שעובר על אסור יחוד שאסרה התורה, הוא הפתח שעל ידו יכול ח"ו לעבר על עצם החטא דזנות.

וזה לשון ספה"ק דרך פקודיך (לת ל"ה אות ס"ג): הנה יחוד אשת איש מדאורייתא וכו', והעולם מקלים בזה, ואפלו הבעלי תורה, והוא להם לחרפה לברח מחדר שהאשה שם בחשבו שחושדין את עצמם שיתפעלו בעברה, על כן הם מקלין וכו', ולו חכמו ישפילו שהיחוד בזולת העברה הוא באסור גמור, וכל אחד יראה להיות בקי בדיני היחוד, ויחמיר לעצמו ביותר משורת הדין, עכ"ל.

קפיצה מהרכבת

תורתנו הקדושה היא תורת חיים, מתאמת היא לאדם. באמצעותה הוא מישר את נטיות לבו ויצריו, ומכוננם כראוי בנתיבות חיייו. כאמור: "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע וכו' ובחרת בחיים", ובקיום תר"ג מצותיה – יזכה לחיים טובים ומאשרים, על כן המליצו חז"ל: "בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה תבלין"!

תורתנו אוסרת על האדם להכנס למצב שבו יטרידהו יצרו להביאו למכשול.

מסבה זו – כותב הרמב"ם – אסרה התורה הן על האיש והן על האשה להתיחד במקום שאין רבים מצויים – "ויזהר מן היחוד שהוא הגורם הגדול וכו' גדולי החכמים הזהירו לתלמידיהם להתרחק מן היחוד" (רמב"ם, אסר"ב כ"ב)

מעשה ברבי ישראל סלנטר זצ"ל שפגש אחד מתלמידיו בתחנת הרכבת. פנה אליו ר' ישראל ואמר לו: בני, אסור לך לנסע ברכבת, כי איך תנהג כשבאמצע הדרך תשאיר לבד בקרון עם אשה, ותהיה לך שאלה של "יחוד"? התלמיד שראה שגם רבו נוסע ברכבת, שאל: הלא גם אתם נוסעים ברכבת, ואיך אתם מסתדרים עם "יחוד"?

השיב לו ר' ישראל: "אני אקפץ דרך חלון הרכבת, אף בשעת נסיעתה" ('חיי המוסר, ח"א, עמ' פ"ז).

הלכות

מהו יחוד

(א) אסור לאיש להתייחד עם אשה (חוץ מאשתו), ואפי' שכל אחד עסוק בעסק משלו, חוץ מאפנים מסוימים כמו שיתבאר בהמשך.

(ב) וכן אסור להם להתייחד באותו בית אפי' אם הם גב' חדרים נפרדים.

(ג) אסור יחוד נוהג בין בצעיר עם זקנה, ובין בזקן עם צעירה, ובין זקן עם זקנה, ואפי' חולים המרתקים למטתם.

(ד) נוהג בין בנשוי בין ברוק, ואפלו צדיק וחסיד ובין בנשואה בין ברוקה (ואפלו טהורה). – ואפלו בכעורה, בין עם אשה פרוצה בין עם אשה צנועה.

(ה) ואסור להתייחד עמם ואפי' באפן גראי, בין אם הם מישראל ובין אם הם גויים (ואפי' אשתו של הגוי נמצאת שם עם בעלה, אסור לאשה מישראל להיות עמהם במקום מבדד).

(ו) אף בשטח פתוח, אם אין בסביבה שם אנשים שעוברים שם, וכמו שמצוי לפעמים בדרךים ופארקים, נוהג שם אסור יחוד.

גיל היחוד

זכר מגיל תשע ומעלה הוי בכלל איש שאסור לאשה למעלה מגיל שתים עשרה להתיחד עמו. נקבה מגיל שלש ומעלה הוי בכלל אשה שאסור לאיש מגיל שלש עשרה להתיחד עמה.

דיני יחוד בקרובות

אב עם בתו, סב עם נכדתו / בן עם אמו או אם אמו ואם אביו

מתר לאב להתיחד יחד עם בתו או נכדתו בחדר סגור לבדם, וכן מתר לאיש לעבד עם אמו, אם אמו, או אם אביו בחדר סגור לבדם. - [והתר זה הוא אפלו בפרוצים, ובקביעות, ואפלו עסקו עם הנשים].

אחותו

(א) נחלקו הראשונים בדין יחוד עם אחותו, ורב האחרונים פסקו להקל באקראי מפעם לפעם, אבל אסור לגור בקביעות אח עם אחות לבדם. (וימהו גדר בקביעות לענין לגור עם אחותו? האריכו בזה הרבה הפוסקים, ואין כאן המקום להאריך.)

(ב) ומדת חסידות שלא להתיחד עם אחותו כלל.

(ג) י"א שבמקום שאין מכירות אותם ולא יודעים שהיא אחותו, אסורים להתיחד.

שְׁאֵר קְרוּבוֹת כְּגוֹן דּוֹדָתוֹ חֲמוּתוֹ וְכֻלָּתוֹ

(א) אִסּוּר יַחֲדָה עִם חֲמוּתוֹ וְכֻלָּתוֹ הוּא מְדֹאֲרֵיתָא, וּמָה שֶׁהֵן קְרוּבוֹת לוֹ אֵין בָּזֶה שׁוּם הִתֵּר, וְאֶדְרֵבָּה חֲמוּר יוֹתֵר בְּכַמָּה פְּרָטִים [וְכֻדְלָהֶלֶן].

(ב) גַּם בְּדוֹדָתוֹ – בֵּין אַחוֹת הָאָב וּבֵין אַחוֹת הָאֵם – יֵשׁ אִסּוּר יַחֲדָה.

(ג) אִסּוּר יַחֲדָה עִם אִשְׁתְּ אַחֵי הָאָב אוֹ אִשְׁתְּ אַחֵי הָאֵם – הוּא מְדֹאֲרֵיתָא.

עִם כַּמָּה אִסּוּר לְהִתְיַחַד

ב' אֲנָשִׁים וְאִשָּׁה אַחַת

(א) לְדַעַת הַשּׁו"ע וְכֵן נוֹהֲגִים הַסְּפָרָדִים – אִסּוּרִים ב' אֲנָשִׁים לְהִתְיַחַד עִם אִשָּׁה אַחַת, וּלְדַעַת הַרַמ"א וְכֵן נוֹהֲגִים הָאֲשְׁכֵנָזִים יֵשׁ חֲלוּק מִי הֵם אוֹתָם ב' אֲנָשִׁים. דָּאם נִתְקַנִּים בְּהֵן שְׁשֶׁת הַתְּנָאִים דְּלֵהֶלֶן (א) שֶׁהֵם אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים (כְּמוֹ שֶׁהוּבָא הַהֲגָדָרָה בְּזֶה בְּהַמְשָׁךְ), (ב) שְׂאִין לְבוֹ גֵּס בָּהּ, דְּהִינוּ שְׂאִינִם רְגִילִים אֶחָד עִם הַשְּׁנִי, (ג) וְגַם אִינוּ מְאוֹתָם אֲנָשִׁים שְׁעֵסֶקֶן עִם הַנָּשִׁים, (ד) וְגַם אִינוּ בְּאֶפֶן קְבוּעַ, (ה) וְהֵם בְּעִיר, (ו) וּבֵינִים, הוּא מֵתֵר.

(ב) אוֹלָם אִם חָסֵר אֶחָד מִן כָּל הַתְּנָאִים הַלָּלוּ, דְּהִינוּ אוֹ שְׂאִינִם כְּשֵׁרִים, אוֹ שְׂלֵבוֹ גֵּס בָּהּ אוֹ שֶׁנֶּחֱשֵׁב מְאוֹתָם אֲנָשִׁים שְׁעֵסֶקֶן עִם הַנָּשִׁים, אוֹ שֶׁהוּא בְּלִילָה אוֹ שֶׁהוּא בְּדֶרֶךְ, אוֹ שֶׁהִמְדַּבֵּר הוּא בְּיַחֲדָה בְּאֶפֶן קְבוּעוֹת – בְּכָל אֵלּוּ הָאֲפָנִים לֹא שִׁינָּה כָּלֵל צַד הַתֵּר זֶה (דִּב' אֲנָשִׁים).

וְגַדֵּר אֲנָשִׁים פְּרוּצִים לַעֲנִין יַחֲדָה הוּא כָּל שֶׁחֲשׂוּדִים לַעֲבֹר עַל אֵיזָה שֶׁהוּא אִסּוּר וְק"ו אֵלּוּ שְׂאִינִם זֹהִירִים דִּי בְּעִנְיֵי עֲרִיּוֹת, כְּלוּמֵר שְׂאִינִם נִזְהָרִים בְּלֹא דִּלָּא תִקְרְבוּ לַגְלוֹת עֲרוּהָ, כְּגוֹן

שְׁמִסְתְּכֵלִים בְּעֲרִיּוֹת או שוֹמְעִים דְּבָרֵי נְבִלָה. – וְהִכָּלל בְּזֶה בְּזַמְנֵנוּ אֵלּוּ שְׁמִסְתְּכֵלִים בְּטִלְיוּזָה או בְּדְבָרֵי נְבִלָה עַל וִידְאוֹ או אִינטֶרנֶט, או בְּשֶׁאֵר אַפָּנִים כְּגוֹן בְּתִמוֹנוֹת תּוֹעֵבָה שְׁבַחֲבוֹרוֹת או מְגִזִּינִים וְכדוּמָה, הֵגֶם שְׁבָדָרְךָ כָּלֵל הֵם שוֹמְרֵי תוֹרָה וּמִצְוֹת, בְּכָל זֹאת בְּגִדְר פְּרוּצִים הֵמָּה, וְאַסוּרָה (אֵף לְנוֹהֲגִים כְּהַרמ"א) לְהִתְיַחַד עִמָּהֶם. וְאַפְלוּ יֵשׁ שֶׁם עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים, אֲסוּרָה לְאִשָּׁה אַחַת או אֲפִלּוּ לְשְׁתֵּי נָשִׁים לְהִתְיַחַד עִמָּהֶם. - [ובחזו"א פְּתָב "הַמְתַּגְדִּלִּים עַל דְּעוֹת כְּפָרְנִיּוֹת וְכו' הֵם בְּכָלֵל מַחְזִקִּים בְּפִרְצוֹת עֲרִיּוֹת"].

(ג) אִם יֵשׁ קִצָּת אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים וְקִצָּת פְּרוּצִים יַעֲשֶׂה שְׂאֵלֶת חֶכֶם.

(ד) אִם הָאֲנָשִׁים הֵם כְּשֵׁרִים וְהָאִשָּׁה הִיא פְּרוּצָה דִּינוּ בְּכָלֵל כְּשֵׁרִים לַעֲנֹן זֶה.

(ה) כָּל צַד הֶהָתֵר הָאִמּוֹר בְּב' אֲנָשִׁים (וכי"ב בְּהֶמְשֵׁךְ בְּג' אֲנָשִׁים וְכו') הוּא דוֹקָא בְּאִפֻּן שֶׁהָאֲנָשִׁים הִלְלוּ הֵם הִגִּיעוּ לְגִיל הַיּוֹדְעִים טַעַם בִּיָּאָה (י"א שֶׁהוּא מְגִיל תִּשְׁעָ וּמַעֲלָה וי"א שֶׁהוּא תִּלּוּי כָּל חַד לְפִי חֲרִיפוֹתוֹ שֶׁלְפָעֲמִים הוּא מְגִיל חֲמֵשׁ או שֵׁשׁ וְלְפָעֲמִים הוּא דוֹקָא מְגִיל תִּשְׁעָ וּמַעֲלָה), אֲבָל בְּפָחוֹת מְגִיל זֶה אֵינָם מוֹעִילִים לְשִׁמְרָה.

(ו) אֵלּוּ הַסּוֹמְכִים עַל הֶתֵּר זֶה שֶׁל ב' אֲנָשִׁים וְאִשָּׁה אַחַת [כַּנ"ל], עֲלֵיהֶם לְהַקְפִּיד שְׂאֵכֵן בְּאַמַּת יְהוָה שֶׁם ב' אֲנָשִׁים כָּל הַזְּמַן, שֶׁהָרִי אֲסוּר לְאַחַד מֵהֶם לְהִשָּׂאֵר בְּמִשְׁרָד עִם הָאִשָּׁה לְבָדוּ. וְדָבָר שְׂכִיחַ מְאֹד כְּגוֹן שֶׁאֶחָד מֵהֶם נִחְלָה וְאֵינוֹ מְגִיעַ לְמִשְׁרָד, דָּאז אֲסוּר לְשֵׁנִי לְהִשָּׂאֵר שֶׁם עִמָּה לְבָדוּ. וְכֵן כְּשֶׁאֶחָד מֵהֶן צָרִיךְ לְצֵאת מִהַמִּשְׁרָד לְמִשְׁךְ אֵיזָה דְּקוֹת [כְּגוֹן שֶׁצָּרִיךְ לְלַכֵּת לְבָנֵק או לְאַחַד מִלְּקוּחָיו וְכדוּמָה], צָרִיךְ לְשִׁים לֵב שֶׁאֲסוּר לוֹ לַעֲזוֹב אֶת הַמִּשְׁרָד, שֶׁהָרִי מִשְׁאִיר שֶׁם אִישׁ אֶחָד עִם אִשָּׁה אַחַת לְבָדֵם, שֵׁשׁ בְּזֶה אֲסוּר יָחִיד.

ז) בָּרַם, יִצְיָן שְׁבִנוּגֶע לַעֲבֹדָה בְּמִשְׁרָד הַיּוֹת שְׁכָאמור בְּדֶרֶךְ קְבִיעוֹת לֹא שִׁיךְ כָּלֵל הֵתֵר זֶה (דב' אֲנָשִׁים), עַל כֵּן אִף לְמַקְלִין כְּדַעַת הַרמ"א אֵין לְסַמֵּךְ עַל הֵתֵר זֶה, כְּשֶׁהוּא בְּאִפֻּן קְבוּעֵ, וּבִפְרָט כְּשֶׁצָּרִיכִים זֶה לָזֶה.

אִישׁ אֶחָד וּב' נָשִׁים

א) אִסּוּר לְאִישׁ אֶחָד לְהִתְיַחַד אִפְלוּ עִם כַּמָּה נָשִׁים, וְאִפְלוּ הֵם מֵאָה נָשִׁים, וְאִפְלוּ כְּשֵׁרוֹת וְצִנוּעוֹת וּבֵין נְשׂוֹאוֹת בֵּין פְּנוּיֹת, וּלְפִי זֶה אֵין שׁוּם הֵתֵר לְאִישׁ אֶחָד לַעֲבֹד בְּמִשְׁרָד עִם שְׁתֵּי נָשִׁים, חוּץ מִכַּמָּה אֲפָנִים, כְּפִי שִׁיתְבָּאֵר בְּהַמְשָׁךְ הַדְּבָרִים.

ב) מִתֵּר לְאִישׁ אֶחָד לְהִתְיַחַד עִם שְׁתֵּי גִיסוֹת אוֹ עִם אִשָּׁה וְחִמּוּתָהּ, אֲךָ אִסּוּר לַעֲבֹד כֵּךְ בְּאִפֻּן קְבוּעֵ, מִשּׁוּם שְׁנִדְרָשׁ בְּזֶה זְהִירוֹת יִתְרָה, שְׁמֵאֲחֵר שִׁיִּסּוּד הֵתֵר הוּא מִפְּאַת הַיּוֹתֵן שְׁתֵּי גִיסוֹת אוֹ אִשָּׁה וְחִמּוּתָהּ, שׁוּב אִסּוּר לֵהֵן לַעֲבֹד בְּמִשְׁרָד אַחַת בְּלֹא הַשְׁנִי אִם הָאִישׁ נִמְצָא שָׁם, וְלִכֵּן, בְּאִפֻּן שְׁצָרִיכָה אַחַת מֵהֶן לַעֲזֹב אֶת הַמִּשְׁרָד אִפְלוּ לְזִמֵּן קֶצֶר, צָרִיכָה גַם הַשְׁנִיָּה לְצֹאת עִמָּה. ג) ב' אֲחִיוֹת אוֹ אִם וּבִתָּה לֹא מוֹעִיל לְשֹׁמֵר מֵאִסּוּר יַחֲדוּ.

אִישׁ אֶחָד וּג' נָשִׁים

א) לְדַעַת הַשו"ע וְכֵן נוֹהֲגִים בְּנֵי עֲדוֹת הַסְּפָרָדִים אִסּוּר לְאִישׁ אֶחָד לְהִתְיַחַד אִף עִם ג' נָשִׁים וְיוֹתֵר, אוֹלָם בְּרמ"א הֵבִיא שֵׁשׁ שִׁיטוֹת הַסּוּבְרוֹת שְׁאִישׁ אֶחָד עִם ג' נָשִׁים וְיוֹתֵר אִם הֵם אֲנָשִׁים כְּשָׂרִים וְגַם הַנָּשִׁים הֵם יִשְׂרָאֵלִיּוֹת כְּשֵׁרוֹת שׁוֹמְרוֹת תּוֹרָה וּמִצְוֹת וְגַם נִתְקַנִּים בָּהֶם הַתֵּנָאִים דְּלֵהֲלוֹ, (א) שֶׁהוּא בְּאִפֻּן אֲרָעִי, (ב) וְהוּא בְּיוֹם, (ג) וְהוּא בְּעִיר, (ד) וְאֵין לוֹ שׁוּם שִׁיכוֹת מִמִּשְׁכַּת עִמָּה, (ה) וְאֵינוּ מֵאוֹתָם הָאֲנָשִׁים שְׁנִחְשָׁבִים שְׁעֵסֶקֶן עִם הַנָּשִׁים, אִז מִתֵּר. ב) אוֹלָם אִם חֹסֵר אֶחָד מִכָּל הַתֵּנָאִים הֲלָלוּ, דְּהֵינּוּ אוֹ שְׁאִינִם כְּשָׂרִים, אוֹ שֶׁהוּא בְּאִפֻּן קְבוּעֵ, אוֹ שֶׁהוּא בְּדֶרֶךְ, אוֹ שֶׁהוּא

בְּלִילָה, או שֵׁישׁ לוֹ קֶשֶׁר יְדִידוּת עִמָּה, או שֶׁהוּא מֵאוֹתָם הָאֲנָשִׁים
הַמְּגִדְרִים שֶׁעֶסְקָן עִם הַנָּשִׁים – בְּכָל אֱלוֹ הָאֲפָנִים לֹא שִׁינְךָ כָּלֵל צַד
הַתֵּר בָּזֶה.

(ג) כָּל צַד הַהֵתֵר הַנ"ל (בג' נָשִׁים וְאִישׁ אֶחָד) הוּא רַק בְּשַׁעַת הַדַּחֲק.

ג' אֲנָשִׁים וּג' נָשִׁים

ג' אֲנָשִׁים וּג' נָשִׁים אִם נִתְקַנְּסוּ בָּהֶן הַתְּנָאִים דְּלַהֲלֵן (א) שְׂאִינָם
פְּרוּצִים (וְכֻמוֹ שֶׁהוּבָא הַגְּדֵרְתּוֹ לְעִיל), (ב) וְגַם אֵין לְבוֹ גַּם בָּה
(דְּהֵינּוּ שְׂאִינּוֹ רְגִיל עִמָּה), (ג) וְגַם אֵינוֹ מְגִדֵּר מֵאוֹתָם אֲנָשִׁים
קְשַׁעְסָקָן עִם הַנָּשִׁים, בְּאִפְּן זֶה מִתֵּר הַיַּחֲוֹד. – אַךְ יִזְהָרוּ שֶׁלֹּא
יְבֹאוּ חֲלִילָה לְיַדִּי קְלוּת דַּעַת וְכדו'. – וְאִם הוּא בַּדֶּרֶךְ יֵשׁ לַעֲשׂוֹת
בָּזֶה שְׂאֵלַת חֲכָם.

פְּרָטִים נוֹסְפִים בְּהִלְכוֹת יַחֲוֹד

אֲשֶׁתוֹ עֵמוֹ

(א) מִתֵּר לְאִישׁ לְהַתְיַחֵד עִם אִשָּׁה, בְּאִפְּן עֲרָאִי אִם גַּם אֲשֶׁתוֹ
עוֹבְדַת שָׁם, וְאִפְּלוֹ אִם אֵין אֲשֶׁתוֹ עֵמוֹ מִמֶּשׁ בְּאוֹתוֹ חֶדֶר
שֶׁהוּא נִמְצָא בּוֹ עִם הָאִשָּׁה, אֲלֵא שֶׁהִיא בְּאוֹתוֹ בֵּית.

אֲמָנָם בְּמִשְׁרָד שֶׁעוֹבֵד בְּקַבִּיעוֹת עִם נָשִׁים, וְנִעְשָׂה אֵיזָה יְדִידוּת
בֵּינֵיהֶם, וְכֵן מִי שֶׁעֶסְקָן עִם הַנָּשִׁים, יֵשׁ אוֹמְרִים דָּאֲסוּר לוֹ
לְהַתְיַחֵד עִמָּהֶן אִפְּלוֹ כְּשֶׁאֲשֶׁתוֹ עֵמוֹ.

(ב) בְּרַם יִדְגֹּשׁ שְׁכָל הַתֵּר זֶה הוּא דוֹקָא בְּאִישׁ יִשְׂרָאֵלִי, אַךְ אִם אִישׁ
זֶה הוּא נֹכְרִי, אִזּוֹ לֹא מוֹעִיל כָּלֵל מֶה שֶׁאֲשֶׁתוֹ עֵמוֹ, וְאֲסוּר לְאִשָּׁה
לְהַתְיַחֵד עִמָּם.

בתו, אמו, אחותו, ואשה אחרת

(א) יש מחמירין שאין בתו אמו ואחותו מועילות להיות שומר (דהינו להתיר היחוד אם אשה נוספת) אפי' באפן עראי. ויש המתירים זאת באפן ארעי בתנאי שאין לבו גס בה ואין עסקו עם הנשים והוא בעיר וביום. ואפשר לסמך על זה בשעת הצרך.

(ב) ואם חסר אחד מכל התנאים הללו, דהינו שהם בדרך, או בלילה, או בדרך קבע כגון לעבד במשרד, או שלבו גס בה, או שהוא מגדר מאותם אנשים שעסקו עם הנשים, אז לכו"ע אסור.

(ג) [ואם יש בנוסף על בתו ואחותו אמו גם שומר כשר נוסף, אין הדרך ולילה גורעים כלל לענן זה, ודינם כיום ובעיר.]

פתח פתוח / וילון חלון פתוח

(א) אם הפתח פתוח לגמרי דהינו שהדלת פתוחה לגמרי, או שוילון חלון פתוח, והוא יום וגם יכולים לראות מהרחוב כל מה שנעשה בפנים, בכל פנה ופנה שבחדר, ומצויים אנשים המהלכים שם, באפן זה אין אסור יחוד.

(ב) במה דברים אמורים, אם יכולים לראות על ידי אמצעים הנ"ל כל פנה ופנה שבחדר, אבל אם יש אפלו חלק קטן של החדר שאי אפשר לראות את הנעשה שם, אז אפלו כשהפתח או החלון פתוח, אסור לאשה ללכת לשם אפלו בהעברה בעלמא, הגם שיכולים לראות את האיש מהרחוב בזמן שהאשה נמצאת בחלק ההוא של החדר שלא נראה מבחוץ.

מעלית

(א) נסיעה במעלית יש בה שאלות בנוגע לאסור יחוד, וצריך לשאל למורה הוראה פדת מה לעשות.

נמצא לסכום

(א) לכתחלה יש להחמיר שהאיש יעבד רק במקום שנמצאים שם רק אנשים, ואשה תעבד רק במקום שנמצאים שם רק נשים, שהרי יש מגדולי הפוסקים הסוברים דאסור לאיש ולאשה לעבד באפן קבוע במקום אחד, אפלו במקום דליכא כלל אסור יחוד, כשיש צרך שיהיה להם שיכות אחד עם השני מטעמי העבודה.

(ב) והיות שצריכין להזהר מאד מאסור יחוד, מאסור קריבה, מאסור הרהור ומאסור הסתכלות, על כן לכתחלה יש להקפיד שיעבדו רק נשים עם נשים וגברים עם גברים או בעל עם אשתו, או איש עם אמו, בתו או נכדתו.

(ג) ואם אי אפשר באפנים אלו, ישתדל לעבד עם אחותו, אך כיון דיש אוסרים יחוד באפן קבוע עם אחותו, על כן מי שעובד עם אחותו, יחמיר לכתחלה שלא לנעל הדלת.

(ד) ואם הדבר בלתי אפשרי באפנים הנ"ל, לכל הפחות יזהר מאד על כל פנים שלא יהיה אסור יחוד בשום אפן, ויחמיר בכל השיטות, וישתדל לעשות כל העצות שזכרו לעיל. וכן יזהר מפל דיני קריבה, והרהור והסתכלות כיון שזהו מאבזריהו דגלוי עריות שהם ביהרג ואל יעבר.

(ה) ובמיוחד פנויה יש לה להחמיר לעבד במקום שנמצאים שם באפן קבוע רק נשים, ואם אי אפשר לה, אז תעבד רק במקום שלא נמצאים שם בחורים ונקים.

(ו) וכן תזהר מאד שלא לעבד אלא במקום שבעל הבית ושאר העובדים שם הם שומרי תורה ומצוות באמת – וכמו כן לא תעבד האשה [בין פנויה בין נשואה] בשום פנים ואפן במקום נכרים, דידוע לכל שהם מדברים דברי גבלה כל היום, וכל מגע ומשא שלהם הוא דברי נאוף וליצנות וכי', ואם תשקה במחיצתם

בְּדָאֵי יִשְׁפִיעוּ עֲלֶיהָ רַבּוֹת חֶסֶד וְחִלּוּלָהּ, וְלִדְאִבּוֹנָנוּ כְּבֵר נִכְשְׁלוּ רַבִּים בְּזָה, וְנִפְּלוּ בַּמְּכַמֶּרֶת הַלִּז, וְעַל כֵּן נִכּוֹן מְאֹד שֶׁתַּעֲבֹד דּוֹקָא בַּמָּקוֹם יְהוּדִים שׁוֹמְרֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹת וְתִזְהָר מְאֹד מְאֹד שֶׁלֹּא יִהְיֶה חֶסֶד וְחִלּוּלָהּ אֲסוּר יְחִיד כְּפִי שְׂבָאֲרָנוּ.

ז) גַּם בַּמָּקוֹם שֶׁאֵין יְחִיד עִם שְׂאָר הָעוֹבְדִים, צָרִיךְ לִזְהָר שֶׁלֹּא יִהְיֶה יְחִיד עִם הַלְקוּחוֹת שֶׁבָּאִים לְמִשְׁרָד.

הַעֲרָה פְּלִלִית

הַלְכוֹת יְחִיד רַבִּים הֵם, וּמָה שֶׁנִּכְתֵּב כָּאן הוּא רַק עֲקָרֵי הַפְּלִלִים בְּקִצּוֹר נִמְרָץ, וְיִשְׁנֵם עוֹד פְּרָטִים נוֹסְפִים רַבִּים. – וַיֵּשׁ לַעֲשׂוֹת כָּל פַּעַם שְׂאֵלֶת חֶכֶם הַבְּקִי הַיָּטֵב בַּהַלְכוֹת הַלָּלוּ.



פרק ד

הַלְכוֹת צְנִיעוּת הַנוֹגְעוֹת לְלִבּוֹשׁ

הַלְכוֹת בְּגָדֵי צְנִיעוּת

א. אֲסוּר יִצוֹר אוֹ מְכִירַת בְּגָדִים הַנוֹגְדִים לַהֲלָכָה

בַּסֵּפֶר "מִצְוֹת הַנָּשִׁים" הֵבִיא: אִשָּׁה שֵׁישׁ בְּרִשׁוּתָהּ בְּגָדִים שְׂאִינָם צְנוּעִים אוֹ שֶׁקִּבְּלָתָם בְּמִתְנֶה, וְאִי אֶפְשָׁר לְתַקֵּן הַבְּגָדִים אוֹ לְלַבָּשָׁם בְּשֻׁלּוֹב בְּגָדִים אַחֲרִים, אֲסוּרָה לְתַנֵּם לְאַחֲרִים אוֹ לְמַכְרֵם, אֲלֵא אִם כֵּן תִּמְצָא סוֹחֵר נִכְרִי הַמוֹכֵר לְנִכְרִיּוֹת בְּלִבָּד. וְאִם לֹא מִצָּאָה - יֵשׁ לְזַרְקָם, וְאִפְּלוּ בְּהֶפְסֵד מְרֻבָּה. אוֹ שֶׁתִּקְרַע אֶת הַבְּגָד

ותשתמש בקרעיו לנקוי הבית וכיוצא. (מספר "הליכות בת ישראל" (פ"ד סעי' ט"ו), והביא שם שכתב כן לגבי ספרי מינות ופריצות.

ועין בשו"ת "תורה לשמה" (סי' ת), שכתב שמתר לבעל לשרף את בגדי אשתו שאינם צנועים ואין בזה בל תשחית, ובלבד שיעשה בצנעה שלא יבואו לידי קטטה. ועין בשו"ת "יתנה דעת" (ח"ג סי' סד), לגבי מכירת בגדי שחץ ופריצות בחנות הלבושה, שכתב שם, שהמוכר בגדי פריצות עובר משום לפני עור לא תתן מכשול, ורק אם ברור לו ששמלה זו תלבש אותה הקונה בהתר, כגון עם חלצה מתחת עם שרוולים - אפשר להתיר למכור. עין שם.

ב. שסע בחצאית

בענין אסור לבישת מכנסים או חצאית קצרה, ואף שלובשת גרבים, אין לנו להאריך, לפי שהוא פריצות גמורה, ובזה חוטאת ומחטיאה את הרבים, וכמו שהארכנו בפרקים הקודמים. אלא מה שיש לאשה לזהר הוא מהטעיות היצר המורה התרים מדמים שלמעשה להלכה אין להם שום בסיס, ואחד מהם הוא ענין השסע בחצאית שנאסר על ידי גדולי הרבנים.

כתב בספר "מלבושי כבוד" (עמ' קב): שסע בחצאית נאסר על ידי גדולי הרבנים - גם כשהוא למטה מהגרן.

וכמו כן ראוי להמנע מלבישת שסע הסגור על ידי בד מצבע שונה מאד, כגון חצאית שחורה שהשסע סגור בבד לבן.

הקונה בגד עם שסע, ראוי שתסגרנה על ידי תפירה, ולא תסתפק בסגירה של כפתורים, משום שמצוי מאד ששוכחים לסגורם.

ג. צניעות המנעלים

כתב בספר "בית יהודי": על העקבים הגבוהים העשויים במטרה להבליט את קומתה הגבוהה, יש להמליץ מאמר הגמרא בחטאן של בנות ציון (שבת ס"ב ע"ב): דרש רבה בריה דרב עלאי: מאי דכתיב "ויאמר ה' יען כי גבהו בנות ציון" - שהיו מהלכות בקומה זקופה וכו'. "הלון וטפוף" - שהיו מהלכות ארפה בצד קצרה, פרש רש"י: שתראה צפה על ראש חברתה, והוא נוי לה וכו', עין שם, שנמנית פרצה זו בין יתר פרצות הקדשה.

ובספר "משבצות זהב לבושה" מובא, שהדבר כולל נעלים ורעשות בסגנון, כגון דגמאות בולטות ומשונות, שאף הן אינן מדרכי הצניעות.

ועוד שם: נעלים בעלות עקבים צרים וגבוהים מדי, המשפיעות על צורת ההליכה. ועוד הביא שם בשם הירושלמי המפרש על הפסוק "וברגליהם תעפסנה", שהיו מהלכות בנות ציון בנעלים המרעישות, וקולן נשמע בהלכון.

ד. לבישת בגד אדם או משנה

מובא בספר "מצות הנשים": נשים ובנות אין להן ללבש בגד כשכלו או רבו הבולט הוא בצבע אדם. ודוקא בצבע אדם ממש, אבל צבע בורדו וכדומה - מתר. [הליכות בת ישראל" (פרק ז סעי' א) בשם הגרי"ש אלקשיב שליט"א]. וכתב בשו"ת "מים ההלכה" (ח"ד סי' עב), שיש להתיר חלצה אדמה המכסה בז'קט שחר מעליה. ועין בשו"ת "יפה נוף" שכתב, שאשה שכבר קנתה בגד אדם, אסור לה ללבשו, אלא תחליף אותו בבגד אחר או שתצבע אותו בצבע צנוע. ועין בספר "מלבושי כבוד" (עמ' יט) שכתב בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל, שאין אסור ללבש בגד אדם בבית, ורק

בימי טמאתה יש לה להמנע, אבל בשם הגר"ח קניבסקי שליט"א והגר"מ קליין שליט"א כתב, שיש לאסור אף בבית.

וההתיר בצבע בורדו הוא דוקא אם הפריצים והפרוצות לא לבושים בבגד כזה לשם פריצות, והכל לפי ראות עיני הדין ומה מטרת לבישת בגדים אלו. [שו"ת "שבט הלוי" (סי' כד אות ב). והוסיף, שצריך לחנך קטנים שהגיעו לחנוך שלא ילבשו בגד אדם].

ובספר "מלבושי כבוד" (עמוד כב) כתב: בגדים משנים, שמושכים העין מאד, כגון בגדים שרקום עליהם פרח גדול מלפנים או מאחור, וכן בגדים שחצי הבגד בארץ או באלכסון בצבע אחד, והחצי השני הוא בצבע אחר, ששבירת צבעים באפן זה מושכים את העין מאד - אסור לאשה ללבשם.

כלל הדבר - כל הצורות המשנות המתחדשות חדשים לבקרים, אשר מושכים מראית העין מאד - אסורים בלבישה. והדבר ברור לכל בר דעת, שחובת האשה שלא להבליט עצמה ברחובות קריה.

כסוי הצואר כהלכה

כתב בספר משבצות זהב לבושה (פרק יב): הצואר מתר לגלותו, אולם חובה להקפיד שלא לגלותו יותר מהמתר, ואפלו מעט.

גבול הצואר הוא: מהצדדים - מהמקום שמתחיל השפוע לצד הכתף, חיבים לכסות. מלפנים - מבליטת העצמות ומטה, חיבים לכסות. מאחור - מהחליה הראשונה שבגב צריך להיות מכסה. יש נוהגין ללבש רק צוארון סגור, ועליהן תבוא ברפת טוב.

המכשול בצואר מצוי מאד, ויש לשים לב למקום הכפתור העליון בחלצות שיהיה למעלה פדינו, וכן יש לשים לב לרחב הפתח בבגדים סריגים, או בשמלות ללא צוארון, שמצוי מאד שהצואר מגלה יותר מכפי ההלכה.

וּכְתַב בְּקוֹנְטֵרַס "אַהֵל בִּרְכָה": יֵשׁ לְהַזְכִּיר בְּזֶה עֲנִין הַזְהִירוֹת
בְּשִׁמְרֵת כְּסוּי הַצּוּאָר כְּהִלְכָּה, וּלְהַזְהִיר מִמִּינֵי "מוֹדָה" שֶׁל גְּלוּי
קִצֵּת מֵהַצּוּאָר וְתוֹלִים שֶׁם קְשׁוּט מִסִּים, וּבְזֶה נִכְשָׁלֶת בְּאֵי שְׁמִירַת
הַצְנִיעוּת וּמִכְשָׁלֶת אֶת הַגְּבָרִים, וּבִיחוד כְּאֲשֶׁר פּוֹתַחַת הַדִּלֶּת,
גּוֹרֶמֶת לְאֲנָשִׁים לְהִכְשֵׁל פְּתָאוּם. וְעוֹוֹן גָּדוֹל תְּלוּי גַם בְּרֹאשָׁה.

חלוקים

כְּתַב בְּסִפּוֹר "מִלְבוּשֵׁי כְבוֹד" (עמ' כו' ועמ' סב'): אֵין רְאוּי לְאִשָּׁה
לְלַבֵּשׁ חִלּוּקִים וּבְגָדִים שֶׁנִּסְגָּרִים עַל יְדֵי לְחֻצְנִיּוֹת אוֹ כְּפֻתּוֹרִים,
כִּיּוֹן שֶׁלְפָעֲמִים נִפְתָּחִים הַכְּפֻתּוֹרִים. וְגַם לְפָעֲמִים מִתְגַּלִּים בְּרוֹחִים
שְׂבִינֵיהֶם מְקוֹמוֹת הַחִיבִים כְּסוּי. וּבִלְחֻצְנִיּוֹת קִיַּמַת בְּעִיָּה נּוֹסֶפֶת,
שֶׁהֵן נִפְתָּחוֹת מַעֲצָמֵן מִחֻמַּת לַחֵץ אוֹ עַל יְדֵי מְשִׁיכָה שֶׁל הַיִּלְדִּים.
וְהַבְטוּחַ בִּיּוֹתוֹ הוּא סִגְיָה שֶׁל רוֹכֶסֶן שֶׁלֹּא מִשְׁאִיר רְוָחִים, אוֹ
בְּגָדִים שֶׁסְּגוּרִים כָּל הַזְּמַן וְלּוֹבְשִׁים אוֹתָם מֵהַצּוּאָר.

בְּגָדִים הַנִּמְכָּרִים בַּחֲנִיּוֹת, וּבַעֲקֶר חִלּוּקִים, מִצּוּי מֵאֹד שֶׁהָרוּחַ בֵּין
הַכְּפֻתּוֹרִים גָּדוֹל מְדִי, וּמִתְגַּלִּים מְקוֹמוֹת הַחִיבִים בְּכְסוּי, וְחוּבָה
לְהוֹסִיף כְּפֻתּוֹרִים אוֹ לְחֻצְנִיּוֹת כְּפִי הַצֶּרֶךְ.

אֵין לִלְכַּת בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים עִם חִלּוּק, כִּיּוֹן שֶׁרַב הַחִלּוּקִים הֵם
דְּקִים וְשִׁקּוּפִים, וְאֵף עִם חִלּוּק שֶׁאֵינוֹ שִׁקּוּף רְאוּי שֶׁלֹּא לִלְכַּת
בְּרַחוּב, כִּיּוֹן שֶׁבְּגָד בִּיתִי נוֹתֵן הַרְגָּשָׁה בִּיתִית, וְאִשָּׁה מִחוּץ לְבִיתָהּ
חִיבָתָהּ לְהוֹפִיעַ תְּמִיד בְּצוּרָה מְכַבֶּדֶת וְלֹא בְּצוּרָה בִּיתִית, כְּדִי לְשָׁמֵר
עַל מִרְחָק מֵהַסּוּבָבִים. [מ"מִלְבוּשֵׁי כְבוֹד" (עמ' כא), וְהוֹסִיף עוֹד שֶׁם
(עמ' נא), שֶׁבְּשִׁמְלָה שֶׁהִלּוּלָהּ מִבֶּד וְתוֹפְרִים מִמֶּנָּה לּוֹלָאָה בְּקִצָּה
הַבָּגָד, הַכְּפֻתּוֹר אֵינוֹ נִצְמָד לְשִׁפָּה הַשְּׂנִיָּה אֶלֶּא לְלוּלָאָה הַמְּחַבֶּרֶת
אֵלֶיהָ, וְנוֹצֵר מִצֵּב שֶׁהַסְּגִירָה אֵינָה מְשַׁלֶּמֶת, וְנִשְׁאָר חֶלֶק מְגוּפָה
גְּלוּי, וְאִסּוּר לְלַבֵּשָׁה בְּלֹא בָּגָד נּוֹסֵף מִתַּחְתֶּיהָ, וְהַמְכָּשׁוּל מִצּוּי

בעקר בשמלה שהכפתורים מאחור, והאשה איננה רואה שחלק מגבה מגלה.

כסוי השרוולים כהלכה

המרפק חייב להיות מכסה מצד הדין, ולדעת הרבה פוסקים חובת הכסוי הוא עד כף היד.

כתב בקונטרס "אהל ברכה": עוד יש להזכיר בזה ענין הידוע בכסוי השרוולים כהלכה בכסוי כל היד, אך יש להזהר שלא להכשל על ידי שרוולים רחבים או מתרוממים שעל ידי זה מתגלה מקום ביד אשר צריך לכסותו, ומצוי מכשול זה על ידי שעושות חוט גומי סביב השרוול באמצעו - ובזה מרמה את עצמה, כי בזה מכסה באמת רק עד מקום הגומי, ומשם ואילך על ידי כל תנועה עלול חלק זה להתגלות. ובקצור - יש לראות שהידים תהיינה מכסות כדינם בכל מצב [גם כשהיד מושטת כלפי מעלה, ושהשרוול לא יפל כלפי מטה בגלל רחבותו]. ופשוט כשיוצאה לחוץ צריכה לדקדק בזה, אלא גם בתוך ביתה צריכה להקפיד, שכאשר עומדת במטבח לצורך רחיצת כלים או אפיה ומגבת השרוולים, הרי צריכה להזהר בגמר עבודתה לחזור ולכסות עד כף היד, כמו שאמרנו לדעת הרבה פוסקים, כי אלו למעלה מהמרפק, אסור אף בשעת הדחת כלים, ולא לצאת לחדר המדרגות ולחצר בלי כסוי פראוי. וכן אם דופקים בדלת, עליה להקפיד לכסות לפני שפותחת הדלת. וכן אם נמצאים בביתה אנשים זרים, עליה להקפיד לכסות לפני יציאתה מהמטבח, או אם הם צריכים להכנס למטבח, עליה להקפיד לכסות. וצריך לדעת שגדר אנשים זרים הם גם גיטיה, חתניה, חמיה, וכן צריכה להזהר אפילו בפני אחיה, וכמובן שרצוי להזהר גם בפני בניה, שבה מחזקתם בשמירת העינים והתנהגות בקדשה. וכן צריכה להזהר מגלוי בפני בעלה בזמנים מסימים.

כסוי הרגלים כדת

הביא בקונטרס "אהל ברכה": וכן ראוי להזכיר ענין כסוי הרגלים כדת. והנה בזה, בעזרת השם, נזהרים, אך יש כמה פרטים שצריך להתחזק - שצריך להזהר גם בעת נקוי הבית ללכת בגרבים, הן בפני בעלה בזמנים מסימים, והן בפני בניה שלא לקלקל שמירת עיניהם. וכל שכן להזהר במשנה זהירות מלהכשיל גברים זרים, כגון לעבר ממקום למקום בבית בשעה שיש שם אנשים זרים או מלגשת לפתיחת הדלת. ואין צריך לומר שאסור, חס וחלילה, לצאת לחדר מדרגות בלי גרבים או לצאת לשפך זבל וכדומה, והעושה כן - משחקת באש, חס וחלילה.

ובשו"ת "מנחת יצחק" (ח"ו סי' י') פסק, דהרגלים דינם כשאר מקומות המכסים, וחיבתם ללבש גרבים גם כשהיא לבד בבית. [ועין בספר "חסד לאלפים" (סי' ג, ד)].

זהירות מגרבים שקופות

א. חיבות הנשים והבנות לגרב גרבים, גם באשר השמלה מגעת עד קרוב לקרסל, וכמו שיבאר להלן בקטע הבא, ואין להתיר להן לגרב גרבי נילון שקופות שהבשר נראה דרךן, אלא צריכות לגרב גרבים אטומות שאינן שקופות, ומעשה באחד מגדולי ישראל זצ"ל שהביאו לפניו גרבים ואמרו לו את מספר הדגיר שלהם והכניס הגאון ידיו לתוך הגרבים ואמר שעדין נראה היד ולכן הורה שאין די במספר הדגיר אלא העקר שיהא אטום באפן שלא יראה הרגל.

ב. וכן יש לזהר מגרבים המושכות את העין בצורתן, כגון פרחוניות, מצירות או בצבעים בולטים ("ממשבצות זהב לבושה").

וכן אין ללבש גרבים המגיעות עד מתחת לברך בלבד
[בפרוניות], אף אם החצאית ארקה (שם).

ג. מן הדין רשאיות הנשים והבנות לגרב גרבים או גרביונים כפי
רצונן, שאין הבדל בזה מבחינת ההלכה, אלא שיש עדיפות
בגרביונים, שאין בהן חשש גלוי במקרים מסוימים, כמובן מאליו
("מצות הנשים").

ארף השמלות כדין

מובא בקונטרס "אהל ברכה":

וכן יש להזהר במאד בענין ארף השמלות כדת למטה מן הברך,
שצריכה להזהר בכך גם במצב ישיבה, שאז מתרומם הבגד. וכבר
לפני שנים רבות יצאו כל גדולי הדור להזהיר להשמר בזה ולא
ללמד מן ה'מודות' הגרועות, ונערכו אז אספות חזק לגברים
ולנשים למניעת פרצת "השמלות הקצרות". וזכורני, שכאשר
בשנת תשכ"ח התחילה פעה"ק ירושלים ענין הפרצה הזאת,
עלתה מחשבה בלבם של מזמיני האספה שצריך להזמין את
הגה"צ הרב ר' אליהו לאפיאן זצ"ל שיאיל לבוא ולדרש באספה,
ונסעו כמה אברכים אליו, והתחילו להסביר לו מטרת בואם אליו,
והאיש הצדיק הנ"ל היה אז בהפלגת זקנותו ותקף חלשת גופו
הטהור, וכבדה עליו שמיעת האזן, והצרך אחד מן האברכים לדבר
ישר לתוך אזנו במה המדבר. ויהי ברגע ששמע ותפס במה הענין
מדבר [בשמלות קצרות], הגיב מיד בתמימות ופשטות: "אהה, אם
כן, הרי זה יכול להביא לעריות". ואחד מגדולי התורה בדבריו
לפני הגברים הגדיר פרצה זו כ"עוברת על דת", רחמנא לצלן.

ובקונטרס "קדשת ישראל" (מבעמח"ס "משנת רבי עקיבא" והובאו
דבריו בהרחבה בספר "מלבושי כבוד" עמ' ז') כתב: דהלובשת שמלה
קצרה או שרוול קצר - הרי זה בכלל ספק יהרג ואל יעבר.

ולגבי ארץ הבגד, כבר נפסק בשם בית דין "משמר התורה" על פי הוראתם של הגרי"ש אלישיב שליט"א והגר"ש וואזנר שליט"א שארץ השמלה חייב להיות לא פחות מחצי הארץ שבין הבגד לקרסל, ומן החצי ולמטה חייב להיות מכסה בגרביים שאינם שקופות.

והמאריכה יותר מהחויב הרי זו משבחת (כשכל מטרתה אך ורק לשם צניעות ומקפדת שגם הרוחב יהיה כדיון), וכן היה המנהג בדורות הקודמים שפסו את הרגל כלה בשמלה, או מעט פחות מזה (רב רבה של הרגל) (מספר משבצות זהב לבושה עמ' נה').

בגדים שקופים

כתב בספר "מלבושי כבוד" (עמ' יט): כסוי הגוף בבגדים מטרתו שלא יראה בשורה לעין זר, ואסור גלויז הוא לא רק כאשר בשורה נראה להדיא ממש - אלא כל שנראה קצת, הוא דרך פריצות.

וחלוקים לבנים שעשויים מבד דק, נחשבים כבשורה נראה להדיא, ונחשב כערוה בעששית, שאסור אף לקרא קריאת שמע כנגדה (כמש"כ המג"א בסימן עה סק"א וכן כתב הא"ר שם).

ומה נואלו אותן הלובשות בגדים וחלוקים קיצים [בלא בגד נוסף מתחתיהן], שבצמחן כנגד האור הם שקופים, וחובה מדינא ללבש בגד נוסף מתחתיהם כפי הנצרך.

וכן מצוי מכשול זה בחלצות לבנות שהן רבן ככלן שקופות להדיא, וחובה ללבש בגד נוסף מתחתיהם.

בבגדים בהירים או דקים, מצוי מאד שיהיו שקופים כנגד אור השמש, אפלו כשולובשים בגד נוסף מתחתיהם, ולכן ראוי לבדקם קדם לבישתן.

ולא חשודות, חס וחלילה, אותן הנשים לעבר על אסור זה במזיד, אלא שגגה היא בידין מחסר התבוננות, ומחסר דרישה

וחקירה אצל אחרים איך נראה מלבושם לעין זר. אולם חסרון הידיעה אינו פוטרם כלל, דהא אמרו חז"ל: שגגת תלמוד עולה זדון, והינו, שחסרון ידיעה ולמוד אינו פוטר את האדם, דכיון שהיה לו ללמד ולא למד - כשעובר על הדין, נחשב לו כמזיד ולא כשוגג. והלכות צניעות המלבושים הם מהדברים הראשונים שחיבת כל אשה ללמדם הלכה למעשה, כדי שלא תהא גרמא בנזיקין.

ותזהר האשה בזה גם כשאין איש בבית, דאינו מדרך הצניעות ללכת בלבוש לא צנוע, אפלו כשרק קורות ביתה רואים זאת, כמבאר במעשה דקמחית (יומא מז ע"א) שזכתה שכל בניה שמשו בכהנה גדולה בזכות שלא ראו קורות ביתה אפלו קלעי שער ראשה. ובירושלמי שם איתא, אמרת חלוקה, (וכ"ה בפי' הר"ח שהיתה צנועה ביותר). וכפל זהירות צריכה כשיש בנים גדולים בבית, שדבר זה מפריע לטהרת מחשבתם, ושנים מרבות יפריע להם לעליה בתורה ויראת שמים.

וכבר התלוננו בפני כמה בחורים 'ראי ה' לתן להם עצה אחר שאמותיהם לא נזהרות בלבושי צניעות כראוי בתוך הבית ומתבזזים להוכיחם על כך, והדבר מפריע להם מאד בעבודת ה'.

לכן יראה כל איש אשר יראת ה' בלבבו, לעורר את נות ביתו ואת בנותיו שתזהרנה מאד שבגדיהן לא יהיו שקופים. ואם יאמר דבריו בנחת ובשפה ברורה ונעימה, בודאי שיפעל אצלן שתשינה דרכן בנפש חפצה, ואף תודינה לו שהצילן מהחטא.

קטנות צריכין לחנכן שלא ילבשו בגדים שקופים. וגם קדם הגיען לחנוך, צריך להרגילן שלא לילך בבגדים שקופים, דההרגל נעשה טבע להתנהג בזה כראוי גם כשתהיינה גדולות.

והעירוני שאפשר יש בזה חיוב מדינא. דכיון שאסור שיראה גופה מגיל שלש, כמבאר ב"משנה ברורה" (בסימן עה בביה"ל ד"ה

טפח) או לחולקים וסוברים מגיל שש, אם נותן לה ללבש בגדים שקופים, חשיבא כמפסמים לה אסורא בידיים.

אפן בדיקת בגד שקוף, כתב בספר "משבצות זהב לבושה", שאין די בבדיקתם כשהוא על הקולב או בתוך הבית, דאז יראה אטום, אלא יש לבדקו כשהיא לובשתו עליה ודוקא מול אור השמש. וכשמתקנים בגד שקוף על ידי בטנה, יש לזהר שהבטנה תכסה את כל המקומות שבגוף הצריכים פסוי.

וכן ראוי להזהר להזהר מפרצת הגרבים השקופים שנופסק ב"משנה ברורה", שלדין פסוי ערוה, הינו מקום באשה שטעון פסוי, הרי אם הפסוי הוא שקוף, לא נקרא "פסוי", והרי זה כלא מכסה, ואסור לגברים לומר לנגד מקום כזה דברי תורה וקדשה. והאשה העושה כן, לא שומרת דין הצניעות, והיא מכשלת את בעלה ובני ביתה באמירת דברי תורה וקדשה שלא כהלכה. ולכן יש להזהר מאד מלבישת חלצות שקופות שהיד נראית מתוכן.

וכן צריך להזהר מאד שלא יראו דרך החלצה את סוגי הבגדים אשר אין ראוי שיראו מבחוץ (שם). [וכמו כן יש להקפיד בחולצות לבנות שלובשות הבנות בראש חודש שלא יהיו שקופות]

בגדים הדוקים

מובא בספר "מצוות הנשים": אסור לנשים ובנות ללבש בגדים הדוקים שמבליטים את צורת איברי הגוף, ובמיוחד איברי הגוף שהצניעות יפה להם [תורת ההסתכלות] (עמ' סב סעי' ד) שו"ת "אהל יששכר" (סוף סי' י). וכתב בספר "מלבושי כבוד" (עמ' יח), שבגדי סריג טבעם להצמד לגוף, וכן יש לעורר שבבגדי סריג בשורה נראה מבעד לנקבים, וכתב עוד שם, שבד טריקו דק - הוא נצמד לגוף ויש לזהר בזה.

עוד כתב בספר "מלבושי כבוד" (שם) ובקונטרס "בגדים הדוקים": בגדים הצמודים לגוף, אסור לבישתם ברור ופשוט לכל בר דעת. והוא המכשול החמור ביותר בבגדים, ואין להאריך במפרסמות, כיון שעל ידי זה מתבלטים איבריה. ועוד יותר מפרש בתשובות הרדב"ז (תש"ע) שמפרש הגמרא אחורי ארי ולא אחורי אשה, שההולך אחר אשה רואה ומבחין בהלוכה ובתנועת איבריה, והדבר ברור שיבוא לידי הרהור, ואפלו היא מכסה מפה רגל ועד ראש ואין נראה בה דבר שיסתכל האדם בה וכו'.

ומשום כך מצוי מכשול במעברים צרים שהולכות שם ב' נשים המשותחות יחד שבזה תופסות את המעבר ונמנע מהגבר לעקפם במרוצה כפי הדיון, ונצרך הוא להגיע עד אליהם ולבקשם לפנות לו מקום.

בגדים בצבע העור

כתב בספר "מלבושי כבוד" (פרק ג'): אסור ללבש בגדים שמראיהם כמראה עור בשר, וכן אנפילאות [גרבים] כאלה, משום מראית עין, דנראה כערם. עד כאן לשונו.

וכבר פרסם האסור ללכת בגרבים מגון עור הגוף בדורנו על ידי גדולי ההוראה בירושלים ובבני-ברק, ואין להאריך במסכם. אלא שהאסור ללכת בבגדים מגון עור הגוף אינו מפרסם כל כך, וצריך לעורר על זה שהוא מסכם לאסורא, דהטעמים הנזכרים בגרבים שיכים בקל וחמר בבגדים.

חנוך הפנות למלבוש צנוע (מספר "מצות הנשים")

א. צריכים ההורים מדין חנוך להלביש את בנותיהם הקטנות בבגדי צניעות עם הגיען לגיל שש בערך, וטוב יותר להזהר בכך עם הגיען לגיל שלש [קונטרס "מלבושי נשים" (עמ' יד)]. וכתב

בשׁו"ת "דברי חכמים" (עמ' רנא) בשם הגר"מ פִּינְשְׁטִין זצ"ל, שטוב להקפיד מגיל שלש שנים. ועין ב"באור הלכה" (סי' עה ד"ה טפח) שכתב, ששעור טפח מגלה שיך מגיל שלש.

ב. משהגיעה הקטנה לגיל שצריכה לכסות את הברך, אין לה לצאת בחצאית קצרה אפלו גורבת גרבים ארבים.

ג. האיסור לנשים ללבש מכנסים הוא אפלו כשהמכנסים הם מיחדים לנשים. - ודבר זה הוא אסור גמור. [ברם מתר וראוי לנשים ללבש מכנסים בשעת השנה תחת הכתנת לילה מטעם צניעות כדי שלא יתגלה גופן בעת השנה].

זהירות מבגדי "מודה" אשר יסודם על אדני הפריצות

ובעצם, זה כלל גדול בצניעות, לא ללמד מהרחוב החפשי, ואפלו כשהם קובעים 'מודה' משנה של שמלה ארפה - אסור לחקות אותם, כי עצם ההתלבשות במלבושי החפשיים אסורה, כי הם קובעים את ה'מודות' על יסוד פריצות, כי ה'מודה' שלהם נקבעת בפריו ובלונדון ובניו-יורק, בכל עת ובכל זמן, לפי הבנתם מה שגורם יותר לפריצות, חס וחלילה, ועל כן צריך מאד להזהר מזה. וכן צריך להזהר מאד מלבישת בגדים של 'מודות' גרועים של פריצות, כגון בגדים שלא סגורים כראוי, ואשר עלול על ידי רוח שמתגלים, או בגדים העשויים עם חתך, אשר כבר בפרץ ה'מודה' באמריקה יצאו הרבנים בדחיפות נגד זה.

וכן יש להזהר מאד בענין לבישת החלוקים עם כפתורים, שצריך לסגר כל הכפתורים אפלו אם החלוק ארך, כי עצם הדבר של לבישת הבגד כשאינו סגור לגמרי, אפלו כשהוא ארך, הוי חסרון גדול בצניעות. וכן צריך זהירות גדולה לדאג בדרך המלבושים שלא יתראו איבריה גם בעמדה נגד האור והשמש, וכמובן

שהנשים יודעות איך לזהר בזה כראוי. וראוי להעיר על צדך הזהירות במלבושי והנהגות הנשים אחר לדה כאשר נמצאות בבית החולים או בבית החלמה - בשעות בקור או שלא בשעות בקור, כאשר גברים נכנסים ויוצאים שם הן לילדת זו והן לחברותיה, וכן צריכות לזהר בזה כאשר הרופאים יוצאים ונכנסים שם או פקידי ופועלי בית החולים נמצאים שם. (קונטרס "אהל ברכה")

דיני כסוי הראש

א. אשה נשואה חייבת מדין תורה לכסות את ראשה, ואסור לה לצאת לרשות הרבים בשער גלוי. וכל נשי ישראל המחזיקות בדת משה, נזהרות בזה מימות אבותינו מעולם ועד עתה, ודין זה לא ישתנה, ואין הוא תלוי במנהג המקום או בחדוש האפנה, ואין זה מדת חסידות, אלא דין תורה מחלט. ואפלו אם חברותיה או אמה אינן נזהרות בכסוי הראש, חייבת היא לכסות את ראשה.

ב. הזהר הקדוש החמיר מאד שאשה נשואה לא תגלה משערוֹת ראשה כלל, אפלו בתוך ביתה. [עין בכף החיים (סי' עה סקח"ו), ועין עוד בדבריו החוצבי להבות אש של הגר"מ קלין שליט"א בשו"ת "משנה הלכות" (ח"ה סי' רמג), וכתב שם, שודאי שכל מי שיֵראת ה' נוגע בלבבו וחושש לקללת רשב"י בעל הזהר הקדוש, ורוצה בברכתו - ברפת צדיק תנא אלקי - אל יבקש להקל בדבר, כי לא אמרו בו להקל אלא להחמיר, כיון דטפלי תלוי ביה, [חיייהם והצלחתם של ילדי ישראל תלויים בצניעות האשה], וסיים שבודאי אין להקל בדבר אפלו על ספק, [וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁלִּפִּי דעת גדולי הפוסקים הלכה כהזהר בזה, עין שם]. ונהגו ישראל קדושים, שהנשואות מכסות את ראשן אפלו בפני אנשי ביתן. וכל אשה הנזהרת בזה ביותר, תזכה להביא את הברכה לביתה, ותזכה לבנים גדולי תורה ויראה.

ג. מעקר הדין די בכסוי אחד, כגון כובע או מטפחת המכסה היטב את כל השער. ויש להזהר שלא תצאנה כלל שערותיה מחוץ לכסוי.

ד. אשה גרושה וכן אשה אלמנה, צריכות גם כן לכסות את ראשן. ה. ואפלו אשה צעירה לימים שנתאלמנה או נתגרשה, אין להתיר לה ללכת בגלוי הראש אפלו כשיש לה סבה כצורך פרנסה וכדומה.

חֹמֶר אֲסוּר גְּלוּי שְׁעֵרוֹת הָאִשָּׁה

כתב בספר "קדשה וצניעות": מדרכי הצניעות ודת משה ויהודית מצינו אזהרה לאשה הנשואה, והוא גלוי שערות ראשה, שתכף אחר נשואיה אסורה לגלות שערות ראשה, ונבאר להלן הלכותיה ומנהגיה.

ונקטו בזה כל הפוסקים להלכה שהוא מדת משה ויהודית, ויש שאמרו שהוא מדין תורה ממש, וכבר נהגו בנות ישראל במנהג הצנועות שלא לראות שום שער מראשה בחוץ, וכן נקטו להלכה, ששער ראשה המגלה הוי ערוה, כבכל מקום בגופה שדרכו להיות מכסה, ואסור לומר שום דבר שבקדשה במקום שמגלה שער ראש האשה, כמבאר בשלחן ערוך ארח חיים (סי' עה סעי' ב), וכן אסור להסתכל בשערות אשה המגליו, דהוה מסתכל במקום ערוה.

והזהירו מאד מאד על גדל עוון גלוי שער, הגורם כמה וכמה צרות ומרעין בישין (עי' שדי חמד מערכת ד, דת יהודית אות ב) וגורם מגפה לעולם, וגורם יקר השער - שעולה מחיר המזון בעולם, ומסי המלכות והממשלה גוברים מיום ליום, והשפע מתמעט מישראל ונמסר לאמות העולם, וגורם רעש בעולם [שע"ר

אותיות רע"ש], ובעלה נקרא רשע אם אינו מוזה [שע"ר אותיות רש"ע].

ומה לנו יותר מדברי הזהר הקדוש שהובא להלכה בדברי הפוסקים, והורו להזהר לנהג בו באסור גמור, ולחוש לרבוצת האלה האמורה בזהר, ומי שחפץ בברכה - יזהר בזה. ונעתיק דברי הזהר למען דעת גדל חמרת הדבר.

וזה לשון הזהר בפרשת נשא (דף קכ"ב, מתורגם ללשון הקודש):

אמר רבי חזקיה: טרוף הדעת יבוא על אותו האדם, שמיניח לאשתו שיתראה משערות ראשה לחוץ מהכסוי [לחוץ מהמטפחת וכדומה], וזה הוא אחד מדרכי צניעות הבית, והאשה שמוציאה משערות ראשה לחוץ מהכסוי כדי להתקשט בו, גורמת עניות להבית, וגורמת לבניה שלא יהיו חשובים בדור, וגורמת לרוח טמאה שישכן בבית. מי גורם זה? אותו השער שנוראה מראשה לחוץ מכסויו. ואם בביתה כך, על אחת כמה וכמה אם יוצאת כך בשוק, וכל שכן חציפות אחרת [אם תראה בה], ולכן כתוב (תהלים קכח, ג): "אשתך כגפן פריה בירכתי ביתך".

אמר רבי יהודה: שער ראש האשה שנתגלה, גורם לשער אחר שיתגלה [שער רומז לכחות הדין, ובהם נאחזים כחות הטמאה] וגורם לפגם אותה. ולכן צריכה האשה להזהר שאפלו קורות ביתה לא יראו אפלו שער אחד מהראש [הינו שתזהר אפלו בביתה שלא ללכת בשער מגלה], ועל אחת כמה וכמה שתזהר מללכת כך בחוץ [שיש בו גם פריצות ולהחטיא בני אדם].

צא וראה הקלקול שגורם אותו השער של האשה [שנתגלה]: גורם קלקול למעלה, גורם קלקול למטה, גורם לבעלה שיתקלל, גורם עניות, גורם דבר אחר [רוח הטמאה] שישכן בבית, גורמת שתסתלק החשיבות מבניה, ה' יצילנו מחציפותם [ממה שהם גורמות בזה].

ולכן צריכה האשה לכסות שער אפלו כשהיא בזוית הבית, ואם עושה כן, מה כתוב: "בניך כשתילי זיתים". מה עץ זית הזה, בין בחרף בין בקיץ, אינם נופלים עליו, ותמיד נמצא בו חשיבות יותר על שאר האילנות, כמו כן בניה [של זאת האשה הנזכרת] שלא לגלות משערו ראשה אפלו בזוית הבית] יתעלו בחשיבות על שאר העולם, ולא עוד, אלא שבעלה מתברך בכל: בברכות שלמעלה [ברוחניות] ובברכות שלמטה [בגשמיות], בעשירות, בבנים ובני בנים, וזהו שנאמר (שם, ד): "הנה כי כן יברך גבר ירא ה'" [שבעלה יברך בברכות], ונאמר: "יברך ה' מציון וראה בטיב ירושלים כל ימי חיך, וראה בנים לבניך שלום על ישראל".

בת ישראל!

אחרי ראותך דברי הזהר, מה לנו עוד על גדל האחריות המטלת עליך אחרי הנשואין, הרי כל שנות הנערות היו סלולות אצלך בדרך התורה והצניעות, אם כן, בבוא יום הנשואין - זה היום שכל נברא בעולם מצפה ליום זה, וכמו שאמרו (במד"ת פר' כי תשא) שאין לו לאדם יום בעולם חביב ממנו, להגיע לתכלית בריאתו, להעמיד דורות ולבנות בתים נאמנים לה' ולתורתו - קבלי דת תורה ויהודית זאת לנהג בדרך אמותינו הצנועות שקבלו עליהן לכסות ראשיהן תכף אחר נשואיהן, לבל יראה אף שער בחוץ כמו שהורו רבותינו הקדושים.

זאת ועוד, חוץ מעצם הענש על גלוי השער שנצטווה בכסויו, גורמת לבעלה ולבני ביתה רעה, כי בכל בית יהודי על כל דבר מחיבין בברכה, ואם כן, היאך אפשר לברך כששערותיה של האשה מגלות, והלא באפן כזה אסרו לנו חז"ל לברך, כמבאר בשלחן ערוך ובפוסקים, ובמקום שברכת ישראל תעשה תפארת עטרת אור קדשה בכתרו של הקדוש-ברוך-הוא, נעשה על ידי ברכה זו הפך האור והקדשה, כדכתיב (דברים כג, טו): "ולא יראה

בְּן עֲרוֹת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרָיֶךָ", וְעַל זֶה יִתְבָּעוּ מִלֵּאכֵי מַעֲלָה אֶת
הָאִשָּׁה לְדִין עַל שְׁגָרָמָה כָּל זֹאת, שְׁלֹא בָּרְכוּ לְהַבְוִיָּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ
עַל כָּל טוֹבוֹ שֶׁנִּתֵּן לָהֶם וּלְבָנֵי בֵיתָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְנִתְבָּזָה כְּבוֹדוֹ
עַל יְדֵי שְׁעֲרוֹתֶיהָ שֶׁהָיוּ מְגֻלוֹת, וּמֵה גְדוֹל הָעֶנֶשׁ עַל כָּל הַבְּרָכוֹת
אֶלֶף אֲלָפֵי רַבּוּת שֶׁנֶּעֱשׂוּ בְּבֵיתָה כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ, וּבִמְקוֹם אוֹר עֲלִיוֹן,
נַעֲשֶׂה חֹשֶׁךְ וְאֶבְדוֹן, וְהָעֶנֶשׁ הַזֶּה יָבוֹא עַל שְׁנֵיהֶם: עַל הָאִשָּׁה
שְׁגָרָמָה לָכֵךְ, וְעַל הַבַּעַל שֶׁנִּתֵּן לָהּ לִילֵךְ בָּךְ.



פרק ה'

מִשְׁמֶרֶת לְמִשְׁמֶרֶת בְּנוֹשָׂא צְנִיעוּת

רְאוּי לְהַזְכִּיר עֲנִינִים מְסִימִים שֶׁלֹּא שִׁיךְ לְכָל הַנָּשִׁים, אֲבָל צָרִיךְ
לְהַזְהֵר, וּכְשֵׁרוֹאוֹת לְמִי שֶׁלֹּא נִזְהָרַת בָּזָה - רְאוּי לְהוֹכִיחַן וּלְהַשְׁמֵר.
וְהֵינּוּ, שְׁכִידוּעַ, כְּמוֹ בְּכָל הָעֲנִינִים רְאוּי לְהַשְׁמֵר - הַגְּבָרִים מִחֲבֵר
רַע, וְהַנָּשִׁים מִחֲבֵרָה רַעָה - עַל כֵּן כָּל אַחַת וְאַחַת צָרִיכָה לְהַזְהֵר
מִלְּהִתְחַבֵּר עִם שְׂכֵנָה רַעָה שֶׁלֹּא נוֹהֶגֶת בְּצִנִּיעוּת אוֹ שֶׁלֹּא לוֹבֶשֶׁת
בְּצִנִּיעוּת, וְכָל שָׂכֵן לְהַזְהֵר מִשְׂכָּנוֹת שֵׁשׁ לָהֶן טְלוּיָזָה, אוֹ שִׁירֵי
מוֹסִיקָה הַמְּגָרִים לַעֲבֵרָה וְלֹא לְהַכְנִס לְבֵיתוֹ, וּלְהַשְׁגִּיחַ עַל בְּנֵי
בֵּיתָה שֶׁלֹּא יִכְנסוּ שָׁם. וְכֵן יֵשׁ לְהַזְהֵר מִשְׂמִיעַת הַרְדִּיו, שֵׁשׁ שָׁם
נִבּוֹל פֶּה וְשִׁירִים רָעִים וְדַבְּרֵי אִפְּיקוֹרְסוֹת, קְלוֹת רֹאשׁ וּפְרִיקַת עוֹל
מַלְכוּת שָׁמַיִם. וְצָרִיךְ זְהִירוֹת רַבָּה מִלְּקַרָּא בְּעִתּוֹנִים הַמְּקַלְקָלִים
וּמִלְּרֹאוֹת תְּמוֹנוֹת רָעוֹת, וּלְהַזְהֵר מִלְּהִתְחַבֵּר עִם נָשִׁים שֶׁלֹּא
זְהִירוֹת מִדְּבָרִים אֵלּוּ, כִּי דַעְתָּן מִשְׁבָּשֶׁת עַל יְדֵי זֶה וְלֹא מִבִּינּוֹת
לְהַנְהִיגָה הַדְּרוּשָׁה לְבֵת יִשְׂרָאֵל בְּצִנִּיעוּת, כִּי הִירָאֵת שָׁמַיִם שְׁלֵהֵן
מִקְדָּרַת עַל יְדֵי שְׁשׁוּפָכִים מִיָּם קָרִים שֶׁל פְּרִיצוֹת הַרְדִּיו וְהַעֲתוֹנִים,

וְכָל שָׂכָן שֶׁצָרִיךְ לְהִזָּהֵר מִלְּהִתְחַבֵּר עִם נָשִׁים קְלוֹת דַּעַת שֶׁקּוֹרְאוֹת סִפְרִים רַעִים, כִּי הֵהֱתַחֲבְרוּת אִתָּן הִיא סִכְנָה גְדוֹלָה, וְצָרִיךְ לְהִתְרַחֵק מֵהֶן כְּמִטְחָוִי קֶשֶׁת וְלֹא לְהִכָּנֵס לְבֵיתָן. וְכֵן לְהִשְׁמֹר לֹא לְהִכָּנֵס לְבֵית זֵוְרִנָּלִים שֶׁל עֲנִינֵי תַפִּירָה כְּאֲשֶׁר יֵשׁ שָׁם תַּמוּנוֹת וְצִיּוּרִים בְּלִתֵּי צְנוּעִים [וּבִפְרָט כְּאֲשֶׁר נִשְׁמַע שְׁנָשִׁים יִרְאוֹת שְׂמִים תִּקְנוּ חוֹבְרוֹת כְּאֵלוֹ בְּצוּרָה כְּשֶׁרָה, שֵׁשׁ לְלִמּוֹד מִקְצוֹעַ הַתַּפִּירָה רַק מִחוֹבְרוֹת אֵלָיו].

מכתב לאשה במקום עבודה

אֲנִי תוֹשָׁבוֹת... רְצִינוּ לְהַאִיר אֶת עֵינֶיךָ וְאֶת עֵינֵי הָעוֹבְדוֹת אִתָּךְ, בְּנוֹשָׂא שְׂאוּלֵי לֹא כָּל כֶּךָ שֶׁמֶתֶן לֵב אֵלָיו. וְהוּא - הַהֲנָהָה וְהַצְנִיעוּת בְּמָקוֹם הָעוֹבְדָה.

מִכְתָּב זֶה, שֶׁאֵת קוֹרְאָת עֲכָשׁוֹ, יִשְׁלַח כָּכָל הַנְּרָאָה, לְרֵב חֲבֵרוֹתֶיךָ לְעוֹבְדָה, אֲנִי, פּוֹנוֹת אֵלֶיךָ, אִתָּן, הָעוֹבְדוֹת עִם הַצָּבוֹר, הַמְּשֻׁרְתוֹת אוֹתָנִי בְּאִמּוּנָה וּבִסְבָּלָנוּת. אֵלֶיךָ, הַמִּפְקְדוֹת לְשִׁפּוֹר אֶת בְּרִיאוֹתֶם שֶׁל תוֹשְׁבֵי הָעִיר, וְאִכֵּן אִתָּן עוֹשׂוֹת זֹאת כְּמִיטֵב וְכִלְתֶּכֶן, בְּנִיעִימוֹת, בְּאִדְּבוֹת, וּבִסְבָּר פָּנִים יְפוֹת. נוֹדָה וְנֹאמַר, מְאֹד נָעִים לָנוּ לְקַבֵּל יַחַס אֲדִיב וְחִיכָנִי, נָעִים לָנוּ לְרִאוֹתְכֶן לְבוֹשׁוֹת בְּטוֹב טַעַם וּבְחָן, אוֹלָם דּוֹקָא בְּשָׁל זֹאת אֲנִי פּוֹנוֹת אֵלֶיךָ,

אִתָּן הָעוֹבְדוֹת עִם צָבוֹר, צָבוֹר הַכוֹלֵל גַּם גְּבָרִים, וְכָל מֶה שְׁנִיעִים לָנוּ, כָּל מֶה שֶׁאֲמֹר לְקַדֵּם אֶת הָאִינְטֶרְסִים שֶׁל קִפְתַּת הַחוֹלִים, כָּל מֶה שֶׁעֲשׂוֹי לְהַגְבִּיר אֶת שְׂבִיעוֹת רְצוֹן הַמִּתְרַפָּאִים, דּוֹקָא בְּגִלָּל שִׁזָּה נָעִים, זֶה אֲסוֹר, מִמֶּשׁ אֲסוֹר!

אִתָּחִיל עִם הַפְּקִידוֹת, הַיּוֹשְׁבוֹת בְּדִלְפָק חֲזִיתִי, נִכַח פָּנֵי כָּל הַבָּאִים, לְבוֹשׁוֹת בְּמִיטְבֶּן, כּוֹלֵל מִיטֵב תְּכֵשִׁירֵי הָאֲפּוֹר וְהַטְּפוּחַ, פְּעָמִים הַבֶּשֶׂם מִדִּיף רִיחוֹ לְמִרְחָקִים, וּמַעַל הַכָּל, אֲדִיבוֹת, מְאֹר פָּנִים, חִיכִים, לְבָבִיוֹת וְאֵף בְּדִיחוֹת נְעִימוֹת לֵאזֵן וְלֵלֵב, בְּקִצּוֹר...

האשה האידאלית... רק דבר אחד שכחנו, שהנוכחים בקפה אינם רק בעליהן של הפקידות...

אשה לבעלה צריכה לדבר בצורה הזו, אבל בשום פנים ואופן לא לשום גבר בעולם, הגבר הממצע, ודאי שאשתו לא מדברת אליו בצורה לבבית ונימוסית כזו כל הזמן, וזאת בלשון המעטה... ואשתו גם לא נראית מטפחת ונאה כמו הפקידות המקפידות כל כך על הופעה נאה ואף יותר מכך.

חשבי על הרופאים העובדים במחיצתכם, שמדת יראת השמים של רבם לא כל כך ברורה, הידעת איזו תחושת נעימות עלולה להשרות עליהם פקידה כה חכנית ואדיבה, העונה בנעם שיח ובמאור פנים.

תכשיטיה ותמרוקיה, מוסיפים נפך למראה הנהדר. הידעת מה עלולה לחולל התייחסות כזו, הידעת כמה הדבר פוגם בקדשת מחננו, הגם שהוא נשוי, הלא על ענין זה אמר החכם מכל אדם 'מים גנובים ימתקו'.

האם לא צורם לך כאשר הרופא או המנהל פונה ושואל: "בנות, מישהי יודעת אולי...?" את לא מרגישה כמה קרבה יש בבטוי הזה וכמה זה לא צנוע.

אולי זה לא תלוי בך, אבל לפחות התגובה שהוא מקבל שלא תהיה לבבית ואישית כל כך אנחנו לפחות נהיה נקיים, ואולי אם הוא ירגיש הסתייגות, גם הוא יהיה פחות לבבי והצלנו גם אותו מרדת שחת.

חשבי על המתרפאים הבאים למחיצתך, אם יראת השמים שלהם חזקה עד למאד, הרי שהם יסבו את עיניהם מנגדך, וגם אז, את גורמת להם עגמת נפש לא מעטה, פעמים בבשם החודר לאפם בעל כרחם, פעמים במראה כה נאה ומושך, פעמים בחיוך לבבי ונעים כל כך, או בהצטרף כל הללו יחד... וכי מה עשו הם

שִׁנְכָרִיחַ אוֹתָם לְהִתְיַצֵּב מוֹל נָשִׁים הַלְבוּשׁוֹת בְּמִיטֵב הַמַּחְלָצוֹת,
הֵם מְגִיעִים לְצֶרֶךְ הַהֲכָרָח, אֵךְ לְמָה לְהוֹסִיף לְהִכָּרֵחַ נְתוּנִים כָּל כֶּךָ
לֹא חִיּוּבִים?

אַבְרָךְ יֵרָא שְׁמַיִם עוֹמֵד מוֹל הַפְּקִידָה, וּמִשְׁתַּדֵּל לֹא לְהִסְתַּכֵּל, אִז
לְמָה צָרִיךְ לַעֲנוֹת לְשִׂאלוֹתָיו בְּכִזָּה חֵיוֹן וּלְבִבִּיּוֹת? לְהַכְשִׁיל אוֹתוֹ
בְּכַח???

'זְכוּיֹת עוֹבֵד' הֵן דְּבַר מִכָּר וּמִקָּבֵל בְּכָל מְקוֹם. אִם יִבְרַר לְהִנְהִלָּה
שְׂאֵת וְחִבְרוֹתֶיךָ לֹא תוּכַלְנָה לַעֲבֹד בְּאַפֵּן כֵּזֶה, שֶׁזֶּהוּ אֵינוֹ 'שְׁרוּת
אָדִיב' עֲבוּרָנוּ, תּוֹשְׁבֵי הָעִיר, וְלֹא זֶה מֵה שִׁיחִישׁ אֶת רְפוּאָת חוּלֵי
עִם יִשְׂרָאֵל, אִם תַּעֲמִדְנָה בְּנִחִישׁוֹת עַל זְכוּתְכֵן הַלְגִּיטִימִית שְׁלֹא
לְמַכּוֹר בְּכוֹרָה בְּנִזִּיד עֲדָשִׁים, וְכָל עוֹד אֶתֶן נִדְרָשׁוֹת לְנֶהֱגַ כְּלָפִי
הַבָּאִים בְּיַחַס חִיּוּבֵי כָּל כֶּךָ שֶׁהוּא אֲסוּר עַל פִּי הַתּוֹרָה, אִין
בְּאַפְשָׁרוּתְכֵן לַעֲבֹד, בְּדִיוֹק כְּמוֹ שְׂאִינְכֵן יְכוּלוֹת לַעֲבֹד בְּשִׁשְׁבַת, וְדֹאִי
שִׁישְׁתָּנוּ גַם נִהְלִי הָעֲבוּדָה הַמַּכְתִּבִּים לָכֵן.

בְּעִיָּה נּוֹסֶפֶת חֲשׁוּבָה וְעִקְרִית הִיא צוּרַת הַיַּחַס כְּלָפִי הַרוֹפְאִים
וְהָעוֹבְדִים בְּמִקוֹם, מְלַבֵּד הַיַּחַס הָאָדִיב וְהַלְבָּבִי הַדְּבַר כּוֹלָל לַעֲתִים
שְׁרוּת אִישִׁי שֶׁהוּא אֲסוּר עַל פִּי הַהֲלָכָה, מְזִיגָה וְהַגְשֵׁת שְׁתִּיָּה שְׁגָם
זֶה אֲסוּר, בְּעִיּוֹת יְחִיד, וּמַעַל הַכָּל הַקָּשֶׁר הַקְּרוֹב, הַיְדִידוּת
וְהַחֲפָרוּת שְׁנוּצָרַת בִּינִיכֵן לְבִין הָעוֹבְדִים שֶׁזֶהוּ עִקְרִית כָּל רֶגֶשׁ שֶׁל
צְנִיעוּת הַהֶפֶךְ הַגָּמוּר מְדַרִּישׁוֹת הַתּוֹרָה.

דְּעִי, אִם חֲלִילָה מִישֶׁהוּ נִכְשֵׁל עַל יָדֶךָ בֵּין בְּרָצוֹנוֹ וּבֵין שְׁלֹא
בְּרָצוֹנוֹ, אִם אֶת לֹא נִהְגֵּת מִסְפִּיק זֵהִירוֹת בְּעֶצְמֵךְ, הָרִי שֶׁהַקּוֹלֵר
תְּלוֹי גַם בְּצוּאָרְךָ, לֹא אֲזִכִּיר כִּמָּה הַדְּבַר מְזִיק לָךְ, כִּמָּה הַדְּבַר אֵינוֹ
רְצוֹי עֲבוּרֶךְ, קֶשֶׁר חִיּוּבֵי עִם גְּבָרִים זָרִים, זֶהוּ דְּבַר שֶׁצָּרִיךְ לְהִרְתִּיעַ
אוֹתְךָ בְּאַפֵּן אִישִׁי, מַעֲצָם הַיּוֹתֵךְ אֲשֶׁה, וְקַל וְחֹמֶר בַּהֲיוֹתְךָ אֲשֶׁת
אִישׁ. בְּנוֹסֵף לָכֵךְ עֲלִיךָ לְדַעַת שֶׁהַדְּבַר פּוֹגֵם בְּקִדְשַׁת הַצִּאָּצִּאִים,
אֲשֶׁה שְׁגוּרָמַת מְכַשׁוֹלוֹת חֲלִילָה, וּפּוֹגְמַת בְּקִדְשַׁת הַמַּחֲנֶה, אֲשֶׁה

שמושכת אליה עינים זרות, הכיצד תזכה לדור ישרים יברך אחרי שְׁעוֹן רבים תלוי בעקבה, אשה שבגללה התערערה האהבה בבתיים אחרים, והרחיקה חלילה את השכינה מישראל, העוד תקבל שכר על כך? כל הבטחות התורה לצאצאים כשרים והגונים הם בתנאי שאמם נוהגת בצניעות ונוהרת לבלתי היות למכשול לאיש.

בסיס הקיום של עם ישראל הוא הקדשה, 'מה טובו אהלך' שאין עיניו של אחד נשואות אל ביתו של אחר, אם יש חלילה נשיאת חן בעיני גבר זר הרי זהו ערעור יסודות קיומנו, והרחקת השכינה המגנה עלינו. עתה כשמחוץ משפלת חרב, ואימה מחדרים, רח"ל, ורק הקב"ה הוא פורש סכת שלומו עלינו, במצב זה אנו עלולות, חלילה, להפקיר את שלומנו על ידי חסר צניעות, אנו מגרשים את השכינה מתוכנו על ידי זלזול בגדרי הקדשה, השומרים אינם, הגדר פרוצה, האם פלא הוא שצורות מתרגשות חדשים לבקרים? בידך לשנות, בידך לתקן, בידך להשיב את השכינה לישראל!

ומן ההלכה אל המעשה-

רציתי לידיע אותך בכמה גופי הלכות, שודאי אינם ידועים לך, (א) אסור לחיך לגבר - אָנָּא, קחי משפט זה ברצינות, הוא נכתב לאחר שאלת רב. אין כל מקום לחיך בפני גבר זר (!) האם משמעות הדברים חדרה להפרכת? האם את חשה עד כמה הלכה זו נוגעת לכל צעד ושעל שלך?

אינני יודעת כיצד תתמודדי עם זאת, אינני יודעת כיצד נתן לשלב את דרישות המעסיקים עם ההלכה הזו. אולם ברור לך ודאי איזו דרישה מחייבת אותך יותר..

(ב) אסור להתבשם באפן שהריח עלול לחדר לאפו של אדם זר. גם זו הלכה פסוקה מפי מורה הוראה. ותקפה ככל הלכות השלחן

ערוך. חושבתני שבכך יקל עליך לעמד כיון שנתן לחיות ללא בשם, מה גם שהדבר כרוך ב'לא-תעשה' חד פעמי. וכבר נצלת מאין ספור של אסורים שאת עלולה להכשל אם חלילה תגיעי מבשמת למקום שנוכחים בו גברים זרים.

ג) כל שיג ושיח יתר על ההכרח, כל מבט עין מיתר, כל יחס לא ענייני, מהוה בעיה הלכתית של ממש, חשיפתך לפני צבור התרה אך ורק לצורך של ממש, הקפידו על צורת דבור עניינית, בקר רוח, ובהבעת פנים קרה וחתומה.

ד) מרפק וזרוע מגלים הם בגדר 'טפח באשה ערוה'. הקפידו שלעולם לא יתרום שרוולך עד המרפק או מעל למרפק. היות שכל גבר שרואה זאת נכשל באסור, ועל כל כשלונו כזה חל עליך צו התורה - 'לפני עור לא תתן מכשול' אותו דין לגבי הצנאר, רק הצנאר יכול להיות מגלה ולא אף ס"מ מעבר לכך, לא לפנים לא לאחור, ולא מהצדדים, בדקי את בגדיך, טרם תצאי מחר ליום העבודה, כדי שלא תכשלי בחטאים כמספר האנשים שיראו אותך. (פרוט גבולות הצנאר: מלפנים - מבליטת העצמות חיב להיות מכסה, מאחור - מהחליה הראשונה של עמוד השדרה, מהצדדים - מהתחלת השפוע לצד הכתף.)

ה) לבוש עדין וצנוע, המנעות מיפי ותכשיטים יסיעו לך מאד שלא למשך עינים זרות, כי היפי הוא מושך, והטפוח החיצוני מעורר התענינות, ולצערנו, גם הנאה...

יודעת אני שהנסיון קשה, מניחה אני, שיציאתך לעבודה במקום זה היא מתוך ההכרח ואין לך מנוס מכך, ידוע לי גם שהנחיות המעסיקים הם, ליחס אדיב ככל האפשר ועוד ועוד... כשדבר זה עומד בראש סלם העדיפויות שלהם, ידוע לי גם האפן שבו נוהגות להתלבש חברותיך לעבודה, וודאי זה לא קל להצטנע במקום שכלן מתבלטות, לבוא בפשטות ללא כל אפור וטפוח, ללא

תכשיטים מיתרים, וללא בגדים מושכי עין, בשעה שהמרוץ הוא בכוון ההפוך.

אולם, אין לך להמלט מידיעת הסכנות האורבות, אין להתכחש למציאות למרות שהיא קשה ומעיקה. כל עוד את צריכה להשאר לעבד במקום זה (אם אכן כך) חובה עליך לדעת ולהפיר את המכשולים הפזורים בצדי הדרך, חובה עליך לחוס על עצמך ועל בני ביתך, על צאצאיך ובעלך, ולנהוג כבת ישראל כשרה לכל דבר.

המלצתי האישית היא, להתישב בדבר בכלד ראש. לחוש בחשיבות הענין ומשמעותו העמקה על חייך, אולי בעלך יוכל לסייע לך כיצד להלך בין הטפות, אולם, דעי, עבודה במקום כזה כרוכה בבטחון הלכתיות טהורות על כל צעד ושעל, פני למורה הוראה מסמך, ספרי לו על מקום עבודתך ואפיו, ותקבלי בס"ד את הכלים הנכונים כיצד לעבר שדה מוקשים זה בשלום.

תורת החיים שנתן לנו הקב"ה ודאי תאפשר לך לחיות את חייך בצורה הטובה ביותר מבלי לפגוע בפרנסתך ובפרנסת בני ביתך.

אחולי מקרב לב, להצלחה מרבה, לשפע סיעתא דשמיא, זכרי, שהבא לטהר, מסייעין אותו מן השמים! ואולי תזכי גם לזכות את הרבים, בשמשך דגמא חיובית לסביבתך, אז יאמר עליך, 'כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו'!

אמן ואמן!



פרק ו

הלכות "קדושה וצניעות" מספר "חוט שני" – שיעורי הגר"נ
קרליץ שליט"א

קיצור הלכות בעניני הסתכלות, הרחקה מנשים, הנהגה במקום
עבודה, צניעות ועוד, מספר "חוט שני" להרה"ג חיים הוכמן
שליט"א עורך שיעורי הגר"נ קרליץ שליט"א

פרק א

להתרחק מהנשים, איסור הסתכלות

בשו"ע (אבן העזר סי' כ"א סעיף א'): כתב, צריך אדם להתרחק
מהנשים מאד מאד, ואסור לקרוץ בידי או ברגליו ולרמוז בעיניו
לאחד מהעריות. ואסור לשחוק עמה להקל ראש כנגדה, או
להביט ביופיה:

איסור שחוק וקלות ראש, קריצה ורמיזה לאשה

א. אסור לקרוץ ולרמוז לאשה. וכל זה דוקא באופן שיכול לבוא
מתוך כך לקירוב, אבל מה שדרך העולם לרמז כגון להיכן לילך
וכיוצ"ב מותר כשיש צורך בזה.

ב. אסור לשחוק עם האשה ואסור להקל ראש כנגדה, ואף
כשאינו עמה, כאשר שוחק הוא עם חבריו או עם אחיו לעיני
גיסותיו, או לעיני נשים המצויות שם ומקל ראשו בפניהם, אסור.
ובוודאי כאשר כונתו למשוך את תשומת ליבן אליו שהוא אסור.
ג. איסור שחוק וקלות ראש, אין להקל בהם אפילו אם יש עוד
אנשים אחרים.

שחוק וקלות ראש במקומות עבודה וכיוצ"ב, עיין להלן.

ד. אף האשה מזהרת על שחוק וקלות ראש עם האנשים וכן"ל.

ה. איסור שחוק וקלות ראש, ושאר ענינים המבוארים בשו"ע, ודאי אסור אף בכלתו, וה"ה חמות עם חתנה, וק"ו בין גיסים לגיסות אסור מן הדין, וצריך להזהר בזה הרבה.

פרק ב

איסור הסתכלות

א. בב"י כתב מהארחות חיים, אסור להסתכל באשת איש מן התורה שנאמר ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, ואסור להסתכל בפנויה מדברי קבלה שנא' ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה וכו', ואמרו חז"ל כל המסתכל בעריות קשתו ננערת.

ב. איסור הסתכלות בעריות [באופן שיבואר] הוא מן התורה, ובפנויה שאינה נדה אסור מדברי קבלה. ובת י"ב הרי הן בחזקת נדות, ואסור להסתכל בהן מן התורה.

ג. זה שאמרנו באיסור הסתכלות יש בזה ג' דרגות. החמור מכולם הוא שמסתכל באופן שהוא להוט אחריה שאז חוץ מאיסור הסתכלות עובר גם על לאו דלא תקרבו לגלות ערוה [כמו שפסק הרמ"א], ואף אם אין בזה לאו דלא תקרבו, הרי זה ביהרג ואל יעבור מפני שהוא אביזרייהו דגילוי עריות.

ד. למטה מזה, מי שהוא מסתכל ומהרהר בה וחושק בה אף שאינו מחשב על עבירה, וזה אסור מן התורה, ונכלל בלאו

דלא תתורו, בנוסף יש בזה איסור ד"ונשמרתם מכל דבר רע" שלא יבוא לידי טומאה.

ה. למטה מזה, המביט ליהנות מיופיה לא בתורת אשה, אלא כמתבונן ביופיו של ילד כמו שכתוב אצל יוסף יפה תואר ויפה מראה, בזה י"א שהוא לוקה מרדות וי"א שהוא בכלל איסור דאורייתא של "ולא תתורו אחרי עיניכם" כיון שהסתכלות זו גורמת לאיסור וכמ"ש הרמב"ם "ראיית העינים עון גדול שהיא גורמת לגופן של עריות".

מ"מ אחרי שאמרו חז"ל "הלב והעיניים שני סרסורי עבירה הם" אין לנו חילוק איזה חומרת איסור זה, אחרי שהסתכלות כזו גורמת לאיסור מן התורה, ועל זה כתב השו"ע "צריך אדם להתרחק מהנשים מאד מאד" ופירש הב"ח לפי שנפשו של אדם מחמדת. וכתב בבית שמואל שמי שרגיל בחטא זה קשה לו לפרוש מזה יותר משאר עבירות.

ו. האופנים המותרים בהסתכלות הם שנים: א. כשמסתכל באשה ואינו רואה בה ענין אשה אלא כמסתכל על חפץ ואין הוא מחשב בה בלבו כלל שרואה אשה, וזה לא שייך בזמננו. ב. "ראיה בעלמא לפי תומו ולא נהנה" כמ"ש המ"ב, והיינו שלא מסתכל על צורתה היאך היא נראית, כגון על ידיה או אצבעותיה אם הם ארוכות או קצרות, אלא שיודע ורואה את האשה ותו לא. וכתב המ"ב שאף בזה מצד המוסר אין לעשות. ובאדם חשוב יש לו ליזהר בכל האופנים.

ודע שכל זה הוא דוקא שאין הסתכלות זו מביאתו לידי הרהור, אבל אם מביאתו להרהור אסור מעיקר הדין.

ז. אשה נאה ביותר לא התירו אף ראייה בעלמא לפי תומו.

ח. מותר לאשה להסתכל באיש. אבל לזון עיניה מאיש [היינו להשביע עיניה ולהנות מאיש] אסור אף לאשה.

פרק ג

תכשיטים בשמים, צביעת הפנים

בשׁו"ע (שם סעיף א) כתב, אפילו להריח בבשמים שעליה אסור:

א. מתקנת עזרא שיהיו רוכלין מחזרין בעיירות משום תכשיטי נשים כדי שלא יתגנו על בעליהן. ומ"מ צריכה האשה שלא תתבלט בלבושה או בתכשיטיה או בבשמים שעליה וכיוצ"ב.

ועל כן צביעת הפנים וכיוצ"ב במקום שאין רגילות לעשות כן, אין לעשות כן. מ"מ אם יש הרבה שעושות כן, אין בזה איסור מן הדין.

ואמנם אף הממעטת בכל זה, אם מה שעושה הוא בשביל למשוך תשומת לב, הרי זה אסור מן הדין.

ובכל אופן אינו מותר ברשות הרבים אלא באופן שאינו גורם מכשול.

ב. אסור להריח מבשמים של ערוה, ואף בבתולות שלנו אסור מפני שהן בחזקת נדות, ואף אם הבושם אינו על גופה אלא בקופסא או על בגדה שאינה לבושה בו.

פרק ד

הליכה במקום שנמצאות שם נשים שלבושם אינו צנוע

בשׁו"ע (שם סעיף א') כתב, אסור להסתכל בנשים שעומדות על הכביסה [ומגלות את המקומות המכוסים שבהם]:

א. מכיון שאסור להסתכל על הנשים, אפילו בהסתכלות בעלמא, במקומות המכוסים שבהם כשאינן לבושות בלבוש צנוע. לפיכך יש לזהר מאוד מלילך במקומות פרוצים, ואם הוא אנוס ואין לו דרך אחרת לילך בה ואם אינו מכוון להסתכל בהן והוא דרך אגב, וגם יודע בעצמו בוודאות שלא יבוא לידי הרהור, בכה"ג אין זה בכלל איסור הסתכלות. מ"מ אף בזה יש שבח ומעלה לעצום את עיניו או להביט בקרקע בדרך הילוכו שם ולא להסתכל כלל עליהן, ועליהם נאמר ו"ועוצם עיניו מראות ברע", וסיפא דקרא "הוא מרומים ישכון" מלך ביופיו תחזינה עיניך".

ב. ואם יש לו דרך אחרת לילך בה, אסור לו לילך בדרך הזו, ואם הולך שם נקרא רשע, אף אם לא מכוון להסתכל וגם לא ניחא ליה בהנאה זו, ואסור לילך שם אף אם עוצם את עיניו. והטעם שאסור, ביאר ה"חפץ חיים" מפני שנפשו של אדם מחמדתן צריך להחמיר בזה שאף שעכשיו חושב שלא ניחא בהנאה זו, יש לחוש פן יתגבר יצרו עליו בעל כורחו ויבוא להרהר בהם.

ג. לפיכך מי שהוא אנוס לילך ברחובות העיר, או בנסיעות באוטובוסים, יש לו להקפיד שאף אם כולם הולכות בצניעות אסור להסתכל בהם ואם הן אינן הולכות בצניעות ויש לו דרך אחרת לילך בה להגיע למחוז חפצו, אסור לו כלל לילך בדרך הזו וכנ"ל, אף אם עוצם את עיניו.

ד. ואם הוא באופן שיודע בעצמו שיבוא לידי הרהור, אפילו אם אין לו דרך אחרת אסור.

פרק ה

איסור הרהור ותיקונו

בש"ע (סי' כ"א סעיף א') כתב, אסור להסתכל בבגדי צבעונים של אשה שהוא מכירה, אפילו אינם עליה, שמא יבוא להרהר בה:

א. אסרו חז"ל להסתכל בבגדי צבעונים של אשה שהוא מכירה, אפילו אינם עליה, שמא יבוא להרהר בה, ודוקא שראה אותם לבושים כבר על האשה (ואם יכול לבא לידי הרהור בכל אופן אסור).

ומכאן שאסור להסתכל בתמונות של נשים, וי"ל דאף אם אינו מכירה אסור כיון שבתמונה אינו מסתכל רק בבגדיה אלא גם בה, וודאי יש לחוש שיבוא לידי הרהור.

ב. אשה ששאלה בגד מחברתה, ובעלה מכיר את בעלת הבגד, אם יכול לבוא עי"ז להרהור, אין לאשתו להשתמש בבגד זה בפניו.

ג. איסור הרהור הוא אף באשתו טהורה אם מכיר בעצמו שיכול לבוא לידי מכשול, וכ"ש חתן לפני נישואין שאסור להרהר במשודכתו. ועיין עוד להלן פרק ח'.

ד. אף לאשה אסור להרהר באיש.

ה. אף האשה מצווה שלא לגרום לאנשים שיהרהרו בה בכל דרך שהיא. והגורמת עוברת על לאו ד"לפני עור לא תתן מכשול", וק"ו שהאב אסור מן הדין ליתן כסף לבנותיו, וכן הבעל לאשתו לקנות בגדים ושאר דברים שהוא מכשול לרבים, מלבד שגם האב נתפס באיסורים אלו.

ו. מבואר בחז"ל הרהורי עבירה קשים מעבירה, ופירש הרמב"ם לפי שהמחשבה היא מעלה גדולה באדם, מכח השכל וממדות

הנפש השכלית, וכשהוא חוטא בו הנה הוא חוטא במבחר מדותיו. וב"נפש החיים" כתב, שהוא גורם לעצמו שיסתלק ויעלם ממנו ניצוצי אור הנשמה.

[ודרך אגב, יש לציין שבנגיעה וחיכוך כשהוא דרך תאוה, אז אפילו מאיש לאיש הרי הוא אסור מן התורה, כמבואר להדיא ב"ערוך השולחן" אהע"ז סוף סי כ']

פרק ו

באיסור להלך אחר האשה, ולהתרחק מן הנסיונות

בשו"ע (שם סעיף א') כתב, פגע באשה בשוק אסור להלך אחריה, אלא רץ ומסלקה לצדדין או לאחוריו:

א. אין לילך אחורי אשה, ואפילו אחרי אשתו, אלא רץ ומסלקה לצדדין עד שיעבור לפניה. ונחלקו האחרונים, אם דוקא תוך ד' אמות, ויש אוסרים כל שהוא מכיר בהילוכה ובתנועותיה.

ב. הממהר לדבר מצוה ואם יתעכב כדי לא לעבור אחורי אשה יעבור זמן המצוה, יתקע עיניו בקרקע ויעבור.

ג. אף בזמנינו שישנם נשים רבות ברחוב, ואף אם יסלקנה ימצא עצמו אחר אחרת, מ"מ עדיף שאינו אחרי אותה אשה. וכבישת פנים בקרקע לא מועיל אלא לדבר מצוה וכו"ל.

ד. דעת החזו"א דאף בישיבה אחר אשה שייך איסור זה. וכמו באוטובוס, וזה חמור מלשבת ליד אשה.

ה. אין היתר להכנס לנסיון, ואף שסבור שיעמוד בנסיון, ואף אם סומך על זכות התורה שלו, ועיין בשער הציון (ולמדנו מכאן עד כמה יש לאדם להתרחק ממקומות שמביאים לידי חטא והנסיון מצוי בהם. ויש להתריע בזה שלאחרונה מצוי שיש

שהולכים לבתי נופש ומלונות שישנם מאלו שרחוקים מכל זיק של יראת שמים, וכמדומה להם שהותרה הרצועה בין בקדושה בין בכשרות, ואין מקומות אלו ראויים כלל לשותו"מ וק"ו לבני תורה [וכל אחד ישגיח על בני ביתו לבל יתפתו אחר מעט דרשות הנאמרים שם]. וכן בחיי יום יום יש לשקול דרכיו ולשום אורחותיו לילך למקום פלוני או לא, ואם מצוי שם נסיון, הרי חייב לילך בדרך אחרת כמבואר בגמ' [ב"ב נז"ז ע"ב], ודברים אלו שאדם דש בעקביו צריכים הרבה שימת לב ואשרי השם (אורחותיו)

פרק ז

פרועות ראש בפנויה, וכיסוי הראש בנשואה

- בשו"ע (סי' כ"א סעיף ב') כתב, לא תלכנה בנות ישראל פרועות ראש בשוק, אחת פנויה ואחת אשת איש:
- א. לא תלכנה בנות ישראל פרועות ראש בשוק, אחת פנויה, ואחת נשואה.
- ב. בתולה פנויה, דעת המג"א שלא ילכו בגילוי הראש רק אם שערותיהן קלועות ולא סתורות, ויש מקילין בזה.
- ג. אף להמג"א שאסור לבתולות לילך בשערות סתורות, היינו דוקא באופן שהשערות מפוזרות אנה ואנה ואז צריך שהשערות תהיינה קלועות, אבל אם השערות קצרות ולא ארוכות ואין השערות סתורות, אין צריך שיהיו השערות קלועות.
- ד. בתולה נשואה ואף ארוסה אסורה בפריעת ראש וצריכה כיסוי, וצריך זהירות כגון מיד לאחר החופה.
- ה. דין כיסוי הראש בנשואה הוא מן התורה. ומן התורה מספיק כיסוי אחד, מדרבנן צריך עוד כיסוי. וגדר ב' הכיסויים הוא

באופן שלא נראה השער, ואף צורת השער שלא יהיה נראה. ולפי"ז בכיסוי אחד שמועיל שלא יראה גם צורת השער מותר, וכגון מטפחת נפוחה, ובתנאי שכל השערות מכוסות היטב.

ו. שערות הרגילות לצאת חוץ לצמתן מותר, כיון שאי אפשר לצמצם השער שלא יצא כלל, והמ"ב הביא מהזהר שהחמיר שלא יתראה שום שיער מהאשה, שגורם שהבנים לא יהיו חשובים בדורם וגורם מסכנות בביתה, והסטרא אחרא שורה בביתה, על כן יש להזהר בזה מאד.

ז. מה שאמרו טפח באשה ערוה, אינו ענין כלל לדין זה, ומן הדין אסור שאף משהו מן השער לא יצא החוצה, ואף בפחות מטפח.

פרק ח

שידוכים, הנהגות בין חתן לכלה לפני הנישואין

בשו"ע (סי' כ"א סעיף ג'): כתב, מותר להסתכל בפנויה לבדקה אם היא יפה שישאנה, בין שהיא בתולה או בעולה, ולא עוד אלא שראוי לעשות כן, אבל לא יסתכל בה דרך זנות, ועל זה נאמר ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה:

א. מותר וראוי להסתכל בפנויה לבדקה אם היא יפה שישאנה, אבל לא ח"ו דרך זנות, ואפילו אם היא טמאה נדה מותר. וכל זה עד שהחליטו להנשא, אבל אחר שעשו שידוך ביניהם אסור, אלא דינה כשאר נשים בעלמא שמותר מעיקר הדין רק ראייה בעלמא לפי תומו בלא כונה ליהנות. ולא שייך בזה ההיתר משום שעתידה להנשא לו.

ב. אסור להרהר במשודכתו כמו בכל אשה.

ג. מותר לשלוח מתנות למשודכתו, כיון שצריך שיהיה קצת קירוב שלא ינשאו כאנשים זרים, וגם בזה יש גבול שלא יהיה יותר מדאי, ואסור לעבור את הגבול.

ד. ריבוי הפגישות ביניהם ודאי אינו ראוי לאחר שהחליטו להנשא, וגורם לתוצאות הפוכות שיקוצו זה בזה.

ה. ובכלל זה פגישות ממושכות, או תכופות שאז קשה שלא להכשל בזה. ובדאי יש להזהר מאיסור יחוד.

[א"ה: וז"ל רבינו שליט"א במכתבו לקונטרס "תפארת חתנים" לתקופת השידוכין והאירוסין: "הנני בזה להבהיר על התקופה הזאת אחרי שכבר מצא את בת זוגו ועדיין אין ריחיים בצוארו, הוא הזמן המוכשר ביותר להתמסר ללימוד, וגם ללמוד הלכה למעשה בחלקי התורה החדשים אצלו, אך במצב הזה יש גם נסיונות חדשים ופיתויים של היצר להכשל, אשר המכשולים האלו עלולים ח"ו לגרום ירידה, וגם לגרום צרות לאורך ימים. והעצה לזה להמסר לקיום ההלכה בכל חלקי החיים ללמוד ולקיים וכו'. וצריך לדעת שאף שמותר להפגש, לא הותר שום דבר האסור ביחס לכל אשה, ואשרי המתחזק ומנצל את התקופה לעליה בתורה ובמעשים טובים, ומעמיד את ביתו ע"פ התורה בכל דרכיו", עכ"ל.

מטו משמיה דמרן החזו"א שבחור שלא נזהר בזמן השידוכים מאיסור יחוד או מנגיעה ח"ו יהיו לו אחר הנישואין בעיות, והוסיף שזה בדוק ומנוסה. וסיפר רבינו, על חתן וכלה שלפני נישואיהם הלכו באופן שאינו צנוע, ולאחר כעשרים וחמש שנה נתבע בנם לדין על מעשי מרמה וזיופים של כספים, ותלה רבינו ששורש הסיבה הוא ההתנהגות של אביו ואמו בחוסר צניעות עוד קודם נישואיהם.

ו. וכמובן שיש להקפיד על המקומות שקובעים בהם את הפגישות שיהיה מקום הראוי לכך. ואין לקבוע במקומות שמצויים פרוצים ואינם שומרי תו"מ וכגון בבתי מלון וכיוצ"ב.

ז. מוטל על ההורים והמחנכים להעביר לבניהם ולבנותיהם את ההנהגה הראויה עפ"י התורה, ולא לסמוך על אנשים וכן נשים אשר לפעמים הם ריקים מיראת שמים, ודבריהם אינם מיוסדים על דעת תורה, ומלמדים ונותנים עצות כפי העולה על רוחם.

פרק ט

איסור השתמשות באשה - מקומות עבודה

א. אסור להשתמש באשה כלל, ודוקא בשימוש שרגילה האשה לעשות לבעלה, כגון רחיצת פניו ידיו ורגליו והצעת המטה בפניו, ומזיגת הכוס.

ב. לכן כשבא אורח, או מאורסת למאורסה, אם רוצה האשה להגיש מאכלים, צריכה להגיש בשינוי, דהיינו לא לפניו ממש אלא רחוק קצת ממנו.

ואם מכינה הכל על השולחן קודם שיבוא מותר ואין צריך שינוי.

ג. ומזה נלמד כמה גרוע המנהג שלמדו מהגויים שבמשרדים וכדו' שאשה עוזרת בקביעות למנהל וכדו', ויש להתרחק מעבודות אלו שמצויים גברים ונשים בחדר אחד.

ועיין מש"כ בעמ' נ"ו (היינו בספר "חוט שני הארוך")
 שער הציון ס"ק קכ"ד שודאי שאילו היה בזמן חז"ל היו גוזרים על זה כשאר גזירות המבוארים בשו"ע סימן זה, אלא שאין בנו כח לגזור.

[א"ה בספר תחומי הצניעות עמ' 117 מובא שנשאל רבינו שליט"א, על אודות הנשים ההולכות לעבוד במקומות שאינם שות"מ ואינם צנועים, מה ניתן לומר להם, והשיב: "ולמה אינן הולכות לעבוד אצל הערבים? משום שמפחדות! א"כ מה ההבדל כאן?!"] והוסיף "על הנשים להזהר בעבודתן בכל עניני הצניעות, בין בלבוש בין בהתנהגות, וכן שלא להקל ראש, וכמו כן לדעת שאין לחפש עבודה או לעבוד במקומות אשר הם סכנה לאשה"]

פרק י

קול באשה, אחותו, אמו

בשו"ע (סי' כ"א סעיף א') כתב, אסור לשמוע קול ערוה או לראות שיערה:

א. כתב המ"ב, קול זמר אשה אפילו פנויה, שלא בשעת ק"ש מותר, אך שלא יכוין להנות מזה כדי שלא יבוא לידי הרהור. וזמר אשת איש וכן כל העריות לעולם אסור לשמוע [אפילו שלא בשעת ק"ש], וכן פנויה שהיא נדה מכלל עריות היא. ובתולות דידן כולם בחזקת נדות הן משיגיע להן זמן וסת.

ב. קול הרגיל בה [קול דיבורה ואינו קול זמר] אינו ערוה ומותר, והיינו כיון שרגיל בו לא יבוא לידי הרהור ואפילו מאשת איש, אבל אסור לכיון להנות מדיבורה, ודוקא שלא נהנה מצליל קולה, אבל נהנה מכך אסור.

אם נהנה מתוכן דבריה מותר, אם לא נהנה מצליל קולה.

ג. גם קול זמר אשה שאינו מכירה אסור. וכן אם שומעה דרך טייפ וכדו' אסור.

ד. אין היתר לשמוע קול של כמה נשים ששרות יחד.

המתגורר סמוך לסמינר של בנות, שהן שרות לפעמים, לא ישים לבו לזה, ואם מרגיש בעצמו שזה מביאו לידי הרהור, אסור.

ה. בנות הנוסעות לטיול, וכדו', ויש שם נהג או איש שמירה, אסור להם לשיר כשהוא שומע.

וכן אם הוא גוי אין ראוי לשיר.

ו. קול שיר אמו, בשעה שקורא קריאת שמע אסור. ושלא בשעת ק"ש מותר.

ז. קול אחותו בשעה שקורא קריאת שמע, אסור. ושלא בשעת קריאת שמע, אם הוא באופן שמביאו לידי הרהור אסור.

פרק יא

אין שואלים בשלום אשה

ואלו פרטי הדינים בזה:

א. אין שואלים בשלום אשה כלל. ונכלל בזה ב' איסורים.

א. קול באשה ערוה, והוא עצם שמיעת קול האשה שמעורר תאוה [וזהו רק קול כזה שיש בו קירוב הדעת כגון קול זמר שלה, או אפילו קול דיבורה שנהנה מזה]. ב. שאילת שלום אשה (כלומר לשאול מה שלומה) שאסור מפני שמרגיל לבה ודעתה אצלו, זהו אסור אף שאינו שומע את קולה, כגון ששואל בשלומה ע"י שליח, ואפילו ע"י בעלה אסור.

ב. בלשונות של ברכה אין בזה איסור משום שאילת שלום, כגון לְבַרְכָּה בברכת מזל טוב, כל טוב, שנה טובה, בהצלחה, ישועות ונחמות, הרבה נחת, אבל צפרא טבא או שבת שלום

א. אע"פ שהוא לשון ברכה מ"מ הרי הוא שימוש תדירי של אמירת שלום.

ב. אשה שהיתה חולה מותר להתעניין בבריאותה כדי לידע אם צריכה סיוע.

ג. מותר לנענע לאשה בראשו ואין בזה משום שאילת שלום.

ד. המדבר עם אשה בטלפון ואינו מכירה, מסתבר שמותר לומר לה שלום.

ה. גם קרובי משפחה האסורים עליו משום ערוה אסור לומר להם שלום, כגון כלה וחמיה, חתן וחמותו, גיסים וגיסות. אמנם אלו המותרות לו משום איסור יחוד, כגון אחותו, מותר בשאילת שלום. ודודתו [אחות אביו] אין ראייה להתיר בשאילת שלום.

ו. אף האשה אסור לה לשאול בשלום האיש שיש גם בזה קירוב הדעת.

ז. איש שנשאל לשלומו מאשה, אם יש חשש שתפגע אם לא יענה, מותר לענות לה בכובד ראש ובשפה רפה, או ינענע בראשו כאומר שלום.

פרק יב

ענינים שונים

א. קירוב בקרובי משפחה, וברופאים

א. בשו"ע כתב, המחבק או המנשק אחת מהעריות שאין לבו של אדם נוקפו עליהם כגון אחותו הגדולה ואחות אביו וכיוצא בהם אע"פ שאין לו שום הנאה כלל הרי זה מגונה ביותר ודבר איסור הוא ומעשה טפשים, שאין להתקרב לערוה כלל בין גדולה בין קטנה חוץ מהאב לבתו והאם לבנה.

ב. בדין איש הצריך לילך לרופאה, מעיקר הדין נוהגים בזה היתר אם היא - הרופאה נצרכת אליו ואין רופא אחר. אמנם אם הוא מרגיש שדבר זה מביאו לידי הרהור הרי זה אסור, וכן אשה שהולכת לרופא ומרגישה שמביאה לידי הרהור אסור. וההכרעה בזה, כל אחד לפי מה שמרגיש, שהרי הרהור שייך להרגשת כל אדם לפי מה שהוא.

ואם הרופא מתנהג בפריצות, אסור לילך אליו אפילו במקום פיקוח נפש.

בזמנינו שמצוי רופאים פרוצים, ומתנהגים בדרך חיבה, ואף האשה נכשלת בזה, יש להקפיד לנשים ללכת דוקא לרופאה.

ג. לעשות עיסוי שמשפשים בגוף אנה ואנה, אשה לאיש, ואיש לאשה אסור.

ד. רופאי שיניים שעוזרות להם נשים שעושות שאר פעולות חוץ מעצם הרפואה, כגון שאיבת הרוק, אין לחוש, כיון שאין כאן נגיעה להדיא, ואף אם יארע הרי זה נגיעה שלא בכוונה.

ה. בדיקות דם אצל אשה, שצריכה למשש ולחפש אחרי הוריד, זה יותר מסתם נגיעה שלא בכוונה, ויש לחוש שיבוא לדי הרהור וחיבה, והדבר תלוי לכל אחד לפי מה שמרגיש, ואם אינו מרגיש בזה שום הרהור אין בזה איסור מן הדין.

ו. חולה ההולך לרופאה, ויש לו אפשרות לילך לרופא, נקרא רשע כיון שזה נחשב שיש לו דרך אחרת.

ז. איסור השתמשות באשה, באיש ההולך אצל רופאה או אחות, או אשה ההולכת אצל רופא, עיין שו"ע יו"ד סי' של"ה סעיף י'.

ח. חיבוק ונישוק סב עם נכדתו, או סבתא עם נכדה מותר. אבל סב עם נינתו, או סבתא עם נינה, אם היא קטנה שאין בזה

משום הרהור הרי זה מותר, אך אם היא גדולה יותר שיכול להיות בזה הרהור, אין בזה היתר.

ב. האיסור לרחוץ עם קרובי משפחה ורבו

א. אסרו בגמ' לרחוץ עם אביו ואחיו ובעל אמו ובעל אחותו, ואם מכסין ערותן בבית המרחץ מותר.

ב. האיסור עם קרובי אשתו, דוקא משעת נישואין, אבל בזמן השידוכים מותר.

ג. וכן אסור לאדם להכנס למרחץ עם רבו, אא"כ צריך לו שישמשנו. ואם קדם התלמיד במרחץ ובא רבו לשם, אינו צריך לצאת.

ד. אם יכול למצוא איזה פינה בבית המרחץ שלא יראה משם, אפשר שיש להקל.

ה. האיסור לרחוץ עם אביו ואחיו, נראה שאם הוא קטן אין בזה איסור. ומזמן שהנער קרוב לגיל י"ב יש כבר להמנע לרחוץ עם אביו.

ו. בברכה או בים שהדרך בזמנינו לילך ששם עם מכנסיים מותר להיות שם עם אביו ואחיו.

ז. אביו או אחיו שצריך לרוחצם, או לעשות בהם איזה טיפול רפואי במקומות המכוסים הנ"ל, אם אין אחרים שיעשו זאת, מותר להם לעשות.

ג. אל תרבה שיחה עם האשה

תנן אל תרבה שיחה עם האשה, באשתו אמרו ק"ו באשת חברו. מכאן אמרו חכמים, כל זמן שאדם מרבה שיחה עם האשה גורם רעה לעצמו. [פירש הרמב"ם, שיקנה פחיתות מידות לנפשו והוא רוב התאוה], ובוטל מדברי תורה, וסופו יורש גיהנום. עוד אמרו... שסופו לבוא לידי ניאוף.

כמה פרטי דינים בזה:

א. גדר "אל תרבה" הוא, שכל זמן שמדבר רק כפי מה שנצרך לו הרי זה מותר, ואם מוסיף על זה הרי זה בכלל "אל תרבה", וקשה לקבוע הגבול בזה, לכן יש להקפיד לדבר רק מה שצריך. ולכן איש שנצרך לו לדבר עם רופאה או פקידה או עו"ד יש להקפיד לדבר רק מה שצריך לאותו הענין.

ב. וכן בקרובי משפחה, כגון לדבר עם דודתו, אין להרבות בדיבור אלא מה שנצרך לפי הענין, ויש לידע את הגבול בזה, והכל לפי הענין.

ג. מי שצריך לילך לטיפולים של שיחות עם אשה כגון פסיכולוגית וכיוצ"ב, יש לילך איש לאיש ואשה לאשה. ובמקום שאי אפשר יש לעשות שאלת חכם האופנים המותרים.

ובכל אופן איש שמדבר עם אשה לצורך, ומרגיש בעצמו שזה גורם לו קירוב הדעת ומביאו לידי הרהור, זה ודאי אסור אף מה שמדבר לצורך, דהרהור באשה אסור.

ד. לעבור בין ב' נשים

א. לא יעבור איש בין שתי נשים, וכן לא תעבור אשה בין ב' אנשים. ואם עברו יש תקנה לומר הפסוק א-ל מוציאם ממצרים וכו'.

ב. גם בבני ביתו אסור לעבור בין שתי נשים, כגון האב בין בנותיו הגדולות, או האם בין שני בניה הגדולים. ובקטנים אין קפידא.

ג. האיסור הנ"ל נובע מזה שמזיק בין לממצע בין למתמצע. לכן אין לחוש אם הבן גורם לאמו לטרוח לפנות הדרך שלא יעבור בינה לאשה אחרת, ואין הבן טורח בעצמו לעבור בדרך אחרת, מפני שהיא כמצלת עצמה מן הנזק שלה.

ד. אם הנשים עומדות חוץ לד' אמותיו, מסתבר שאין לחוש. וכן שתי נשים אחת באה ממזרח ואחת לקראתה ממערב והוא עובר ביניהם, אין זה נחשב שעובר בין ב' נשים, אבל אם הולכים בכיוון אחד נחשב שעובר בין ב' נשים.

ה. זה שאמרנו שתקנתו שיאמר הפסוקים, אינו אלא אם כך אירע שעבר, אבל אין לילך לכתחילה על מנת לומר פסוקים אלו.



בעל הפלא יועץ כתב (בספרו חסד לאלפים על שו"ע או"ח ס"ג ד') כמעט כל שכר האשה וכל עונשה לעולם-הבא תלוי בצניעות.

בעל השומר אמונים כתב שצניעות לאשה היא גדולה יותר מעל כל המצוות ומעשים טובים שלה.

הגר"א כותב התבלין ליצר הרע לאנשים עסק התורה, ולנשים הצניעות והנהגת המידות (אגר' הגר"א בנוסח המדויק). ובלשון הזה אמר החזון-איש הנשק של הנשים לנצח את יצר הרע היא בגדי צניעות ואמר שצריכים לפרסם את זה (מעשי איש ח"ד).

עוד מובא בשם הגר"א שכמו שמצוה לאנשים לשים כל יגיעתם בתורה הקדושה כמו כן מצוה לנשים לשים יגיעתם בצניעות. ובשם החזון-איש מובא שאמר שמזיעת האשה על ידי בגדי צניעותה נעשה טל תחיה עבורה לעמוד בתחית המתים.

מובא בשם הגר"א שהיה אומר שהמדרגה הגדולה ביותר לנשים היא הצניעות ובזה נמדד צדקתה ע"כ. וכך היה החזון-איש אומר שהיראת שמים של האשה ניכרת ונמדדת לפי גודל זהירותה והידורה בצניעות.

הרה"ק מקאליב אמר שכל חתיכת בד שמוסיפים לצניעות מוסיפין בבית דין של מעלה להכריע את הכף לזכות.

החפץ חיים אמר שכל הוספת הידור בצניעות (אפילו יותר מההלכה) מוסיף יותר השראת השכינה ושמירה והגנה מכל הצרות והקטרגים. גם כתב החפץ חיים שכל ההשפעות וההצלחות בגשמיות וברוחניות ובפרנסה היא בזכות הצניעות.

ובספר קב הישר (פרק פ"ב) כתב שהנשים שאינן הולכות בצניעות המה מעכבות את הגאולה, כי הגאולה האחרונה צריכה להיות בזכות נשים צדקניות.

החתם סופר כתב שהגלות הזה גרוע מכל הגלויות בצרות גדולות מכיון ששכיח הפריצות אצל הנשים שלא היה כן בשאר הגלויות והוא גרוע מכל העבירות שבתורה עכדה"ק, ומכל שכן בזמננו שהפריצות גרוע פי אלף מבקודם ונתפס בזה גם בחלק גדול מהכשרות.

הרה"ק ר' מנחם מנדל מרימנוב אמר שהלובשים מלבושים פרוצים או אפילו רק תפורים לפי חוקותיהם על ידי זה שולטים עליהם עין הרע, ובאים על ידי זה לכל הרעות שבעולם בגשמיות וברוחניות, (ועל ידי זה שולט היצר הרע על האדם) והלבוש היהודי כפי המסורה היא שמירה מכל זה (ומיצר הרע).

עוד אמר שמקובל שכל הגזרות והתגברות הגלות וצרות שונות וחלאים ופגעים רבים באים מפריצות הלבוש "וכל מאדע חדשה מביא מחלה חדשה בעולם רח"ל" עכדה"ק, בואו נחשוב כמה מחלות ל"ע נתחדשו לאחרונה ה"י.

החפץ חיים כותב במכתבו הגלוי וזו לשונו: כלל הדבר המאדע הגרועה הזו מביאה לאדם לידי הרהורים רעים... ומבטלין בידים מאמרו של הקב"ה "והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר" ומתגבר כח הטומאה מאד על ידי זה וממילא נפסקה ההשפעה הברכה מכל אחד ואחד בעסקיו ונסבו על ידי זה כל הצרות והרעות... על כן החוב מוטל על כל איש לכבות האש הנורא הזה ולתקן בביתו שיהיה הכל עשוי בדין ולא יתנהגו בפריצות. עכ"ל.

ועתה בת ישראל היקרה שימי לבך לכל הנזכר וגם שימי ללבך שאם את מחפשת עצה ופתרון נגד יסורין ועגמת נפש שיש לך או מצאצאריך, ושילכו בדרך הטוב ותרווה רק נחת מהם, עצה נגד עין הרע וכל פגעים רעים ונגד יצר הרע, עצה להכריע הכף לזכות להבטיח לעצמך עולם הבא.

הא לך כל האמור למעלה שהיא עצת חז"ל וגדולי הדורות החזקים יותר מכל שאר הסגולות והנה בשנים האחרונות עם כל הירידה הגדולה שהיתה בעולם במצב הרוחני ל"ע בכל זאת השפיע הבורא ברוך הוא ברוב חסדיו רוח טהרה לעולם והרבה נשים התעוררו לתקן ולשפר מצב הצניעות ובודאי המתיקו על ידי זה הרבה ממדת הדין הקשה שלולי זאת היה חס וחלילה המצב עוד יותר קשה, והן המה אשר בטלו הרבה מהקטרוגים בשמים ובזכותן ניצולו הרבה מסכנות גדולות, וכפי המבואר בספרים הקדושים כשיופיע הגאולה שלימה בעזהי"ת בקרוב שתהיה בעז"ה בקרוב יקבלו מקומם בהיכל האמהות הקדושות ויאירו באור גדול אשר עין לא ראתה.

וישנם הרבה עובדות מהשנים האחרונות שהרבה נשים ראו דברים נפלאים וישועות גדולות למעלה מדרך הטבע על ידי שקבלו עליהם תיקונים והידורים בצניעות במסירות נפש.

ובזכות הנשים צדקניות שיתחזקו בצניעות וישפיעו גם על אחרות, בזה תכבה האש ותהי המגיפה נעצרה וה' יאמר לצרותינו ד', ובזכותן יתקרב הגאולה שלימה כנ"ל מאחז"ל שבזכות נשים צדקניות עתידין להגאל, ובודאי שאלו שתהיה להן חלק בהתקרבות והמשכת הגאולה שלמה מובטחות הן שיהיה להן זכות קיום בעת ההיא ולראות ולשמוח בישועתן של ישראל ב"ב.

ויהי רצון שנזכה לקדם שם שמים ברבים ולהראות מסירות נפש שלנו לשמור מצוות ה', (ולא נבוש (אפילו מחברותינו) כדיתא בחז"ל ובטור או"ח הוי עז כנמר ולא יבוש מהמלעיגים), ויעלו זכויותינו לפניו יתברך, ותופיע הגאולה שלמה בעגלא ובזמן קריב ברוב רחמים וחסדים במהרה בימינו אמן כן יהי רצון.



תקנון צניעות למרפאה דתית

א. להקפיד על כך שתהיה רופאת נשים, וכן גם רופאת משפחה (במקביל לרופא - אם הוא מומחה יותר).

ב. להקפיד שיהיה במרפאה אפשרות ללקיחת דם גם ע"י רופא לכל דורש.

ג. אסור לרופא או אח בכל פעולה שהיא לנעול את הדלת בשעת טיפול באשה, ובכל שעה שרופא מקבל נשים במרפאה תהיה שם גם אחות.

ד. רופאי אף אוזן גרון יהיו בהכוונת רב בעניני חציצה בטיפולי אזניים.

ה. במקום שקיים שירות הסעת לקוחות אל המרפאה, לא יסיע נהג רווק אשה בלי בעלה או הילדים, ולא יסיע נהג כלל אשה בלילה, אלא אם כן הוא מצב של היסטריה או פיקוח נפש.

ו. הדלת הראשית של המרפאה לא תינעל בשעה המיועדת לסיום (כדי למנוע כניסת מטופלים נוספים) אלא אם כן נבדק שלא נוצר בפנים איסור יחוד.

ז. הכלל: "אל תרבה שיחה עם האשה" יהיה כלל גדול במרפאה, ובפרט בין עובדי הקופה הקבועים.

ח. בחדר ההמתנה יימצאו ספרי תהילים ותפילות שונות, או ספרי אמונה, (ולא עיתונים וחוברות).



פְּנִיָּה לַמִּנְהָלִי וּמַעֲסִיקֵי עוֹבְדוֹת

הַפְתָּגָם אוֹמֵר "בַּעַל הַמָּאָה הוּא בַּעַל הַדַּעָה", אוֹלָם פְּתָגָם זֶה מֵתַאִים לַגּוֹיִים, אֲצֵל עִם יִשְׂרָאֵל הַפְתָּגָם הוּא לְהַפְךָ: "בַּעַל הַדַּעָה הוּא בַּעַל הַמָּאָה", כְּפּוֹפִים הֵמָּה בַּעֲלֵי הַמָּאָה לְבַעֲלֵי הַדַּעָה - דַּעַת תּוֹרָה, וְכָל מִי שֶׁמִּנְצֵל אֶת הַיּוֹתוֹ "בַּעַל הַמָּאָה" לְהַיּוֹת גַּם "בַּעַל הַדַּעָה", זֶה מַחְרִיב אֶת הַתּוֹרָה וְהוֹרֵס אֶת כָּל בְּנֵי הַיְּהוּדוֹת, לְהַיּוֹתוֹ נוֹהֵג כְּפִי דַּעַתוֹ גַּם כְּשֶׁאֵינָה תּוֹאֲמֶת עִם דַּעַת תּוֹרָה.

לְצַעֲרֵנוּ יִשְׁנָם נָשִׁים חֲרָדִיּוֹת הַעוֹבְדוֹת בְּמוֹסָדוֹת כְּגוֹן בְּתֵי סֵפֶר אוֹ סְמִינָרִים לְבָנוֹת, אוֹ יְתֵר גּוֹנֵי מְשֻׁרָדִים חֲרָדִים הַמַּעֲסִיקִים עוֹבְדוֹת, שֵׁשׁ שָׁם מְנַהֲלִים, וְאוֹתָם מְנַהֲלִים לְהַיּוֹתָם בְּגֵדֵר "בַּעֲלֵי הַמָּאָה" נוֹהֲגִים כְּ"בַעֲלֵי הַדַּעָה", נָשִׁים חֲרָדִיּוֹת כְּפּוֹפּוֹת לְהֵם וּלְנִהְיָהֵם בַּעַל כְּרָחֵם לְהַיּוֹת שֶׁהֵם מְטָה לְחֶמֶם, וְלֹא תִמִּיד יֵשׁ בְּכַח אוֹתָם נָשִׁים לְהַיּוֹת אִמִּיצוֹת וְגִבּוֹרוֹת וְנֶאֱמָנוֹת לְכָלֵּלִי הַצְנִיעוּת כְּרֹאוֹי, אַחֵר שְׁאוֹתָם מְנַהֲלִים מְרָשִׁים לְעֶצְמָם לְהַקֵּל רֹאשׁ, בְּהִסְתַּכְלוּת, בְּמִלִּי דְבָדִיחוּתָא, בְּחִיּוּכִים, בְּשִׂיחוֹת אֶף מַעֲבֵר לְצַרְךָ הָעֲבוּדָה וּלְסַפֵּר סִפּוּרִים מִהַחַיִּים וְכִיּוּצָא, וְאוֹתָן נָשִׁים נִסְחָפוֹת לְאַנְסוֹן לְאוֹתוֹ מְנַהֵל קֵל דַּעַת וְקֵל רֹאשׁ כְּדִי לְמַצֵּא חֵן בְּעֵינָיו אַחֵר שְׁאֵינָן אֵלָא כְּבִיכּוֹל תַּחַת יָדוֹ לְשִׁבֵּט אוֹ לְחַסֵּד, וּמֵאֲנָס נִהְיָה הַדְּבָר לְרָצוֹן, וְהַתּוֹצֵאוֹת מִי יִשׁוּרָם...

וּלְחֻזּוֹק הַעֲנִין אֶסְפֵּר סִפּוּר שֶׁסִּפֵּר לִי אֲבִירָה תְּלִמִּיד-חֶכֶם חָשׁוּב מִיִּקְרִי וְחֻשׁוּבֵי יְרוּשָׁלַיִם, וּמַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה עִם אִשְׁתּוֹ כֵּךְ הִיָּה.

אִשְׁתּוֹ הָאֲבִירָה הִלְכָה לְרֹאיוֹן-קְבֵלָה בְּסִמְנֵר מְסִים שִׁישְׁנוֹ שָׁם גַּם מְנַהֵל וְגַם מְנַהֲלָת, אִשְׁתּוֹ הָאֲבִירָה מִתְחַלָּה הַתְּרַאֲיָנָה אֲצֵל הַמְּנַהֲלָת, וְאָכֵן אוֹתָהּ מְנַהֲלָת הַתְּרַשְׁמָה לְטוֹבָה מְאֹד מֵאוֹתָהּ אִשְׁתּוֹ אֲבִירָה

וְדַעְתָּה הִיְתָה לְקַבֵּלָה לְמוֹרָה אֲצִלָּה בְּסַמִּינָר, אֲלֵא שֶׁהִיא נִצְרָךְ
שֶׁתִּתְרַאֲוֶינָה אִף אֲצִל הַמְּנַהֵל, לְאַחַר יְשִׁיבַת הָרְאוּיוֹן עִם הַמְּנַהֵל,
תְּשׁוּבָתוֹ הִיְתָה שְׁלִילִית, וְהַסְבָּה, שִׁיחָתָה עִמּוֹ לֹא הִיְתָה בְּחִיּוֹךְ...
וַיֵּשׁ לְצִיָּן שְׁקֶדֶם לָכֵן אֲכֵן חֲשָׁשָׁה אוֹתָהּ אֲשֶׁת אַבְרָךְ לְהַנְהִיגָה חֲסֵרַת
צְנִיעוּת אֲצִל הַמְּנַהֵל כְּחִיּוֹךְ וְדַבּוּר סִימְפָטִי וְאִינְטִלִּיגֵנְטִי, וְשִׁאֲלָה
אֶת בַּעֲלָהּ כִּי צַד לְנֶהֱג, וּבַעֲלָה שֶׁהִנּוּ תִלְמִיד-חֶכֶם וַיֵּרָא שָׁמַיִם אָמַר
לָהּ, פְּרִנְסָה מֵאֵת ה', וְאִין לָנוּ רְשׁוֹת לְהִרְס גְּדֵרֵי צְנִיעוּת בְּשִׁבִּיל
פְּרִנְסָה וְאֲכֵן כֵּךְ נִהְיָה.

שְׁמוֹ שְׁמַיִם! מֶה רוֹצֶה מְנַהֵל זֶה שֶׁאִשָּׁה כְּשֶׁרָה יֵרָאֵת ה' תִּדְבֹּר
עִמּוֹ בְּחִיּוֹךְ, זֶה הַנְּהִיגָת בַּת יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁרָה לַחֵיךְ לְגַבֵּר כְּשֶׁאִין צֶרֶךְ
בְּדַבָּר, רַק בְּשִׁבִּיל שֶׁתִּשְׁיֵג אֶת פְּרִנְסָתָהּ שֶׁהִיא כָּבֵד נִגְזָרָה לָהּ מֵאֵת
ה'!?

וּמֶה הִיָּה סוֹף הַסִּפּוּר?

לְאוֹתָהּ אֲשֶׁת אַבְרָךְ, לְאַחַר יָמִים מִסְפָּר הֲצָעָה לָהּ עֲבוּדָה בְּמָקוֹם
אַחֵר, וְהַתְּנָאִים הָיוּ: כְּמַעַט חֲצִי מִשְׁעוֹת הָעֲבוּדָה (בְּאַפֵּן כָּלְלִי
וּמִמָּצֵעַ) שֶׁהִיְתָה אֲמוּרָה לְעַבֵּד בְּמָקוֹם הַקּוֹדֵם, וּמִשְׁכָּרְתָּ: פִּי אֶחָד
וּחֲצִי... הִנֵּה הֵינִי נִתְקָנִים בֶּה "אִין הַקֶּב"ה מְקַפֵּחַ שְׂכָר שׁוּם בְּרִיָּה",
וְקַבֵּלָה אֶת שְׂכָרָהּ עַל אֲתֵר עַל צְנִיעוּתָהּ, וְזֶהוּ הַפְּרוֹת שֶׁל עוֹלָם
הַזֶּה מְלַבֵּד הַקֶּרֶן הַשְּׁמוּר לָהּ לְעוֹלָם הַבָּא.

לְכֵךְ בָּאנוּ כָּאן בְּפָנֶיהָ מֵהַלֵּב, רְאִישִׁית לְמְנַהֲלִים, מְנַהֲלֵי בְּתֵי סִפָּר
לְבָנוֹת מְנַהֲלֵי סְמִינָרִים, וְכָל הָעוֹסְקִים עִם פְּקִידוֹת וּמְכִירֹת, אֵל
תַּחֲבִלוּ וְאֵל תִּתְּרִסוּ אֶת קִדְשָׁתְךָ שֶׁל בָּנוֹת יִשְׂרָאֵל, יִשְׁנֵם כָּלְלִי
צְנִיעוּת עַל-פִּי הַהִלְכָה, וְעַלִּיכֶם לְשָׁאֵל מוֹרָה הַלָּכָה הֵינִי לְנֶהֱג
בְּרִאיוֹן עִם מוֹרָה הַבָּאָה לְהַתְקַבֵּל, עִם בַּת הַבָּאָה לְהַתְקַבֵּל, הֵינִי
לְנֶהֱג בְּאַסְפּוֹת מוֹרוֹת, בְּהַתִּיעָצוֹת מוֹרוֹת וְכִיּוּצָא, שֶׁהִיָּה הַכֹּל עַל
פִּי גְדֵרֵי הַצְנִיעוּת וְהַהֲלָכָה, וְאִף שֶׁיִּחְסֹר מִכְּבוֹדְכֶם בְּגִין הוֹרָאוֹת
כָּלְלִי הַהֲלָכָה הַלָּלוּ, שְׁכֵן הַהֲלָכָה קוֹבַעַת שְׂאִין לְבַת יִשְׂרָאֵל לֹמַר

שלום, מה שלומך או לחיך לגבר זר, וכלפי גברים צריכה בת ישראל להיות רצינית! פשוט רצינית, וכמה שאין נעים הדבר לאותו מנהל או מעביד לראות שזו שתחת ידו אינה מחיכת לו ואינה מאירה לו פנים, ונדמה לו של"בוס" הדבר מהיה פגיעה. עליו להבין שזו ההנהגה נובעת מקדשות תורתנו, ואין לך רשות להרהר אחריה, וכמו כן התוצאות החמורות שישלכו מזלזול בקדשה וצניעות במוסד זה על אחריותו של אותו מנהל. וכמו כן יש למנהל זה לחשב מצד עצמו, וכי יש אפטרופוס לעריות, מי יכול לסמך על עצמו, והלא בגמרא מצינו מעשיות מחרידות שגדולי האמוראים פחדו על עצמם ממכשול העריות, וכמו רבי עמרם חסידא, ומעשה ברבי עקיבא ורבי מאיר ועוד, ומי יכול לבטח בעצמו ולומר: לי זה לא יקרה... והלא אפלו הרהור אסור, וגם אם נהנה האדם משמיעת קולה של אשה [ואפלו לא של זמר] וקולה ערב לו ומביאו להרהור, אסור הדבר, ואפלו כשהדבור דרך טלפון, על אחת כמה וכמה פנים אל פנים עם הסתכלות.

ואדרבא, כמה זכות הרבים תלויה באותם מנהלים העומדים על המשמר שלא תהיה פרצת צניעות במוסדותיהם, ושחכל יתנהל בקדשה וצניעות, הרי שזכות הרבים תלויה בהם, ומי יודע אם לא לעת כזאת הגיעו המה ל"מלכותן", לעשותו באמונה כפי כללי וגדרי הצניעות והקדשה, על מנת שבכך יראו פרות טובות והצלחות למעלה מהמשער בברכה והצלחה במוסדותיהם, שכן במקום קדשה שם שורה ברכה.

וכמו כן פנינתנו לנשים העובדות במקומות הנזכרים, להיות חזקות ונאמנות לה', ולא לפל בנסיון הפרנסה, היתכן למכר צניעות וקדשה עבור פרנסה, והלא אמרו חז"ל: "מוטב יהא אדם שוטה כל ימיו ואל יהי רשע לפני המקום", והדברים קל וחמר, אם אמרו מוטב יהי שוטה... על אחת כמה מוטב שיחיה בדחק

הַפְּרִנְסָה וְאֵל יְהִי רָשָׁע לִפְנֵי הַמָּקוֹם, וּבִפְרֹט שְׁבוּדָאֵי יִמְצִיא לוֹ
הַקֶּבֶ"ה רוּחַ מִמָּקוֹם אַחֵר, וְעַלִּיכֶן לְנַהֵג כְּפִי כָּלִלִי הַהֲלָכָה לִלְא
בוֹשָׁה וּלְאֵל תְּחוּשֶׁת אֵי נְעִימוּת, כִּי בְּנַפְשֵׁנוּ הַדְּבָר, הַקִּדְשָׁה הִיא
צִפּוֹר נַפְשָׁם שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, וּבְזִכּוֹת נָשִׁים צִדְקָנִיּוֹת נִגְאָלוּ וּבְזִכּוֹת
נָשִׁים צִדְקָנִיּוֹת נִגְאָל, וּכְמוֹ כֵּן, מִי יוֹדֵעַ אִם לֹא לֵעֵת כְּזֹאת הִגְעֵתָן
לְמַעֲמַד שְׂאֵתָן בּוֹ רַק בְּשִׁבִּיל לְהִרְאוֹת כְּחֻכָּם וְנֶאֱמָנוּתְכֶם לֵה',
וְלָכֶם נִדְמָה שֶׁהִנֵּכֶן כָּאֵן בְּמִטְרַת תַּפְקִיד מוֹרוֹת וְכִיּוֹצֵא
לְפָרִנְסַתְכֶם, אוּלָם אֲצֵל הַקֶּבֶ"ה אַתֶּם כָּאֵן לְמִטְרַת מִבְּחֵן וְנִסְיוֹן
צְנִיעוּתְכֶן וְקִדְשִׁתְכֶן לְהַבִּיא אֶת הַגְּאֻלָּה עַל יְדֵכֶן.



חינוך לצניעות והרגלים נכונים

(היה למראה ת"ח מובהק)

א. על האם לנהג בצניעות גם בתוך ביתה, וכגון להמנע מלהסתובב בחלוקים קצרים או שקופים וכדו'.

ב. כמו כן מוטלת החובה לשמר על צניעות הבנות גם בבית.

ג. להזהר שלא יישנו אח ואחות בקטנותם יחד במטה אחת, ומן הראוי שאף לא ישכיבו שני אחים במטה אחת.

ד. מגדולי מחנכי הקדושה הזהירו להמנע שלא יישן בן קטן עם אמו במטה אחת, ואם הרגל הבן בכך יש לגמלו מנהג זה כמה שיותר מהר.

ה. יש להקפיד שלא יתחברו בנים ובנות אפי' בעודם קטנים, ואפי' בני דודים.

ו. להרגיל את הילדים מקטנותם לצניעות, ושלא להסתובב בבית אפלו זמן קצר באפן שאינו ראוי.

ז. לחנך את הקטנים שאין לנגע או להסתכל במקומות המכסים, כולל בזמן שמתרחצים.

ח. אין לשלח ילדים קטנים למקוה בשום אפן בלא השגחה ראויה, אחר שבמקוה ישנם לפעמים אנשים החוטאים בנפשותם ומחטיאים, והרבה מקרים נוראים ארעו, וכל שכן שיש לזהר מלשלח הקטנים לברכה ללא השגחה (גם כאשר נצרך הדבר מאיזה סבה).

ט. בשום אפן אין לאמהות לקח את בניהם הקטנים עמהם לים - כמו כן אין לאבות להביא עמהם את בנותיהם הקטנות.

י. בַּמִּדָּה וְשׁוֹלָחִים אֶת הַבֵּן לִישִׁיבָה עִם פְּנִימִיָּה יֵשׁ לְהַקְפִּיד
הֵיטֵב הֵיטֵב לְדַעַת שֶׁהֵנִהְגָּה שָׁם הִיא בְּצִנִּיעוּת כְּרֹאוֹי, וַיִּשְׁנֹו
מִפֶּקֶח יֵרָא שְׁמִים הַמִּפְקֵחַ בְּעֵין חוֹדֶרֶת עַל קִדְשָׁתָם.

יא. מֵאַחַר וּנְגִיעָה וְחִבּוּק דֶּרֶךְ תֹּאוֹה הִיא אֲסוּרָה בְּלֹאוֹ אֶפְלוֹ
מֵאִישׁ לְאִישׁ (רֹאה עֶרוֹךְ הַשְּׁלַחן אֲבֵן הָעֶזֶר סוֹף סִימָן כ') וּפְעָמִים
רְבוֹת חוּט הַשְּׁעָרָה מְבַדִּיל בֵּין נְגִיעָה זֶו לְשֹׂאֵר נְגִיעוֹת, עַל הַהוֹרִים
לְהִיּוֹת עֲרֻנִּים לָכֵן.

יב. יֵשׁ לְשִׁים לֵב שֶׁלֹּא יִישְׁנוּ בְּפִנִּימִיָּה ב' בַּחוּרִים בְּחֶדֶר אֶחָד
כְּשֶׁהוּא נְעוּל, וְאֶפְלוֹ בְּאַפֵּן עֲרָאִי.

יג. יֵשׁ לְהִזְהָר שֶׁלֹּא לִישׁוֹן פְּרָקְדֹן (עַל הַגֵּב) וְלֹא עַל הַבֶּטֶן כִּי
אִם עַל הַצֵּד, וּלְהִרְגִּיל הַקִּטְנִים בְּכֶךְ שׁוֹב וְשׁוֹב.

יד. זָכְרוּ הֵיטֵב: הִנֵּהְגָה צְנוּעָה שֶׁל הַהוֹרִים מְשַׁפִּיעָה עֲדִינּוֹת
וְצִנִּיעוּת עַל כָּל בְּנֵי הַבֵּית.



חלק ב

הלכות
ודברי חיזוק
בעיניני קדושה



לזכרו של הגאון
הצדיק הקדוש רבי
אלעזר אבוחצירא
זיע"א זצוקלל"ה



א. חֲרִבּוֹן הַבַּיִת - חֲרִבּוֹן הָעֲבוּדָה וְהִירָאָה

אָמְרוּ חֲז"ל (איכ"ר א, לט): "קָשָׁה סְלוּקוֹן שֶׁל צְדִיקִים כְּחֲרִבּוֹן בֵּית אֱלֹקֵינוּ". וַיֵּשׁ לְהַבִּין, מֶה הַדְמִיוֹן בֵּין סְלוּקַת הַצְדִּיק לְחֲרִבּוֹן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ?

יִשְׁנוּ מִכְנֶה מִשְׁתַּף בֵּין הַצְדִּיק וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וְהוּא לְהִיּוֹתָם גֶּשֶׁר הַמְגֹשֶׁר בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים. בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הוּא הַמָּקוֹם בּוֹ הָעוֹלָה לְרָגֵל הָיָה מִתְקַשֵּׁר לְבוֹרָאוֹ וְנֶאֱחָז בּוֹ בַּעֲבוֹתוֹת שֶׁל אֱהָבָה. כְּשֶׁהָיָה רוּאָה הַנְּסִים הַגְּדוֹלִים בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, הָיָה מִתְלַהֵב וּמִתְלַהֵט בְּלִבּוֹ לַעֲבוֹדַת קוֹנוֹ; הָיְתָה מִתְחַזְּקַת בְּקִרְבּוֹ הַהִפְכָּה בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַבְּלָעֲדִית שֶׁל הַבוֹרָא; הָיָה רוּאָה בְּמוֹ עֵינָיו הַיֶּאֱחָז אֵין שׁוּם טֵבַע בְּבִירָאָה, אֲלֹא הוּא לְבַדּוֹ יִתְבַּרַךְ הַשּׁוֹלֵט עַל הַכֹּל.

וּכְמוֹ שֶׁשְׁמַעְתִּי פַעַם בְּשֵׁם הַגַּה"צ רַבִּי שְׁלֹמֹה בְּרַעְיוֹדָא שְׁלִיט"א, שֶׁהָיָה אוֹמֵר: אוֹי! מֶה הַפְּסָדְנוּ בְּחֲרִבּוֹן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ! הֲלֹא בְּזִמְנוֹ שֶׁהָיָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם, כְּמָה הָיָה בְּנִקֵּל לִרְכֹּשׁ אֲמוּנָה, בְּטַחֲוֹן, יִרְאֵת שְׁמִים, מַדּוֹת טוֹבוֹת וְכִיּוּצָא, שְׁכֵן יְהוּדֵי שֶׁהָיָה חָשׁ רַפְיוֹן בַּעֲבוֹדַת ה', הָיָה אוֹמֵר לְבָנָי בֵּיתוֹ: נִצְרָךְ אָנִי לְהַתְחַזֵּק בִּירְאֵת ה' וּבְאֲמוּנָה וּבְטַחֲוֹן בּוֹ. וּמָה הָיָה עוֹשֶׂה? הָיָה נוֹטֵל כָּבֶשׂ לְקִרְבּוֹן שְׁלָמִים לֵה' אוֹ כֶּסֶף מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שֶׁהָיָה בִּידוֹ, עוֹלָה לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, רוּאָה שֵׁם כְּהֲנִים בַּעֲבוֹדָתָם, לוֹיִם בְּדוּכָנָם, בְּשִׁירָם וּבְזִמְרָם, וּמִתְמַלֵּא בִּירְאֵת שְׁמִים, כְּמִבְאֵר בְּתוֹסְפוֹת (בְּבֵא בְּתֵרָא כֹא ע"א) וְזֶה לְשׁוֹנָם:

"כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה" - שֶׁהָיָה [הָעוֹלָה לְרָגֵל] רוּאָה קִדְשָׁה גְּדוֹלָה, וְכִהְנִים עוֹסְקִים בַּעֲבוּדָה, הָיָה מְכוֹן לְבוֹ יוֹתֵר לִירְאֵת שְׁמִים וְלִלְמַד תוֹרָה, כְּדֹדְרִשִּׁינוּ בְּסִפְרֵי: "לְמַעַן תִּלְמַד לִירְאָה וְגו'" - זֶה מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שֶׁמִּבְּיָא לִידֵי תִלְמוּד, לְפִי שֶׁהָיָה עוֹמֵד בִּירוּשָׁלַיִם עַד שִׁיאֲכַל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שְׁלוֹ, וְהָיָה רוּאָה שְׁכָלָם עוֹסְקִים בְּמִלְאֲכַת שְׁמִים וּבַעֲבוּדָה - הָיָה גַם הוּא מְכוֹן לִירְאֵת שְׁמִים וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה.

וביותר בבית ראשון שהיה חוזה בעשרה נסים שנעשו
לאבותינו בבית המקדש:

היאך לא מכבים גשמים ושלגים מערכת אש קטנה של
עצי המערכה;

היאך לא נצחה הרוח את עמוד העשן שהיה מתמר ועולה
בדקל ושום רוח שבעולם לא מזיזתו;

היאך מעולם לא הסריח בשר הקדש, וכגון בשר שלמים
הנאכלים לשני ימים ולילה, וגם בימי תמוז הלוהטים מחם נשאר
הבשר בסוף יום שני רך וטוב כמו בתחלת יום ראשון כששחטוהו
ללא שום אמצעי קרור וכיוצא;

היאך עומדים צפופים עד שהיו נתלים זה בזה מרב צפיפות,
וכשנצרכים להשתחוות נמצא להם המקום מרוח עד כדי פשוט
ידיים ורגלים;

היאך לא נראה זבוב בבית המטבחים, מה שבאפן טבעי
מצויים שם לרב, ועוד נסים כמובא באבות (פ"ה מ"ה).

ועוד נסים היו שם כמובא בגמרא (יומא כא), שאש עצי
המערכה לא היתה מעלה עשן, אלא היתה האש ברה כחמה
ואוכלת לחים כיבשים. ועוד במדרש (ויקרא רבה ט, כד), שהיתה אש
זו הרבוצה על גבי המזבח בדמות אריה.

ועוד היו רואים נס לחם הפנים שנשאר חם במשך שבוע כיום
שהניחוחו. וכן נס לשון של זהורית שהיה מלבין ביום הכפורים.
ועוד נס הכרובים שהיו מקשה אחת עם הכפרת, והיו מסבבים
עצמם איש אל אחיו, או לאחוריהם, והיה הדבר תלוי באם
ישראל רצויים לקונם או לא.

ועוד הִיהַּ בַּמִּקְדָּשׁ נִסַּ נֹר הַמַּעֲרָבִי שֶׁהִיהַּ דּוֹלֵק בְּמִשְׁךְ כָּל שְׁעוֹת הַיָּמָמָה עַל אֵף שֶׁהָיוּ שָׁמַיִם בּוֹ שָׁמֶן בַּכְּמוֹת שֶׁל יֵתֶר הַנֵּרוֹת שֶׁהָיוּ נִכְבִּים בְּבֶקֶר. וְעוֹד נִסַּ הַשְּׁקָאֵת הַסּוּסָה, וְעוֹד וְעוֹד.

וּבְכֵן, יְהוּדֵי זֶה כְּשֶׁהִיהַּ בָּא לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ עִם כֶּסֶף מַעֲשֵׂר שְׁנֵי הַנוֹעֵד לַקְּנוֹת בּוֹ בָּשָׂר וְיֵין וְיֵתֶר מֵאֲכָלִים, הִיהַּ מִתְּמַלֵּא בִּירְאֵת שָׁמַיִם בְּעֶצֶם אֲכִילָתוֹ הַבָּשָׂר וְהַיֵּין בַּחֲצֵר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְכִשְׁהִיהַּ חוֹזֵר מִשָּׁם לְבֵיתוֹ, הִיהַּ מְצִיד בְּאֻמוֹנָה וּבִטְחוֹן וּבִירְאֵת שָׁמַיִם לַתְּקוּפָה מִמִּשְׁכַּת עַד הָרָגֶל הַבָּא אוֹ אֵף עַד הַשָּׁנָה הַבָּאָה.

וְאֵלּוּ הַיּוֹם, כְּשִׁיְהוּדֵי רוֹצֶה לְהִתְחַזֵּק בִּירְאֵת שָׁמַיִם, כִּמָּה סִפְרֵי מוֹסֵר צָרִיךְ הוּא לִלְמַד: שֶׁבֶט מוֹסֵר, רֵאשִׁית חֲכָמָה, מְסַלֵּת יִשְׂרָאֵל וְעוֹד וְעוֹד. וְגַם כָּל זֶה כִּמָּה קֶשֶׁה שִׁיקְנָה לְעַצְמוֹ בְּכֵךְ יְרֵאת שָׁמַיִם. וּמָה שֶׁבְּזִמְנֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הִיהַּ רוֹכֵשׁ יְהוּדֵי זֶה עִם בָּשָׂר וְיֵין לַתְּקוּפָה מִמִּשְׁכַּת - הַיּוֹם לֹא יוּכַל לְהַשִּׁיג בְּשׁוּם סִפֵּר מוֹסֵר... וְאַפְּלוֹ לֹא לַתְּקוּפָה קֶצְרָה...! וּמִיּוֹם שֶׁחָרַב הַמִּקְדָּשׁ כִּמָּה נִהְיְתָה הָאֻמוֹנָה קֶשֶׁה עָלֵינוּ, כִּמָּה הִירְאֵת שָׁמַיִם קֶשֶׁתָה עָלֵינוּ.

ב. סְלוּקוֹן שֶׁל צַדִּיקִים כְּמוֹ כֵן - חֲרִיבֵן הָעֲבוּדָה וְהִירְאָה

בְּדוּמָה לְזֶה נִגְרַם בְּסְלוּק הַצַּדִּיק, וּכְדָגְמַת רַבִּי אֶלְעָזָר זְצוּק"ל. מִי שֶׁהִיהַּ בָּא לְבֵיתוֹ וְרוֹאֶהוּ בַּפְּרִישׁוֹתוֹ, בַּחֲסִידוֹתוֹ, בְּעוֹנֶנְתָּנוֹתוֹ - כָּל הָעוֹלָם נִהְיֵין מְשֻׁלְחָנוֹ, וְהוּא דִּי לוֹ בָּקֵב חֲרוּבִין. וּכְרַבְנוּ הַקְּדוֹשׁ שֶׁהָרִים עֶשֶׂר אֲצִבְעוֹתָיו קֶדֶם פְּטִירָתוֹ וְהַעִיד שֶׁלֹּא נִהְיָה מִהָעוֹלָם עִם כָּל הַשְּׁפַע וְהַטּוֹב שֶׁהִיהַּ בְּרִשְׁתּוֹ.

הָעֲבָדוֹת מִבְּעַלֵּי הַמַּעֲשֶׂה עַל נִסְיוֹ וְטוֹבוֹתָיו עִם בְּנֵי אָדָם, הַשְּׁפַעַת קִדְשָׁתוֹ עַל הַסּוֹבְבִים אוֹתוֹ, הִלֵּא הִיהַּ בְּכֵךְ כְּדָגְמַת הַמִּקְדָּשׁ, לְהַחֲדִיר בְּלֵב בְּנֵי אָדָם אֻמוֹנָת ה' וְהַבְּטָחוֹן בּוֹ וְהַכִּיצַד אֵין עוֹד מִלְּבָדוֹ, שֶׁכֵּן צַדִּיק זֶה כְּמוֹ כֵן הִיהַּ מְרָאָה לְעַם אֶת הַשְּׁגָחַת ה' וְכִי אֵין עוֹד מִלְּבָדוֹ, וְכִי אֵין לְבַטֵּחַ בְּנִדְבִיבִים וְלֹא בְּרוֹפְאִים אֶלָּא

בבִּירָא לְבָדוּ. בּוּ הִיוּ רוֹאִים הַכִּיצַד רִצּוֹן יִרְאִיו יַעֲשֶׂה, צְדִיק גּוֹזֵר
וְהַקֵּב"ה מְקַיֵּם, וּמִתּוֹךְ כֵּךְ מִתְמַלְאִים בִּירְאֵת שְׁמִים וְעוֹשִׂים
תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה.



קָשָׁה סְלוֹקוֹן שֶׁל צְדִיקִים כְּחֻרְבֵּן בֵּית אֱלֹקֵינוּ - שִׁמְשֹׁנִסְתֵּלֵק
הַצְדִּיק גָּבֵר הַהִסְתֵּר פָּנִים, שׁוֹטְטֵנוּ בְּאַרְבַּע פְּנוֹת תְּרוּפָה לֹא
מְצָאֵנוּ. תְּרוּפָה לֹא מְצָאֵנוּ לְחֹסֶר הִירְאֵת שְׁמִים שְׁלֵנוּ, תְּרוּפָה לֹא
מְצָאֵנוּ לְחֹסֶר הָאֱמוּנָה וְהַבְטָחוֹן, תְּרוּפָה לֹא מְצָאֵנוּ לְחֻזְרָה
בְּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, תְּרוּפָה לֹא מְצָאֵנוּ לִיסוּרֵינוּ וּלְמִכְאוּבֵינוּ, תְּרוּפָה
לֹא מְצָאֵנוּ לְעֶצְבוֹן וְהִדְאָגָה שֶׁבְּלִבּוֹתֵינוּ.

וְכִמוֹ שֶׁהִזְכִּיר אָחִיו הִרָה"צ רַבִּי דָּוִד שְׁלִיט"א: מִי שֶׁהִיָּה נִכְנָס
עֲצוּב לְבֵיתוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר - הִיָּה יוֹצֵא שְׂמִיחָה... מִי שֶׁהִיָּה נִכְנָס
לְבֵיתוֹ בְּדֹאגָה - הִיָּה יוֹצֵא בְּבִטְחָה...

כִּמָּה יֵשׁ לָנוּ בְּמִשְׁפָּט זֶה לְחוּשׁ אֶבֶל כָּבֵד, שְׁכֵן עֲשָׂרוֹת אֲלָפִים
רַבִּים שֶׁהִיוּ פּוֹקְדִים אֶת בֵּיתוֹ, הִיוּ נִכְנָסִים בְּדֹאגָה, וּבִצְאָתָם חֲשִׁים
בְּטָחוֹן וְשְׂמִיחָה - מִי מַעֲתָה יִשְׂמַחֶם? מִי מַעֲתָה יִפִּיג לָהֶם אֶת
דֹּאגָתָם וַיְגֻנֵּם?

ג. בְּהַעֲדֵר הַהִכָּרָה - הַמִּכָּה בְּכַפְלִים

זֶה בְּעֶצֶם בְּאוֹר הַפְּסוּק (ישעיה מ, א-ב) "נִחְמוּ נִחְמוּ עִמִּי... כִּי
נִרְצָה עֲוֹנָה כִּי לִקְחָה מִיַּד ה' כְּפָלִים מִכָּל חַטָּאתֶיהָ". וְהוּא פֹלֵא,
וְכִי הַקֵּב"ה מַעֲנִישׁ בְּכַפּוֹל מִהַמְּגִיעַ לָאָדָם בְּחַטָּאוֹ, וְהֵלֵא אוֹמְרִים
אָנוּ בַתְּפִלָּה: "לֹא כַחַטָּאֵינוּ עָשָׂה לָנוּ וְלֹא כְעֲוֹנוֹתֵינוּ גָּמַל עָלֵינוּ",
הִרִי שֶׁהַקֵּב"ה בְּרַחֲמָיו לֹא נוֹתֵן אֶף מָה שְׂמִיגֵעַ, וְעַל אַחַת כִּמָּה
וְכִמָּה לֹא כַפּוֹל, וּמָהוּ "כִּי לִקְחָה מִיַּד ה' כְּפָלִים בְּכָל חַטָּאתֶיהָ"?

אולם הבאור, שבכך שחרב בית המקדש נעדרה האמונה וההכרה מעקרי ויסודות התורה שהבורא משגיח על בריותיו ורק בטובו ובחסדו מנהיגם, וכאשר האדם במצב של העדר אמונה והכרה בטוב ה' בקרבו, הרי בכך ממילא נכפלים עליו היסורים, שכן אין לך המכאיב לאדם את יסוריו כמו כאשר אינו יודע ומבין את תכליתם. צא וראה! אדם שנדקר מחברו מתוך מריבה ועוינות, כמה כועס וזועם הוא, ולעמתו הנחתך ונדקר על ידי הרופא לרפואתו, כמה שמחה בלבו, שכן זה האחרון מבין ויודע שבכך תלויה בריאותו.

כך שאמנם היסורים המה מאת ה' ליסר את האדם על חטאתיו, והיסורים מצד עצמם המה פחות הרבה ממה שמוגייע באמת, אלא שהאדם מכפילם על עצמו בכך שנועדרת ממנו ההכרה והאמונה להאמין ולדעת את תכליתם. אולם כאשר מאמין הוא שכל הנעשה עמו הוא לטובתו והכל מרחמי ה' וטובו להביאו לתקונו כאשר ייסר איש את בנו, והפירתו ברורה שהבורא נוהג עמו כאב רחמן, ומתוך אהבה מיסרהו, ולא עוד אלא שחש הוא כאבו ובוכה ומצר עמו, וכנאמר (ישעיה סג, ט): "בכל צרתם לו צר". ועוד איתא במשנה סנהדרין (פ"ו מ"ו): "אמר רבי מאיר, כשאדם בצער, שכינה מה אומרת? קלני מראשי, קלני מזרועי". והוא על דמם של רשעים שנשפך, על אחת כמה וכמה כל אדם. כשידיעה זו ברורה לאדם, כמעט ולא חש את יסוריו.

ובעצם, כשהאדם לא חי באמונה זו, הרי שהוא זה שלוקח כפלים מיסוריו שהועיד לו הבורא. וזהו "כי לקחה מיד ה' כפלים". "כי לקחה". לא נאמר 'כי הכה ה' בה כפלים', אלא "כי לקחה", שכן עם ישראל המה לוקחים במו ידיהם כפלים מפני העדר אמונתם ובטחונם בה'.

כך שִׁבְחָרְבֵן הַבֵּית, וְכִמו כֵּן בְּהִרְיַת הַצַּדִּיק, מִתְקַשָּׁה הָאֱמוּנָה לְמָאֵד, וְאִף שֶׁהָאֱמוּנָה בְּבַחֲרִית הָאָדָם, אוֹלָם קָשָׁה מְאֹד הֵחָלָחָה בְּנִסְיוֹן זֶה וְהָאֱמוּנָה מְסִתְבָּכֶת מְאֹד בְּלִבּוֹת בְּנֵי הָאָדָם, כֵּךְ שֶׁבְּמַצְבִּים אֵלּוּ שֶׁל חֲרָבֵן הַבֵּית - וְכֵן עַל הִרְיַת הַצַּדִּיקִים - נִכְפְּלוּ יְסוּרֵינוּ בְּכַפְלִים.

ד. מִזְמוֹר לְאַסָּף

"מִזְמוֹר לְאַסָּף, אֱלֻקִּים, בָּאוּ גוֹיִם בְּנִחְלָתָן" (תהלים עט, א). שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא (רש"י יידוּשִׁין לֹא ע"ב): "מִזְמוֹר לְאַסָּף"? ! קִינָה לְאַסָּף מִבְּעֵי לִיָּה! מֶה שֵׁיךְ לְשׁוֹן "מִזְמוֹר" - זִמְרָה וְנִגִּינָה עַל חֲרָבֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ? הֲלֹא צָרִיךְ לוֹמַר לְשׁוֹן קִינָה!

וּמִתְרַצֶּת הַגְּמָרָא, שֶׁמִּכֵּן שֶׁשֶּׁפֶךְ הַבּוֹרָא חֲמָתוֹ עַל הָעַצִּים וְהָאֲבָנִים, יֵצְאוּ עִם יִשְׂרָאֵל לַחַיִּים, שְׂאֵלֻלִי כֵן הִיָּה שׁוֹפֵךְ חֲמָתוֹ עַל עַם יִשְׂרָאֵל עֲצָמוֹ.

וַיֵּשׁ לְהַבִּין עֲנִין זֶה, מֶה שֵׁיךְ אֵצֶל הַבּוֹרָא שֶׁתִּתְקַרֵּר חֲמָתוֹ בְּכֵךְ שֶׁיִּשְׁפֹּךְ חֲמָתוֹ עַל הָעַצִּים וְהָאֲבָנִים, הֲלֹא דָבָר זֶה שֵׁיךְ אֵצֶל יָצִיר חֲמָר, וְכַעֲנִין שֶׁאָמְרוּ "הַשׁוֹבֵר כָּלִים בְּחֲמָתוֹ..." אֵצֶל בָּשָׂר וָדָם יִתְכַּן שֶׁיֵּצֵא כָּעֶסוֹ וְחֲמָתוֹ בְּכֵךְ שֶׁיִּשְׁבֹּר כָּלִים בְּכָעֶסוֹ, וְגַם תּוֹפְעָה זֹאת אֵצֶל בְּנֵי אָדָם הִנֵּה תּוֹפְעָה הַמּוֹרָה עַל פְּרָקָן עֲצָנוּתָם, עַל שְׁחִירוֹר לַחֵץ, לְהִרְגוֹעַ בְּמַשְׁהוֹ אַחֵר כְּאִמְצָעִי כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהִגִּיעַ לַמְטָרָה וְכִיּוּצָא. אוֹלָם אֵצֶל הַקֹּב"ה, גָּדֹל הָעֲצָה וְרַב הָעֲלִילָה אֲשֶׁר עֵינָיו פִּקְחוֹת עַל כָּל דְּרָכֵי בְּנֵי אָדָם לְתֵת לְאִישׁ כְּדָרְכֵיו וְכַפְרֵי מַעֲלָלָיו, מֶה שֵׁיךְ לוֹמַר דָּבָר שֶׁכִּזָּה שִׁיפָּרֵק הַבּוֹרָא כָּעֶסוֹ עַל עַצִּים וְאֲבָנִים כְּאִמְצָעִי וּבְכֵךְ לְהִמָּנַע מִהַמְטָרָה, שֶׁהִיא לְהַעֲנִישׁ אֶת עַמּוֹ שֶׁחֲטָא לוֹ? חֲלִילָה מִלְחַשֵּׁב כֵּן עַל הַבּוֹרָא!

אוֹלָם הַבְּאוֹר הוּא פְּשׁוּט.

בִּכְךָ שֶׁשָּׁפַךְ הַקֶּבֶ"ה אֶת כַּעֲסוֹ עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהַחֲרִיבוֹ, הֶעֱנִישׁ בִּכְךָ אֶת עַמּוֹ עֹנֵשׁ גָּדוֹל, שָׁכַן מַעַתָּה שְׁגִלְתָּהּ הַשְּׂכִינָה מִמְקוֹמָהּ, מַעַתָּה תִּהְיֶה הַהִנָּהגָה בְּהִסְתֵּר פָּנִים, הַחֲשֹׁךְ יִכְסֶּה אֶרֶץ, מִכָּאן וּלְהֵבֵא הַלְבָבוֹת יֵאָטְמוּ וְיִסְתָּמוּ, תַּחוּשֶׁת הָעֶצְבוֹן וְהַשְׁמָמוֹן מַעַתָּה תִּתְפַּס כָּל לֵב מִיִּשְׂרָאֵל, הַיָּאוֹשׁ יֵאָחֵז בְּלִבּוֹתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּבִכְךָ הֲלֹא תִכְפַּל עֲצֻמַּת הַיְּסוּרִים.

הָרִי שֶׁבִּכְךָ שֶׁשָּׁפַךְ הַקֶּבֶ"ה חֲמָתוֹ עַל הָעֲצִים וְהָאֲבָנִים, לֹא הָיָה בִּכְךָ סֵתֶם הַשְּׁלֵכַת זַעַם עַל עֲצִים וְאֲבָנִים. חֲלִילָה מִלְחַשֵּׁב כֵּן עַל הַבּוֹרָא. אֲלֵא הָיָה כָּאֵן עֹנֵשׁ כְּבֵד וְקֹשֶׁה לָעַם יִשְׂרָאֵל כַּמְבָּאָר.

אֲלֵא שֶׁעֲדִין נִשְׁאַלְתָּ הַשְּׁאֵלָה, מִהוּ אִם כֵּן "מִזְמוֹר" לְאֶסְף? הֲלֹא הָיָה לוֹ לומר "קִינָה"... שָׁכַן הַהִסְתֵּר פָּנִים הוּא עֹנֵשׁ גָּדוֹל. הַתְּשׁוּבָה לְכֵךְ הִיא, שֶׁבְּעֹנֵשׁ זֶה עֲצָמוֹ הִיָּתָה תְּרוּפָה לְמַכְתָּם. וְהוּא, שֶׁכָּאֲשֶׁר רָאוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁחָרַב לָהֶם הַמִּקְדָּשׁ, חָשׂוּ וְהִבִּינוּ הֵיטֵב אֶת הַחֲסָרוֹן הַגָּדוֹל, וּמִיד הַשִּׁיבוּ לְלִבּוֹתָם: אוֹי לָנוּ עַל חֲרָבֵן הַמִּקְדָּשׁ! אוֹי לָנוּ שֶׁבִּכְךָ נֶעֱנֵשְׁנוּ! נֶעֱנֵשְׁנוּ בְּעֹנֵשׁ גָּדוֹל וְכְבֵד מְאֹד, שָׁכַן מַעַתָּה תִּקְשֶׁה עֲלֵיהֶם מְאֹד הָעֲבֻדָּה, עֲבֻדַּת הָאֱמוּנָה, עֲבֻדַּת הַתְּמִימוּת, וְכֵן כָּל הַתְּקַרְבוֹת לַה' מַעַתָּה תִּרְחַק מֵאֲתָנּוּ. וְזוֹ הַמַּטְרָה שֶׁחָפֵץ בָּהּ הַקֶּבֶ"ה - שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל יִבִּינוּ וְיִכְאַבוּ אֶת הַחֲסָרוֹן הַגָּדוֹל שֶׁנִּגְרַם לָהֶם בְּחֲרָבֵן הַבֵּית, וְכִטְבֵּעַ הָאָדָם שֶׁכָּאֲשֶׁר לוֹקָחִים מִמֶּנּוּ אֶת אֲשֶׁר שׁוֹלֵז בּוֹ, אוֹ אִזּוֹ מִשְׁתַּקֵּק וְנִכְסֵף הוּא לְאוֹתָם יָמִים בָּהֶם הָיָה מְאֹשֶׁר כָּל כֵּךְ.

וְזוֹ הִיָּתָה כּוֹנֶנֶת הַבּוֹרָא בְּהַחֲרִיבוֹ אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כְּדִי שֶׁנִּתְעוֹרָר וְנִכְאָב אֶת הָעֵדֶר הַיָּמִים הַטּוֹבִים, וְיִכְעֲנִין "אוֹי לָהֶם לְבָנִים שְׁגִלוּ מֵעַל שִׁלְחַן אֲבֵיהֶם", וּבִכְךָ יֵשׁ סְכּוּי שֶׁנִּשְׁוֹב לְאֲבִינוּ שְׁבַשְׂמִים מִתּוֹךְ תַּחוּשֶׁת הַפֶּסֶד שֶׁבִטְבֵּעַ הָאָדָם - לְנִסּוֹת לְשַׁקֵּם עֲצָמוֹ וּלְהַלְחֵם לְהַחֲזִיר אֶת הַטּוֹב שֶׁהָיָה רְגִיל בּוֹ.

ובאמת איתא במדרש, שכאשר נכנסו האויבים למקדש, ראו את הכרובים שהיו חבוקים ומערים זה עם זה - מה שמורה על מצב עם ישראל העושים רצון קונם, שאלו בזמן שהכרובים היו פונים ערף זה לזה, היה מצב זה מורה על שאין ישראל רצויים לפני קונם. והפלא הוא, שבזמן החרבן, זמן החרון אף הגדול ביותר, היו הכרובים במצב של "פניהם איש אל אחיו" המורה על רצוי. אתמקה.

אולם הבאור הוא, שכן כשראו עם ישראל את בית אלקינו עולה באש וכי באו גוים בנחלתו, טמאוהו ושרפוהו - נתעוררו בתשובה גדולה והתחרטו חרטה עמקה היאך גרמו בעוונותיהם שתגלה השכינה מהם, ותקפום הרהורי חרטה עמקים מאד, ובכך בא הקב"ה על מטרתו בחרבן בית מקדשו, ולכך - "מזמור" לאסף, באו גוים בנחלתך".

ולכן נקרא תשעה באב "מועד", וכנאמר (איכה א, טו): "קרא עלי מועד", והוא יום שאין אומרים בו תחנון, שכן ישנו מכנה משותף בין כל המועדים לתשעה באב, וכמו שבארנו לעיל גדל תועלת המועדים בעלית ישראל לרגל, ללמד מכך יראת ה', לכסף ולחשק בו. כן גרם תשעה באב את אותו מצב של געגועים וכסופים לה'.

ה. חרבן בית המקדש והריגת הצדיקים מאותה סבה

כאשר עם ישראל חטאו למול בית אלהינו שהיה עומד ונצב למולם, עלה חרון אף גדול לפני ה': הכיצד מעזים המה לבגד באלהיהם כאשר נצב הוא למולם בגלוי פנים, מגלה לעיניהם את הוד שכינתו, פועל בהנהגה נסית עמהם, ועם כל זה מפנים המה ערפם ממנו, מעדיפים לילך אחר ההבל אשר לא יועילו ולא יצילו, עוזבים מקור מים חיים והולכים אחר בורות נשברים אשר לא יכילו המים?

מה עושה הקב"ה במצב שכזה על מנת לעורר את עמו? מחריב להם את בית המקדש, מסתיר פנים מהם על מנת לזעזעם ולהחרידם שבבך ישיבו אל לבם: אוי מה היה לנו! אוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם! היאך שדדנו? אויבינו בגדו בנו, האלקים הגלה את שכינתו ממנו, ומה יהא עמנו מעתה...? ואז יחושו לנוס על נפשם להשלים החסרון כמבאר לעיל.

וסבת החרון אף שמביא לחרבן בית המקדש הוא מפני שלא למדנו כראוי להכיר באשוננו, ביחודנו ובסגולתנו על כל העמים בהיות בית המקדש בתוכנו, ובבך עלה הקטרוג למאד, ובחרבן בית המקדש המביא להתעוררות ולזעזוע - מסתלק הקטרוג, שכן מעתה המצב הוא מצב של הסתר פנים, ואז מצד אחד כבר אין קטרוג כל כך ממחדליהם וכשלונם של ישראל כמו בזמן שהיה בית המקדש נצב למולם בגלוי שכינתו יתברך, ומצד שני באה התעוררות גדולה ובכיה רבה וחרטה עמקה על גדל ההפסד - מה שמביא לתשובה ולתקון.

אולם אף משהחבר עלינו בית המקדש לא נטשנו בוראנו ולא הכחיד את עמו בחטאתיו, וכנאמר (תהלים צד, יג): "כי לא יטש ה' עמו וינחלתו לא יעזב", ואלו הצדיקים שהשאיר לנו הבורא בכל דור ודור, שכן הנה לאחר חרבן בית המקדש היתה תקופת התנאים הקדושים, ולאחריהם האמוראים הקדושים, ולאחריהם ראשונים כמלאכים כהרמב"ם, הרא"ש, הר"ף ובעלי התוספות ועוד הרבה, ולאחריהם כמלאכים מרן הבית יוסף ועוד מגדולי וקדושי דורו - האריז"ל וחבורתו הקדושה בגלוי סודות התורה, הבעל שם טוב ותלמידיו, הגר"א ותלמידיו, הגר"י סלנטר ותלמידיו הקדושים, וכן בכל דור ודור עמד הקב"ה ושתלן לצדיקים להאיר לנו בחשכת הגלות מעט אור לחיותנו ולקיימנו לפליטה לטובה.

כל אותה הנהגה שהזכרנו בחרבן בית המקדש, כמו כן נעשית בהסתלקות הצדיקים, ובפרט כשנעשה הדבר בדרך הריגת הצדיקים וכענין חרבן בית המקדש, שכמו כן נעשה על ידי רוצחים ושונאי ה'.

כשעם ישראל לא לומדים לנצל את הצדיק הנצב למולם שממנו אפשר ללמד דרך ה', אזי הקטרוג עולה וגורם לחרון אף גדול בעולם: היאך העם אדיש ואיש לדרכו פנה כאשר נצב למולם איש אלקים קדוש שממנו נתן ללמד יראת ה', עבודת ה'. ממנו נתן ללמד לההביל את עניני החמר ולתן את הלב והמח רק לתכלית, שהיא קיום תורה ומצוות מתוך לב טהור, ובני אדם נכנסים ויוצאים אצלו, נוטלים ממנו ברכות וישועות ואת העקר אינם נוטלים - ללמד מקדשותו ומשמירת עיניו.

וכשעולה הקטרוג - הורג הקב"ה את הצדיק ומסלקו מעם ישראל באפן של הריגה דוקא, המורה על חרון אף וכעס כחרבן בית המקדש על ידי אויבים ורוצחים על מנת לזעזע ולהחריד את עם ישראל שיתבוננו: אוי מה היה לנו? הצדיק אבד! אוי לנו שלא למדנו די מדרכיו! ועתה מי יורנו ומי יביננו לדעת את ה' וללכת בדרכיו... ובכך ישיבו אל לבם מה לעשות כדי להשיב את האבדה שאבדה מהם, וכאמור שפן טבע האדם - כשנלקח ממנו מחמד עינו, משתדל הוא למלאת החסרון במאמץ גדול על מנת להשיב את מעמדו כפי שהיה.

ו. כגדל התרדמה כן גדל הזעזוע

אחים יקרים! כגדל התרדמה כן גדל הזעזוע.

כשאדם ישן שנה רגילה, די לקרא בשמו כדי להקיצו. כשאדם ישן שנה עמקה מתוך גיפות גדולה שתקפתו, לא די לקרא בשמו להקיצו, נצרך לשם כן לנענעו בגופו. וכשהאדם מעלף, גם בכך

אין די, אלא נדרש לשפך עליו מים וכיוצא. וכשהאדם מאבד הפנתו באפן קשה, נצרך לשם כך טפול מיחד להחיותו ועד כדי מכות חשמל וכיוצא.

רבותי! אם נצרך לנו על מנת לזעזענו להרג לנגד עינינו צדיק וקדוש, פרוש וחסיד, בנן של קדושים וטהורים, באפן כה אכזרי ובאפן כל כך תמוה ומוזר, הרי זה מראה עד כמה אנו שקועים במצב של תרדמה עמקה עד שנצרך כדי לעוררנו רק באפן מחריד שפזה.

שכן גם אם נגזר עלינו סלוקו של צדיק, אפשר שימות מתוך חלי, או באפן טבעי אחר כדרך העולם, אולם שיהרג וירצח באפן כל כך מוזר - שעד היום אין הבנה במעשה זה היאך נעשה על ידי אותו רוצח, ולבתי ספר הגיעו פסיכולוגים לישוב דעתם של תלמידים לבלתי תתבלבל דעתם מהמוזרות שבמעשה זה - אין שום שכל אנוש יכול להבין.

לא בחנם נקט הבורא בהריגת הצדיק בדרך זו, והוא כאמור, להיותנו רדומים באפן עמק עד כדי אבוד הפנה באפן קשה ביותר, וכדי לעוררנו לא היה די סתם בסלוק הצדיק במיתה טבעית - שגם זה מחייב להביא לחשבון נפש - אלא דוקא שיהרג באפן אכזרי, בביתו, על כסאו, על כסאו זה שבו עשה חסדים וטובות לאלפים ולרבבות שפקדו את ביתו, מקום שצריך שיהא סיגוריא עליו, מקום שהיה נצרך לשמר עליו מכל רע, שכן זה הבית שישב בו הצדיק ימים ולילות למען כלל ישראל - מה יש יותר ממקום זה לשמר ולהגן עליו, והנה דוקא במקום זה נהרג צדיק זה באפן כה אכזרי באפן שרק השפל שבאמות מסגל לעשותו, ועוד לצדיק כזה שהעולם היו יראים אף להביט בפניו, יראים לגשת אל הקדש, וכל הבאים אליו נכנסים בחרדת קדש, ושם - במקום קדוש זה - קם רוצח לשפך דמו?! אין זה אלא

כי לגדל תרדמתנו כן נצרך לנו לזעזע אותנו מאבוד הכרתנו לשוב אל ה' בתשובה שלמה, והוא בכך שנתבונן כי מפני הרעה שבנו - נאסף הצדיק, בכך שחטאנו לה' בהיותו נצב לעמתנו ולא למדנו מדרכיו, ולכן עלה הקטרוג ללקחו מאתנו בדרך קשה ומחרידה, ממש כדגמת חרבן בית המקדש, לעורר את עם ישראל לתשובה שלמה מתוך התבוננות שתביא לידי פאב על גדל האבדה. ומה שלא השפלנו לחוש אותה בקיומה - נשתדל לחוש אותה בהעדרה.

שזו, כאמור, מטרת חרבן הבית והריגת הצדיקים - לזעזע את עם ישראל על גדל האבדה שמתוך כך ישיבו אל לבם היאך להשיבה.

ז. על מה יש לנו להתעורר?

ובכן, יש לנו להתבונן באיזו נקדה היינו כה רדומים עד כדי אבוד הפרה, שפאמור לכך נצרך לזעזע אותנו בהריגת הצדיק באופן כה מחריד. ובכן, אין זו חידה, אין צריך לנחש ואין צריך אפלו לחשב הרבה על איזו נקדה חשוכה בא מקרה זה לעוררנו. הנה צדיק זה היה מצטיין ביותר בנקדה הקשה ביותר בימינו, והיא **שמירת העינים**.

עלינו להקדים, שבנקדה זו של שמירת העינים הצטינה ומצטינת כל משפחת אבוהצירא, החל מאביר יעקב הקדוש רבנו יעקב אבוהצירא, בניו, נכדו רבנו ישראל ה"בא סאלי", רבנו מאיר, והגדיל לעשות בנו הגדול רבנו אלעזר שלקח על עצמו "מעצר בית", "עצרת לה" - להיות עצור ואסור בתוך ביתו לשם ה' עשרות שנים על מנת שלא לפגם את עיניו.

ואכן נודע הדבר על מה היה החרון אף הגדול הזה על עם ישראל בהריגת צדיק זה דוקא, שכן עלה הקטרוג לאמר: לעם זה

נצב אדם המוסר נפשו על שמירת עיניו, פוקדים את ביתו אלפים ורבבות, רואים את עבודתו - עבודת הקדש, ואת הזהירות היתרה לבלתי תפגם בבת עינו, והנה יוצאים לאחר מכן מביתו ללא שמירת העינים כראוי...! היתכן?! לשם מה, אם כן, יש צורך בצדיק שכזה בקרב עם ישראל...?

ולשם שתי מטרות נלקח צדיק זה מאתנו: האחת - לצמצם את הקטרוג מעלינו, שכן בהיותו עמנו עלה הקטרוג למאד היאך מזלזלים אנו בדבר שכל כך מקפיד עליו הצדיק הנצב מול עינינו. ושנית - כדי שנשיב אל לבנו: אוי, מה היה לנו, אבדנו כלי חמדה, אבדנו מורה דרך, נתעורר מאבוד הכרתנו על מחדלנו וכשלוננו ונרוץ לחפש תרופה לעצמנו היאך להשלים החסר בהעדר הצדיק לבלתי נאבד באין מורה דרך להאיר לנו את הדרך אשר נלך בה בימים אלו שהחשך יכסה ארץ וערפל לאמים, וכמו שזו היתה סבת חרבן בית המקדש כדי שנשיב אל לבנו: אוי מה היה לנו. ואם לא נשוב לה' בכחות עצמנו, אזי אבדנו לנצח.

ושמעתי לא מאחד ולא משנים, שקיץ זה של שנת תשע"א, בו נסתלק הצדיק קדוש ה' רבי אלעזר, היה קיץ פרוץ בעריות שלא היה כדגמתו. בקיץ זה נפרצו כל חומות הבושה באפן שלא יתכן גרוע ממנו. וכן ספרו לי שכמו כן בקיץ זה נפרצו חומות הקדשה באפנה נוראה שנכנסה גם לבתי החרדים בפריציות נוספות שלא היו מקדם. וכאמור, בשל כך ראו מן השמים לפתח לנו את העינים ולהתבונן: אוי מה היה לנו?! לאיזו דיטא תחתונה ירדנו...?! לכו ונשובה אל ה' בטרם יחשכו כוכבי נשפנו....

ח. אוי לו לבנין שהתמוטטו יסודותיו!...

ידוע שבגית קדש קרוי "יסוד", ומלבד סודן של דברים, הרי שאין מקרא יוצא מידי פשוטו. שמירת הגבית הוא יסוד כל בנין האדם. סלם המורדות והעליות של האדם תלוי בגביתו.

הכל תלוי ביסוד. ככל שהיסוד חזק יותר, כן נתן לבנות עליו בגין יציב יותר, וכפי חזק היסוד - כן נתן להקציב כמה קומות יעמדו על יסוד זה, וכן מה יכיל בגין זה. שכן ככל שהיסוד חזק, כן יכול בגין זה להכיל חפצים כבדים יותר.

מובא בזהר הקדוש על הפסוק (משלי י, כה) "וצדיק יסוד עולם", מדוע מכל השבטים דוקא יוסף נקרא "צדיק", וכנאמר (עמוס ב, ו): "על מכרם בפספס צדיק ואביון בעבור נעלים"? ותרא, שאין נקרא צדיק, רק זה הנוטר בריתו מתוך נסיון שעמד בו וכדגמת יוסף הצדיק. ועל צדיק נאמר "וצדיק יסוד עולם", הרי שהנוטר בריתו קרוי צדיק ויסוד עולם.

ל"יסוד עולם" ישנן שתי משמעויות: האחת פרטית כלפי האדם עצמו, והשנית כלפי העולם כולו. ונבאר.

כלפי האדם עצמו, אזי זה שהוא שומר בריתו הנו בגדר "צדיק יסוד עולם". כל אדם הנו עולם כשלעצמו, וכמובא בחז"ל (סנהדרין פ"ד מ"ה): "לפיכך נברא האדם יחיד... לפיכך כל אחד ואחד חיב לומר בשבילי נברא העולם". הרי שכל אדם מצד עצמו הנו עולם שלם, והעבודה - שכל העולם כלו כדאי להבראות בשבילו.

שמירת הברית נעוצה בשמירת העינים, שכן ללא שמירת העינים לא תתכן שמירת הברית, וכן כל יסוד שמירת הברית תלוי אך ורק בשמירת העינים, אזי השומר ונוטר בריתו - יסודו חזק ומוצק, ובכך כל בגינו חזק ומוצק, דעתו מישבת עליו, חש הוא בטחון בעצמו, חש מתיקות וערבות בעבודת ה', בתורה ובתפלה, לבו שמח עליו בעבודת ה', חיו רגועים ושלווים, הנו יציב לעצמו ויציב כלפי כל העולם כולו, אינו חת מפני כל, יש בו כח להשפיע על אחרים, לחזקם ולעודדם, להרימם משפלות, ועוד הרבה מעלות נפלאות וכמו שביאר עוד להלן.

לעמיתו זה הפגום בבריתו, וכאמור שמתחיל הדבר מפגם עיניו - יסודו רעוע, ובכך כל בנינו רעוע. ועקר האדם שהוא הדעת שבו - אם דעת חסרת מה קניית? - מבלבלת, אינו מושב בדעתו, חש פחד מכלום, אין לו בטחון בעצמו, חיו חיי כעס וזעף וכל יתר המדות הרעות, חש עצמו מפקר, נטוש ועוזב, מתיקות התורה והתפלה ממנו והלאה, אין לו חשק ורצון לשום דבר שבקדשה כראוי, ועוד גרעונות כמו שיבאר להלן. ודע כי לכל דברינו מקור בכתובים וכפי שיבאר להלן.

וכן המציאות מוכיחה זאת, וכל מי שעוסק אפלו מעט בחנוך רואה זאת במוחשיות. וכמו למשל בחור שהיה חזק בתורה ותפלה ומדות טובות והנה כמו רוח עברה בקרבו ואיננו כמו שהיה והחליט לנטש דרכו, ומעתה סר חשקו מתורה ותפלה, נעשה עצל וכבד מלקום לתפלה, שמחתו כבר אינה כמו שהיתה - אין זו חידה סתומה, וכבר נודע פתרונה אצל המשגיחים או אצל העוסקים בחנוך. מיד יודעים המה מה קרה. זה לא נהיה מאליו. ללא ספק נתחבר זה לבחור יותר מקלקל הרחוק מהקדשה שהכניסו לשערי הטמאה באפנים שונים ובכך בן רגע סרה ממנו כל הקדשה שבו, שכן בהתערער היסוד נופל הבנין.

והוא המובא בחז"ל (מד"ר ויקרא פרשה כג, יג): "כל הרואה דבר ערוה ואינו זן עיניו ממנו, זוכה ורואה פני שכינה". וכן מספר הגר"ז לברשטין שליט"א, שבהיותו נער זכה להיות ב"טיש" של האדמו"ר הקדוש "שומר אמונים", ובדברי התורה שאמר שם הזכיר מאמר חז"ל זה, ודיק מהו אמרו "זוכה" ורואה פני שכינה? היה לו לומר 'זכה', שכן זוכה הוא לשון הוה. ותרץ שאכן כן, זה שנוטר עיניו כבר עתה זוכה הוא ורואה פני שכינה, ובא זה לידי בטיי בכך שחש רגש קדשה בתפלתו, בתורתו, אץ ורץ הוא לכל דבר שבקדשה, לבו בוער בקרבו משמחה והתלהבות

בַּעֲבוּדַת ה', שָׁזָה בְּעַצָּם מוֹרָה עַל הַשְׂכִּינָה שֶׁבִקְרָבוֹ, וְזֶה כְּמוֹן מִלְבַּד הַזְכִּיָּה לַעֲתִיד בְּרֹאֵית פְּנֵי שְׂכִינָה, שָׁזָה עֲנָג רַב וְעֵצוֹם הַמְּחַפֶּה לְצַדִּיק לַעֲתִיד לְבֹא, עֲנָג אֲשֶׁר קֶרֶת רוּחַ שָׁבוּ שׁוֹה יוֹתֵר מִכָּל תַּעֲנוּגֵי עוֹלָם הַזֶּה.

ט. וְצַדִּיק יִסּוּד עוֹלָם (משלי י, כה)

כָּל צַדִּיק הָאוֹחֵז בְּמִדָּה מְסִימָת, הַשְּׁפָעֶתוֹ הִיא לֹא רַק לַעֲצָמוֹ, אֲלֹא אֵף לְכָל הָעוֹלָם כְּלוּ, וְכַגּוֹן שֶׁהַצַּדִּיק אוֹחֵז בְּמִדָּה זוֹ בְּאִפְסוֹ קִיּוּצוֹנִי וּבְמִסִּירוֹת נָפֶשׁ. וּלְמַשָּׁל,

צַדִּיק הָאוֹחֵז בְּעֵמּוּד הַתּוֹרָה בְּאִפְסוֹ שֶׁכָּל חֲפָצוֹ רַק בָּהּ, וּבָהּ יִהְיֶה יוֹמָם וּלְיָלָה בְּכָל נִפְשׁוֹ וּבְכָל מַצָּב בּוֹ הוּא נֹתֵן עַד כְּדֵי שְׂמִמִּית עֲצָמוֹ עַל הַתּוֹרָה, מְשַׁנֶּנֶה וּמַחֲדֵשׁ בָּהּ, וְהַכֹּל לְשֵׁם שְׂמִים בְּאַמֶּת - בְּכֵן מְשַׁפֵּיעַ הוּא שֹׁפַע רוּחָנִי שֶׁל אֹר תּוֹרָה עַל בְּנֵי דוֹרוֹ לְהִיּוֹתָם אֵף הֵם חוֹשְׁקִים בַּתּוֹרָה.

צַדִּיק הָאוֹחֵז בְּעֵמּוּד הַתַּפְּלָה בְּכָל כּחוֹ וּבְמִסִּירוֹת נִפְשׁוֹ, בְּכֵן וּבִקּוֹל גָּדוֹל עַד שֶׁכָּל עֲצָמוֹתָיו תִּאֲמַרְנָה ה' מִי כְמוֹךָ, וְכֵן כְּסֻדְרָן בְּכָל תַּפְלוֹתָיו נֹתֵן אֶת כָּל כּחוֹ וְנִפְשׁוֹ, מְעוֹרֵר עֲצָמוֹ לְהַתְּפַלֵּל בְּהַתְּלַהֲבוֹת, בְּבִכָּיָה וּבִלְבַב שְׂמֵחַ - אֲזִי מְשַׁפֵּיעַ בְּכֵן כַּח רוּחָנִי מְעֵמּוּד הַתַּפְּלָה לֹא רַק עֲצָמוֹ, אֲלֹא אֵף עַל בְּנֵי דוֹרוֹ לְהִיּוֹת אֵף הֵם דְּבָקִים בְּמִדָּה זוֹ.

וְכֵן הוּא בְּעֵמּוּד הַחֶסֶד כִּיּוּצָא בּוֹ - הַמוֹסֵר נִפְשׁוֹ עַל הַחֶסֶד בְּאַמֶּת לְשֵׁם שְׂמִים, מְשַׁפֵּיעַ כַּח מִדַּת חֶסֶד בְּעוֹלָם לְהִיּוֹת דְּבָקִים גַּם הֵם בְּמִדָּה זוֹ.

וְכֵמוֹ כֵּן לְעֵנְיָנוּ - הַצַּדִּיק שֶׁדָּבַק בְּמִדַּת הַקְּדוּשָׁה בְּכָל כּחוֹ וּמוֹסֵר נִפְשׁוֹ עַל קְדוּשָׁתוֹ, בְּכֵן מוֹרִיד כַּח רוּחָנִי שֶׁל קְדוּשָׁה שֶׁבְּעוֹלָם.

וְרֹאֵיָה לְדַבְּרֵינוּ - דְּבָרֵי הַמְּדַרְשׁ (וַיִּקְרָא רַבָּה פְּרָשָׁה לֵב) הַמְּגִלִּים שֶׁכַּחַם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם שֶׁלֹּא נִפְּלוּ בְּעִרְיוֹת הָיָה מִכֵּן יוֹסֵף

הצדיק שירד למצרים ועמד שם בנסיון קשה עם אשת פוטיפר, ובכך שבר קלפת העריות שלא תשלט על אחיו שירדו אחריו למצרים. וכמו כן מובא בחז"ל (מובא ברש"י במדבר כו, ה): לפי שהיו האמות מבזין את ישראל ואומרים, מה אלו מתיחסין על שבטיהן? סבורים הם שלא שלטו המצרים באמותיהם?! הלא אם בגופן היו שולטים - קל וחמר בגשותיהם, לפיכך הטיל עליהם הקב"ה אות ה"א מצד זה ואות יו"ד מצד זה, לומר: מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם. וזהו שנאמר החנכי הפלאי - ה"א בתחלה ויו"ד בסוף מעיד עליהם ששמרו על יחוסם.

הרי שבעריות לא קלקלו ישראל, ומהיכן היתה להם הזכות והכח להשמר? על כך מגלה לנו המדרש הנזכר, שהיה זה בזכות יוסף הצדיק שמסר נפשו על קדשתו ובכך השפיע קדשה על כל אחיו ושבר קלפת העריות, ועוד ששברה ממקום הטמא ביותר כארץ מצרים המכונה "ערות הארץ". וזהו "וצדיק יסוד עולם", הצדיק שבדור שמסור נפשו על מדת "צדיק", שהוא הקדשה, בכך הנהו יסוד עולם, יסוד הוא לכל בני דורו (ומבואר זה באריכות בספר "טהרת הקודש" מאמר מעלות נוטרי היסוד - מעלה ס"ו, ע"ש).

י. קדשות הצדיק

אחים יקרים! בדורנו זה זכינו שהיה לנו עמוד הקדשה.

רבי אלעזר זצוקלה"ה היה עמוד הקדשה. נתבונן באיזו מסירות נפש עבד צדיק זה על מדה זו, שכן היתכן שייסגר אדם עצמו במשך כמה עשרות שנים בתוך ביתו מבלי להשתתף בשמחות של רעים ואוהבים, מבלי לצאת ולהנות מאור השמש?! כל אחד שחווה, לא עליכם, מעצר, כלא, תקופה בבית חולים, יודע היטב כמה קשה להאסר בתוך בית, ולא רק לתקופה ממשכת, שכן רב בני אדם אינם מסגלים להיות כמה שעות

במקום אחד, אם זה במקום עבודה, אם זה בביתם, ואם זה אף בבית הכנסת או בישיבה. חשים המה בעצמם צרך לפוש, לצאת לחפש וכיוצא.

צדיק וקדוש זה יושב לו בביתו עשרות שנים, ואף מביתו לבית הכנסת לא נתן נפש לעצמו, ודרך מנהרה תת-קרקעית עבר מביתו לבית הכנסת.

חז"ל הלא אומרים (עבודה זרה ה ע"א) שסומא חשוב כמת, שכן מתו לו כל יצריו וחשקיו מן העולם, וכמו שמצינו בחז"ל, ששם ה' נקרא על הצדיקים רק לאחר מותם, ואלו ביצחק נאמר "אלקי יצחק" בחייו לפי שהיה כהה עינים וחשוב כמת, על אחת כמה וכמה ששם ה' נקרא על צדיק שסמא את עיניו בהסגר שגזר על עצמו - הרי זה הצדיק המית עצמו בחייו, כל הנאות העולם היו מסביבו - והוא כמת בתוכם, לא חלי ולא מרגיש בהם כמת הזה שפסקו ממנו רגשות הנאות החיים, כמה אם כן נקרא שם ה' על צדיק שכזה.

אין ספק שלא בנקל עלה לו לאותו צדיק לאחז במדה זו עשרות בשנים. רק בוראו יודעו ומכירו לצדיק זה כמה מלחמות עבר בקרבו כדי לאחז במדה זו. רק בוראו יודע ומכיר בקשי ובעמל שנתגע אותו צדיק לאחז במדה זו, כמה מוסר והתבוננות למד ושגן כדי להחזיק בדרך. ללא ספק שחש מדי פעם רפיון וחלשה בדרך והכריח עצמו להתחדש כל פעם מחדש בעקשנות ובעזות דקדשה לבלתי תת פתח ואפלו קל להתפשרות כל שהיא להקל מעט מחמרת קבלתו שקבל על עצמו.

וביותר כשהמדבר בנקדה שכחות הרע והטמאה קבלו כחות עצומים להצליח בדרך, וענין זה של קדשות העינים קשתה מאד בזמן זה ביתר שאת, בחציפות של פריקת על ביודעין ובלא יודעין, בכלים המשחיתים שהשתכללו בימינו עד שבחליצת

כפתור נטמע האדם מיד בחמשים שערי טמאה באפן שספנתו סכנת חיים בעולם הזה ובעולם הבא. בזמן שרבים וטובים נפלו חללים לפני טמאה זו, מה שמורה שטמאה זו משוטטת בעולם ומציפה את העולם במבול של טמאת עריות. בזמן שכזה הציב לו צדיק זה עמדה יציבה להיות חזק בשמירת העינים באפן כה קיצוני ושמרני שהוא בעצם גבורה גם בדורות הקודמים שהיו אז יותר בצניעות וקדשה. על אחת כמה וכמה שגבורה היא בזמן שכזה, שרוח הטמאה שורצת בכל פנה ואין פסע ללא פשע, צרו צעדינו מלכת ברחובותינו.

במצב שכזה, ללחם בנקדת חזק האויב בקליעה למטרה להביס את האויב, היה יחיד ומיוחד רבי אלקעזר.

אוי לנו שבתקופה שכזו שגבר אויב בפגם העינים, אבדנו מצביא וגבור מלחמה, ואוי לנו בכפלים אם לא נתבונן בגדל האבדה היאך להשיבה! אוי לנו אם לא נתבונן לחשב דרכים היאך ללחם ביצר זה של טמאת העינים להציל עצמנו מרדת שחת! הלא אין סכנה כספנתנו היום. אוי מה היה לנו!...

ברור הדבר שעמוד קדשה זה שהיה בדורנו השפיע שפע רב של קדשה על כל בני דורו, וכאמור שכן בכת הצדיק הדבק במדה מסוימת במסירות נפש, הרי שבכך נותן פח לכל בני דורו להצילם ולהצליחם להצטיין במדה זו.

יא. עוד מקדשות הצדיק

יחוש האדם בעצמו את הקדשה כאשר מצליח הוא לישב בבית ה' יום שלם מבלי להכשל בשום מראה אסור, וביותר כמה קדשה חש האדם בעצמו כאשר כמה ימים זכה לישב בבית ה' מבלי לראות אף מראה אחד אסור, ועל אחת כמה וכמה כמה קדשה יחוש האדם כאשר זכה הוא לישב בבית ה' שבוע או

שבועים, חדש או חדשים, מבלי לראות שום מראה רע, הלא בכך יחוש התעלות נפלאה.

כמה אם כן אין לנו השגה בהשגות ודרגות להן הגיע רבי אלעזר בכך שעשרות שנים לא ראה מראה אסור.

כמה מזיק כל מראה אסור וגם לאלה השומרים את עיניהם. כמה משפיעה עליהם ראיה "בטעות", ראיה שלא במתכוון, ואפלו ראיה באנס כמה משפיעה לרעה.

גם כאשר מקבלים אנו עלינו לשמור עינינו, עם כל זה כמה הדלפות מדליף לנו היצר, ראיה מפה ראיה משם, ובפזילות שפוזלים אנו לצדדים ביש בררה או באין בררה - כמה מזיק לנו הדבר.

כל אלו חסך מעצמו הצדיק רבי אלעזר, ונתקנים בו "ולא ידבק בידך מאומה מן החרם". מה יש מחרם יותר מעריות? וזכה הצדיק שלא דבק בידו מאומה ובמשך עשרות בשנים עלה ונזדכך ביותר שאת עד שהגיע למה שכתב הרמב"ם בספרו "מורה נבוכים" (פנ"א) בענין האבות הקדושים שהיו משפעים ברב טוב ולא חסר להם שפע וכבוד, שכן ישנם צדיקים שזוכים לשגי שלחנות וכד הקמח לא חסרה מהם לעולם, וכמה שמפזרים - נוסף עוד, ועם כל זה בעז רוחם ובכח יציבות נפשם הצליחו שלא להסיח דעת מקונם אפלו לא לרגע אחד, וכדגמת רבנו הקדוש ורבי אלעזר בן חרסום.

שכן היאך יתכן שנהנה צדיק זה בעולמו אחר שסומא חשוב כמת, שבטלו ממנו כל הנאות העולם? וכי אפשר להנות מהעולם מבלי הנאת העין? ולכן אמרו חז"ל (מד"ר שיר השירים פ"ד פ"ג): "כלה שעיניה יפות אין כל גופה צריך בדיקה". רמזו בזה חז"ל על הנשמה הקדושה, שכאשר עיניה יפות ושמורות, בהכרח שכל הנאות הגוף בטלו ממנה וגופה קדוש ואינו צריך בדיקה.

וכמו שאמר שלמה המלך ע"ה (משלי כג, כו): "תנה בני לבך לי ועיניך דרכי תצננה". דהינו, הקב"ה דורש מהאדם שיתן לו את לבו, לב טהור, לב אוהב, לב העושה לשם שמים. "תנה בני לבך לי". ואם תאמר, והיאך נתן לבוֹרֵא אֶת הַלֵּב, והלא עקב הלב מכל, מלא הוא בתאוות ובפניות זרות? על כן ממשיך שלמה המלך: "ועיניך דרכי תצננה", שענין ינצרו וישמרו לילך בדרכים שהקב"ה חפץ בהם בלבד, ואז כשהעינים שמורות, אזי לבך בידך להטותו לרצון ה', וכלשון "ספר המדות" הקדמון: "ואם לא ראה - היאך יהרהר...?"

ולא בחנם זכה הצדיק רבי אלעזר ל"ראיה" מיחדת, וכמו שכתב הרב "טהרת הקדש" על החוזה מלובלין, שנקרא "החוזה" משום שהיה רואה מסוף העולם ועד סופו וצופה עתידות בראיה ברורה, וזכה לכך מכח ששבע שנים הניח מטפחת על עיניו לשמרו.

יב. המסר מפל הנזכר לגברים

נלקח מאתנו קדוש ה', אחד ומיוחד שמסר נפש בנקדת החלשה של הדור כלו, שהיא קדשת העינים, לעוררנו ולהחרידנו בהעלמו - לחשב מה היה לנו, מה אבדנו, חייבים לחפש עצות להמשיך בדרכו.

אם כן המסר מפל הנ"ל לגברים, להחדיר לעצמנו שענין הקדשה שמתחיל מהעינים - אין מדבר כאן בחסידות או בחמרות. מדבר כאן בחיי הנפש של האדם. מדבר כאן בגורל הכרעת חיי האדם בעולם הזה ובעולם הבא. שכן הנכשל בעיניו בודאי יפל לבסוף בעברה, וכמו שאמרו חז"ל (נדרים כ ע"א): "כל הצופה בנשים, סופו בא לידי עברה".

ואם רואים אנו שהקב"ה מצליח ליצר זה להשתולל, וכח היצר בזה הנו משכלל בכל מיני אפנים להחטיא את הבני אדם, והטכנולוגיה שבכלים המשמשים לטמאה זו של הזנות הנה בשדרוג מיום ליום לכלים משכללים ביותר, סימן מבהק הוא שהקב"ה רואה דוקא פה את תפקידנו, ובכך את תקוננו ואת נצחוננו! ואם נחליט לעבד את ה' בכל מיני עבודות ורק נזניח עבודה זו של קדשת העינים והמחשבה - הרי שהחטאנו את המטרה וכשלנו בתפקידנו, שכן אם הבורא רואה רק בכך את הצלחתנו ותקוננו ואת אשרנו לעד, היאך נברח מתפקיד זה ונחליט להשיג את אשרנו בתפקידים אחרים?

ומקרא מלא הוא (ישעיה ד, ג): "והיה הנשאר בציון והנוותר בירושלים קדוש יאמר לו", וידוע שתאר "קדוש" אינו אלא בענין זה של קדשת הברית, וכמובא ברש"י על הפסוק "קדשים תהיו" (ויקרא יט, ב) - בכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה, אתה מוצא גדר קדשה. הרי שהפסוק קובע מי ומי אלו שיותרו וישרדו לעת קץ לחזות בנעם ה' לנצח ולבקר בהיכלו - זה שיצטין במדת הקדשה. ועל כן רבו הנסיונות והפתויים בפרט זה למאד, שכן מבחן גדול ישנו על כל האדם האם להצדיק לו זכיה זו לנצח נצחים לחזות בנעם ה' ולהתענג בהיכלו.

כדאי שנבין: כדי לרפש מחסן יש לטרח טרח המתאים לרכישת מחסן; כדי לרפש בית יש לטרח יותר בהתאם לבית הרצוי; כדי לרפש וילה יש לטרח יותר, וכן על זה הדרך.

וכדי להשיג עולם הבא, ישיבה קבועה לנצח נצחים, להנות מזיו השכינה שקרת רוח בעולם הבא שוה יותר מכל ענגי עולם הזה, ושפל ענגי עולם הזה כלם על כל גונייהם ולמשך אין סוף שנים - קרת רוח בעולם הבא שוה לכל זה, האם יקבל אדם זכיה זו בזול...? בודאי שיש לשם כך מבחנים קשים, קטרוגים גדולים

לבחן ולקטרג על כל ראש וראש האם ראוי לזכות בכך. לא בנקל
יהא לזכות בכך.

ובא וראה עד כמה לא יהא זה בנקל לזכות לחזיון הגדול
שעתידין ישראל לחזות בשוב ה' ציון, שכן אומרים אנו בתפלה:
"ואתה ברחמין הרבים תחפץ בנו, ותרחנו, ותחזינה עינינו
בשובך לציון ברחמים". הרי שפדי לזכות לראות בשוב ה' לציון
ברחמים נדרש:

א. רחמים רבים - ברחמין הרבים...

ב. חפיצה - תחפץ בנו...

ג. רצוי - ותרחנו...

הרי שנוצרך לכך רחמים רבים, ושיהיה האדם במצב של
"חפיצה", שיחפץ בו ה', וכן שירצה בו, ורק אז - "ותחזינה עינינו
בשובך לציון".

אלא שיש לדעת שהתאר "קדוש" הנו באפן יחסי לנסיונות
ולערך הדור, ולכן זה המתאמץ לשמר עיניו ומחשב דרכיו, אף
שבילתי נמנע שבמהלך עבודתו וחולו עליות וירידות, עם כל זה
חביב ונרצה הוא לבוראו אחר שפואב הוא את נפילותיו; מתחרט
ומבקש מיד עצות ותחבולות מפי ספרים וסופרים היאך להיות
חזק ולבילתי מעדו אשוריו.



לסכום, יתבונן כל משכיל בעת נסיון זה העומד לפניו: זכר
וציר כף מאזנים לפניך - על הכף האחת הנאת העברה, הנאת רגע
דמיונית וכוזבת, ועל הכף השניה כל האשר והנצח; צדיקים
יושבים ועטרוניהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה, הנאה
אמתית, הנאה שיש לנשמה ענג אמתית בה, הנאה שכל תענוגי

עולם לא מגיעים לקרת רוח שלה, הנאה יחד עם נשמות צדיקים וקדושים מכל הדורות, וכל זה לעמית ענשים קשים ומרים שנוצרך החוטא להתיסר בעולם הבא, ענשים ששבעים שנה של יסורי איוב לא יעלו לשעה אחת של גיהנם כמבאר ברמב"ן.

וכל זה בעולם הבא - מלבד החשבון כבר בעולם הזה. בהתגברותך זוה אתה לאשר, שמחה, יציבות, רגע, שלווה, פרנסה ברוח, שלום בית, חיי ומזוני, לעמית בלבול, חסר יציבות, מדות רעות ועניות, וכמאמר שלמה המלך (משלי כט, ג): "ורעה זונות יאבד הון", ועוד אמרו: כל הנופל בזנות מגיע עד כפר לחם, שגאמר (משלי ו, כו): "כי בעד אשה זונה עד כפר לחם".

צא וחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עברה כנגד הפסדה, ובהתבוננות מתמדת תחפץ בטוב ותרצה בו, ואז תחליט לבחור בו, וכשתבחר בטוב, תבקש ותתחנן להשיגו, תבכה על מחדלך, תתפלל על הצלחתך, ואז תזכה להבטחת "הבא לטהר מסייעין אותו".

דהינו, הסייעתא דשמיא באה על ידי שהאדם מבקש ומתחנן. והיאך יבא האדם לבקש ולהתחנן? על ידי שיבחר בטוב. והיאך יגיע לבחור בטוב? על ידי שירצה ויחפץ בטוב. והיאך יגיע האדם לרצות ולחפץ בטוב? על ידי שיתבונן בשכלו ובספרי יראה ויראה שהטוב הוא חיים, ומי לא יחפץ בחיים. וכשתבונן שהטוב שצונו הבורא ללכת בו הוא חיי נפשנו בשני העולמות - זה יביאנו לרצות ולחפץ בו.

יג. עוד מסר לגברים מפל הנזכר

הגאון הקדוש רבי אלעזר זצוקלל"ה למד אותנו ענין גדול שיש בו מסר לכל בן תורה, והוא - להתקדש בתוך ביתו. ונבאר.

למדונו חז"ל שהאדם יכול להיות "נבל ברשות התורה", והוא באם תופס את הדברים המתרים, באכילה, טיול וכדומה, ומענג עצמו בהם שלא לשם שמים אלא למלאת תאוותו.

הגאון הקדוש, שמחברת זו נכתבה על מנת ללמד מדרכיו, למלמדו היאך האדם יכול לנהג בפרישות וחסידות גם בתוך ביתו ולקדש עצמו במתן לו. אמנם צדיק זה נהג בחמרות גדולות ובחסידות ופרישות בדרגות גבוהות ולא כל אדם יכול לאחז בהנהגות אלו, אמנם יש כאן הוראה לכל אדם לעשות את אשר בכחו לקדש עצמו בתוך ביתו, להחליט בנפשו שמהיום מחזק את השקפתו לאמת זו שהעולם הזה הנו עראי, זמני וחולף, ועולם הבא הוא העקר והוא המקום האמתי של האדם, וכמו שלא יתכן שיידור האדם עם בהמות ברפת מפני שמקומו של האדם הוא בבית מרוח וראוי לתשמישי אדם ולא בתנאי רפת לבהמות - כן נשמת האדם בתוך גופו אין זה מקומה האמתי, ויתחשטה כמו לגור ברפת. מקומה האמתי של הנשמה הוא עולם הבא. אלא שכן חפץ ה' לטובת האדם לענגו לנצח נצחים - בתנאי זה שתירד נשמתו לתוך גוף חמרי, מגבל בגוף, מגבל בזמן, מגבל במקום, ובו תשהה תקופה, ובתנאים הללו תעבד את קונה בשבירת התאוות ובתקון המדות, ובזה הנערה באה את המלך בלבוש מלכות להתענג על השכינה לנצח.

לצערנו, היום החמר כובש את הלבבות למאד ופוגע גם בלבבות הקדושות של בני התורה. עלינו להתחזק להגביל את החמר ולהחליט בנפשנו להשתמש בו ככל האפשר לצורך אשורנו האמתי לעולם הבא. בדרך זו גם לחנך את בני ביתנו, על הסתפקות, חיי צניעות, ללא התבלטות ושחצנות, ובזה נחשך מעצמנו קנאה שנאה ותחרות. שכן בכך שנוחד בהפרתנו שהעולם הזה אינו אלא פרוזדור עראי, נפסד וכלה, וכל מעיגנו

יְהֵא לְרַפֵּשׁ עוֹלָם הַבֵּא - יִקַּל מַעְלִינוּ קָשֵׁי הַמַּדּוֹת הַמְּגֻנּוֹת פְּקָנָא
וְתַחֲרוֹת, וְנִהָא בְּעָלֵי עֵין טוֹבָה, שְׂמִיחִים בְּהַצְלַחַת חֲבֵרֵינוּ, וּבְכֵן
נִזְכָּה וְנִחְיָה וְנִירֶשׁ טוֹבָה וּבִרְכָּה לַחַיִּי עוֹלָם הַבֵּא.

יד. הַמָּסַר מִכָּל הַנִּזְכָּר לַנָּשִׁים

יֵשׁ לַנָּשִׁים לַדַּעַת יְדִיעָה חֲשׂוּבָה וְנִחוּצָה:

גַּם בְּנוֹשָׂא הַצְּנִיעוּת יִשְׁנֵן הַלְכוֹת לַמַּעֲשֶׂה!

כְּמוֹ שֶׁבָּרַר לְכֻלָּם שֶׁיִּשְׁנֵן הַלְכוֹת שַׁבָּת, הַלְכוֹת נְטִילַת יָדִים,
הַלְכוֹת טְהוּרָה וְכו', וְאֵין אָדָם יָכוֹל לְהַחֲלִיט בְּנוֹשָׂאִים אֱלוֹ
לַעֲשׂוֹת כְּפִי חֲשִׁיבָתוֹ וְכְפִי תַחוּשָׁתוֹ - כֵּן הוּא בְּנוֹשָׂא הַצְּנִיעוּת!
מִשׁוּם מָה בְּנוֹשָׂא זֶה שֶׁל הַצְּנִיעוּת רַבּוֹת בְּנוֹת הַחֲלִיטוֹ שֶׁהֵמָּה
הַקּוֹבְעוֹת לַעֲצֻמָּן אֶת הַהֲלָכָה, מֵהַ בְּגַד צָנוּעַ וּמֵה אֵינוֹ צָנוּעַ, וְרַבּוֹת
הֵנָּה הַבְּנוֹת שֶׁעוֹד מִתְּקַחְתוֹת וּמַצְדִּיקוֹת אֶת דְּרָכָן; מִי אָמַר שֶׁזֶּה לֹא
צָנוּעַ...? אִיפֹה זֶה כְּתוּב...? אֶתָּה מַחְמִיר יוֹתֵר מְדִי... וְכִיּוּצָא
בְּהַתְּבַטָּאוֹת שְׂכָאָלָה.

וּבְכֵן לִידִיעָתָן, גַּם בְּנוֹשָׂא צְנִיעוּת יִשְׁנֵן הַלְכוֹת עַל אֶרֶץ
הַבְּגָד, רֹחַב הַבְּגָד, צִבְעוֹ, כְּסוּי הַצְּוָאר, עֲבֵי הַגְּרָבִים, פְּרָטִים
רַבִּים הֵיאֵךְ לְנֶהֱג בְּמָקוֹם עֲבוּדָה בְּעִנְיַי "יְחֻד", שִׁיחָה וְתֵרָה,
הַגָּשָׁה וְשִׁמוּשׁ גָּבֵר זֶר בְּשֵׁרוֹת כָּזָה אוֹ כָּזָה, שְׂחוֹק וְחִיוֹךְ עִם
עוֹבְדִים אוֹ עִם בַּעַל הַבֵּית, דְּבוּר בְּרָחוּב, דְּבוּר עִם שְׂכָנִים,
אֲסֻפּוֹת עוֹבְדִים, אֲסֻפּוֹת מְשַׁפְּחָתִיּוֹת, צְנִיעוּת בְּשִׁמְחוֹת וְכִיּוּצָא.
וְעַל כֵּן נִתְחַבְּרוּ סִפְרִים רַבִּים הַדְּנִים בְּפְרָטִים אֱלוֹ כְּמוֹ
שֶׁהִזְכַּרְנוּ וְעוֹד עַל פִּי הַהֲלָכָה הַמוֹבָאָה בְּפּוֹסְקִים בְּהוֹרָאָה
מְפֻרֶטֶת לַמַּעֲשֶׂה כִּי צַד לְנֶהֱג בְּכָל פֶּרֶט וּפְרָט, כֵּן שְׂאִין רְשׁוֹת
בְּשׁוּם אִפֹּן לְשׁוּם אִשָּׁה לִקַּח הַלְכוֹת אֱלוֹ לִידֵיהָ וְלַהֲחִלִּיט בְּעֻצְמָה.
וְעוֹד, יֵשׁ לַאֲשָׁה לַדַּעַת, שְׂאֵחַת הַמַּטְרוֹת שֶׁל נִשְׁוֹאֵי הַבַּעַל עִם
אֲשֶׁתוֹ הוּא עַל מְנַת שְׂתַצִּילָהּ מִן הַחֲטָא, וּמֵאַחֵר וְזוֹ הַמַּטְרָה

בְּנִשְׁוֹאִין, עַל הָאִשָּׁה לְבַדֵּק עֲצָמָה הָאֵם מְמַלֵּאת הִיא אֶת תַּפְקִידָהּ לְהַצִּיל אֶת בַּעֲלָהּ מִן הַחֲטָא אוֹ לְהַפְּךְ - לְהַכְשִׁילוֹ חֲלִילָהּ. הָאֵם מְמַלֵּאת הִיא אֶת תַּפְקִידָהּ לַעְזֹר לְבַעֲלָהּ לְהִתְקַדֵּשׁ וְלַעֲלוֹת בְּמַעֲלוֹת הַקִּדְשָׁה וְהַטְהָרָה, וְהוּא בְּכֵן שְׁנוּהֶגֶת בְּצִנִּיעוּת וּבִקְדֻשָּׁה גַם בְּתוֹךְ בֵּיתָהּ, אוֹ שְׁחֲלִילָה גּוֹרֶמֶת לְבַעֲלָהּ לִהְיוֹת נָבֵל בְּרִשּׁוֹת הַתּוֹרָה...

קִצְרָנוּ בְּמָקוֹם שֶׁהִיא לָנוּ לְהַאֲרִיךְ, אוֹלָם קָבֵר נִתְחַבְּרוּ סִפְרִים נִכְבָּדִים לְנָשִׁים בְּנוֹשָׁאִים הַלְלוּ, מֵהֶם: "מִשְׁבָּצוֹת זֶהָב לְבוֹשָׁה", וְכֵן סִפְרָנוּ "מֵרְאוֹת הַצּוּבָאוֹת" וְעוֹד.



נִלְקַח מֵאֲתָנוּ סֶמֶל הַקִּדְשָׁה, הַצִּדִּיק רַבִּי אֶלְעָזָר זְצוֹק"ל. כֹּל אֲשֶׁר אֲמַרְנוּ שֵׁשׁ בְּהִסְתַּלְקוֹתָיו מִסֵּר לַגָּבְרִים, כְּמוֹ כֵּן יִשְׁנֶה בָּזָה מִסֵּר לְנָשִׁים, שֶׁכָּל עֵינֵי הַקִּדְשָׁה תִּלּוּי בָּהֶן, וְכְמוֹ שֶׁכְּתִבְנוּ לְעִיל שָׁכֵן אַחַת הַמִּטְרֹת הַחֲשׁוּבוֹת שֶׁנִּצְטְוִינוּ לְשִׂאת אִשָּׁה הִיא עַל מְנַת שְׁתַּצִּילָנוּ מִן הַחֲטָא, אִם כֵּן הָרִי תַּפְקִידָהּ שֶׁל הָאִשָּׁה לְהַצִּיל מִן הַחֲטָא וְלֹא חֲלִילָה לְהַפְּךְ, שֶׁכֵּן בְּכֵן עוֹשָׂה הִיא הַפֶּךְ מִטְרַת בְּרִיאָתָהּ. וּבְזָכוֹת נָשִׁים צִדְקָנִיּוֹת נִגְאָלוּ אֲבוֹתֵינוּ, וּבְזָכוֹתֵינוּ נִגְאָל, בְּזָכוֹת אֵלּוּ שְׁנוּהֶגוֹת בְּצִנִּיעוּת פְּרָאוּי, שֶׁכֵּן בְּכֵן יִצִּילוּ אֶת עַצְמָן וְאֶת כָּלל יִשְׂרָאֵל.

טו. פְּרִנְסָתוֹ שֶׁל אָדָם תְּלוּיָהּ בְּשִׁמְרִית עֵינָיו וּקְדֻשָּׁתוֹ

(פְּרָקִים טו-טז מִחוּבְרַת "שִׁמְחָה וְהַתְחַזְקוֹת")

כְּתִיב בְּפִרְשֵׁת לֶךְ-לֶךְ (יג, י): "וַיֵּשֶׁא לוֹט אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת כָּל כְּפָר הַיַּרְדֵּן כִּי כָלָה מִשְׁקָהּ וְכוּ'", וְחִזְ"ל (נזִיר כג ע"א) דּוֹרְשִׁים שֶׁפֶסוּק זֶה הוּא כָּלוּ רְמָזִים עַל זְנוּת, לוֹמֵר שֶׁלוֹט בָּחַר לִישֵׁב

אֶצֶל סָדוּם כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב "וַיֵּאָהֶל עַד סָדֹם" (שם יב), כִּיּוֹן שְׁנֵתֵאוּהָ לִישֵׁב בְּמָקוֹם שֶׁל זָנוּת, וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב רִשׁ: "עַל שֶׁהָיוּ [פְּרוּשֵׁי - אֲנָשֵׁי סָדוּם] שְׂטוּפִי זָמָה, בָּחַר לוֹ לֹט בְּשִׁכּוּנָתוֹ". וְאַחֵר זֶה בָּאָה הַפְּרָשָׁה שֶׁל מִלְחָמַת הָאַרְבָּעָה מַלְכִּים נֶגְדַּת הַחֲמִשָּׁה מַלְכִּים, וְכִתִּיב שָׁם (יד, יא-יב): "וַיִּקְחוּ אֶת כָּל רֶכֶשׁ סָדֹם וְעַמָּהּ וְאֵת כָּל אֲכֻלָּם וַיִּלְכוּ, וַיִּקְחוּ אֶת לֹט וְאֵת רֶכֶשׁוֹ בֶּן אֲחִי אַבְרָם וַיִּלְכוּ וְהוּא יֹשֵׁב בְּסָדֹם", וְעַל זֶה כּוֹתֵב רִשׁ: "וְהוּא יֹשֵׁב בְּסָדֹם - מִי גָרַם לוֹ זֹאת? וַיִּשְׁבֵּתוּ בְּסָדֹם".

יֵשׁ לוֹמַר שֶׁהֵטַעַם שֶׁהַתּוֹרָה מְסַמִּיכָה שְׁתֵּי הַפְּרָשִׁיּוֹת יַחַד, מִתְחִלָּה הֶעֱנִין שְׁלוֹט בָּחַר לִישֵׁב אֶצֶל סָדוּם מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ שְׂטוּפִי זָמָה, וּמִיד אַחֵר זֶה הַפְּרָשָׁה שֶׁלְקָחוּ אֶת כָּל רֶכֶשׁ סָדוּם וְעַמָּהּ וְאַפְלוּ לְקָחוּ אֶת כָּל אֲכֻלָּם, וְגַם לְקָחוּ אֶת רֶכֶשׁוֹ שֶׁל לֹט - לְרַמֵּז לָנוּ שֶׁהֵטַעַם שֶׁאַבְדּוֹ הוֹנֵם וְאַפְלוּ אֲכֻלָּם הוּא עֲנֵשׁ עַל שֶׁהָיוּ שְׂטוּפִי זָמָה. שֶׁהַגְמָרָא מְבִיאָה שֶׁהַמֶּלֶךְ "כִּי" בְּפָסוּק "כִּי כָלָה מִשְׁקָה", מְרַמֶּזֶת עַל הַפָּסוּק "כִּי בְעַד אִשָּׁה זֹנָה עַד כָּכָר לָחֵם" (משלי ו, כו). פְּרוּשׁ, הֶעֱנֵשׁ בְּעַד אִשָּׁה זֹנָה הוּא שֶׁמִּגִּיעַ לְמַצֵּב שֶׁאַבְדָּה כָּל רֶכֶשׁוֹ וְאַפְלוּ כָּל אֲכֻלוֹ עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאַר לוֹ כִּי אִם כָּכָר לָחֵם בְּלִבָּד.

וְכֵן כְּתוּב "וְרָעָה זֹנוּת יֹאבֵד הוֹן" (שם כט, ג). פְּרוּשׁ, מִי שֶׁעוֹשֶׂה רַעוּת וְחִבּוּר עִם זֹנוּת, יֹאבֵד הוֹן מִנְכָסָיו (מַצּוּדוֹת צִיּוֹן). וְכֵן מְפָרֵשׁ רִשׁ הַפָּסוּק שֶׁל "אֵל תַּחֲלַל אֶת בִּתְּךָ לְהַזְנוּתָהּ, וְלֹא תִזְנֶה הָאָרֶץ", וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: "וְלֹא תִזְנֶה הָאָרֶץ - אִם אֶתָּה עוֹשֶׂה כֵן, הָאָרֶץ מִזְנָה אֶת פְּרוֹתֶיהָ לַעֲשׂוֹתֵן בְּמָקוֹם אַחֵר וְלֹא בְּאַרְצְכֶם, וְכֵן הוּא אוֹמֵר 'וַיִּמְנְעוּ רַבִּימִים וּמִלְקוֹשׁ לֹא הָיָה, וּמִצַּח אִשָּׁה זֹנָה הָיָה לָךְ' (ירמיה ג, ג). וְכֵן אָמְרוּ חֲז"ל (סוֹטָה פ"ט מ"ג): "וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים, הַזָּנוּת וְהַכְשָׁפִים כְּלוּ אֶת הַכָּל" [פְּרוּשׁ, אַחֲרֵי חֶרֶב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הַזָּנוּת וְהַכְשָׁפִים גָּרְמוּ לְכָלוֹת וּלְחִסּוֹר מִמֶּנּוּ כָּל טוֹב]. לְפִיכֵךְ, כִּיּוֹן שֶׁהָיוּ סָדוּם כָּל כֵּךְ שְׂטוּפִי זָמָה, נֶעֱנְשׁוּ שֶׁאַבְדּוּ אֶת כָּל רֶכֶשֶׁם וְאַפְלוּ אֶת

אכלם והגיעו למצב של "עד כפר לחם", וכן לוט שישב שם היה מפני זנות, לפיכך אבד את רכושו.

ורואים שמזון וזנות קשורים זה בזה, שהרי שתי המלים הם מלשון "זן", כמו שאמרו חז"ל (שבת סד ע"ב): "מפני מה הצרכו... כפרה? מפני שזנו עיניהם מן הערוה". וכן אמרו חז"ל (ברכות כ ע"א) על יוסף הצדיק: "עין שלא רצתה לזון ממה שאינו שלו, אין עין הרע שולטת בו", ופרש רש"י: "שלא רצתה לזון - להנות מאשת אדוניו". לפיכך מי שמזין נפשו מהנאת הזנות, לוקחים ממנו החיי נפש של מזונות.

ובספר "הקנה", שכל דבריו נאמרו ברוח הקדש (בשם ה"שומר אמונים"), מובא: "מז"ל" ראשי תבות - מ'וציא ז'רע ל'בטלה. לומר לך, שכל מזל של האדם תלוי בשמירת הברית. ועוד מובא שם, שהפוגם בריתו, אפלו נולד במזל עשירות - יאבד הונו, וכלשוננו: "אפלו זהב בידו - נהפך לעפר", מפני רע מזלו שהפכו מטוב לרע.

ולפי זה יש לומר, שהטעם ש"אין בן דוד בא עד שתכלה פרוטה מן הכיס" (סנהדרין צז ע"א), שיהיה לפני ביאת המשיח חסר בפרנסה, וכן אמרו חז"ל (סוף סוטה) "ויקר יאמיר", ופרש התוספות יום-טוב "שהיקר יגדל עד למעלה, כאדם האומר: יש יקרות שאין למעלה הימנו" (וע"ש במהרש"א), הוא מפני שבבקבתא דמשיחא יהיה כל העולם מלא פריצות עד שיהא "בית ועד לזנות" (סוטה מט ע"ב). פרוש, מקום שהיה בית ועד לחכמים, יהפך למקום זנות, וכמו שצלענו רואים אנו עד כמה חדר חסר הצניעות גם למקום שלומדים שם בחורי ישראל תורה, ואכמ"ל.

ולא רק לאחר חרבן בית המקדש גרם הזנות לכלות כל טוב מן העולם, ולא רק שלפני שבן דוד בא יגרם הזנות והפריצות למעט שפע הפרנסה, אלא גם לעתיד לבא הענש של הזנות יהיה לחסר ולרוקן מהם כל טוב. והוא על פי מה שכתוב בסוף פרק ג'

דישעני, שהוא הפרק שמדבר בהענש שיהיה לעתיד לבא בגלל חטא הזנות, שכל אבר שהנשים הזונות הניפו כדי להכשיל אנשים בהם - יהיה אותו אבר מאוס וגאל נפש לעתיד לבא, כמו שכתוב שם (בפסוק כד): "וְהָיָה תַּחַת בִּשְׁם - מִקֵּץ יְהִיָּה [פרוש, בהמקום שהיו מתבשמות שם, יהיה שמה המקרה והמסה] ותחת חגורה - נקפה [פרוש, במקום שהיו חוגרות שם בתכשיטי פאר, שמה יהיה שבירה ורציצה]... כי תחת יפי [פרוש, כי כן ראוי והגון להן במקום שהיו מיפות את עצמן בפני הנואפים]. ולבסוף כתיב (פסוק כו): "וְאָנוּ וְאָבְלוּ פִּתְחֶיהָ [פרוש, בכל פתחי הבתים יהיה אנינות ואבילות] וְנִקְתָּהּ לְאָרֶץ תִּשָּׁב [פרוש, תהיה נקיה וריקנית מכל טובה ותשב לארץ בשפל המצב]" (כל הנ"ל מפירוש מצודת דוד). ורש"י פרש "ונקתה - ותתרוקן מכל... ובלשון משנה: יצא פלוני נקי מנקסיו".

רואים מזה, שכיון שהיא היתה זונה והכשילה אנשים בזנות, לפיכך חלק מענשה הוא שתהיה נקיה מנקסים ותתרוקן מכל. תחת הזנות אבדה המזונות והפרנסה. וזה גם הענין מה שאומרים בתשעה באב "בחורים טחון נשאו, כי בבית זונה נמצאו" - שכיון שבחורי ישראל נמצאו בבית זונה, רחמנא לצלן, לפיכך הם צריכים לטרח חזק לפרנסה, לטחון בעצמם החטין לעשות אכל נפש תחת מה שזנו נפשם בהנאת הזנות].

ויש לומר גם להפך, אדם שנצל מנסיון העריות ולא הזין עצמו מן הערוה, הוא זוכה לפרנסה ולהביא שפע של מזון ופרנסה לעולם, ולפיכך יוסף הצדיק, שנצל מנסיון נורא של זנות, הוא זכה להיות השליח להזין את כל הארץ בימי הרעב, כמו שאמר לאחים (בראשית מה, ה): "כי למחיה שלחני אלקים לפניכם".

ואחר זה ראיתי שה"כלי יקר" פרשת מקץ (מא, נה) כותב דומה לזה, עין שם שכתב שעלה נקראת "חרפה" (עי' בראשית לד, יד), וכן רעב נקרא "חרפת רעב" (עי' יחזקאל טו, נז), ולפיכך יעץ יוסף

להמצריים למול, כי חשב שששתסור מהם חרפת הערלה, גם תסור מהם חרפת הרעב. ואחרי זה כתב וזה לשונו: "ומטעם זה נאמר ביוסף 'ותשב באיתן קשתו', שכבש יצרו באשת פוטיפר, על כן 'משם רעה אבן ישראל', כי זכה משם שתבואתו לא הרקיבה והיה רועה וזן אבן ישראל בזכות שלא היה רועה זונות".

ואולי זה גם הפשט בהגמרא קדושין מ' עמוד א', שאיתא שם שרב כהנא היה מוכר סלי נשים בשביל פרנסה, פעם אחת אשה תבעה אותו לזנות, אמר לה: אלך ואקשט עצמי. הלך וקפץ מהגג לארץ. אתא אליהו וקבלה. אמר ליה אליהו: הטרחת אותי לבא ארבע מאות פרסי להצילך. אמר לאליהו: מה גרם לי שנפלת בנסיון זה? לאו עניותי שאין לי כסף ואני מכרח לעסק במלאכת נשים?! יחב ליה שיפא דדינרי [אליהו נתן לו כלי מלא דינרים]. ויש לומר, שכיון שנצל מנסיון גדול של עריות, לפיכך זכה שלא היתה לו עוד בעיה של פרנסה.

והוא שאומר דוד המלך ע"ה (תהלים לו, כה): **"נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי 'צדיק' נעזב וזרעו מבקש לחם", והארכנו לבאר לעיל** (פרק ח') **שתאר צדיק תואם לשומר ברית קדש, ועליו מבטיח דוד: "ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם"** (ומנסיוני עם רבים המתייעצים בענין פרנסה, עיינתי ובדקתי שכל אלו המתלוננים על מצוקת פרנסה, לקויים המה בשמירת העיניים, וכפי שהודו לי הם על כך בעצמם).

טז. השומר טבעו ומשמר את עיניו - זוכה להנהגה נסית

איתא בגמרא קדושין (לט ע"ב): "כי הא דרבי חנינא בר פפי תבעתיה ההיא מטרוניתא [אשה זונה תבעה אותו לזנות], אמר, מלתא ומלי שיחנא וכיבא [אמר משהו ונתמלא שחין]. עבדא היא מלתא ואיתסי [היא עשתה משהו ונתרפא]. ערק טשא [רש"י -

נטמן] בההוא בי בני [רש"י - בית המרחץ] דכי הוּו עיילי בתרין אפלו ביממא הוּו מיתזקי [רש"י - שמצויין בו מציקין]. למחר אמרו ליה רבנן: מאן נטרך? אמר להו: שני נושאי קיסר שמרוני כל הלילה. אמרו ליה: שמה דבר ערוה בא לידך ונצלת הימנו? דתנינא, כל הבא דבר ערוה לידו ונצל הימנו - עושין לו נס".

הרי שמיד ידעו החכמים סוד הצלתו של חברם רבי חנינא מאותם המזיקים שהיה במחצתם כל אותו הלילה, והוא מפני שעמד בנסיון עריות.

יש לומר דהפשט אמאי דוקא מי שנצל מדבר ערוה עושין לו נס, הוא מפני שכיון שהוא עמד בנסיון כל כך קשה שהוא ממש שבירת הטבע, כמו שכתב הרמב"ם שאין לך דבר בכל התורה כלה שהוא קשה לרב בני אדם לפרש ממנו יותר מן העריות ומביאות האסורות, וכלשון הפסוק "ולא תתורו... ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם", ופרושו - הגם שבטבע אתם זונים אחריהם ויש משיכה טבעית נוראה למשך אחריהם, אפלו הכי תעמד בהנסיון של צווי ה' של "ולא תתורו". אדם כזה כרבי צדוק (שם) שרש"י כותב עליו "שלבש כח לכף יצרו להתגבר בחפצי קונו" ועל ידי זה נצל מנסיון ערוה, עד שכשתבעתו אשה גדולה לזנות נכנס וישב בתוך תנור אחר שהסק באש, ושאלה האשה: "מאי האי?" [למה נכנסת לתוך תנור חם?] ואמר לה: "דעביד הא נפיל בהא". פרוש, מי שעושה עברה זו נופל באור של גיהנם (רש"י), אדם כזה זוכה מדה כנגד מדה - שכיון שהוא עושה למעלה מטבעו לשבר תאותו, לפיכך גם ה' מתנהג עמו בלמעלה מדרך הטבע לעשות לו נסים ולשבר את טבע העולם מלפניו.

ידומה לזה מפרשים את חז"ל (מדרש תהלים) "הים ראה וינס" - ד"א, ראה ארונו של יוסף יורד לים. אמר הקב"ה: נגוס מפני הנס, שנאמר "וינס ויצא החוצה" (בראשית לט, יב), אף הים יהיה נס

מפניו. הוי "הים ראה וינס". עד כאן. שהפשט, שכיון שיוסף שבר טבעו בנסיון כל כך קשה של גלוי עריות עם אשת פוטיפר על ידי שנס ממקום הנסיון ויצא החוצה, לפיכך בזכות זה זכו ישראל לנס של קריעת ים סוף למעלה מדרך הטבע.



רבותי! מי מאתנו היום לא זקוק לנסים? הרי אנו בדור "עקבתא דמשיחא", ובדור זה **הטבעיות** צריכה להיות "חצפא יסגרי, יקר יאמיר, תכלה פרוטה מן הכיס, מינות, זנות, בן קם באביו, כלה בחמותה וכו'", כמבאר במשנה בסוף מסכת סוטה. הרי ש**טבע** ההנהגה בדורנו צריך שיהא קשה מאד, וכדי לשנות לעצמנו את ההנהגה מכפי הנאמר במשנה - צריך **נס**! צריך נס לדרך ארץ, לשלום בית, לילדים מחנכים, לצניעות, לפרנסה, לאמונה ובטחון וכיוצא. צריך הרי נסים מעל הטבע כדי לסלק את חרון אף מדת הדין בימינו, אחר שבטבע - ההנהגה בדור זה צריך שתהא מתוך חרון אף גדול. והנה הורונו חז"ל שפדי לזכות לנס יש פתרון... והוא "מדה כנגד מדה". כשם שהאדם כופה טבעו, ובמיחד במדה זו של עריות שבטבע נפשו של אדם מחמדתו - בן מן השמים ישנו הטבע בשבילו וינהיגוהו בדרך נס לתן לו כל מלי דמיטב.

יז. אגרת אמונה אמתית

(מאת כ"ק האדמו"ר רבי אלעזר אבוחצירא זצוקללה"ה. נמסר בעש"ק פ' כי תשא ה'תשס"ה)

- א -

במה חטאו בני ישראל, הלא ראו שמשה רבנו מת? כאשר עלה משה רבנו להר סיני לקבל את התורה, הבטיח

לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי יָשׁוּב עִם הַתּוֹרָה לְאַחַר אַרְבָּעִים יוֹם. מִסְפָּרִים חֲז"ל (שבת פט ע"א, הובא ברש"י שמות לב, א), שֶׁהַשָּׁטָן עָרַבָּב אֶת הָעוֹלָם, שָׁנָה אֶת תְּנוּעֹת הַשָּׁמַשׁ, כֵּן שְׂאֵחַר אַרְבָּעִים יוֹם חָסַר שֵׁשׁ שָׁעוֹת הָיָה נִדְמָה לָהֶם שֶׁמָּלְאוּ כָּבֵד אַרְבָּעִים.

הַשָּׁטָן דָּאָג גַּם לְהִרְאוֹת אֶת הַדְּמוּת דְּיוֹקְנוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבְּנוּ מֵת עַל מִטָּתוֹ. רוֹאִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַחַר שְׁלֹשָׁה וְתִשְׁעָה יוֹם וּמַחְצָה אֶת מֹשֶׁה רַבְּנוּ מֵת. מָה עֲלֵיהֶם לַעֲשׂוֹת? הֵן מֹשֶׁה רַבְּנוּ הָיָה מְקַשֵּׁר בֵּינֵם לְבֵין הָאֱלֹקִים...

פְּטִירָתוֹ הַפְּתָאוּמִית לֹא רַק שְׁמוֹתֶיהָ אוֹתָם כְּצֵאֵן לֵלֵא רוּעָה, אֲלֵא שְׁגַם אֵינֶם יוֹדְעִים כִּיצַד לַפְנוֹת אֶל ה'.

הַדֶּרֶךְ הַיְחִידָה הַנִּרְאִית בְּעֵינֵיהֶם לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַקָּשֶׁר עִם הַקֶּבֶ"ה הוּא עֲגֹל הַזָּהָב שֶׁנוֹצֵר מִשָּׁמַיִם.

הֵן מְבֹאֵר בְּסִפְרֵים הַקְּדוּשִׁים שֶׁמִּטְרַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵשִׂית הָעֵגֶל הָיְתָה יִצִּירַת מַעֵין אֲרוֹן קֹדֶשׁ, דֶּרֶכּוֹ יִתְפַּלְלוּ לָהּ. אִם כֵּן, מָה הָיָה פְּשָׁעַם וַחֲטָאתָם, וּמִדּוּעַ כָּה גָדוֹל עֲנָשָׁם? הָרִי עַד הַיּוֹם סוֹבְלִים אֲנוּ מִחֲמַת חֲטָא הָעֵגֶל.

כָּל הַגְּלִיּוֹת וְהַפְּרָעָנוֹת הֵם תִּשְׁלוּמִים עַל חֲטָא זֶה, כְּמֹאמֶר הַפְּסוּק (שמות לב, לד): "וּבַיּוֹם פִּקְדֵי וּפִקְדֹתַי עֲלֵיהֶם חֲטָאתָם". בְּאוֹר הַדְּבָרִים: מֹשֶׁה רַבְּנוּ מְבַטֵּחַ לְיִשְׂרָאֵל שֶׁיָּשׁוּב עִם הַתּוֹרָה בְּמִלֵּאת אַרְבָּעִים יוֹם. הַבְּטָחָתוֹ שׁוּה לְדַבְּרֵי תּוֹרָה מִמֶּשׁ. אֵךְ עֵינֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל רוֹאוֹת מִרְאֵה שָׁטָן - מֹשֶׁה מֵת אַחֲרֵי אַרְבָּעִים יוֹם, וְנִמְצְאָת סִתְרָהּ בֵּין דַּבְּרֵי הַתּוֹרָה לְמִרְאֵה הָעֵינִים. מָה עֲלֵיהֶם לַעֲשׂוֹת?

הַמְקַבֵּל מִרְבוֹתֵינוּ, שְׁעָלֵינוּ לִלְכֹּת אַחֲרֵי דַבְּרֵי מֹשֶׁה וְהַתּוֹרָה וְלֹא אַחֲרֵי מִרְאֵה הָעֵינִים. בְּמָקוֹם שֶׁנִּגְמַר הַשֶּׁכֶּל וְרִאִית הָעֵינִים - מִתְחִילָה הָאֱמוּנָה.

נִחַדַּד אֶת הַדְּבָרִים. אֲכֹן, כְּשֶׁרוֹאִים אֶת מֹשֶׁה מֵת, חוֹבָה לַעֲשׂוֹת עֲגֹל. בּוֹדָאֵי שְׂאִין עֲלֵיהֶם תְּבִיעָה מִדּוּעַ עָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל.

התביעה היא אחרת! מדוע ראו שמשה רבנו מת! הן משה רבנו הבטיח שישוב אחר ארבעים יום עם התורה, ואם כן אין הוא מת! מי שאף על פי כן רואה את משה מת, סימן שדבוק בשטן.

שהרי מי שדבוק בה' ומשרשת בקרבו האמונה שאין עוד מלבדו - שום כח בעולם לא יצליח להזיזו ממקומו.

הגר"ח ב"נפש החיים" כותב, שהדבק ב"אין עוד מלבדו", אי אפשר להרע לו. מי שהורע לו, אות וסימן שלא היה דבוק ב"אין עוד מלבדו". מי שרואה את משה מת, סימן שאין דבוק מספיק בה'.

התביעה על עם ישראל היתה אפוא לא על מעשיהם, אלא על ראיתם!

- ב -

טענת "ההספן הסכנתי" היתה צריכה לפקח את עיניהם.

ומעתה נחזר ונקשה, הלא דרגה זו של דבקות מחלטת עד כדי אמונה אפלו במקום סתירה לראיה מוחשית, הנה דרגה גבוהה מאד. אין לנו אפלו השג בה!

מדוע אם כן גדל כל כך ענשם של בני ישראל על שלא הגיעו אליה? הלא כונתם רצויה היתה. אלא שלא השיגו את דרגת האמונה בשלמותה. וכי מחיב הדבר כליה לדורות!?

"ולא קם נביא עוד בישראל כמשה" (דברים לד, י) - "בישראל לא קם, אבל באמות העולם קם" (במד"ר יד, כ).

בלעם הרשע. לבלעם היתה אתון נאמנה שפדברי חז"ל (סנהדרין קה ע"ב) שמשה אותו אף בחיי אישות.

נאמנותה של האתון הגיעה לשיאה בשעה שראתה את מלאך ה'. חשב שאתונו הנאמנה התחילה למרד בו, והכה אותה כדי

להשיבה את הדרך. אולם זו סבלה את מכותיה בדומיה ומסרה עצמה כדי להציל את אדונה. נעמד מלאך ה' במשעול הכרמים, גדר מזה וגדר מזה, וחרבו שלופה להרג את בלעם. אך אתונו הנאמנה מחליטה גם הפעם להציל את בעליה על אף המכות הרבות שהכה אותה ונלחצה אל הקיר. בלעם שתם העין מוסיף להכותה, ואז מגיע מלאך ה' למקום, מקום שבו לא תוכל האתון לנטות זמין ושמאל כדי להציל את בלעם מחרבו. נאלצת אפוא האתון לרפץ תחת בלעם.

תגובת בלעם לא מאחרת לבא; נוטל הוא את המקל ומכה אותה. פותח ה' את פי האתון, ושואלת היא את בלעם מדוע מדיע הכה אותה שלש רגלים. עונה בלעם, שנאלץ הוא להכותה היות שאין לו חרב להרגה, שהרי בזיון גדול בזתה אותו, התעללה בו, ולא ציתה לפקדתו. ואז מגיע הרגע הגדול בו נותנת האתון מוסר ותוכחה לבאי העולם בכלל, ולאדונה בלעם בפרט.

מוסר מאלף, שראוי לנטע בלב כל אחד השקפת חיים מהפכנית. השקפה המלמדת כיצד לדון לכף זכות. השקפה ממנה ידע גם כיצד להדבק באמונה אפלו אם אינו בדרגה גבוהה.

"הלוא אנכי אתנך אשר רכבת עלי מעודך עד היום הזה, ההסבן הסכנתי לעשות לך כה? ויאמר: לא".

נורא!!!

– אמנם בעיניך לא זכית לראות את מלאך ה' הבא להרגך, אך היה עליך להשתמש בעינים אחרות, עיני הישרות והשכל הישר הטבועות אצל כל מי שמדותיו לא השחתו לגמרי. הן עשרות שנים מציתת אני לדברך, מעולם לא הסכנתי להמרות את מוצא שפתיך. אם כיום רואה אתה בעיניך שאני ממרה ומתנהגת בצורה מוזרה - האין זה אומר דרשני? עליך לשאל - מדוע?

התבונן נא, מה השתנה היום הזה מכל הימים, שבכל הימים
 מצינת אני לך, והיום הזה כביכול מתעללת בך?
 האם אין הדבר כשלעצמו הוכחה שבאים להרגך, ואני
 מצילתך? !אמנם עינים לך ואינך רואה, אך מדוע לא תראה זאת
 דרך עיני הישרות של "ההסכן הספנתי"!



פעמים רבות נעלבים אנו ממאן דהו, יתכן שאותו מאן דהו
 הוא בן משפחה, מעבד, רב וכיוצא בזה. עלבון זה פעמים גורם
 לנו להתרחק ממנו, אולם אלו היו לנו עינים נפלאות כאלה, אותן
 דורשת אתונו של בלעם מבעליה; עינים של "ההסכן הספנתי",
 היינו מבינים שיש דברים בגו ולא היינו נעלבים.

עם יסוד זה נלמד את חטא העגל:

משה רבנו מבטיח לישראל להוריד את התורה אחר ארבעים
 יום. דברי משה רבנו היו תמיד אמתיים.

הלא הבטיח שיוצאים ממצרים - וקיים.

הבטיח להכות את המצרים עשר מכות - וקיים.

הבטיח לקרע את הים - וקיים.

ולא עוד, אלא שכל הבטחותיו נמקו בטעם, שה' יוציאם
 ממצרים על מנת שיקבלו תורה מסיני.

ללא קבלת התורה אין טעם לכל הנסים והמופתים שהביא.
 היה זה שעור שנשא משה רבנו מדי יום ביומו.

היתכן אם כן שימות משה קדם שיביא את התורה?

מי יתן להם את התורה? הן בשביל זה הוציאם ה' ממצרים!

האין זו הוכחה גמורה שמשנה רבנו חי?
**הלא ברור למתבונן כי העינים שרואות את משה רבנו מת -
 עיני שטן המה.**



אמר הכותב:

כמה יש באגרת זו של הקדוש רבי אלעזר זצוק"ל דברי אלקים
 חיים ביחס להסתכלות שלנו על הבורא ותברך בהנהגתו עמנו.
 לא במעט יוצא לנו להיות מאכזבים בחיים; השדוך מתעכב,
 פרנסה קשה - חובות ועניות, בריאות לא תקינה, זוגיות ללא
 שלום ואחווה, גדול ילדים מאכזב, תרבות רעה בתוך ביתו של
 אדם, ופעמים אף אסונות וטרגדיות: תאונות דרכים, מחלות,
 מות בגיל צעיר, יתומים, אלמנות וכיוצא, בר מנן.
 מה התשובה שיש לנו להשיב לשטן שמקנן בלבותינו להרהר
 ולהטיל אי-אמון בבורא?

ובכן התשובה: הלא אני... אשר רכבת עלי מעודך עד היום
 הזה, ההספן הסכנתי לעשות לך כה?!

הלא על הקב"ה רכבנו כל ימינו, עליו נשעננו, תמיד היה לנו
 למחסה ולצנה, ממנו החיים שלנו תמיד, ממנו הצלתנו מידי כל
 הקמים עלינו, וכל ההיסטוריה שלנו מלזה בשמירת ה' עלינו -
 החל מארמי אוֹבֵד אבי ועד הביאנו לארץ זבת חלב ודבש. וגם
 בגלותנו כמה נסים ונפלאות עשה עמנו, וכמו שאומרים אנו
 ב"נשמת כל חי" - "אין אנו מספיקין להודות לך ה' אלקינו על
 אחת מאלף אלפים ורב רבי רבבות פעמים הטובות נסים
 ונפלאות שעשית עמנו... מלפנים ממצרים גאלתנו... עד הנה
 עזרנונו רחמך ולא עזבונו חסדיך..."

אם כן, אין נחשד בבוראנו שפוננתו לרעה עמנו, וכתוכחת האתון לבלעם: "היה לך לדעת שפוננתי להצילך...", וכמשפט שאמר איוב לאשתו (איוב ב, י): "גם את הטוב נקבל מאת האלקים, ואת הרע לא נקבל?!"

יח. מעלות נוטרי היסוד

(מהגה"ק רבי אהרון ראטה זצוק"ל)

- א. השומר בריתו הוא תכלית הבריאה, והעולם קים עליו.
- ב. אין כל אמה ולשון יכולין לשלט בישראל בזכות אלו ששומרים בריתם.
- ג. כאלו קים כל התורה כלה.
- ד. זוכה לראות את הקב"ה לעתיד לבא, שזהו ענג שאין כמוהו.
- ה. זוכה שתשרה בקרבו חלק הנקרא "נשמה".
- ו. זוכה שהשכינה לא אתפרש מניה.
- ז. זוכה שגם גופו מאיר.
- ח. נקרא גבור.
- ט. הקדוש-ברוך-הוא מלביש אותו בלבשו.
- י. זוכה להדבק בה'.
- יא. הקדוש-ברוך-הוא מרפא אותו מכל תחלואיו ומכאוביו.
- יב. ממשיך כל מיני השפעות עליו ועל כל בני ביתו.
- יג. הקדוש-ברוך-הוא שומרו ואין שום דבר יכול להזיקו.
- יד. הקדוש-ברוך-הוא מתפאר בו בכל יום.
- טו. הקדוש-ברוך-הוא זוכר אותו תמיד.
- טז. נקרא תמים.
- יז. נקרא צדיק.

- יח. כל ההשפעות באות קדם אליו ואחר כך לכל העולם.
- יט. זוכה לבנים צדיקים.
- כ. המלאך "דומה" וכל מלאכי חבלה אין להם רשות להתקרב אצלו.
- כא. ממשיך השפעה לשכינה הקדושה.
- כב. זוכה להתענג בעבודת ה'.
- כג. הקדוש-ברוך-הוא אוקיר [מכבדו] יותר מן הכל.
- כד. זוכה להנצל מחבלי משיח ומכל מיני מיתות, ויזכה לגאולה.
- כה. לאחר התחיה ביום הדין הגדול, ישאר בחיים.
- כו. הקדוש-ברוך-הוא יחדש בו עולמו.
- כז. נתקשר בשכינה, והיא מעידה בו להצילו מפל המקטרגים - בחייו ובמותו.
- כח. זוכה למלכות.
- כט. מאחד קדשא בריך הוא ושכינתא.
- ל. יש לו רשות להכנס לשער הצדיקים.
- לא. נקרא ח"י ומקשר במדת הח"י.
- לב. מלאך המות אין לו רשות להתקרב אצלו ואינו מת על ידו.
- לג. זוכה להרגיש קדשת השבת.
- לד. שורה עליו שם ה' ברוך הוא.
- לה. מוציא מגיהנם הרבה נשמות.
- לו. נעשה שתף להקדוש-ברוך-הוא.
- לז. זוכה לצלם אלקים.
- לח. זוכה להכניע הד' קלפות טמאות.
- לט. רשומו - רשום וחקוק למעלה.

- מ.** מִזְדַּעְזְעִין מִנִּיהַ עֲלָאִין וְתַתָּאִין.
- מא.** גְּלִי הַיָּם וְהַסְתַּעְרוּתוֹ נְחִים מִפְּנֵיו.
- מב.** הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִסְתִּיר אוֹתוֹ מִשׁוֹנְאָיו וּמַעֲיֵן הָרַע.
- מג.** אֵין שׁוּם מְקַטְרֵג יָכוֹל לַגֹּעַ בְּנִשְׁמָתוֹ.
- מד.** זֹכָה לַהֲגִיעַ לַמַּדְרָגוֹת גְּדוּלוֹת.
- מה.** נִקְרָא מַעֲשֵׂה יָדָיו שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שֶׁהוּא תַכְלִית הַבְּרִיאָה.
- מו.** נִקְרָא מִבְּנֵי הַיִּכְלָא דְּמַלְכָּא.
- מז.** הַשֵּׁם שֶׁד"י וְאֲדֹנָי שׁוֹמְרִים אוֹתוֹ.
- מח.** גּוֹרֵם הַמַּתְקַת הַדִּינִים.
- מט.** נִקְרָא אָדָם שָׁלֵם.
- נ.** כָּל הַמַּדּוֹת הַקְדוּשׁוֹת מִתְמַלְאִים בְּכָל מִינֵי הַשְּׁפָעוֹת.
- נא.** הוּא בְּעֶצְמוֹ מְקַבֵּל גַּם כֵּן מִזֶּה הַשְּׁפָע בְּלִי הַפָּסֵק.
- נב.** דְּמוּת דִּיּוֹקְנוֹ רְשׁוּם בְּשַׁכִּינָה.
- נג.** כְּשֵׁישׁ צֶעַר בְּעוֹלָם, מִשְׁתַּתְּפִים עִמּוֹ הָאֲבוֹת לְבַטֵּל הַגְּזֵרָה.
- נד.** כָּל הַחִיצוֹנִים וְהַסְטֵרָא אַחֲרָא מִתְרַחֲקִין מִמֶּנּוּ.
- נה.** עֶקֶר הַגְּאֻלָּה תְּלוּי בָּזָה.
- נו.** מַלְכוּת בֵּית דָּוִד וּבִנְיָן יְרוּשָׁלַיִם תְּלוּי בָּזָה.
- נז.** לְאַחַר פְּטִירָתוֹ רָאוּי לְהַכְנִיסוֹ בְּאֶרֶן.
- נח.** נִצּוֹל מִן דִּינָא עֲלָאָה וּמִן דִּינָא תַתָּאָה.
- נט.** עַל יְדוֹ חוֹזְרַת הַנְּבִיעָה שֶׁל הַנֶּהָר וְנִתְוֹסֵף הַשְּׁפָעוֹת גְּדוּלוֹת.
- ס.** נִקְרָא אִישׁ צָדִיק תַּמִּים.
- סא.** גּוֹפּוֹ אֵינוֹ חוֹזֵר לַעֲפָר.
- סב.** נִצּוֹל מִחֲבוּט הַקֶּבֶר.

- סג.** יִרְשׁ אֶרֶץ הַחַיִּים הָעֲלִיּוֹנָה.
- סד.** כָּל עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת הַמַּלְאָכִים, רַק עַל יָדוֹ.
- סה.** נִקְרָא קָדוֹשׁ.
- סו.** בְּזִכּוֹתוֹ נִצָּלִים הַרְבֵּה יִשְׂרָאֵל מִפָּנֵם הַבְּרִית.
- סז.** רָאוּי לְהַעֲלוֹת עוֹלָה עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ כִּכְהֵן גָּדוֹל.
- סח.** דַּעְתּוֹ נִפְתַּחַת וּמַחְשְׁבוֹתָיו מְזַדְכָּכוֹת.
- סט.** זוֹכָה לְהִיּוֹת מְרַכְּבָה לִיסוֹד הָעֲלִיּוֹן.
- ע.** הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא פּוֹתֵחַ לוֹ מַעֲיָנוֹת הַחֲכָמָה.
- עא.** זוֹכָה לֵלֵב נִשְׁבֵּר וּלְכָל הַמַּדּוֹת הַטּוֹבוֹת.
- עב.** זוֹכָה לְזִכּוֹת אַחֲרִים וּדְבָרָיו מְקַבְּלִים.
- עג.** זוֹכָה לַעֲשׂוֹת צְדָקָה כְּרָאוּי.
- עד.** זוֹכָה לְהִתְפַּלֵּל כְּרָאוּי.
- עה.** זוֹכָה לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ בַּמִּתָּר לוֹ.
- עו.** זוֹכָה לְאַמוּנָה הַשְּׁלֵמָה.
- עז.** זוֹכָה לְהִרְגִּישׁ יְרֵאת ה'.
- עת.** זוֹכָה לְשִׂמְחָה בֵּה'.
- עט.** מְשַׁגֵּחַ בְּהַשְׁגָּחַה פְּרִטִית יוֹתֵר מִכָּל הָעוֹלָם.
- פ.** נִחְשָׁב בְּיַחַד עִם הַנְּבִיאִים.

יט. הָאֱמוּנָה תְּלִיָּה בַּשְּׁמִירַת הַיִּסּוֹד

א. מֵהוּת שֶׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁל הַטִּמָּאָה הִיא מִינוֹת וְאַפִּיקוֹרְסוֹת עוֹד בְּאֶרְנֵנוּ בְּסִפְרֵנוּ "בֵּימֵי דֶרֶךְ" בְּפִרְשֵׁת "כִּי תִצָּא" בְּדִבְרֵי הַ"אֹר-הַחַיִּים" הַקָּדוֹשׁ, דְּמֵהוּת שֶׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁל הַטִּמָּאָה הִיא מִינוֹת וְאַפִּיקוֹרְסוֹת, וְהִרְאָה הַפְּשׁוּטָה לַכֵּן, שֶׁהָרִי כָּל הַבְּטָחָת

האשר והשלמות המבטחת לנו באחרית הימים, היא שלמות הדעת, וכנאמר (ישעיה יא, ט): "מלאה הארץ דעה את ה'", ו"לא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם" (ירמיה לא, לג), ועוד הרבה פסוקים פיוצא בזה. ועוד איתא ב"מדרש תהלים" (עג), דלעתיד כשיבוא אדם בשוגג לקטף תאנה מהעץ בשבת, תצעק לו "שבת היום!" הרי שתתפשט הדעת לדעת את ה' עד הצומח. וזו כל בקשתנו בימים הנוראים במטרת בקשת "ותמלך אתה הוא ה' לבדך" - על מנת - "וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו" וכו'.

וכן מבאר ברמב"ם סוף הלכות מלכים, שכל מה שנתאוו החכמים לימות המשיח הוא כדי לדעת את ה', ואם בן נוכחנו לדעת שתכלית פסגת ההשג שיהא לעתיד, שהוא שער החמשים של הקדושה, הוא ה"לדעת את ה'", אם בן שער החמשים של הטמאה שהוא הפכו, מהותו של שער זה הוא להעלים את ידיעת ה' ולהתכחש לאמונה.

וכן מבאר ברמח"ל, שתכלית ההשגה לעתיד הוא שיתגלה סוד יחודו השלם שאין עוד מלבדו ממש. ראה שם שהארכנו עוד בראיות ברורות לכך שמהות שער הנו"ן של כח הטמאה לו נתכונן האור החיים הקדוש, הינו המינות והאפיקורסות, מדברי הקאמרנא, החפץ חיים, הגר"י לוינשטיין ועוד.

ב. אף שרואים אנו שעקר הפתוי הוא לעריות ותאוות, בעצם תכלית כח הרע בזה הוא להפיל במינות

ומה שיש להוסיף הארה בזה, דלכאורה רואים אנו דעקר הרשע והטמאה מתמקד בחלק התאוות, ובמיוחד בעריות ולא במינות, ואם פסגת הטמאה היא המינות, הרי שעל כך היה צרך שנגראה את עקר המלחמה כהיום, ולכאורה על אמונה ועקרית

אין מי שגלחם אתנו, שהרי מי מונע מאתנו לשמור מצוות? פוק חזי כמה ישיבות נפתחות משנה לשנה, כמה בתי כנסיות, מקוואות, מתחדשים מזמן לזמן, כמה ספרים של קדש נדפסים לאלפים ורבבות לאין מספר חדשים גם ישנים, והכל מבלי מאבק, אלא כל איש הישר בעיניו יעשה, ואף שהרפיון באמונה בדורנו הוא באפן שלא היה מעולם, אולם עקר המלחמה של כחות הטמאה הוא על העריות, ומדוע?

אולם בעצם אכן גם היום עקר המלחמה היא על האמונה, ואף שכלפי חוץ לא נראה שמישהו לוחם עמנו על היותנו מאמינים לבוא ולסתר לנו, או לכפותנו לנטש את אמונתנו, ואדרבא, הנראה הוא לכאורה, שכל המלחמה של היצר וכל השקעתו הוא בעריות ובחמדות העולם.

אולם האמת היא אינה כן, דבאמת עקר היצר הוא להדיח מהאמונה, אלא דאי אפשר לבוא לעם ישראל באפן ישר לכפירה ומינות, וכמבאר בגמרא (סנהדרין ט): "יודעין ישראל בעבודה זרה שאין בה ממש, ולא עבדוה אלא כדי להתיר להם עריות בפרהסיא". והנה מה שיש לדקדק במאמר זה, דמאחר שיודעין שאין בה ממש היאך מטפשין עצמן בעל כרחם? אלא הבאור הוא, שהעריות הוא השחד היעיל ביותר לעור ולטמטם מחו ולבו של האדם גם מהאמונה הפשוטה ביותר.

הא למדת, שתכלית מטרת כח הרע בפתוי לעריות הוא לא לעריות גרידא, אלא למינות ואפיקורסות וערעור י"ג עקרי האמונה, דזהו שער החמשים של הטמאה. ופתוי העריות - מלבד היותו רע כשלעצמו, אסונו הוא שהנו אמצעי להביא למינות.

והטעם, דכל זמן שאין שחד העברה מול העינים, אין לאדם סבה לסור מן האמת והאמונה המחייבת מהמסרת, מהשכל ומהמציאות, אולם בזמן שהשחד מול עיניו, ואמונתו מצליפה לו

על הפנים ומפריעה לו מלגשת לשחד התאווה ומאימת עליו לבל עשות את אשר יחפץ, הלא אז מכח שחד זה יתעוררו עיניו ושכלו לסלק את האמת מנגד עיניו בכל מיני סברות טפשיות, לספק לעצמו את עקרי האמונה בשכר וענש, לספק לעצמו את יתר עקרי יסודות הדת, והכל על מנת לספק את יצרו התאותני, ועוד יבאר מכך להלן.

ג. העריות הוא שחד המעורר עיני חכמים לאפן עבודה-זרה השפל והמטמטם ביותר

ויש להתבונן ביותר לאיזה אפן של עבודה-זרה הגיעו עם ישראל על-ידי חטא העריות - עבודה-זרה של פעור, שהרי מה מהותה של עבודה-זרה זו? אומרת הגמרא: "אוכלין תרדין ומתריזין כנגדה". ומעשה באחד שהתריז וקנח בחטמה והללוהו וקלסוהו על כך.

ויש להבין מהי הטפת הגיון שבבעבודה-זרה זו? מסביר הגאון הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, האידיאל שבבעבודה-זרה זו הוא לסלק מרות מכל וכל, לחיות חיי הפקר מחלטים מבלי להתחשבן עם שום אדם בעולם, לעשות את המעשים הכי נבזים וגעליים לעין כל, מבלי שתהא שום מרות של מאן דהוא בעולם, ולהסיר מסוה הבושה כבהמה, ובזה לחיות בחפשויות המקסימלית ביותר שבדרך כלל מגבלת אותה חפשויות מפני הבושה, והוא מין עבודה-זרה שבחרו להם עובדיה להיות כופרים בכל מרות שבעולם.

והוא נורא! לאיזו מינות שפלה ונבזית הגיעו מעם ישראל, ומה הביאם לטמטום ואטימות כזו? - העריות. הנה לנו לראות עד היכן כח שחד העריות להביא את האדם לדיכוי התחתונה ביותר.

וזה, לצערנו, היום בעקבתא דמשיחא. חיים הרבה בינינו באותו רעיון של "פעור", והוא מה שרואים אנו הכיצד חיים אלו המרחקים מתורה ומצוות ממש על אותו רעיון לחיות בהתעלמות, התנכרות והתכחשות, ולהסיר מעליהם כל על שבעולם. בימינו רואים אנו את פסגת ושיא "החצפא יסג" שיכולה להיות, להחליט: אינני מאמין בכלום, גם לא בכח כוכבים ומזלות, ולא בשום כח עליון רוחני איזה שיהיה, אלא אני ואפסי עוד. וחיים מתוך הרגשה: אני היחיד שיכול לעזור לעצמי, ואם אין אני לי - מי לי. שאין חצפה גדולה ממנה, להתעלם מכל מרות ולחיות כחית השדה ללא חשבון לכלום. זו הרי מינות שלא היתה כמותה בעולם, והמוביל אליה הוא העריות שבו משקיע השטן את מרבית כחו ונשקו, וכאמור, דמלבד שפונתו להחטיא בעצם העוון שהוא אחד מהג' עבירות החמורות - מטרתו בזה להביא למינות השפלה והבזויה - פעור - הן מצד המעשי שבה, והן מצד העוון שיש בטמטום וחסר ההגיון שבה, לקום ולהצדיק את הדבר השגועני ביותר ולעשותו "אידיאל". שהרי היאך אפשר להתעלם מכחו העליון והנעלם של הבורא, הלא בכחו זה מאמינים גם אמות העולם - ממזרח שמש עד מבואו מהלל שם ה', רם על כל גוים ה'!

ד. עבודה-זרה של בעל פעור החלה בדרך הזמה שהביאה לטמטום הפעור

והדבר מבאר בפרשתנו (במדבר כה, א): "וישב העם בשטים ויחל לזנות אל בנות מואב". דקשה מהו לשון "ויחל", מלשון התחלה. והינו משום שאכן היתה זו רק התחלה של מטרת הרע, כי לא נגמר ספור החטאתם של בנות מואב את בני ישראל בזמה בלבד, אלא בעבודה זרה, וכנאמר (שם ב-ג): "ותקראן לעם לזבחי אלהיהן ויאכל העם וישתחוו לאלהיהן, ויצמד ישראל לבעל פעור". זוהי תוצאת שחד העריות, וכמבאר ברש"י שם היאך עשו הדבר.

והראיה לכך, שרואים בפסוקים שעקר ענשם של ישראל היה בעבור העבודה זרה ולא עבור העריות, וכנאמר: "ויצמד ישראל לבעל פעור ויחר אף ה' בישראל". "ויצמד" - לשון צמד וכן זוג. הכן זוג של העריות הוא העבודה-זרה. התוצאה הישירה הנצמדת מעוון העריות הוא העבודה-זרה.

ועוד אחר כך נאמר (שם ו): "ויאמר משה אל שפטי ישראל הרגו איש אנשיו הנצמדים לבעל פעור", דהינו רק אלו שנצמדו מהעריות לפעור, אולם אלו שפרשו אחר העריות ולא נצמדו לפעור כתוצאה מהעריות, לא נהרגו, ולכן נקטה התורה לשנא ד"נצמדו", דהינו אלו שכתוצאה ישירה מהעריות נצמדו לפעור.

וזה מבאר ברש"י, שהמתים על עבודת פעור היו אלו שמתו על ידי דיני ישראל, שכל דין הרג שנים בסקילה ותליה, כדין עובד עבודה זרה, ואלו חוץ מהמתים במגפה שמתו מטעם הזנות. וקצת מדיק הדבר יותר, דלקמן בפרשת פינחס (כה, יח) נאמר: "המכה ביום המגפה על דבר פעור", ופרש רש"י שם: על דבר פעור - שהפקירו בנותיהם לזנות להטעות אחר פעור, משמע דאירי שם רק באלו שזנו בלבד, ולא נכשלו במטרת ההפקרות של בנות מואב שהיא עבודה-זרה, והוא לשון רש"י: על דבר פעור - שהפקירו בנותיהם לזנות להטעות אחר פעור, דהינו לאלו שנכשלו באמצעי למטרה ולא במטרה עצמה - אלו מתו במגפה ולא בסקילה ותליה, כיון שלא הגיעו לעבודה זרה ממשי, ואלו אלו שנצמדו לפעור נהרגו על ידי דיני ישראל בסקילה ותליה.

ה. מחטא פעור, שהגורם לו הוא העריות, יש לנו לשאת קל-וחמר לזמננו כמה מסכן העריות להביא למינות

ומעתה נשא קל וחמר!

ומה עם ישראל, עם שעמדו רגליהם על הר סיני ושמעו דבר

ה', ומחזה מתן תורה עדן חרוט בין עיניהם, ענני כבוד חופפים עליהם, מן ובאר מתלולים עמם במדבר הנורא, עם שחיה נסים מפלאים ביציאת מצרים, ועוד ועוד, ועל אף הכל הצליח כח שחד העריות להביאם לכפירה ועבודה זרה ולטשטש להם את כל המחזה הקדוש שהיה חקוק בעצמותם - אנו מרחקי הדורות בזמן ובדעה, כמה ברור שיהא כח בעריות המשתולל כהיום ביותר שאת ובחציפות נוראה שלא היתה כמותה מעולם לטשטש את האמונה הדלה שלנו - חלושי הדעה תשושי הבינה. היאך נעזו עם החושים הכהים שלנו והרגשות היבשים שלנו להיות אמיצים מול כח הרע - העריות - השחד הגדול ביותר - להחשף לו מבלי פחד, הלא אנו בדור שפחדו מנסיונותיו עולא ורבי יוחנן באמרם: ייתי ולא אחמיניה (סנהדרין צ"ח ע"ב), ואילו אנו הולכים בשאננות, חושפים עצמנו מול הרחוב הפרוע בבטחון של שוא שבדאי לא נכשל!?

ו. אנו בעצומם של הימים שפחדו מהם התנאים הקדושים

עלינו לזכר שאנו בעצמת התקופה המאימת ביותר שנבאו עליה קדמונינו - "עקבתא דמשיחא", והם, שהיו מרחקים מתקופה זו, פחדו מלחשב עליה, ואנו שחיים בתוכה - שאננים!?

בזהר (שמות ז' ע"ב) מובא: זקף רבי שמעון ידוי ובכה ואמר: "וי מאן דיזדמן בההוא זמנא" - מסכן הוא זה שיזדמן באותה תקופה. זה אמר רבי שמעון בר יוחאי כשראה ברוח קדשו את התקופה ומסכים רשב"י: "וזכאה איהו מאן דיזדמן בההוא זמנא במהימנותא". כלומר מאידך, אשרי חלקו של זה שיזדמן באותו זמן באמונה.

אכן, דורנו דור של יסורים רבים תכופים וקשים המקשים את שגרת החיים ומשבשים אף את המינימום של חיים נורמלים, והוא שלא כמו בדורות קודמים שאכן היה תקופות של גזרות,

אולם זהו בתקופות הגזרות, אולם "בין לבין" היו החיים שקטים ושלווים, וכמו שמעיד המגיד הירושלמי הרה"צ בן ציון ידלר באחד ממכתביו המתאר היאך חיו בזמנו עם הערביים בירושלים בשלום ובשלחה, ולא היה פרץ ולא צוהה, אמנם היום הכל קשה: השדוכים, השלום בית, חנוך ולדים, פרנסה, בריאות ועוד, כך שהיום נדרשת האמונה ביותר לחיי היום יום, וכנאמר בחבדוק: "וצדיק באמונתו יחיה", שהאמונה נדרשת לחיים ממשי, פשוט כדי לחיות חיים רגילים ונורמלים, והתנאי ליציבות האמונה הוא הקדשה שעליה המלחמה של הסטרא-אחרא בכל תקף, ולא רק במגזר החלוני שהמה מתהלכים ברחובות בבחינת "והנחש היה ערום", אלא גם במגזר החרדי המלחמה והפרצות שבקדשה הנם באפן שלא היה מעולם, ומה שאז היה נחשב לפריצות - היום מעבירים זאת במחי יד כאלו והוא ההלכה.

ז. אמונה וקדשה תלויים זה בזה

ובעצם, העריות והמינות קשר אחד הם, והקדשה והאמונה קשר אחד הם. העין היא סבת העריות ובה תלויה שלמות הדעת, כמו שאומרים אנו בתפלה: "והאר עינינו בתורתך". אם כן תולים אנו בבקשתנו את הצלחת הדעת בתורה ואמונה בלשון "הארת העינים".

וכנראה בחוש, אדם המבסס בקדשה חש הוא חזק בעצמו, שליט על עצמו, שליט על מדותיו, והנו יציב לכל דבר, ולעמיתו הנכשל בקדשה, חש הוא כיצד הוא נשלט, לא יציב, מערער גופנית ונפשית ונפשו הבהמית שולטת עליו, העצבות והמרה שחרה שולטים עליו, חש הוא בריקנות, אור התורה והתפלה ממנו והלאה, ועוד תופעות פיוצא באלה, כי "יסוד" האדם הוא קדשתו, ואז כמו כן אמונתו מתישבת עליו והפרתו וישוב דעתו ברורים, לא מערפלים וחשוכים כמו לזה המועד בעניני קדשה.

ובא וראה עד כמה קשר חזק ואמיץ ישנו בין הקדשה לאמונה, ורק האוחז בקדשה הוא זה שיכול להיות שלם באמונתו.

וזה לשון ספר "ראשית חכמה" (שער הקדושה פט"ז): אמרו רבותינו ז"ל, שהקב"ה מתקנא בזנות יותר מכל שאר העברות, והטעם הוא זה, מפני שעוקר עצמו, אבריו ונפשו מכל הקדשה ומתלבש בלו ביצר הרע, מה שאין כן בשאר העברות, חוץ מענין האכילה [אכילת אסור] שהוא גם כן עברה כוללת המטמאת את הנפש מפני שנעשית הטמאה חלק אבר מגופו, עד כאן.

וזה לשון ספר "שומר אמונים" מאמר האמונה (פרק ח') וזה לשונו: והארכת הרה בזה כי הרה צעקו לפני על דבר מחשבות כאלו [הינו מחשבות כפירה ומינות] רח"ל, וידעתי כי הרה נפשות לאלפים ורבבות הולכים ומצטערים בזה רח"ל, ולהרה נתתי להם אלו העצות הנ"ל וחזקתי לבבם וברחמי ה' חלף ועבר, כי זה רק רוח שטות המבלבל האדם לפי שעה, כי כל החיצונים עצמם יודעים את רבונם ומאמינים בה' באמונה שלמה, רק יש להם רשות לבלבל האדם בשטותם לפי שעה, ועקר גדל ההתחזקות וקבלת מסירת נפש ולא להשגיח עליהם כלום, אז נגרשים בעזרת ה' וכל האלילים כליל יחלף, וזה נצמח על פי רב מחמת חטאת נעורים בעוונותינו הרבים, שבה מוסיפים דעת בקלפת עמלק ששרשו ועבודתו לעקר ולקרב האמונה, ולכן יחזק לבבו מאד בענין האמונה ויהיה לו תקון גדול לפגם מדת היסוד, כי על פי רב בשביל זה החטא נצמח טמטום הלב ומתחזקים אז אלו המחשבות, וכשמתגבר אדם על אלו המחשבות איזה זמן, נותנים לו מן השמים הארה חדשה בעבודת השם יתברך, כי בזה שדוחין מחשבות כאלו משפילים כל כללות קומת החיצונים ועושה בזה תקון גדול ונורא בשמים ונתקן בזה ענינים אלו בשמים אשר אי אפשר להתקן בכח שום מצוה ועבודה בעולם,

וַיַּחֲשֹׁב כִּי אוֹלִי לֹא בָּא לָזֶה הָעוֹלָם רַק לַעֲמֹד בְּזֶה הַנִּסְיוֹן וְזֶה תִּקְוֹן נַפְשׁוֹ, לָכֵן אָחִי חֲזַק וְאַמֵּץ וְטוֹב לָךְ.

וְזֶה לְשׁוֹן סֵפֶר "טְהִרַת הַקֹּדֶשׁ" (מבוא השער עמ' מג): וְעַל יְדֵי פָגַם הַבְּרִית נִצְמַח הַתִּקְרָרוֹת הָאֱמוּנָה, שֶׁזֶּה תִּלּוּי בְּזָה, כִּי בִּיְסוֹד תִּלְיָא רָזָא דְמַהִימְנוּתָא וְחַד בְּחַד סְבִינְךָ, כְּמוֹבָא בְּזֵהר הַקִּדּוּשׁ בְּכֻמָּה מְקוּמוֹת, וְאַחַד מֵהֶם הוּא בְּפִרְשֵׁת "וַיֵּרָא" (דף צ"ז בסתרי תורה) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וְעַל דָּא אֶתְגַּלִּיא עָלֶיהָ שְׂכִינְתָּא בְּהַנִּי אֱלוֹנֵי בּוֹסְמִין דְּעֻלְמָא בְּגִין לְאַחֲזָא קַמְיָהּ בְּרִית קַדִּישָׁא דְּהִיא בְּכָל עֻלְמָא בְּרָזָא דְמַהִימְנוּתָא. וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהֶל - מֵאֵן פֶּתַח הָאֵהֶל? דָּא אֶתְר דְּאֶקְרִי בְּרִית, רָזָא דְמַהִימְנוּתָא.

לָכֵן מִיּוֹם שְׁנַת־פֶּקֶר הָעוֹלָם בְּפִרְיָצוֹת רַח"ל, גָּבְרוּ רִשְׁעִים בְּעוֹלָם וּגְבְּרוּ בַּעֲלֵי זְרוּעַ אֶת יָדָם לְהַרְבּוֹת גְּדוּלִּים בְּמִיּוֹת וְאַפִּיקוֹרְסוֹת רַח"ל, בְּאִפְּן שֶׁלֹּא הָיָה מִיּוֹת בְּרִיאַת הָעוֹלָם כֵּזָה, וְאֵלּוּ שְׁנֵי הַרְשָׁעוֹת - מִיּוֹת וְזִנּוּת, בְּזִמְן אֶחָד יֵצְאוּ וּגְבְּרוּ לְעוֹלָם, בְּהִיּוֹת שְׁכָל כְּתוּת הַחִיצוֹנִים יוֹדְעִים וּמְרַגִּישִׁים שֶׁהוּא סְמוּךְ מְאֹד לְגֻאֲלָתָנוּ וּלְפָדוֹת נַפְשָׁנוּ אֲשֶׁר גַּם הַסּוּמָא יָכוֹל לְרֹאוֹת וּלְהִבִּין זֹאת, וְהֵמָּה יוֹדְעִים שֶׁבְּאֵלּוּ הַשָּׁנִים - אֱמוּנָה וּבְרִית - הֵמָּה עֹקְרִים וְשֹׁרְשִׁים שֶׁבְּזֶה תִּלּוּי פְּעָמֵי הַגְּאֻלָּה כְּאֲשֶׁר תִּרְאֶה בְּמַעֲלוֹת נוֹטְרֵי הַבְּרִית. לָכֵן הִתְגַּבְּרוּ מְאֹד בְּכָל כַּח וְתַעֲצוּמוֹת עַז לְהַחֲטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל בְּאֵלּוּ שְׁנֵי הַפְּגָמִים, וּכְבֹּר מִצְאוּ יְדֵיהֶם עַל יְדֵי גְדֹל צְרוּת הַדּוֹר וּגְדֹל הַהִסְתָּרָה לְאַמֵּץ כַּח הַרְשָׁע לַעֲכָב הַגְּאֻלָּה חֶס וּחִלְלָה, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ.

וְשֵׁם בְּפִרְק ו': וְתִדַּע אָחִי כִּי בְּכָל דּוֹר יֵשׁ לְכָלְלוֹת הַדּוֹר עֲנִיָּן אַחֵר לְתִקּוֹן, כְּמוֹבָא בְּסֵפֶר הַקִּדּוּשׁ נָעַם אֱלִימֶלֶךְ (פִּרְשֵׁת נח) וּבִבְתֵּר סְפָרִים גְּדוּלִּים, וְהִנֵּה בְּעֻקְבָּתָא דְּמִשְׁיחָא עֶקֶר שְׁנוֹתֵן הֵיִצֵּר כָּל כַּחוֹ, בְּאֵלּוּ הַשָּׁנִי דְּבָרִים - לְקַרֵּר מִהָאֱמוּנָה חֶס וּחִלְלָה, וּלְפָגַם

היסוד, שבכלל זה הוא הפקרות ופריצות שהוא הגורם עקר שבעקרין לקרר האמונה, רח"ל.

לכן אחי חביבי תדע, המאמץ כחו וגבורתו באלו השני דברים - באמונה שלמה, ובשמירת תקון היסוד, יזכה להיות מהיכלא דמלכא משיחא, כמובא בזהר הקדוש וזה לשונו: לא בעי קדשא בריך הוא מישראל אלא דינטרי האי קימא קדישא. עד כאן לשון הזהר.

ואם אלו שני הדברים - אמונה וברית - התלויים זה בזה, נתקנים - הכל נתקן, ועליהם נאמר "והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו", עד כאן לשונו.

עוד שם וזה לשונו: כי ברית אקרי יסוד, וכן אמונה אקרי יסוד, כמספר יעקב שהוא יו"ד עקב, כמובא לעיל שזה עקר תקון גלות האחרון לתקן את בחינת עקב שהוא יו"ד עקב, אמונה ויסוד. לכן הבית האחרון, הוא כנגד יעקב, יעקב קראו בית, ומי שרוצה להיות נוטר הברית צריך לאחז באמונה, כי ברית ברזא דמהימנותא תליא, לכן מי שמתחזק באלו שני דברים נאחז בשרש יעקב אבינו שהוא יעקב חבל נחלתו, שהיא יסוד ושרש כל אמונתו, והתקשרותו בשרש העליון תלוי בזה.

כי על זה נותן היצר תמיד כל כחו להחליש חס וחלילה האמונה מישראל וגם לפגם הברית, וכל שכן עכשו בדור האחרון הזה ביותר וביותר, כאשר תראה בחוש פסלת הרשע אצל העולם. עכשו לכן אחי אהובי אחז באמונת ה', ואם יפתוך חטאים אל תאבה, חס וחלילה, בדברי פאליטיק ושקר והתקרות האמונה. ועקר האמונה, אמונה פשוטה בלי שום טעם, רק ברצון פשוט, ולידע שהכל ה' ואין עוד מלבדו ואין עוד זולתו, בכל מיני סבות ובכל מיני צרות ובכל הנסיונות לישראל הכל בהשגחה פרטית - השגחה עליונה לטובתן של ישראל,

כַּאֲשֶׁר גָּלוּ לָנוּ כָּבֵד כָּל זֹאת שֶׁיְהִי כָל אֱלֹהֵי הַצְּרוֹת וְהַתְּלָאוֹת
לְיִשְׂרָאֵל בְּנִבְיָאִים, בְּגִמְרָא, בְּמִדְרָשִׁים, בְּמִקְבָּלִים, רִאשׁוֹנִים
וְאַחֲרוֹנִים, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

וְעוֹד שֵׁם בְּסוֹף מִבּוֹא הַשַּׁעַר: וּמִי שֶׁאֵינוֹ עוֹסֵק בַּתְּשׁוּבָה, סָר
מִמֶּנּוּ הָאֱמוּנָה וְהַהֲשָׁתוֹקְקוֹת, חֵס וְחִלְלָה, וְדַעַת דִּקְדָּשָׁה, וְכָל שֶׁפֶן
עַל יְדֵי פֶגֶם הַבְּרִית שֶׁהִפְגֵּם הַדַּעַת הָעֲלִיּוֹן חֵס וְחִלְלָה, וְאִם לּוֹמֵד
תּוֹרָה וְעוֹסֵק בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים רַבִּים - עִם כָּל זֶה אִם אֵינוֹ עוֹסֵק
בַּתְּשׁוּבָה, נֶחֱשֵׁךְ שְׁכָלוֹ וְנִתְעַבָּה חֲמָרוֹ וַיִּגְבַּה לְבוֹ, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

וְעוֹד שֵׁם מִהַזְהָר הַקָּדוֹשׁ פְּרִשְׁת שְׁמוֹת (ג' ע"ב) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וְלִית
קִנְיָה קָמִי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בַר קִנְיָה דְּבְרִית קִדִּישָׁא, דְּאִיהוּ
קִימָא דְשִׁמְא קִדִּישָׁא וְאִיהוּ רִזָּא דְמַהִימְנוּתָא, עַד כָּאן לְשׁוֹן הַזֶּה.
כִּי אֱמוּנָה וּבְרִית תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה, כִּי הַנוֹטֵר בְּרִית אֲתִדְבֵּק בְּרִזָּא
דְּמַהִימְנוּתָא "וְאִי אֲפָשֵׁר לְזַכּוֹת לְאֱמוּנָה שְׁלֵמָה וּבְרוּרָה אֲלֵא
לְנוֹטְרֵי בְרִית", וְכָל חֲלִישׁוֹת וְקִטְנוֹת אֱמוּנָה וּבִטְחוֹן - הִכָּל בָּא
מִחֲמַת זֶה, וְהַזֹּכֶה לְשׁוֹב לֵה' מִפְּגֵם הִיסוּד, זֹכֶה לְאֱמוּנָה שְׁלֵמָה,
אֲשֶׁר כָּל הַתּוֹרָה תְּלוּי בָּזֶה בְּשִׁמְרֵת "אֲנֹכִי" וְ"לֹא יִהְיֶה לְךָ",
וּכְשִׁזֹּכֶה לְאֱמוּנָה אֵינוֹ נוֹפֵל בְּעֵינֵי עֲצָמוֹ מִשּׁוֹם דְּבַר, וּמִיָּם רַבִּים
לֹא יוֹכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאֱהָבָה שֶׁיֵּשׁ אֲצִלּוֹ לְהַקְבִּ"ה. אֲשֶׁרִי חִלְקוּ
וְגוֹרְלוֹ. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. (מֵאֲמַר מַעֲלַת נוֹטְרֵי הִיסוּד מַעֲלָה ע"ו).

וְעוֹד אֵינִי בַּזֶּהר הַקָּדוֹשׁ, דִּהְפּוֹגִם בְּבְרִית עוֹבֵר עַל "אֲנֹכִי"
וְ"לֹא יִהְיֶה לְךָ", דִּהְמָה מִצְוֹת הָאֱמוּנָה, כִּי זֶה תְּלוּי בָּזֶה, וְזֶה
לְשׁוֹנוֹ: בְּגִין דְּחוּבָא דָּא עָלֵיהּ לְקִנְיָה לִיהּ לְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּהֵאֵי
בְרִית מֵאֵן דְּאֵעִיל קִדְשָׁה דָּא בְּרִשׁוּתָא אַחֲרָא, עָלֵיו כְּתִיב "לֹא יִהְיֶה
לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי... לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם כִּי
אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵל קִנְיָא", וְכֵלָּא קִנְיָה חֲדָא (דִּהְיִנוּ אֱמוּנָה וּבְרִית) וְעַל
דָּא אֲתִדְחִיָּא שְׁכִינְתָּא מִקְמִיָּה, מֵאֵן דְּמִשְׁקַר בְּבְרִית קִדִּישָׁא דְּחֻתִּים
בְּבִשְׂרִיהּ דְּבַר נֶשׁ כְּאֵלוֹ מִשְׁקַר בְּשִׁמְא דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מֵאֵן

דַּמְשֶׁקֶר חוֹתְמָא דְּמַלְכָּא, מְשַׁקֵּר בֵּיהּ בְּמַלְכָּא, לִית לִיהּ חוֹלְקָא
בְּאַלְקָא דִּישְׂרָאֵל אִי לֹא בַּחִילָא דְּתִיּוּבְתָא תְּדִיר (ס"א יתיר). עַד כָּאן.

וְכִמָּה מִבְּהִיל הִרְעִיּוֹן הַמּוּבָא כָּאן בְּזֶהֱרֵה הַקְּדוּשׁ, שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים
נִזְרָאִים וּמִפְחִידִים אֲשֶׁר הַפּוֹגֵם בְּבְרִית עוֹבֵר בְּכָל פַּעַם עַל "לֹא
יְהִי לָךְ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנַי", וְעַל "לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם", שֶׁהֵמָּה
שְׁנֵי לְאוּמִּים הַחֲמוּרִים בְּיוֹתֵר בַּתּוֹרָה שֶׁהֵם אֲסוּר גְּבוּדָה-זָרָה, וְכֵן
מוּבָא שָׁם (וַיֵּשֶׁב קֶפֶט) דֶּהֱאִי אִיהוּ כְּמָאן דְּסָגִיד לְאַלְהָא אַחְרָא,
דַּמְשֶׁקֶר בִּהְאִי אֶת קִימָא קְדִישָׁא. וְכֵן מוּבָא בַּתְּקוּנִים (דף נח ע"א)
וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וְאִם מְשַׁקֵּר (כְּלוּמַר בְּפָנֶם הַבְּרִית), אֲעֵבֵר קוּצָא מִן ד'
דְּאַחַד וְאֲשֶׁתָּאֵר אַחֵר, וּבִגִּין דָּא אָמַר קָרָא "לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל
אַחֵר", עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

וּלְחֻזֵּק עֲנִין חָשׁוּב זֶה, שֶׁהוּא יְסוּד הָעֲבוּדָה בְּדוֹרֵנוּ, נִבְיָא עוֹד
קִטְעַנְפֵּל מִדְּבַרֵּי הָרֵב "נְתִיבוֹת שְׁלוֹם":

וְכִמּוֹ שְׁבַמְלַחְמַת מִדְּוִן וּבַמְלַחְמַת עַמְלַק הִיתָה הַתְּגַבְרוּת
הַסְטֵרָא אַחְרָא בְּעֲנִינִים אֵלּוּ לְפָנַי שֶׁהִגִּיעוּ לְתַכְלִיתָם, בְּקִבְלַת
הַתּוֹרָה אוֹ לְפָנַי הַכְּנָסָם לְאַרְץ, כְּמוֹ כֵּן עָתָה בְּעֻקְבַּתָּא דַּמְשִׁיחָא
לְפָנַי הַגְּאֻלָּה עֶקֶר הַתְּגַבְרוּת הַיֵּצֵר הוּא בְּמִיחָד בְּב' עֲנִינִים אֵלּוּ -
בְּאַמוּנָה וּבַקְדֻשָּׁה, שְׁזֵהוּ הַנִּסְיוֹן הָאַחֲרוֹן. וְכִנְגֵּד זֶה תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה
עַל יְדֵי מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד וּמְשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף. מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד הוּא מֵדַת
מַלְכוּת, שֶׁהוּא עֲנִין אֲמוּנָה, וּמְשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף הוּא מֵדַת יְסוּד, שְׁזֵהוּ
עֲנִין הַקְדֻשָּׁה, וְהֵם יִתְקַנוּ ב' עֲנִינִים אֵלּוּ. וְזֶה כָּל עֲנִין הַגְּלוּת בְּמֵדַת
הַדַּעַת, וּכְדֻכְתֵּיב גְּלָה עַמִּי מִבְּלִי דַּעַת, וְעֲנִינוּ, שִׁישְׂרָאֵל מִנְתַּקִּים
חֵס וְחִלְיָה מִהֶשֶׁם יִתְבָּרַךְ, כִּנְזָכֵר שְׁמֵדַת הַדַּעַת הִיא דְּבִקּוּת,
וְתַכְלִית הַתְּקוּן וְהַגְּאֻלָּה תִּהְיֶה עַל יְדֵי מֵדַת הַדַּעַת, וּכְדֻכְתֵּיב (יִשְׁעִיהּ
יֵא) כִּי מְלָאָה הָאָרֶץ דַּעַת אֶת ה'. וְכָל הַחֲרָבִין נִגְרָם מִחֻסָּאִים
הַמְּנַתְּקִים אֶת הַדְּבִקּוּת שֶׁל קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְיִשְׂרָאֵל, גְּבוּדָה זָרָה
גְּלוּי עֲרִיּוֹת וּשְׁפִיכוֹת דָּמִים. וְכֵן עֲנִין שְׁנֵאוֹת חֲנָם שְׁבִשְׁבִּילוֹ נִחְרַב

בית שני, משום ששנאת חנם מנתקת יהודי מהשם יתברך, וכמו שאמרו צדיקים שאהבת ישראל היא סגלה לאהבת ה' ולדבקה בו. וזוהי גם התפלה על הגאולה, כי מחכים אנחנו לך מתי תמלך בציון. ציו"ן בגימטריא יוס"ף, שמתפללים על תקון הגמור במדה זו של יוסף, ותתגדל ותתקדש בתוך ירושלים עירך. ירושלים היא מדת מלכות שענינה אמונה. והגאולה תהיה על ידי שיתקנו את ב' הענינים האלו. ואם אמרו חז"ל כל שלא נבנה בית המקדש בימיו כאלו נחרב בימיו, התפקיד בזה לתקן את הענינים האלו של אמונה וקדשה, שהתקון בב' ענינים אלו הוא בחינת בנין בית המקדש של כל יהודי, ואם לא תקן את ב' עניני העקרים האלו, כאלו נחרב בית המקדש בימיו.

וכמו שישנו ענין זה של התגברות הסטרא אחרא לפני כל הזמנים הגדולים והגבוהים בכללות ישראל כקדם קבלת התורה והכניסה לארץ ישראל, כך שיש זאת אצל כל פרט, שכאשר יהודי רוצה להתעלות וכן בזמנים הגבוהים שלו, יש אז התגברות חזקה של הסטרא אחרא להכשילו, ובמיוחד התגברות היצר היא בב' ענינים אלו - אמונה וקדשה, שכל זמן שמחו ולבו יהודים, אין לכל אמה ולשון שליטה עליו, ולכן מתגברים כחות הסטרא אחרא בעקר לטמאו שלא יהיו מחו ולבו יהודים, שבזה תלוי גאולת הפרט והכלל.

ח. לעתיד כל אחד יחזה בשכינה כפי עצם התמודדותו בקשי הנסיונות שתקפו עליו

ואחר שלעתיד מבטחים אנו לשלמות הדעת, הרי שכל אשר יתעצם האדם לחזק את דעתו לדעת את ה' ולהאמין בו עתה בעדן אשר החשך יכסה ארץ - כן יזכה לעתיד שיאיר לו אור ה' במדרגה עליונה, וכל יחיד ויחיד הלוחם על אמונתו כהיום לחזקה ולהבריקה, הרי לוחם הוא במלחמה שמעולם לא היה

כמותה, מלחמה בשער החמשים של הטמאה, שלא לחמו עליה אף לא התנאים והאמוראים וכל חכמי הדורות, ועיני כל הדורות נשואות אלינו ומצפות לנצחוננו במלחמה זו המכרעת לתקון עולם במלכות שדי, ולכן סיג רשב"י: ואשריו של מי שיזדמן באותו זמן באמונה. והוא המבאר בדברי החפץ חיים בספרו "מחנה ישראל" שער אחרון פ"ג: "שכל מדרגות הבני אדם לעתיד תהא כפי מדרגת אמונתם בגלות".

ויסוד דבריו מהגמרא בסוטה מ"ח: אמר רבי אליעזר הגדול: מפני מה מתבזבזו שלחנם של צדיקים לעתיד לבוא? מפני קטנות אמונה שהיתה בהם, כהא דאמר רבי אלעזר: מי שיש לו פת בסלו היום ואומר מה אכל למחר, הרי זה מקטני אמנה. והטעם, היות ותכלית ה"לעתיד לבוא" הוא שלמות הדעת בידיעתו יתברך שהיא שלמות האמונה - כל אחד יזכה כפי בחינת התעצמותו קדם הגאולה, וכל אחד כפי שישתלם בזה עתה בגלות - כן ישתלם שלחנו לעתיד לבוא. ונאריך עוד בפרט זה הרבה בפרקים הבאים.

ט. נסיונות העני מהקשים שבנסיונות האמונה

ועוד מוסיף והולך נסיונות האמונה עלינו מפאת היסורים הרבים, ובפרט יסורי העניות. הנה רואים אנו שהעניות מתרבה בכמות ובאיכות, כי בעניות נמצא נסיון האמונה בתקף גדול, שהרי עניות מעבירה את האדם על דעתו ועל דעת קונו למצא התרים רבים להתפשר בהם; אדם בהול על ממונו, וזה לצרך המבחן הגדול באמונה שיהא בסוף הימים להכשירנו לשלמות הדעת שהוא שלמות האמונה, שאי אפשר שנזכה לו מבלי שנתמודד בפתיי שכנגדו, ונסיונות העני הלא הם מהקשים שבנסיונות האמונה, וכמו שאמרו במדרש (שמו"ר לא, יא): "כל היסורים בכך מאזנים אחת ועניות בכך שניה - מכרעת את כלם". והעומד בהם - לגבור נוצח יחשב לנצח, והוא בעצם אות

ומופת להתקרבות זמן הקץ בברור והצרוף הנורא שמתהדק ביותר היום על עוסקי התורה לצרפם בצרוף נוקב וחד יותר מהעבר, ומסננת הברור בימינו הנה עם חורים קטנים יותר מאשר פעם, ובנפה זו של היום כבר לא עוברים כאלו שעברו פעם, להיות שהקץ ממשי הגיע לקצו, והזוכים לו יצטרכו להצטרף ולהברר כסלת נקיה ממש.

וכמו כן איתא ב"תקוני הזהר" בהרבה מקומות, והבאתים בארפה בספרי "עקבתא דמשיחא". והוא שבסוף הימים יעשו ישראל תשובה, ובהיות שיש בהם הרבה מחיבי כריתות ומיתות בית דין, ימיר להם הקב"ה ענש זה בענש העני, שהעני חשוב כמת. והוא סימן נוסף שיש לנו להתעורר שהננו לקראת התקון השלם, מה שמחייב לפשפש ולבדק כל אחד את עצמו איזה כלים הכין לעצמו, וידע שבהתאם לכך יזכה לאור העתיד.

י. עקר נסיון האמונה הוא בעתות משבר

עקר הסכנה למעד באמונה הוא בעת משבר, שאז הראשון המזמן לחלץ את האדם ממשבר הוא השטן ב"הצעותיו", ומפרסמים המה דברי הגר"ח שמואלביץ זצ"ל לפתרון חידת העגל היאך עשו ישראל עגל ביום הארבעים לקבלת התורה, ותשובתו להיותם בעת משבר. משה נדמה היה להם שמת, וכיון שחשבו כך, דמה להם השטן מטתו של משה פורחת באויר, והחשיך להם העולם כמובא בחז"ל, ואז בזעזוע זה מיד בא השטן בהצעתו - עגל.

כשהאדם במשבר, חושיו ועצביו חלשים, דעתו ואמונתו מתבלבלת ואז בנקל ליצר להכניעו בדרך של כפיכול לחלצו ממצוקתו.

בדורנו - מצד אחד רבו עלינו המשברים ועתות המצוקה, ומאידך כמו כן רבו עלינו פתרונות השטן לחלצנו ממצוקתנו

בדרך הטמאה, שהרי פתרונות הסטרא אחרא בימינו בהשג יד ובנקל, כמה אם כן נדרש לנו חזק באמונה היום - שהמשבירים מצויים ולעמדתם פתרונות הסטרא אחרא מצויים בכל זוית ופנה לפרק את עמל המשבר והמצוקה, רק חזק מתמיד יצילנו מידם.

כ. אל תהי חכם בעיניך

רבים המה לא די שרחוקים מלהבין את מעלת "שמירת העינים" ושכן כל פנימיות העבודה וטהרתה תלויה בזה, אלא גם רחוקים מהמודעות של הסכנה האורבת בהעדר הזהירות והפקוח על האבר שהכל תלוי בו - העין. שהרי, לדאבוננו, אנשים, ורבים מהם בני תורה, יוצאים לרחובה של עיר ללא יראה ורתת וללא שום מתח ופחד פן יפשלו במראות אסורות. ולא די שאינם אחראים על עצמם, אלא עוד שולחים את בניהם ובנותיהם, רוקים ורוקות, לסדורים שונים, בין אריות ודבים, בחסר אחריות משוע.

הגאון הצדיק רבי אליהו לאפיאן התבטא פעם לבחור צעיר שבקש רשותו לילך לאיזו חתנה ולא חשש פן יפשל, וכך אמר לו: אני זקן בן שמונים שנה עם עין אחת בלבד ומתירא לצאת לרחוב, ואתה בחור בן עשרים עם שתי עינים בריאות והולך באמץ למקום סכנה ובטוח הנך שלא תנזק כלל?!

כמה מאתנו ישנם העושים "שאלת רב": האם מתר להם - מסבה המסימת להם - לילך לרחובה של עיר? האם סבה זו מצדיקה להסתבך במעידה רוחנית העלולה לתקפס?

וכמה המה המתחכמים לעשות מלאכתם על ידי אחרים, שגבין כה הולכים ברחובה של עיר, כדי שלא יפשלו הם בעוונות חמורים - אביזריהו דעריות.

וכמה מועטים המה המוכנים להוציא ממון, למשל בנסיעה במונית דוקא וכדומה, כדי לחוס על נפשם מרדת שחת?

וכמה מועטים מכל אלה שאמנם נזהרים לשמור את עיניהם, ואולי גם מתחכמים בעצות כדי לא להפשל, אולם אם בכל זאת קרה ונכשלו ונתקלו עיניהם בעברה - וכי מאשימים המה את עצמם בחסר השתדלות? הלא עוד נחשבים המה כצדיקים בעיניהם, שעשו כל המטל עליהם, ומאי הוי להו למעבד - "אנס, רחמנא פטרה".

וכמה הם המבינים את ההכרח להתפלל קדם יציאתם לרחוב, תפלה מעמקא דלבא, שיצילם הקדוש ברוך הוא מחטא הראיה? וכי לא היינו מתפללים לו היו פצצות ברחוב במצב מלחמה?! אם כן, על הפצצות הרוחניות המסובבות את הנשמה, על אחת כמה וכמה שיש לזעק!!!

אסון גדול הוא שנחת עלינו בכך שאיננו מדאגים ואיננו יראים מהאויב הגדול המשתולל ברחובות - "יצרא דעריות". מה תקוה לאדם לנצח את אויבו כשאינו יודע ששונאו ואויבו אורב לו רגע רגע להפילו לבאר שחת? הלא ביציאה לרחוב המלא מכשולים - כמה יראת שמים נשחתת ביציאה זו! כמה למוד תורה נשחק ביציאה שכזו! כמה תצטרך שוב לעמל להחזיר לעצמך אותה היראה שהייתה לך קדם לכן - אם בכלל תצליח. ויכול לבדק זאת כל בחור או אברך או בעל הבית - לאחר שלמד היטב במסירות שעות על שעות, וספג לנשמתו תורה ויראה, ויצא יציאה אחת לרחובה של עיר ללא השגחה על עצמו - הנשאר לו משהו מכל מה שרכש?! כמובן שחלילה, שום דבר של קדשה או מצוה אינו הולך לאבוד, אבל מכל מקום, כל עמלו מקפא, שאינו יכול להאיר בנשמתו ולהלהיבה ליראת שמים טהורה, כי תכף מרגיש קרירות גדולה מכל חם הקדשה שהיה לו קדם לכן.

ולכן אין פלא שמעטים המה שלבם תוכם בברם, המלאים ביראת ה' בפנימיות לבבם. כמה המה המתרפקים על ה' בכונת

התפלה ובאהבת ה', ואלו השאר - "יעלו שמים" - עוסקים בתורה, מתפללים, "יגדו תהומות" - ביני לביני ירידות נוראות, ויתכן והאדם יהא במצב של כף קלע כזה כמה פעמים ביום - נזרק מעלה מטה, וחוזר חלילה.

הצליח מאד היצר להחדיר בנו היטב היטב שזו קיצוניות או פנאטיות, כהיום בדור פרוץ שכזה, לילך בעינים מורדות לארץ, או כשמודמנת שיחה עם אשה, ובפרט שאינה לובשת לבוש תואם את ההלכה, לא להביט בה, וכמו-כן לקצר בשיחה עמה ככל האפשר. למה לא לחוס על הנשמה שנשחקת כל רגע נוסף של הסתכלות או דבור, שחיקה - שמי יודע אם יהא אפשר לתקנה?

ועד כמה הצליחה ערמתו של היצר, זאת נראה בזה שהניח לנו להתקדם בכל הלוקסוס של המצוות. היום ישנם הדורי מצות שלא נשמעו מעולם, הכשרים מעלים ביותר, חמרות יתרות מתקבלות באהבה - וכל המרבה הרי זה משבח, ואלו בנושא זה הצליח ללכדנו, להתפשר עמו בגדים ובכסוי ראש מפשדים שאולי בדחק מספקים את המינימום של ההלכה. מכאן נבין בינה, שכאן נמצאת המלכדת של הרוחניות שלנו, כי ידע יצרנו שלא יהא שום ערך לכל החמרות באם נקל באביוניהו דעריות.

דבר נוסף יש לנו להתבונן, והוא - מהי משמעות תקופתנו מעל פני כל התקופות שעברו? אנו בדור שהאמוראים הקדושים, עולא ורבי יוחנן, כשראו ברוח קדשם את פרחופו של דורנו - אמרו: יתיה ולא אחמינה. יבוא מלך המשיח, ומותרים אנו על הטקס הנפלא שיהא בביאתו. מחזה אדיר שלו קוו וצפו כל ישראל במשך גלותם, תקופה של מהפך ויציאה מחשך ואפלה לאור גדול, ימים של יציאה מגלות לגאולה נצחית - מלך המשיח עם כל הודו והדרו מולך על כל העולם כולו וכלם עבדים לו ולעם

ישראל - "והיו מלכים אמניך ושרותיהם מניקתיך". ימים של שלום אמת - "וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות". ימים שאין משג של רע גם בבעלי חיים; "וגר זאב עם כבש וגמר עם גדי ירבץ", "ושעשע יונק על חר פתן", "לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ה'". ימים שאין מות וחלי בעולם - "בלע המות לנצח ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר". על הכל היו מוכנים לוותר אותם אמוזאים קדושים, והעקר שלא להיות באותה תקופת מעבר קשה של דורנו. ומסביר המהר"ל: שיראו ופחדו מתקף הנסיונות התוקפנים והתכופים שיהיו לאותו דור.

אז אנו - שלא שאלו אותנו אם מוכנים אנו לירד בדור זה, ובעל כרחנו הורידו את נשמותינו לדור שפזה - איך לא ימלא לבנו רתת מכחות הטמאה המשחררים את כל מיטב נשקם המשכלל ביותר, שלא היתה להם הורמנותא דמלקא להוציאו בדורות עברו, והורשו להוציאו בדור האחרון לשם מלחמת הקיום שלהם, לפני המצב של "ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ". כידוע דברי רבי אליהו לאפיאן זצ"ל, שבסוף הימים, שהמלחמה בין מרכבת הקדשה והסטרא אחרא תהיה מלחמת קיום, אזי תהא זו המלחמה הקשה ביותר. צרוף ברור, חד וקשה יעבר על כל נשמה ונשמה בקריאת "מי לה' אלי", לראות ולבחן במבחנים קשים למי היא משתייכת - לדור שכלו זכאי, או לדור שכלו חיב. אין באמצע! או לחיב או לזכאי, כידוע מפרושו של ה"חפץ חיים" זצ"ל.

אם כן, נבין: בכך שרואים אנו שכחות הטמאה מתעצמים בהתדרת טמאת עריות, ובכך רואים הם את אפשרות השדרותם וקיומם, הרי שפשוט שבכשלונם בנסיון זה לשאב לעצמם חיות - יאבדו לגמרי. ואם בכך רואים הם את אפשרות אבדן האדם, הרי שבהתגברותו בזה דוקא זוכה הוא לקיום נצחי. וכמה חזוק דרוש

לדורנו כדי שלא להשקע בטמאת התהום, לפי מה שמתארו ה"אור החיים" הקדוש (שמות ג, ח), וזה תכן דבריו: "עם ישראל במתן תורה לא השיגו אלא ארבעים ותשעה שערי בינה, כנגד ארבעים ותשעה שערי טמאה שנתעלו מהם לאחר היותם שקועים בהם במצרים. וכיון שהתמודדו עם ארבעים ותשעה שערי טמאה ונחלצו מהם, זכו לארבעים ותשעה שערי בינה, אולם לעתיד, יצטרכו ישראל להתמודד עם שער החמשים של הטמאה, כי עומדים המה לזכות לחמשים שערי בינה, ואין המשג אלא בהשתדלות המשיג."

אנו במלחמת שער החמשים של הטמאה, ובמלחמה זו, לדאבוננו, מיליונים הולכים לאבדון, ולמה, אם כן, נראה את דורנו פחות מספן מדור השואה, שמיליוני גופות השלכו לכבשנים, ואלו בדורנו - מיליוני נשמות נשמדות בכבשני הכפירה והערייות?

אפשר לספר את המשפחות שזכו בניהם ובנותיהם - זרע ברח' ה', ואין פרץ ואין יוצאת מהם ברחובות. אוי לבנים שגלו מעל שלחן אביהם! מה יש כאב גדול יותר לאבות מאשר בנים ובנות שסטו מדרך המסרת - מסרת התורה, מסרת האבות. היש מכאוב כמכאובם?! מי ירפא להם ומי ינחמם מיגונם? וכי כאב זה פחות הוא מכאב מיתת הגוף? הלא כל הורה ירא שמים חפץ בפשטות במיתת הגוף של יוצא חלציו ולא במיתת נפשו - בהתכחשו לתורה ולמצוות.

מאידך, גם בדור שפנה, אשר ההשתוללות של הכפירה והערייות בשיאם, בכל זאת רואים עדן אנשים ונשים יקרים המוסרים נפשם בקדשה לה', ומוסרים נפש באמונה פשוטה ללחם מלחמת ה' ולקנא קנאת ה' צבאות, להעמיד הדת על תלה.

ובכח אותם הנשואים בציון והנותרים בירושלים, אשר "קדוש" יאמר להם, יזכו כל ישראל לגאולה השלמה. כי המה הכח המסיים את הגלות, כח שיגמר את התקון הנשאר לתקון עולם במלכות שדי.

כי אמנם חזינו בפסוק, שיצטרך האדם להגיע לתאר "קדוש" פתנאי להיותו הנשאר בציון והנותר בירושלים. אבל זאת למודעי: היום בימינו קל מאד לזכות לתאר "קדוש", ואין צורך לומר למי שלא חטא מעולם שודאי בעמידה בנסיון זה כבר קדוש יאמר לו, וכמו שכתב ה"חפץ חיים" זצ"ל: בזמן שיש בצרת, גם חטים רקובות מתקבלות ברצון גמור. והינו - לזכות לתאר "קדוש" כמו דורות עברו, הרי זה קשה מאד, כי היה עלינו להתמודד עם אותם קדושים שהיו אז, ומי היום בדורנו יכול לעמד בגדל פרישותם וסגופיהם והתמדתם? אולם בימינו, לפי גדל הנסיונות והקשיים התכופים עלינו, שלא שערום אבותינו לא מהם ולא מקצתם - אפשר בהתגברות הראויה לזכות לתאר "קדוש" ב"סור מרע" גרידא.

וגם למי שחטא ושם בתשובה, בחרטה על העבר וקבלה על העתיד, ודאי "קדוש" יאמר לו, ובפרט היום, שבנקל מזדמן לו לאדם לאחר תשובתו מצב של "באותה אשה באותה שעה ובאותו מקום", אשר זהו גדר תשובה שלמה, כמובא ברמב"ם הלכות תשובה.

והסבה פשוטה - לפי רבוי הנסיונות ותכיפותם המזדמנים לשב על כל צעד ושעל ובכל זאת הרי הוא שומר עינו ומחשבתו מלהכשל שוב, הרי שבוזה נחשב לבעל תשובה גמור. שהרי נראה - בדורות קודמים, ההכשל בחטא בסתר, איפה יזדמן לו בחינת "באותה אשה, באותה שעה באותו מקום" כדי להחשב כבעל תשובה גמור? הרי אז, אדם היה חוטא בסתר ובבושה, ואלו

בְּדוֹרֵנוּ, הַנְּסִיוונוֹת גְּלוּיִים לְעֵינֵינוּ בְּכָל רֶגַע, וְהַשׁוּמֵר עֲצָמוֹ, תִּכְף הָרִי הוּא בְּבַחֲנֶיהָ הַנּוֹכְרֶת לְעִיל שֶׁל בַּעַל תְּשׁוּבָה גָּמוּר, לְפִי שְׁמִיד מוֹדְמָנִים לוֹ אוֹתָם נְסִיוונוֹת שֶׁנִּכְשַׁל בָּהֶם קִדְּם.

בְּטַבְרִיהָ הִיְתָה אִשָּׁה יְשִׁישָׁה מַעֲדַת הַסְּפָרָדִים שֶׁהִתְפַּרְנְסָה מִמִּכְרֵת פְּתִילוֹת, וְעָקֵב כֵּן הִיְתָה יְדוּעָה בְּכָל טַבְרִיהָ, שֶׁהָיוּ קוֹנִים פְּתִילוֹתֶיהָ לְכַבּוֹד שַׁבָּת וַיָּמִים טוֹבִים. פֶּעַם יֵצְאָה בְּעִיר שְׁמוּעָה, שֶׁהָאִשָּׁה, שְׁאָמְרוּ עָלֶיהָ שֶׁהִיא כָּבֵת מֵאָה שָׁנָה, שֶׁבָּקָה חַיִּים לְכָל חֵי. עֲמָדָה קְבוּצָת יְהוּדִים וְשׁוֹחֲחֵה עַל כֵּךְ. בְּתוֹךְ כֵּן עָבַר הַמָּרָא דְאַתְרָא, הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק רַבִּי מֹשֶׁה קְלִיעֶרְס זצ"ל, וְשָׁאַל אֶת הַמְּשׁוֹחָחִים לְנוֹשֵׂא שִׁיחָתָם. לְאַחַר שֶׁסִּפְּרוּ לוֹ, נִעְנָה אַבְרָם מִן הַנוֹכְחִים וְאָמַר: הַדָּבָר לֹא יִתְכַּן, כִּי הָרִי רְאִיתִיהָ אֶתְמוֹל בְּרִיאָה וְשָׁלְמָה. לְהַפְתָּעַת כָּלָם, פָּנָה רַבִּי מֹשֶׁה אֶל הָאֲבֵרָךְ וְאָמַר לוֹ: אֵיךְ אֵינְךָ מִתְבַּיֵּשׁ לְסַפֵּר זֹאת בְּרַבִּים, הָרִי נִכְשַׁלְתָּ בְּרִאָה אֲסוּרָה! (נִדְפַס בַּסֵּפֶר "קְדוּשַׁת עֵינַיִם" עַל פִּי עֲדוּתוֹ שֶׁל הַרְבֵּי הַצַּדִּיק רַבִּי זַעֲלִיג וִינְבֵּרְג, בֵּן הָאֲדַמְו"ר מַסְלוֹנִים).

וְהִיא הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק הַזֶּה, רַבָּה שֶׁל טַבְרִיהָ מִתְבַּטָּא פְּעָמִים אֵין סִפּוֹר, בָּזָה הַלְשׁוֹן: אֵף עַל פִּי שְׁאֵנִי חוֹלָה, שְׁבוּר וְזָקֵן, מִכָּל מְקוֹם, כְּשֶׁאֵנִי הוֹלֵךְ בְּרַחוּב, אֲנִי צָרִיךְ לְרַחֲמִים גְּדוֹלִים (שֵׁם), מִפִּי הַנּוֹכֵר לְעִיל שֶׁשָּׁמַע מִפִּי קִדְּשׁוֹ).

וְזֶהוּ הַרְמָז: "אֵל תְּהִי חֶכֶם בְּעֵינֶיךָ" - אֵין לְנֶהֱג בְּשִׁמְרֵת הָעֵינַיִם בְּחֻמּוֹת כְּאֵלָה וְכְאֵלָה, אֲלֵא בְּתַמִּימוֹת וּמִתּוֹךְ מוֹרָא, וְעַל כֵּן יֵשׁ לְשִׁמְרָן לֵאל אֲחֻמּוֹת.

וְכִמוֹ שְׁאָמַר שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ (מִשְׁלֵי יד, טז): "חֶכֶם יֵרָא וְסוֹר מֵרַע, וְכִסִּיל מִתַּעֲבָר וּבּוֹטֵחַ". וּבְאֵר רַבֵּנוּ יוֹנָה: הַחֶכֶם, אֵף שֶׁהוּא יֵרָא, עִם כָּל זֶה סוֹר מֵרַע וּבּוֹרֵחַ מִמֶּנּוּ, וְאֵלוֹ הַכִּסִּיל, אֵף שֶׁהוּא מִתַּעֲבָר - עוֹבֵר עֲבֻרוֹת וְנִכְשַׁל - עִם כָּל זֶה בְּטוֹחַ בְּעֲצָמוֹ.

יְתֵן ה' בְּלִבֵּנוּ יִרְאֵת חֲטָא וְיִשְׁמְרֵנוּ מִכָּל רָע, אָמֵן.

שאלות ותשובות בנושא קדושה

שאלה א

האם יש תקון לפגם הברית קדש אחר שבזהר הקדוש מובא שאין מועיל לזה תקון?

תשובה

כבר זעק על כך ככרוכיא הרב הקדוש "טהרת הקודש", היאך מצליח היצר לתעתע בבני אדם ולייאשם מן התשובה, הלא כנגד מאמר זה שבזוהר ישנם מאמרים רבים בזוהר עצמו שכן מועיל תשובה לזה הפגם. והאר"י הק' ערך תיקונים לכל פרטי אופני פגם הברי"ק ואף על החמורים ביותר, תשובה מעלייתא המתקנת את החטא משורשו, אלא כמה בנקל כשרוצים להביא ראיה ליאוש, אזי מיד קופצים על מאמר אחד בזוהר שצריך הבנה אחר שכאמור לעומתו ישנם מאמרים רבים שמועיל תשובה, ונאחזים בו, והעיקר להביא לידי יאוש שהוא הגרוע מן הכל.

היש דבר שאינו עומד בפני התשובה?

מנשה מלך יהודה הלא חטא בעבודה זרה גילוי עריות שפיכות דמים, ונתקבלה תשובתו!

גבי דוד המלך עיין בגמרא (ע"ז דף ד' ע"ב) בביאור רש"י את דברי רשב"י שהכשילו הקב"ה לדוד באשת איש כדי להודיע תשובה ליחיד, והכשילם לכלל ישראל בעוון העגל כדי להורות תשובה לרבים.

ירבעם בן נבט שחטא והחטיא את ישראל, ביקשו הקב"ה שיחזור בו. וכן רבי אלעזר בן דורדיא, שהיה נואף גדול למאד מאד, ועשה תשובה ונתקבלה, וכן עוד מעשה הידוע המובא (במד"ר בראשית סה, כב) עם יקום איש צרורות בן אחיו של רבי יוסי

שעשה לעצמו ד' מיתות בית דין, וכן המעשה המובא במדרש (שם) עם יוסף משיתא שנתקבלה תשובתו, וביותר יש לראות כחה של תשובה מהמובא בגמרא סנהדרין (צ"ו ע"ב) בנבזוראדן ששחט תשעים וארבע רבוא על דמו של זכריה ולבסוף נתגייר.

ועוד ועוד לאין ספור ראיות ממקראות ממדרשים מתלמוד ודברי חז"ל הק' שמועיל תשובה, והנה כאן עלה היצר על מאמר אחד בזוהר ואחז בו לייאש בני אדם מתשובה.

ועוד אפשר ליישב מאמר זה של הזוהר שאין מועיל תשובה ללא יסורים הממרקים, אזי קשה שתשובה תועיל מבלי שיתייסר החוטא, אולם בצירוף היסורים בוודאי שתועיל תשובה.

ובכן אצטט כאן קטע מדברות קודשו של הגאון הקדוש רבינו אהרון ראטה זצוק"ל, שידוע שלא היה כמוהו בדורות האחרונים מומחה בענייני קדושה ובתיקון הפגמים, הוא הגבר אשר רבים השיב מעוון בחייו, ובמותו יותר מבחייו בספריו הקדושים שמלווים עד היום את כל החפץ קרבת ה', ונצטט דבריו בענין זה מה שכתב בספרו "טהרת הקודש", מאמר "פתח התשובה" פ"ג:

והנה הגם שיש תנא בזוה"ק שסובר שאין מועיל תשובה לפגם הברית ח"ו, בודאי אין הלכה כמוהו, כי בזוה"ק גם כן מובא כמה פעמים שמועיל תשובה גם לפגם הברית, וכן אפילו עבד עבודה זרה מועיל לו תשובה, וכן הסכימו כל המקובלים הקדושים ראשונים ואחרונים וכל ספרי היראה, ואין שום "הוה-אמינא" שבעולם בשום ספר ח"ו שלא יועיל תשובה על איזה חטא שיהיה, כי בודאי מועיל ומועיל. רק הלואי שיעשה אדם תשובה כראוי, כי כל העולמות וכל הברואים עליונים ותחתונים מנשקים כפות רגליו וידיו של זה השב בתשובה.

ועוד שם בפ"ד כתב:

ואדרבא, יותר כמה שיותר שירד האדם ופגם, אחר כך בשונו אל ה' יש בכוחו להעלות ולתקן וכו' ממקומות עמוקים יותר, אשר לא אפשר להגיע לשם שום איש אחר רק זה שח"ו הגיע מזלו שנפל בידי הסט"א למקומות שפלים כאלה ואח"כ בהתנחמו ועוסק בתשובה בכל כוחו, זה בלבד מוציא עמו בכח התשובה הרבה נשמות נפולות ונדחות שעולים עמו.

שאלה ב

בַּחֲזֹר הַטּוֹעֵן כִּי קָשָׁה לוֹ מְאֹד כָּל הַיּוֹם לְשַׁבֵּת לְלַמֵּד וְאֵינוֹ מְסַגֵּל לָזֶה כָּלֵל וְלִכְךָ רוֹצֶה הוּא לַעֲבֹד וְגַם לְלַמֵּד, הַשְׁפִּיר לְמַעֲבֹד הַכִּי?

תשובה

האסון הוא גדול למאד, כל בחור חייב לדעת, המצב היום הוא לא כאשר היה פעם, שהיה אפשר למצוא אדם ירא שמים ואף בחור, שהיה עובד במשך היום ובעתות ערב היה פונה לבית המדרש ועוסק בתורה כפי יכולתו, אחד כזה אומנם לא היה יוצא ממנו תלמיד חכם, אולם יכל לצאת ממנו איש ירא שמים - "יודע ספר".

אולם היום במצב המקולקל של דורנו, אסון וסכנה לבחור, קודם נישואיו, לצאת לרחוב. הרחוב סוחף ומפתה, וכל בחור הנחשף לרחוב - בחזקת שהרחוב יטרפנו, ולפחות בהכרח שיעבור על איסורי תורה החמורים.

לכך על הבחור להבין, שהמצב היום הוא מצב **מלחמה**, ובעת מלחמה יושבים במקלט, והגם שקשה הדבר למאד להיות יושב במקלט בתנאים מוגבלים - כל אחד מבין שאין ברירה - הרחוב

בסכנת מות! עלינו להבין, רחובנו היום בסכנת מות לנשמת האדם, כל יציאה לרחוב מסוכנת, ועל אחת כמה וכמה יציאה לעבודה ולעסק, ובמיוחד בהיותו רווק, שאז סיכויי כשלונו גדולים למאד מסיכוי נצחונו.

ועל הבחור להבין, בהיותו בתוך ד' כותלי בית המדרש, בזה נחשב הוא ל"קדוש", כי בכך גובר על יצרו מלהכנס לנסיונות, וביארנו לעיל שתפקידנו היום לברוח מהנסיון, ובזה "קדוש יאמר לו", והדברים אמורים לא רק לבחור ישיבה שקשה לו בלימודו, אחר שהתרגל לישב בישיבה - בוודאי שעליו להיזהר מלצאת ממנה משום סיבה שתהיה. אלא גם לבחור בעל תשובה, שאומנם לא התרגל להיות יושב בישיבה אולם לאחד שכזה שטעם טעם-חטא, בודאי השטן מרקד לו בין עיניו להכשילו ולהפילו שוב, וחייב הוא בכל כוחו להשתדל להחזיק מעמד לשהות בישיבה לפחות עד חתונתו, והטוב ביותר הוא שגם לאחר החתונה ילמד תורה שנה או שנתיים לפחות.

וכל דברינו במי שלא ראה ברכה בעמלו בתורה וקצה נפשו מלישב כל היום בבית המדרש, אולם זה שראה ברכה ורק אין לו סיפוק די בעמלו, זה בוודאי חייב להאמין ולבטוח בה' שבסופו של דבר יראה ברכה ולפום צערא אגרא.

כל דברינו כאן המה בדרך כלל, אולם כמובן שיתכנו מקרים שיש לפסוק לבחור באופן אחר ובתנאים מסוימים כדי שישמר מהחטא, ובזה יש להתייעץ עם רב גדול מומחה ומנוסה שחזקה עליו שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן.

שאלה ג

במה נתן לקדם פני הרעה שלא לבוא למכשול בעניני קדשה?

תשובה

נצטט כאן מכתבו של מרן הסטייפלר זצוק"ל שבו מבוארים עצות רבות לכך.

מכתבך הגיעני זה איזו ימים, אינני יודע באופן מיוחד כיצד עובדים על מדת התאווה, רק זאת ידוע לי מתוך הנסיון כי יראת שמים חזקה מונעת את האדם מכל מעשה ומכל גרם מעשה לחטא, והוא בידעו נוראות קדושת נשמתו החצובה מתחת כסא הכבוד, ובידעו גודל הפגם והצער שגורם על ידי זה בכל העולמות, כי האדם הוא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, והוא ענין גלות השכינה.

וצריך לקבוע בלב כי כל העולם הזה אינו אלא פרוזדור לשבעים שנה, בזמן שעיקר דירתו וחיייו של רבוא רבבות שנים לאין שיעור, הוא חיי העולם הבא, ואין יתכן להחליף חיי נצח על הנאה טמאה של רגע אשר יודע בבירור שאחר כך תנקרהו החרטה מאד.

וצריך לדעת, כי בהתגברו על התאווה לשם שמים, מתקדש מאד מאד שם שמים, והוא עבודה קדושה לשמה ממש כי מלבד זה הנלחם ביצרו אין אדם יודע מזה, וזוכים על ידי זה לסיעתא דשמיא נפלאה בכל העניין, הן בהצלחת התורה הן בתיקון כל המידות והן בענייני עולם הזה, רק צריך סבלנות ולא יחכה שישתלם לו בזמן שהוא רוצה, רק ברוב הימים תמצאנו כאשר יגיע זמנו.

וצריך לדעת כי בכל פעם שעומד בנסיון מיקל על ידי זה את הנסיון על להבא, כי כן טבעה של מידה זו דמרעיבו שבע, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין דק"ז), ובמשך הזמן כמעט שלא ירגיש שום נסיון מכל זה והוא בדוק ומנוסה.

ומועתק בספרי רפואה שהרגיל באותו מעשה דהו"ל ר"ל, נעשה נשבר ועצביו מתוחים ואין לו נחת מחייו, כן הוא בספרי חכמי הרופאים האחרונים של העמים, וצריך לדעת כי בהכשלו פעם אחת

לחטוא במזיד, אין זה חטא לאותה שעה בלבד, רק זהו המשך נורא לזמן זמנים ה' ישמרנו כי מעשה גוררת מעשה וכדתנן באבות.

העצה הטבעית להנצל מזאת התאווה הוא היסח הדעת שלא להרהר מענינים אלו כלל, אלא שאי אפשר בשום אופן להסיח דעת ממה שטבעו משתוקק להרהר כי אם כשיהא מחשבתו שקוע מאד בענינים אחרים בהתענינות רבה, ולזאת כשישים דברי תורה על לבו ויתעניין מאד בהתעמקות התורה בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים באופן שכל דעתו ישוטט בדברי תורה ממילא ינצל מהרהורים אחרים, והוא סגולה טבעית וגם רוחנית כי אור קדושת התורה משמרתו כמו שאמרו חז"ל בסוטה.

ועוד יתפלל אפילו מאה פעמים ביום תפילה קצרה להנצל מאותו עון ומהרהור כי אף על פי שידמה לו שכבר התפלל פעמים אין ספור ולא פעל, אל יתייאש כלל כי ידע נאמנה שסוף סוף תפילתו לא תחזור ריקם וימים יגידו. (וראה עוד בדברינו לקמן תשובה י"ח).

שאלה ד

בְּחֹר שְׁחָזַר בְּתִשְׁבּוּבָה בְּגִיל הָאִישׁ מְקַדָּשׁ, הָאִם יִשָּׂא אִשָּׁה
בְּעוֹדוֹ עִם הָאָרֶץ כְּדִי לְהִנָּצֵל מִהַחֲטָא, אוּ שְׂיַעֲכַב שְׂדוּכּוֹ
וְיִלְמַד תּוֹרָה וְאַחֵר כֵּךְ יִשָּׂא אִשָּׁה?

תשובה

כך נהוג היום בישיבות לבעלי תשובה, שבאופן שבעל תשובה זה הנו חדש ממש ועדיין אינו יודע בתורה אף דברים בסיסיים, בודאי מן הראוי שיעכב שידוכו ויכנס לישיבה לבעלי תשובה ויעסוק שם בתורה תקופה כמו שנה פחות או יותר - תלוי

בכשרונותיו ובהצלחותיו, ואז ישמע משידוך, וישתדל שיהא שידוך באופן שיוכל גם לאחר החתונה ללמוד כמה שנים לפחות בכולל על מנת להעשיר ידיעותיו בלימוד התורה.

שאלה ה

הַנִּכְשָׁל בְּטִמְאַת מְקָרָה לַיְלָה בַּיּוֹם הַכְּפוּרִים, מְתִי עָלָיו לְדֹאגַ וּמְתִי לֹא?

תשובה

על כך השיב מרן הסטייפלר במכתביו (קריינא דאיגרתא מכתב קסה):
מכתבו קבלתי והנה לא ידאג כלל וכלל, כי דברי חז"ל אמורים למי שארע לו ר"ל שלא מחמת טבעו כלל, וכגון נשוי וכן ארבעים ויותר עמוס בתורה ויראת שמים אשר המקרה נשלח לו מן השמים בגזירה מיוחדת, אבל אנשים צעירים וכל שכן כשאינו נשוי הדבר פשוט וברור שאירע הדבר מחמת טבעו שהרהר לפני זמן מה או שהיה בקשוי, כי אפילו הרהור מלפני איזו שבועות גורם סוף סוף לזה, וכן מבואר הדבר בתשובת צמח צדק מליובביץ ז"ל חלק הו"מ בסופו נדפס שער המילואים ושם סי' ס"ד בשם הגה"ק בעל התניא ז"ל שהיה שוחק מאנשים שנצטערו על זה, כי דברי חז"ל הם דוקא לאנשים גדולים מאד שאין להם מצד הרהור כלל ע"ש היטב.

והדבר ברור שאין כאן לא ידאג כל השנה ולא מובטח לו לאחר השנה וכו' וכבר נשאלתי בזה שנה אחר שנה מאנשים שנצטערו מאד וביררתי שאין כאן בית מיחוש כלל, וכל שכן בבחור שאינו נשוי.

אלא שיש לעשות תיקון המבואר בספרים היינו ללמוד משניות מסכת כלים בעיון ובהעמקה כפי יכולתו, וזה לא מטעם ידאג כו'

אלא משום שלא עלתה לו להתפלל בקדושת וטהרת הגוף ביום הכיפורים, והלימוד לשם שמים יתקן כל זה בעה"י.

שאלה 1

הָאִם יֵשׁ לְחוּשׁ לְמַלְבִּין פְּנֵי חֲבֵרוֹ בְּרַבִּים כְּאֲשֶׁר נִמְנָע הָאָדָם מִלְתֵּן יָד לְאִשָּׁה וּבִפְרֵט כְּשֶׁהַקְּדִימָה הִיא לְהוֹשִׁיט לוֹ יָדָהּ?

תשובה

על שאלה זו ענה מרן הסטייפלר במכתביו (קסד, קסג, קסה):

בדבר נתינת יד לאשה, אין ספק כי הוא איסור גמור דכל קריבה לערוה אסורה, ולהרמב"ם ז"ל בספר המצוות מצוה ל"ת שנג', והסמ"ג הוא ל"ת מדאורייתא, ולהרמב"ן ז"ל בהשגותיו הוא מדרבנן, ועל כל פנים אין בזה שום היתר, ומי הוא זה שיאמר זכיתי למדרגת רב שמואל ב"ר יצחק או מדרגת עולא.

ואומרים בשם מרן החזו"א זצלה"ה שאמר שזהו בדין "יהרג ואל יעבור", ככל אביזריהו דערייות.

ואין נפקא מינא בין נשואה לבלתי נשואה כיון שהבלתי נשואה גם כן ערוה מחמת נדה, וגם בפנויה וטהורה אכתי איכא איסורא מ"ונשמרתם מכל דבר רע" שלא יהרהר כו', ומי יאמר זכיתי לבי שלא יגרום לו שום הרהור כלל.

ומה שכתבת שכאשר האשה מגישה מקודם את ידה איכא בזה משום מלבין ברבים אם לא יתן, ח"ו לומר כן דאפילו ודאי תתבייש ברבים אין בזה שום צד היתר במה שהאחד יתבייש מחמת מניעת עבירה, ואמרו חז"ל המוצא כלאים בבגדו פושטו אפילו בשוק, ורב אדא ב"א קרע כרבלתא בשוקא שהיה שוה ד' מאות זוז מאשה אחת, בפ' ג' דברכות.

במקרה שיהיה נמצא במצב בלתי נעים ע"י מניעת יד יכול לומר לאשה: מסתמא אין את יודעת שיש בזה איסור אבל אסור הוא ע"פ תורה"ק.

עוד כתב הרב במכתב נוסף:

...זהו שקר גמור, כי לא ימלט שאיש צעיר יגע באשה ולא יגרום לו שום חימום ר"ל או איזו הרגשת הנאה מעריות ר"ל, ובזכרוני שכבר רמזתי במכתבי הראשון דאין לנו ההיא דעולא בסוף קידושין בזמנינו.

על מה שכתבתי דלא שייך כלל וכלל מלבין פני האשה במה שהיא מתביישת על מניעת נתינת היד שהיא עבירה, פטפט הכותב דברים שאסור לשומען וכתב דיש כאן גדול כבוד הבריות שדוחה אפילו בקום ועשה לאיסור דרבנן כההיא דא"ח סי' י"ג במצא בשבת בכרמלית שנפסקה ציציתו. ואסור לומר דברים הללו וכו', ועיי"ש שהאריך בדבר.

שאלה ז

בַּעֲנִין מַה שֶּׁמִּפְרָסֶם בְּסִפְרֵים הַקְדוּשִׁים שֶׁהַפּוֹגֵם בְּבְרִית קְדֹשׁ כָּל תּוֹרָתוֹ וּמִצְוֹתָיו הוֹלְכִים לְסִטְרָא אַחְרָא, אִם כֵּן וְכִי הַתִּרְהָ הַרְצוּעָה לְמִי שֶׁעֲדִין קָשָׁה לוֹ לְפָרֵשׁ מִן הַחֲטָא שֶׁיַּעֲזֹב אֶת הַתּוֹרָה לְגַמְרִי?

תשובה

הגדרה מאירת עינים בענין זה כתב לנו מרן הסטייפלר במכתביו (קריינא דאיגרתא יב):

א. ח"ו לומר דהמצוות שרשע עושה אינם מצוות, האמת הוא דאפילו מי ששקוע ר"ל בחטא הזה הידוע ועדיין לא עשה תשובה מכל מקום חייב בכל התורה כולה, ובעבור כל מה שלומד ומקיים

יקבל שכר בעולם הבא כשאר אנשים צדיקים, רק שהשכר יבוא אחרי שיהיה נגמר תיקונו על ידי גיהנום וכיו"ב. ומש"כ ספרי יראים שהתורה ומצוות שלו הולכים ח"ו להס"א ר"ל, הוא ענין אחר אשר מי שאין לו מושג בקבלה לא יתפוס ענין זה, והוא כי כל מצוה ומעשה טוב גורם השפעה מן השמים ואותה השפעה טובה מסייעתו להצלחה הן ברוחניות והן בגשמיות, וכשהאדם שקוע ר"ל בחטא הידוע אזי אותה השפעה הבאה ע"י תורה ומצוות שלו נחטפת ע"י הס"א, וזהו באמת גלות השכינה שכביכול הקב"ה ישפיע הטובה לשונאיו הם כוחות הטומאה ר"ל, אבל עצם המצוות והמעשים טובים אינם נגרעים מהאדם הזה כלל וכלל רק ההשפעה המגיע לו מחמת התורה והמצוות היא נחטפת וכנ"ל. וגם זה אינו אלא לפי שעה כי אחר כך כשהאדם מתקן את החטא הזה אזי מוציא הוא מהס"א כל מה שגזלו מחלק הקדושה שהיא שייכת לו וכמ"ש: "חיל בלע ויקיאנו". (וראה להלן בסוף תשובה זו עוד מענין זה).

ב. הספרים הקדושים מתוך כוונה לעצור בעד החוטא כתבו בביאור עצום איך שעל ידי חטא זה נחטפים ר"ל זכויותיו [היינו כנ"ל לא עצם זכויותיו אלא ההשפעה כנ"ל] וקיצרו לבאר צד השני, דהיינו, אע"פ שכמה פעמים נכשל ר"ל מ"מ אם לעומת זה הרבה פעמים מנצח ומתגבר על התאוה **אז באותו פעם שמתגבר על התאוה הבושרת בו באופן נורא הרי הוא ממשיך אור הקדושה על עצמו ועל העולמות באופן קדוש מאד מאד**, וחלק גדול מאד מהניצוצות הקדושות [מה שנחטף השפע להס"א] הרי הוא מוציאם ומחזירם לקדושה ואין לשער גודל רוממות קדושת זה האדם הכובש תאוותו בזמן תוקפו **והוא אז בבחינת יוסף הצדיק**. והכלל אדם שיש לו מלחמת היצר ופעמים מנצח ופעמים נכשל ר"ל הרי כמו שהחטא נורא ואיום, לעומתו [ע"י שמנצח הרבה פעמים] זכותו

הוא נורא ואיום מאד ויזכה עי"ז לתקן בחייו את מה שפגם ולהחזיר לצד הקדושה כל הניצוצות הקדושות שנעשקו ע"י עוונותיו ר"ל.

ג. עיקר התיקון לחטא זה הוא התורה ובפרט יגיעת התורה היינו כשלומד גם בשעה שאין לו תענוג מהלימוד, ולומד רק משום שכן צוה השי"ת כגון שחוזר הסוגיא הרבה פעמים או שמייגע מזוה להבין היטב דברי תורה.

הכלל: מי שמייגע בתורה לשם שמים, ודאי שסוף סוף יזכה לתקן את אשר קלקל ולהתגבר על יצרו, וגם תזכור בשעת תוקף התאוה גודל הזכות הנורא נוראות אשר [אפשר] להשיג ע"י התגברות התאוה הזאת... ע"כ מדברי הרה"ק הסטייפלר זצוק"ל.

ועוד יש להוסיף בענין שפתחנו בו והוא החשש שהולכים כל המצוות לסט"א, ובפרט שמקרא מלא הוא: "ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי", ובכן יש לך לדעת פרט חשוב, דישנם ב' אופני רשעים ישנו רשע שחי בהשקפה של "בשרירות לבי אלך" ובטוח הוא בנפשו כי "שלום יהיה לי", ואין לו שום נקיפת מצפון מחטאיו, ואכן הוא שומר מצוות בדרך מצות אנשים מלומדה כי כך חונך, וכמו כן יתכן מפני שזוהי המחוייבות שלו כלפי החברה בה הוא נמצא, וכמו כן זוהי מחוייבותו כלפי בני משפחתו אחר שהם חיים באורח חיים דתי, אולם הוא ריק מכל תוכן, זהו שתורתו ומצוותיו אינם לרצון לפני ה'.

אולם רשע שלבו נוקפו, וכשחוטא הוא בכעס על עצמו, ולאחר החטא מתמלא הוא בחרטה, והדאגה והיגון ממלאים את חלל לבו, אחד שכזה בודאי מחובתו מיד לשוב במלוא כוחו לתורה ולתפילה ובודאי שלא רק שלא יבזה הבורא, אדרבא, יתפאר בו בראותו אותו כבן נאמן לאביו שאף שנפל ונתרחק, לא חושש מכך, ובכל זאת נדחף בבושת פנים שוב לאביו, שזה מראה על אמונה תמימה וכנות אמיתית של בן שכזה כלפי אביו.

אסון הוא לאחד שכזה אם יחדל מתורה ומצוות וימתין לאיזה שעת כושר שתבוא מאליה. ברור הוא שאם לא יזרז עצמו ילך מדחי אל דחי, וזה, אם יחשוש שתורתו לא מקובלת ידע שזו עצת יצרו להדיחו לגמרי מגבול הקדושה.

ובפרט הבטחה זו אמורה לדורנו דור המסיים בדבר דוד מלך ישראל:

פנה אל תפילת הערער ולא בזה את תפילתם תכתב זאת לדור אחרון.

והוא להיות כי הוא ידע יצרנו זכור כי עפר אנחנו, ובמיוחד בדור האחרון בנסינונותינו וביסורינו הקשים התקיפים והתכופים עלינו חדשים לבקרים.

שאלה ח

בן תורה שנוצר מַסְבּוֹת הַמַּצְדִּיקוֹת וְעַל פִּי שְׁאֵלַת חָכָם לַפֶּרֶשׁ וְלִצְאָת לַעֲסֵק לַפְּרָגִס עֲצָמוֹ, בְּמָה עָלָיו לְהִזָּהֵר בְּיוֹתֵר כְּדִי לִשְׁמֹר עַל הַגְּחָלֶת שְׁבוֹ שְׁלֹא תִכָּבֵּה?

תשובה

מרן הסטייפלר במכתביו כותב הדרכה נפלאה לכגון דא:

א. לקבוע עתים לתורה בכל יום לכה"פ שני שעות חוק ולא יעבור, והלימוד יהיה בעיון ולברר את היוצא להלכה ולמעשה על מנת לעשות ולקיים, ואם אפשר למצוא חבר תלמיד חכם ירא שמים ובעל שכל ישר מה טוב, והוא חייב גמור מדינא שכל אדם בין עני בין עשיר נער וזקן ואפילו בעל יסורים גדולים ר"ל חייב לקבוע עתים לתורה ביום ובלילה כמבואר בסי' רמ"ו ביו"ד.

ב. להתפלל כל התפילות דוקא בצבור והוא גדר גדול, ובסוף כל תפילת שמונה עשרה להתפלל ולבקש רחמים שלא

יתקלקל ח"ו באמונה ומחשבות פסולות ר"ל, והרבה תפילה עושה.

ג. להיות רגיל מאד בטבילה במקוה, וטבילת עזרא יהיה כחובה וזה מביא לידי קדושת המחשבה וטהרת הנפש.

ד. לשמור מאד שבת כהלכתו בכל דקדוקיה, וכל יום הש"ק יהיה קודש לה' להתעסק או עונג שבת או בתורה ועבודתו ית', ולא לדבר בו דברי חול ובדיחותא וכיו"ב ולא לקרוא בו ביום עתונים וכיו"ב, וקדושת שבת מגינה על כל ימות החול.

ה. לקבוע עתים בכל יום ללמוד ספרי יראים מוסר וחסידות והלימוד יהיה במתינות, לכל הפחות רבע שעה בכל יום והוא שמירה גדולה לזכור שהוא עבדא דקוב"ה, והתורה אמרה השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך, צריך לזכור תמיד שכל מה שיש במציאות וכל עניני הרגשיות וכל עניני שכליות הכל הוא ניצוץ מאור אין סוף ברוך הוא וכולא קמ"י כלא חשיבי, וגם האדם עצמו אינו דבר כלל וכלל בלא חסדי הבורא ית' המחיהו בכל רגע בתורת נדבה וחסד, ולהיות נכנע בעיני עצמו, ואמרו חז"ל ענוה מביאה לידי יראת חטא ויראת חטא מביאה לידי חסידות וחסידות מביאה לידי רוח הקודש, ענוה והכנעה מצלת על הכל, דהשי"ת את דכא.

אינני כותב דברים מלבי רק ממה שקלטה נפשי מספרים הקדושים, השי"ת יהיה בעזרו שיצא לשלום שלם מן השבר והשפיכה שלו בתורתו וזכות אבותיו מסייעתו.

שאלה ט

במה ששאלת בדבר מקרה לילה שארע לך באפן תכונן והנך נשבר מכך מאד היאך להתייחס לזה?

תשובה

ראשית עליך לדעת דברי החיד"א בספרו "עבודת הקודש", ("צפורן שמיר" סוף סי' ז') שמקרים אלה פוקדים דוקא את אלו שמתקדשים, ולא את הפורקי עול ומחללי הקדושה, וראה עוד מה שכתב בזה הגה"ק הרב "טהרת הקודש":

והנה הרבה והרבה התלוננו לפני בענין זה, ודע אחי חביבי, שהיו נשמות גבוהות וקדושות שהיצר רדף אחריהם בענין זה מאד, וכמעט שברוב לילי השבוע הזדמן להם זאת, וכו'.

ויש נפשות שמצד מזלם מצד בירור הרע שבנפשותם וכו', בדרך זה תיקונם דוקא.

ועו"ש: ודע חביבי שבאם תרצה לתקן נפשך, אז הגם שתראה ח"ו שהיצר רודף אחריך בענין הקרי ומחשבות - אל תירא ותפחד, והגם שתראה שיזדמן לך אפילו בכל לילה אל תפחד כלום, ואל תתעצב, והשמר מאד מלדאוג ומלהתעצב מכך.

והעיקר שתזהר ותשמר מראיות אסורות במזיד ח"ו, ומלהכניס עצמך ח"ו להרהורין בישין וכדומה.

ולאחר מקרה בלתי טהור יש ליזהר לילך למקוה ליטהר, וגם במקוה יש ליזהר ולשמור עצמו מראיות ערות חבריו, או אפילו מראית האנשים הערומים שם, ובפרט אוי להם לאלו שהולכים ליטהר ומשוחחים ערומים במקוה ובמרחץ ונכשלים ומקלקלים ונטמאים יותר ממה שמיטהרים, אלא יטבול בצניעות ככל האפשר ומיד יצא.

ועוד ראה בענין זה בדברינו לקמן בנושא "נסיונות" (תשובה כה).

שאלה י

**שְׁשֵׁאלַת בְּדִבְרֵי הַהֲרֵוּרִים וּמַחְשְׁבוֹת זְרוֹת מְכַל מִינֵי מַחְשְׁבוֹת
שֶׁנִּשְׁכְּחוּ כְּבֵר מִמֶּד וְהִנֵּה צָצִים וּפּוֹרְחִים הֵמָּה בְּמַחֲד וּבְפֶרֶט בְּשַׁעַת**

תורה ותפלה, מדוע באים הם אחר שהתנתקת מהם, וכיצד יש להתיחס אליהם?

תשובה

מובא בספר "דרך פיקודיך" ועוד הוא בספה"ק שאין אדם מתחייב על מחשבה רעה אלא אם כן מחזיק הוא בה להרהר בה, אולם מחשבה רעה שבאה לאדם בעל כרחו ואינו חפץ בה ומנסה לסלקה ממנו, לא די שאינו נענש עליה אלא אדרבא, גם מקבל שכר על כך, לפי שבזה מקיים ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, דהרי אימתי מקיים לאוין אלו וכי בשעה שהוא ישן?! הלא רק בזמן שבא דבר עבירה לידו ופורש.

ולכך אין להצטער ולהתעצב ממחשבות טרדניות אלו. ובפרט שמובא עוד בספר "טהרת הקודש", דכשאדם פוגם בברי"ק ונצרך לתקן את אשר עיוות, במה תיקונו? שכשיעשה תשובה יחזרו להשתולל בקרבו אותם מחשבות ומתוך שיצטער מהם - בזה מתקן לאותם פגמי מחשבה שפגם בהם פעם.

ומוסבר שם שהענין הוא כך.

כנגד מה שפעם בעבר - התענג על אותם מחשבות עבירה, והרהר בהם במזיד, עתה כשעושה תשובה באים לו אותם ציורים, ועכשיו שמצטער מהם, בזה עצמו מתקן לאותם מחשבות איסור. בזה שעתה משתדל בכל כוחו להסירם, ומקיים מצות "ולא תתורו" כאמור, מתקן מה שפגם פעם באיסור "ולא תתורו". ובפרט כשאלו מחשבות של שנים עברו, ששכחם כבר לגמרי ועתה מתנוצצים במחשבתו, אדרבא, הוא מורה על שהינו מסיים תיקונו, ותיקונו עלה יפה עד שבאים גם המחשבות הנדחות והשכוחות להיתקן, כך מבואר בטה"ק.

ולכן אל לך לקוץ בסבל מחשבות אלו, אלא להשתדל לדחוס מחשבות תורה ויראת ה', ובמשך הזמן כשיראה ה' בעניך יטהר מחשבותיך כרצונך, אולם בינתיים גם אם יעבור זמן רב של מהלך כזה, סבול אותם בסבלנות, ודע כאמור, שלא די שאין לך להצטער מעוון אותם מחשבות, אדרבא בזה הנך מקבל שכר ומתקן למה שפגמת פעם.

וברור שכל האמור, הוא באדם המשתדל בכל כוחו לשמור עצמו מחטאי ראייה שמיעה וכיוצא, אלא שעם כל זה עולים וצצים בלבו מחשבות איסור.

שאלה יא

שְׁשֵׁאלַת הָאֵם יֵשׁ חִלּוּל ה' בְּכֶךְ שְׁאֲתָה שׁוֹמֵר אֶת עֵינֶיךָ מִלְּהַכְשִׁיל בְּמָקוֹם עֲבוּדָה וְנִרְאָה בְּכֶךְ כְּפִנְאֲטִי וְקִיצוֹנִי?

תשובה

תמהני עליך היאך רואה אתה בזה חילול ה', וכי יש קידוש ה' גדול מזה?!

לדברך, אם כן נחדול מחיובינו לבורא כשאנו עם בני אדם המכעיסים אותו או הטועים מעליו, היעלה על הדעת כדבר הזה. הלא עינים זהו האבר היסודי שבאדם שכל שלל הבעיות והתסכולים של האדם נובעים מזלזול בשמירת איבר העין.

כל הארת הדעת של האדם בתורה ובהכרת הבורא תלויה בעין. כל התאוות והחמדות קטנות הם לפעול להרוס ולהחרیب את האדם לעומת תאוות העריות שתחילתה היא מהעינים.

וכשחש האדם הרהורי עבירה בדיבוריו עם פקידות במקום עבודה, או יתר נשים המהלכות שם בפריצות, מחויב הוא להציל עצמו בכל כוחו, וכמובן שעליו לעשות זאת באופן מתון ומכובד

ולא להשתולל ובתנועות משונות דמאחר ואינו חייב לעשות כן הרי יש בזה חילול ה', ואדרבא, כשעושה זאת באופן הראוי מקדש הוא שם שמים, שכן יראו אלו הזונים אחר ליבם ועיניהם לראות הכיצד נוהג יהודי נאמן ה' בכבישת יצרון, הכיצד גבור הוא לנטות מאשר יחשקנו לבו ולכוף יצרו לרצון ה', וממך יראו וילמדו כמה מאושר אדם שהוא בעל הבית על עצמו לבלתי היותו משועבד לרצונותיו, כי אחרי הכל "יודעים רשעים שדרכן לשאול" כמבואר באגרת הגר"א, אלא שהמדות הרעות והתאוות מונעים מהם לישר דרכן, ואם כן כשרואין אדם חזק שמציל עצמו מן השאול והולך בדרך הישר, רואים בו כגבור, ואף שכלפי חוץ יהיו כאלה שיחסס אליו יהא בלעג ובלגלוג, ללא ספק שבפנימיותם מלאים הם בהערכה והערצה אליו ורק מקנאתם בו ומבושתם ממנו יפגינו זאת בדרך של שלילה כידוע.

שאלה יב

שְׁשֹׁאֵלֶת הַיָּאךְ לְנוֹהַג בְּשִׁמְרֵת הָעֵינִים, הָאֵם נִצְרָךְ לִילָךְ עִם רֹאשׁ מוֹרֵד לְמִטָּה פֶּן אֶכְשֵׁל, אוֹ לֹא נִצְרָךְ עַד כְּדֵי כֶּךָ?

תשובה

תלוי היכן הנך מסתובב, אם מהלך אתה ברחובות המועדות לפורענות ובזמנים שאין פסע ללא פשע, בודאי שמלכתחילה חובה מוטלת עליך להוריד עיניך ולהלך כשעיניך לנוכח יביטו כשראשך כפוף שמא תיכשל, ולא נכון לחשוב: אלך כדרכי, וכשאביט במראה האסור אוריד עיני למטה, זה אינו נכון, שהרי אתה נמצא במקום המועד למראות האסורות וברי הדבר שכמעט בכל הרמת עין תיכשל, אם כן היאך יהא מותר לך להביא עצמך לאיסור ואף שתפרוש ממנו אחר כך.

והלא אם המהלך במקום פריצות כשאיכא דרכא אחרינא, אף על פי ששומר עיניו לבלתי ראות - נקרא רשע כמבואר ברשב"ם (ב"ב נז ע"ב), על אחת כמה וכמה לענייננו שהמהלך במקום ששכיח שם ליכשל והולך הוא בעינים מורמות, ומחליט דכאשר יתקל במראה האסור יוריד עיניו, בודאי שחמור הוא מהא דהרשב"ם, ומינה יש לך ללמוד שכל זה שאמרנו שמחויב הוא להוריד עיניו זהו דוקא בדליכא דרכא אחרינא, דאם איכא דרכא אחרינא גם כשיריד עיניו מלכתחילה נקרא רשע.

ואכן אם מהלך אדם ברחובות שוממים, או בשעות לילה מאוחרות כשהרחובות ריקים מאדם, או נוסע מעיר לעיר בדרך מדבריות, מסתמא בודאי שאין חובה עליו להוריד עיניו ורק אם יתקל באיסור יוריד מיד עיניו למטה.

שאלה יג

האם בְּיָמֵינוּ יִשְׁנָה בְּכָל־לַיְלָה תְּבִיעָה לְהִתְגַּבֵּר עַל נִסְיוֹנוֹת תְּכּוּפִים וְתִקְיָפִים שֶׁאֵנוּ מְקַפִּים בָּהֶם, כִּי, לְפִי הַנֶּאֱדָא, זֶה מַעַל יִכְלֹת אָנוּשׁ?

תשובה

ובכן, הראיה הפשוטה שבהחלט כן ישנה תביעה על כך, שהרי עובדה שרבים כן מצליחים, ואין המדובר ביחידים רבים, אלא אפילו בעדות וקהילות רבות שלקחו לעצמם לשמור ולגדור את עצמם מראיות אסורות, ואכן מצליחים.

ובכלל, טעות לחשוב שאיזושהי מצוה מהתורה בוטלה מפאת הנסיבות השונות בתקופות מסויימות, שהרי מעיקרי הדת - שהתורה לא השתנתה ולא תשתנה לעד ולעולמי עולמים. וענין שמירת העיניים הינו הלכה ולא חומרה וחסידות. והדברים

מבוארים ברמב"ם בהלכות איסורי ביאה (פרק כא הלכה ב): "אסור לאדם לקרוץ ברגליו או בידיו, או לרמוז לאחת מן העריות, או לשחוק עמה, או להקל ראשו, ואפילו להריח בשמים שעליה, או להביט ביופיה אסור, ומכין למתכווין לדבר זה מכת מרדות. והמסתכל אפילו באצבע קטנה של אשה ונתכווין להנות - כמי שנסתכל במקום התורף".

ועוד שם בהלכה כ"א: "אסור להסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה. אפילו להסתכל בבגדי צבע של אשה שהוא מכירה אסור, שלא יבוא לידי הרהור".

ועוד ברמב"ם הלכות תשובה (פ"ב ה"ד): "המסתכל בעריות ומעלה על דעתו שאין בכך כלום, שהוא אומר: וכי בעלתי או קרבתי אצלה?! והוא אינו יודע שראיית העינים עוון גדול הגורם לגופן של עריות, שנאמר: 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם'".

וכן הסמ"ג (ל"ת קכו), טור, שולחן ערוך אבן העזר (סימן כא), מביאים דברי הרמב"ם להלכה, וכן הסמ"ק (מצוה לג) מונה אותה במנין תרי"ג מצוות, וכן מובא ב"חרדים". ורבנו יונה כותב: אסור להסתכל באשת איש מהתורה, ובפנויה מדברי קבלה, ולהרהר אסור מהתורה אפילו בפנויה.

ובפרט שיש לכל הבא לכבוש יצרו בזה לידע שאחד השקרים הגדולים והמוצלחים של היצר בזה, הוא שמדמה לאדם שעוצמת מלחמתו שחש בה היום, וקשה היא מנשוא עליו, ועולה לו ההצלחות בדמים מרובים ובקושי רב, כך יצטרך ללחום כל ימיו, ובכך מיאשו יצרו ממלחמתו עם יצרו באמור לו: וכי יעלה בכחך להילחם כך כל ימך, והלא גם אם תנצח פעם או פעמיים וכי תוכל שאת מלחמה זו כל ימך, ומדמה לו שמצבו של עתה ימשך לעוד חמישים או שישים שנה ובכך מיאשו מלנסות להילחם,

בטענה כיון שבין כה לא תוכל לעמוד במערכה של מלחמה זו לשנים רבות מה לך א"כ לנסות להתחיל בה.

וזהו שקר גדול ומוצלח, כי ידוע וברור שכל ההתחלות בלבד הם הקשות, ומי שעמד בנסיון פעמיים ושלוש, חש הוא גבורה עצומה וסיעתא דשמיא שאין לשער בשכלו כלל, ויצרו נשבר ומניח לו לזמן מה, וגם אם נכשל עוד לאחר מכן יש בכוחו לקום, וכך גדל פער הזמן שבין מכשול למכשול ומעט מעט יגרש ליצרו עד שיסלקנו מעליו, וזה בדוק ומנוסה.

וכלל גדול בידינו: לא כל דבר שנראה כהר, ומעל היכולת כן הוא כפי האמת. הדבר לא רק בענייני דת ומצוה, אלא בכל מילי דעלמא.

נתבונן:

כמה בעלי מקצוע שדחפו את עצמם בלית ברירה להשתלם במקצוע מסויים, אף שהיה אותו מקצוע נראה להם רחוק מתכונתם, אלא שהחליטו בכל זאת לנסות ולהתעקש, ואכן הצליחו.

ואם דיברנו בבעלי מקצוע - שאין דבר העומד בפני הרצון, ולאחר התעקשות השיגו שלימות אף שלא נצטוו עליה - על אחת כמה וכמה בדבר רוחני, ובפרט בענין הקדושה שכל גופי תורה תלויים בו, כמו שנבאר לקמן, בעז"ה, שודאי הסייעתא דשמיא בזה תביא להצלחה וגבורה אחר שנצטוינו עליה. דאם לא כן, היאך יתכן שנצטוו בדבר שהוא למעלה מיכולתנו ושההצלחה בו לא תתכן?!

ובאמת זו הסיבה שלעתיד לבוא נדמה יצר הרע לצדיקים כהר, לפי שבאמת בכך היה כח הפיתוי שלהם בהתדמותו להם כהר. ומשמעות "הר" היינו, מה לכם להתחיל בעבודה זו, הרי היא למעלה מיכולתכם, ולרשעים כחוט השערה, להורותם

שבאם היו מתבוננים שאינו אלא "נראה כהר" היו מצליחים לכובשו כ"חוט השערה".

והנה עוד יש להתבונן בחשבון פשוט, הלא אמרו חז"ל: "אם תעזבני יום - יומיים אעזבך", והנה ידוע מה שאמרו חז"ל: שמדה טובה מרובה ממידת פורענות פי חמש מאות פעם. וא"כ נתבונן, אם במדת פורענות נאמר שהעוזב להקב"ה יום עוזבו הקב"ה יומיים, הרי שזה המתקרב להקב"ה יום בוודאי יתקרב אליו הקב"ה אלף יום שהוא פי חמש מאות מיומיים של פורענות!

ועוד יתבונן זה הצעיר שמדמה לעצמו שמלחמתו תימשך כך עוד עשרות בשנים, שהרי לעוד שנה או שנתיים ישא אשה, ובכך מתקיים בו: "שמשמרות אותנו מן החטא", ואם כן היאך הגיע זה לחשבון של מלחמה חמישים שנה... אין זה אלא שהיצר נראה ומראה את הנסיון כהר, אולם למתבונן יראה ששקר ענה בו יצרו.

והכיצד נוכל, באמת, להתעלם ממציאות ה"הר" הגדול הזה - נסיון מראות אסורות - נבאר זאת בהמשך, בעזרת ה'.

שאלה יד

נְסִיתִי לֹא בְּמַעַט לְהִתְגַּבֵּר, וּמֵאַחֵר וְהַמְעִידוֹת הָיוּ תְּכּוּפוֹת, לֹא נִרְאָה טַעַם לְהִתְחִיל כָּל פַּעַם מִחֲדָשׁ.

תשובה

על כך יש להשיב תשובה אמיתית, שאולי נראית מחודשת: המבוקש מהאדם הוא כלל לא לנצח, אלא להלחם. לנצחונות דרושה סייעתא דשמיא מיוחדת הניתנת לבסוף, כשמן השמים מחליטים. אבל כדי שיחליטו מן השמים ליתן לך את מתנת הנצחון, דורשים ממך את מאמץ הלחימה. גלוי וידוע לפניו

יתברך שהמעידות תהיינה תכופות, ובפרט בנסיונות של עכשיו. ואם כן, נתבונן, האם הקב"ה דורש מאתנו כל פעם לנצח?! הרי זה בלתי אפשרי. וכי יתכן שיוכל משהו לומר על עצמו שמיום עומדו על דעתו לשוב - הצליח בכך מיד לבל יכשל עוד כלל?! יכול משהו לומר שלא עברו עליו ירידות ונפילות רבות, ולו יהא זה גם אדם גדול, הלא על זה כבר התאונן הגאון ר' יצחק הוטנר בעל ה"פחד יצחק" באומרו: כותבים על גדולי ישראל השגותיהם, מעלותיהם, מדרגותיהם, מופתיהם, אבל מדוע מתעלמים מלכתוב את דרך עלייתם שהיתה רצופת קשיים ונסיונות לרוב, הלא זה עיקר הלימוד שיש ללמוד מתולדות ה"חפץ חיים", ה"בן איש חי", ה"חזון איש", וכן כל גדולי ישראל.

על אחת כמה וכמה אנו, בירידת הדורות, תשושי הכח, מחוסרי יציבות, ומאידיך נוסף עלינו רבוי הנסיונות לאין שעור בכמות ובאיכות, ובפרט שאיננו צדיקים שלא נכשלנו מעולם אלא אנו בגדר בעלי תשובה, הכיצד יתכן שנדרש מאתנו תמיד לנצח מבלי למעוד? הרי זה שקר גדול לומר כך. וחייבים אנו לומר, שהמבוקש מאתנו - להלחם ולהתחיל כל פעם מחדש בגדרים ובעצות מחודשות, וגם אם נפלנו כמה פעמים באותו יום ובאותה שעה - להתחיל כל פעם מחדש, ובזה אנו עושים את המוטל עלינו. פשוט לא לנטוש את מערכת המלחמה. עם הפציעות, עם הכאבים, לחבוש אותם חבישה זמנית, וכחייל נאמן לקום בשארית הכח להתחלה חדשה.

היש הצטיינות גדולה מזו בפרט בימינו?! היש שעשועים גדולים להשם יתברך מאשר לראות תשושי כח, חסרי עצה, דור יתום המתמודד במעט ידיעתו, במעט כוחו, על מה שכן כבר אפשר להתמודד?!

וסוד הדברים, מדוע זה השב בתשובה נצרך ליפול ולקום, ולא מתקיים בו מיד: "הבא ליטהר מסייעין אותו"? התשובה לכך מובאת בספר "צדקת הצדיק" לר' צדוק מלובלין (אות קמט) שהוא מפני שישנו בכל פעם קטרוג על תשובתו של זה השב, וטענת המקטרג שעדיין אין בתשובתו די כדי להוכיח שאכן שב הוא בכל לבו לעומת מה שחטא כל כך, וכשמתקבל קטרוגו של זה המקטרג נצרך זה השב מפני עוונותיו הקודמים להתנסות שוב ולהוכיח את עצמו מחדש על עוצמת תשובתו וכי אכן שב הוא בכל לבו באמת, ולכך מתמודד עוד בנסיון זה - אם ינצח - מה טוב, וגם אם שוב יפול - יקום, ובכך שאינו נשאר בנפילתו, בזה מוכח שתשובתו אמיתית, שהנה בשום אופן אינו מוכן להשאר במצבו הקודם, ואף שנזרק כביכול החוצה עם כל זה בכל כוחו חוזר שוב לאביו שבשמים, לא נרתע ולא נסוג משום דחיה שבעולם.

וברור הוא, שאם אתה אכן עושה את המוטל עליך, והוא להתחיל כל פעם מחדש - הרי שאהוב אתה למעלה ולמטה. כי מה אכפת לך מהירידות והמעידות שעברת, הלא בין כה המה בלתי נמנעות, וכן דרך הגדילה - מנפילות וקימות. את כל הנפילות אפשר בסוף לתקן. חרטה על העבר, תשובה וודוי, מתקנים הכל. העיקר שלא ליטוש את כלי המערכה ולהרים ידים כשבוי ונכנע לאוייב.

עוד היה אומר ר' יצחק הוטנר זצ"ל: "שבע יפול צדיק וקם" - אנשים חושבים שכאן בא הכתוב להשמיענו מעלת הצדיק בזה שנופל וקם, ולא מבינים שכאן בא לומר לנו מהות דרך גדילת הצדיק, שהיא רק דרך "שבע יפול וקם", שדרך הנפילות והקימות צומח צדיק, כי רק אז מתחזק הוא להילחם ברע בכל כוחו בגדרים וסייגים, ורק בכך בא הוא לידי מסירות נפש, מה שאין כן באם לא היה בחשש נפילות לא היה מה שיגרום לו להתאמץ

בתורה ותפילה ומסירות נפש. וזהו התנאי לצמיחת הצדיק, ועוד כאמור היות והנפילות והדחיות שנופל ונדחה זה השב וכביכול נחשב הוא כמסולק מפני ה', ונפילותיו המה סיבה ליאוש נורא, ואם בכל זאת אינו נרתע ואינו נסוג לאחור, ושב על אף הכל לבוראו זהו סימן ששב בכל לבו.

אם כן, מה בכך שהתחלת כמה פעמים ולא הצלחת. תמנה את ההצלחות, לא את הכשלונות. שים לב על מה שכן הצלחת ומכח זה להמשיך לקום ולנצח.

ושמעתי מאחד גדולי המשגיחים כאן בירושלים סיפור נפלא על כך.

אחד בא לסטייפלר זצוק"ל ואמר לו: רבנו, אני נכשל הרבה. שאלהו הרב: האם גם אתה מנצח? ענהו אותו אחד: אבל אני נכשל הרבה. שאלהו שוב הרב: אבל לפעמים אתה כן מנצח? ענה לו שוב: רבי, אולם הכשלונות רבים המה. שאלהו שוב הרב: בכל זאת, תענה לי אם לפעמים אתה כן מנצח? או אז הבין התלמיד כבר את שאלת הרב וענהו: אמת, לפעמים לפעמים אני מנצח. אמר לו הסטייפלר: ובכן, לך בכוחך זה, לך בנצחונות אלו המועטים, עליהם תשים לבך, מהם תשאב כח ועידוד ותמשיך הלאה.

כלל גדול בדינו: אין הקב"ה בא בטרונא עם בריותיו. ואם הדברים אמורים על **ההשתדלויות** שחייב אדם למצוא גדרים וסייגים כדי להמלט מהרע, ועם כל זה - כל אשר בכוחך לעשות - עשה, על אחת כמה וכמה שהדברים אמורים לגבי **הנצחונות, שאין הקב"ה בא בטרונא לאדם שעשה את ההשתדלויות ולבסוף נכשל.**

והגם שבודאי צריך תשובה על מה שנכשל אדם אף שהשתדל בכל כוחו, וזאת משום שברור שיש לו אשמה במה שנכשל וזה

מסיבת מחדליו הקודמים, אולם עתה שנתן על לבו להיזהר ולשוב, אין הקב"ה בא בטרוניא עליו אחר שמשתדל הוא להחלץ ממצבו.

וראיתי במכתב מהגאון הקדוש הסטייפלר זצוק"ל, שעצם ההתגברות והקימה מהנפילה, הוא התיקון הגדול ביותר, והוא גופא הנצחון.

ונראה עד כמה שזה אמת, בהקדים דבריו המפורסמים של הבעל שם טוב זצוק"ל, שהיצר, שמפתה לעבירה, אין כוונתו להסתפק בעבירה עצמה, אלא בעצבות וחלישות הרוח שתצמח לאחר מכן.

הבה נתבונן למי נכון לקרוא "סוחר מוצלח": לזה שעובד קשה וגם מרוויח הרבה? הרי סוף-סוף עובד הרבה; לזה שעובד הרבה ומרוויח קצת? בודאי סוחר לא יוצלח הוא; אלא מה הוא סוחר מוצלח? הלא זה שעובד קצת ומרוויח הרבה.

וזה חשבון פשוט של אותו סוחר - יצר הרע. הוא אומר: מה יצא לי מהעבירה שיעבור האדם, מה אני אפסיד בזה כל כך? הלא סוף-סוף יעשה תשובה בסוף ואולי גם יהפך לו לזכות, נמצא שאני עובד קשה ומרוויח קצת ואולי גם מפסיד. לכן מטרתו כסוחר מוצלח - להחטיא בחטא אחד, ולגרום לחלישות דעת מביכה ומסבכת כתוצאה מאותו חטא. וכאן תהא מפלת האדם, בראותו: השתדלתי, למדתי מוסר, התפללתי, צמתי, זעקתי, נתתי צדקה, עשיתי כל מיני סגולות, ובכל זאת נכשלתי בחטא שלא צפיתי לו, היש תקוה לאחד כמוני?! איזו השתדלות אני יכול לעשות יותר ממה שעשיתי ובכל זאת נכשלתי. עשיתי את המקסימום. אם כן, אין טעם הגיוני לחזור שוב על אותה השתדלות כשהיא נבחנה ככושלת.

ומי שהוא "חסיד" יכול גם להסיק מכך מסקנא שאין הקב"ה חפץ בי, והראיה שאינו מסייעני, וחושב עצמו ליודע דעת עליו מבלי לשמוע בת קול כאלישע בן אבוי.

ובאמת, כמה כח דרוש לאותו עובד ומשתדל לחזור למצבו הקודם, כמה נאמנות דרושה מאותו אדם לבוראו להיות שוב נכנע ומשתדל מחדש. ולאחד שכזה יש להשיב:

אין שום התגברות שהולכת לחינם. כל השתדלות ומאמץ פועלים פעולתם קדימה. ולכן, טעות לך להבין שמעתה מבקשים ממך יותר ממה שעשית קודם. זה אינו בהכרח כלל. הדרוש ממך הוא פשוט לחזור על אותו מאמץ והשתדלות שעשית בעבר, ולא ליפול ולחדול ממנו, **וזהו הנצחון!**

לסיכום - הנך רק צועד קדימה. אם מן השמים מבינים שעדיין מגיע לך להיות סובל ונטרד בסבל העליות והירידות לצורך התועלות שיש מהם (כמו שביארנו ענין זה באריכות בספרנו "בית דרך" פרשת "בלק" מאמר פ), אם כן, לא בהכרח שמבקשים ממך לעשות יותר מכוחך, אלא פשוט להסתבלן בעוד כמה פעמים של נפילות וקימות, ואם כן, אתה רק צועד קדימה בכל קימה נוספת לאחר נפילה, ועצם זה שאתה מגלה נאמנות לבוראך, שאינך חדל מלחזור אליו פעם נוספת, זה עצמו מראה על שהנך בוש ממנו מתוך אמונה שמלוא כל הארץ כבודו.

וכאן נבחנת האמונה והנאמנות של האדם, האם תחלש דעתו באופן שתביאהו להמשיך בנפילתו, או שבכל זאת יעשה את אשר ביכולתו - לקום שוב על אף חלישות הדעת הנוראה שנוצרה בקרבו, ועל אף שהינו מסובך עם עצמו ואינו יודע את מקומו, האם עם כל זה, בשארית דעתו וכוחו ישוב לבוראו.

וזהו בעצם הנחת רוח של הקב"ה מהצדיק - שבע יפול צדיק וקם. הצדיק משעשע את הקב"ה בהפגנת נאמנות לבוראו בכך

שאף שנפל ונחבט שוב בקרקע, וכח הרע מנסה לשכנעו: הנה, אתה שייך לי, אתה אינך שייך לכח הקדושה, ואין לך עסק עמהם ולא להם עסק עמך, מאוכזבים המה ממך ואינם מצפים כבר ממך לכלום, ובכל זאת גוער הוא בכח מפתה זה ואינו מקבל דבריו בשום אופן, ובלב שבור ונכנע קם שנית עם תקוה ואמונה ומפגין נאמנות לבוראו ומתחיל מחדש - כבר בזה יש לכפר לו על נפילתו ולקבלו בהתחלה חדשה, וכן חוזר חלילה.

ומכאן נבוא להעמיק, שכמה שהנפילה היתה חזקה יותר ותלולה יותר, והקושי, אם כן, לקום ממנה מסובך יותר - כן השעשוע שגורם הקם ממנה, הוא נשגב ומעולה יותר.

ובזה נבין מאמר חז"ל: "לא היה ראוי דוד המלך לאותו חטא, אלא להורות תשובה ליחיד". דוד המלך ע"ה קם מירידה תלולה שאין לשערה. דוד המלך - מלך, ראש הסנהדרין, עיני ישראל אליו תלויות, סמל הקדושה ורוח הקודש בישראל, סמל הצדקות והגבורה, נופל באשת איש. אפשר להבין זאת?! באיזה פנים ייראה לעמו?! באיזה פנים יתייצב בפני הסנהדרין?! כמה מחשבות יאוש וחלישות הדעת היה בהם כדי להצדיק נפילה ללא קימה, ובפרט שלא חסרו לו שונאים שדאגו לפרסם קלונו ברבים ולשמוח במפלתו באמרם: "אלקים עזבו, רדפו ותפשוהו כי אין מציל". מכל כיוון ניסו לייאשו, ובכל זאת החזיק בתשובה נוראה כמובא בחז"ל: שבעה חדשים נצטרע דוד, נסתלקה ממנו רוח הקודש, עינה נפשו בצום, והיה טובל פיתו בדמעותיו.

ומגלה לנו רשב"י במסכת ע"ז דף ד' ע"ב, שבעצם לא היה דוד ראוי לאותו חטא, שהרי אפילו פשוטי עם יראי ה' עומדים בנסיגנות קשים, ואם כן, דוד המלך ע"ה לא יכול היה לעמוד בכך? אלא למה חטא?

"להורות תשובה ליחיד"!

וכמו כן ישראל לא היו ראויים לחטא העגל אלא כדי "להורות תשובה לרבים"! ועיי"ש בגמ' למה היה נצרך שיכשלו בחטא הן היחיד - דוד בג"ע, והן הרבים - עם ישראל בע"ז, להורות תשובה, ולא היה די באופן אחד בלבד.

הקב"ה בחסדו ובטובו עם עם ישראל לבל יפלו ביאוש ובחלישות הדעת, לקח צדיק נשגב שלא ראוי לחטא, הכשילו, ועוד בחטא החמור ביותר - אשת איש, וכל זה להראות אות ומופת - גבורת התשובה לכל יחיד ויחיד עד כמה עליו להיות מעודד ויציב לשוב גם כאשר נופל בחטא שכזה, ובתירוצו זה של רשב"י נותן תשובה לחטאו של דוד מבלי הזכות של כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה, ובזה בעצם אין זכות יותר גדולה מזו ללמד על דוד, וכל זה כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה כלשון רש"י שם (והארכנו בזה בספרנו "ביום דרך" פרשת "שופטים" מאמר צה).

הילכך, אל תדרוש מעצמך לעלות השמיימה אחר שראית שכל השתדלויותיך עלו כביכול בתוהו, ושוב נפלת, אלא תמנה ותספור את הנצחונות, ולא את הכשלונות, ודע שיש קץ וגבול למהלך סבל טרדת העליות והירידות, והכל כפי שגלוי וידוע ליודע תעלומות אימתי כבר אין צורך במעידות שכאלו, שלעת עתה המה חלק מהעליה העולה בית א-ל, ואין כאן שום נסיגה אחורה.

שאלה טו

שָׁמָא בְּדוֹר כְּזֶה מִתְחַשְּׁבִים בְּשָׂמִים בְּנִסְבוֹת הַקְּשׁוֹת, וְשָׁמָא מְקַלִּים יוֹתֵר בְּחֶמֶר הַהִשְׁתַּדְּלוֹת בְּהַתְּגַבְּרוֹת עַל עוֹוֹן זֶה. וְעוֹד, מִדּוּעַ אֵין דִּי בְּזִהְיוֹת בֵּיתָר אֲסוּרֵי עֲרִיזוֹת מִלְּבַד הָרֵאָה?

תשובה

להיפך - כמה שרואים שכח הרע מתגבר יותר ומתאמץ יותר, סימן מובהק הוא שדוקא מכיוון זה הוא בא לחתור לשלול שלל ולבוז בז. ואם כן, אדרבה, את כל הדגש ועוצמת העבודה יש לייחד דוקא על נושא זה, והוא - ורק הוא - יהווה את הנצחון של הקדושה, ובו יבוצע סיום מערכת ההכנה לתיקון עולם במלכות שדי.

ולכן, על החכם להבין שישנו צורך מיוחד למסור נפשו להלחם בפרט זה, ובפרט כשרואה שיצרו נלחם בו ביותר בזה, ולא להתפשר כלל, כי זאת עלינו להבין, דמאחר וכח הרע רואה בו לנכון לבסס את דרכו לצוד את נפשותינו, הרי שאם נראה להחמיר בכל ולזלזל בפרט זה - החטאנו את המטרה.

דוקא מכך שאנו רואים שכח הרע מתמקד על נקודה זו במיוחד, ועליה משקיע כוחות פיתוי כבירים, הרי שתפסנו היכן נמצא ראש הנחש, ואם רצוננו לאבדו ולכבשו, הרי שיש להכותו ולהתישו מראשו דוקא, ובאם נכהו מראשו, הרי שמובטחים אנו ששאר העבודה תהא קלה, וכל הדרך בייתר דרכי העבודה תהא סלולה ונקיה.

אולם אכן בוודאי מתחשבים בשמים בגודל עוצם נסיונותינו המסובכים לענין שאם נפל האדם ושב - מיד יתקבל בתשובה, ואפילו אם יפול מאה פעמים, אכן ידונוהו מן השמים לזכות לבל ידחוהו מהתשובה ויקבלוהו מיד בסבר פנים יפות, וכאמרנו: "הפתח יד לקבל בתשובה", כך שבוודאי גדולה היא מאד לאין שיעור הסנגוריא על האדם מכל התגברות ונצחון - ולו אף שיהא קטן, יש לו חשיבות גדולה לתקן הרבה ממה שקלקל, להיות שהנסיונות היום קשים ומסובכים, כך שכל התגברות יש לה

משמעות חשובה למאד. ולעומת זאת הכשלון שנכשל האדם אין בו די להצדיק בקטרוגו לדחות את האדם מתשובה להיות שהנסיגות קשים. ואף שאין הקב"ה מוותר על כלום אולם הסנגוריא גדולה מכל התגברות, וכמו כן אין בכח קטרוג על כשלון לדחות את האדם מהתשובה, אלא מתקבל הוא כאמור מיד ובסבר פנים יפות ותורתו ותפילתו רצויה גם מעומק חטאו שנפל בו, גם משם יזעק וה' שומע להקימו מעפר ולסייעו לשוב.

ובזה ראיתי פירוש נפלא על מאמר חז"ל (מכות כד): בא דוד והעמידן - את כל מצוות התורה הכוללים תרי"ג מצוות - על אחת עשרה, בא מיכה והעמידן על שלוש, בא ישעיה והעמידן על שתים, בא חבקוק והעמידן על אחת - "וצדיק באמונתו יחיה".

והשאלה נשאלת: וכי באו אלו להמעיט ממצוות התורה, חס וחלילה?

אלא פירש הגאון הצדיק "תולדות אהרן" זצ"ל:

הקב"ה נתן לנו תרי"ג מצוות, אחת מהן לא נעדרה, כולם קיימים לעולם, והמצוות נקראים בזוה"ק - "עטין", כלומר עצות, המצוות הם דרכים ועצות איך להגיע לשלימות. וכדי להיות אדם השלם, צריך לקיים את כולם. אולם, כשראה דוד המלך ע"ה שהדור נחלש, ולהגיע לשלימות דרך כל התרי"ג דרכים אין באפשרות הדור - העמיד את כל התורה על אחת עשרה מצוות. והמקיימן ומקפיד עליהן, כבר דרכן מובטח הוא שיגיע לקיום כל התורה. כלומר, יש כאן קיצור דרך ותו לא, דהיינו, לעולם להחשב שלם אי אפשר אלא בקיום כל התורה כולה, וכיצד יצליח האדם לקיים ולדקדק בכל? יקפיד על אחת עשרה מצוות אלו, והמה מפתח לכל התורה.

לאחריו בא מיכה הנביא וראה שגם אחת עשרה אלו - רבים הם להחשב כמפתח ותנאי לקיום כל התורה כולה - העמידן על

שלוש, והנזהר בהן, מובטח שיקיים את כל התורה כולה, וכמו כן לאחריו ישעיה הנביא.

לאחריהם - בא חבקוק והעמידן על אחת - "וצדיק באמונתו יחיה". להתחזק באמונה, וממנה יבואו לקיום כל התורה כולה, ועל האמונה יש לתת את עיקר המסירות ויחוד העבודה.

אלא מה שיש לדקדק בזה הוא בלשון הפסוק: "וצדיק באמונתו יחיה", דמאחר והאחת היא "האמונה", מדוע קאמר "וצדיק" באמונתו יחיה, והלא בשביל להיות צדיק זהו כבר דורש לפחות את ענין הקדושה, וכמובא בזה"ק שהנוטר בריתו נקרא "צדיק" וככתוב גבי יוסף שנקרא "צדיק", וכנאמר (עמוס ב', ו'): "על מכרם בכסף צדיק", והוא בעבור ששמר בריתו, ואם כן הרי יש כאן יותר מאחת: גם "צדיק" וגם "באמונתו".

אמנם הביאור הוא, שה"אחת" שהכל עומד עליה היא "האמונה" שעליה יצטרך כל אחד לתת את כל כוחו, אלא שכדי שיתאפשר לאדם לתת את כל כוחו לשלימות האמונה, נדרש בהכרח להיות "צדיק", דהיינו שעומד בנסיונות הקדושה, כי מבלי זה לא תתיישב האמונה בקרבו, אלא שבא חבקוק לומר דאף מי שהוא "צדיק" לא תעמוד לו צדקותו, אם לא שיתן את כל כוחו באמונה שיכולה להתבזבז גם אצל צדיקים, ובפרט בעקבתא דמשיחא שנסיונות האמונה יהיו קשים ביותר, בא חבקוק להזהיר שיתן האדם את כל כוחו בהשלמת אמונתו, כי הנסיונות יהיו כל כך מסובכים שאף מי שהוא "צדיק" לא יעמוד בהם אם לא יתמקד על האמונה בתכלית. וכאמור דלעולם כמו כן לא תיתכן שלימות אמונה מבלי שיוקדם לה הנהגת הקדושה שהוא הצדיק, ואז באמונתו יחיה. ולפי זה חבקוק מצד אחד לא בא להקל אלא להחמיר, דאף "הצדיק" יתחייב לתת את עיקר עבודתו על האמונה, וכל שכן יתר העם.

ולקמן נבאר הכיצד האמונה והקדושה המה תרין רעין דלא מתפרשין, ואי אפשר לזה בלא זה. ובאמת על שתי נקודות אלו כוחות הסיטרא אחרא מתמקדים בייתר שאת: אמונה - להחלישה ולצננה באמונת כוחי ועוצם ידי, צבא, כח, כפירה, לא להזכיר שם שמים, וכן קדושה - טומאת עריות בפרהסיא, ובפיתויים וגרויים שלא היו מעולם.

למסקנא:

כמה טעות לחשוב להקל בעבודת פרט זה אחר שהוא דוקא ראש הנחש, ומה יתן אם נפצע את הנחש מזנבו או מגופו ואילו ראשו קיים. לכן להיפך - בפרט זה יש להחמיר בקיצוניות עד כמה שאפשר במסירות, ובזה סללת לך את הדרך לנוס שמה, והיתה לך נפשך לשלל.

ולגבי השאלה מדוע אין די בפרישותי מגופי עבירה, ולמה להשתלם כל כך גם בשמירת העיניים.

הלא הגמרא אומרת (נדרים כ, ע"א): **"כל הצופה בנשים, סופו בא לידי עבירה"**. אם כן, אם ישנה "הבטחה" מחז"ל שסופו בא לידי עבירה, היאך תוכל לחשוב להיות מקל בענין הראיה ולחשוב שמה בכך שרק עוון זה יהא בידי. חלילה מלסמוך על דעתנו. דעתנו חושבת, שהיצר יסתפק בפגם העיניים ויסכים "להתפשר" בהסכם כזה - שאני אשחרר ואפקיר את עיני, והוא תמורת זאת יבטיח לי שלא יחטיאני בעריות. אין הסכם כזה עם כח הרע!

חז"ל מגלים לנו שזו טעות! מטרת היצר היא לא להתפשר, אלא לחסל את האדם לגמרי משני העולמות, ולהביאו לשאול תחתית הגדולה יותר. אין הוא מסתפק בקטנות כלל, רוצה הוא ללכת על נצחון מלא.

לשבת על שולחן עם פשרות מוכן הוא השטן, ואף אין לו מונע מלחתום על כל מיני הסכמי פשרות, אולם מבלי לעמוד

בהם. לכן חייבים להזהר ולהשמר ממנו מאד, ולא לטעות ולראות את היצר כאיש פשרה, אלא כאוייב שאין לו אלא מלאכה אחת - להמית ולאבד עד הסוף, אלא שמתחיל הוא להקל אצל האדם בשמירת העיניים ולהתפשר עמו בכך, אולם מטרתו כלל וכלל לא להסתפק בכך, אלא להפילו לגמרי.

שאלה טז

הלא רבים וטובים, שומרי מצוות, המדקדקים בהרבה פרטים, ובפרט זה לא נזהרים?

תשובה

השטן הינו בעל מקצוע כבר אלפי שנים, והתחכומים שלו ערמומיים ביותר, ואדם ההולך אחר שכלו והגיון לבו, בלי ספק שנפול יפול תחת רשתו.

אחת היא העצה: לשמוע בקול אנשי המלחמה המלומדים, ליזהר ולהזהיר מדרכיו, הלא המה חכמי ישראל העצומים בתורה ובמוסר.

ולכן, כלל גדול יהא בידך: אפילו תראה אלפים ורבבות שאינם הולכים בדרך הנכון, אל תבהל ואל תשנה דעתך. זאת יש לדעת: מעטים המה המצליחים ליזהר מעורמתו, ולשמוע לעצת החכמים המסכנים שבחכמתם מילטו את כל העיר. ואם תאמר, למה המה מסכנים - לפי שמעטים המה השומעים להם - הכמות אינה קובעת. רוב העולם אינם צדיקים, חז"ל אומרים: ראה הקב"ה שהצדיקים מועטים, עמד ושתלן בכל דור דור.

ובכן, מהו התחכום הגדול ביותר של אותו מלך זקן? פשוט מאד לספק לאדם את מצפונו, לאפשר לו ללא מכשולים רבים וללא קשיים להדר בתפילין מהודרות ביותר, ציצית מהודרת, גם

קצת ללמוד תורה, ובחגים - אין מה לומר: אם זה פסח - להזהר ולהשמר ממשוהו חמץ, לנקות הבית בהשמדת כל חשש חמץ, לקנות את המצרכים המהודרים ביותר לפסח, וכמו כן בחגים אחרים - לכבדם ולעטרם במאכלים ומלבושים היקרים והמהודרים ביותר, וכן עוד דברים כיוצא באלו.

מה איכפת לו להיצר לתת לאדם הרגשה טובה ומצפון נקי, הלא מבין כח הרע שכדי להיות סוחר ולהרוויח, חייבים גם להשקיע ולתרום, כי אי אפשר להרוויח בלי להשקיע. ובכן, השקעה זולה כזו הוא מוכן "להשקיע" - לתת לאדם נוחיות ורצון לקיום מצוות מסויימות לספק לו את מצפוננו, ובדברים יסודיים ביותר תוקף אותו, מכניע אותו, ומשאיר אותו לא רק נכנע ושבוי, אלא גם עם מצפון נקי!

מובא בזוהר הקדוש: עיקרא דיצרא בישא על עריין. תרגום: עיקר היצר הרע הוא על עריות. מגלה לנו הזוהר הקדוש כאן את עורמתו של היצר ועל מה הוא שם את הדגש, כדי להאיר עינינו וליבנו, להיות חכמים על מה לשים גם אנו את עיקר עבודתנו, ולא להתפתות ולהרגיע את מצפוננו ממצוה זו או מחסד זה, אחר שהעיקר והיסוד הוא שמירת הקדושה.

ואכן נקרא ברית קודש בלשון המקובלים "יסוד". כוונתם על ספירת היסוד. לא בכדי מרמז הוא על ספירת היסוד, אחר שבאמת כאן יסוד הבנין של היהדות, וכמו שמובא בספר "סדר היום", שכל יהדותו של האדם תלוי בשמירת בריתו.

לכן אל תתפלא אם תראה אנשים טובים ושומרי מצוות, שהצליח יצרם להטעותם ולעשותם מומרים לדבר אחד, שכן אדם המחליט בנפשו על מצוה מסויימת: **זה לא בשבילי - בזה נחשב הוא למומר לדבר אחד.**

ויש עוד פרט נחוץ שיש להעיר בענין זה.

בדרך נוספת משתמש כח הרע לשכנע בהקלת חומר איסור זה של שמירת הקדושה שתחילתה בשמירת העיניים, והיא, ללכוד ברישתו כמה שומרי מצוות כדי לשמש דוגמא לאחרים, ומשתדל הוא ללכוד אנשים מפורסמים, ואפילו מדקדקים ומהדרין במצוות, אלא שאין תוכן כברן, כיון שכמה שישגי אנשים גדולים במעשה, הרי שישמשו הם דוגמא לאחרים ביתר שאת.

ובפרט הדבר נראה בחוש אצל יצר הנשים ללבושי שחץ וגרוי, הכולל מלבושים צרים, קצרים, שקופים, סוגי פאות האסורות **לכל הדעות** (כפי שפורסם על סוגים מסויימים בשם גדולי הדור), שבאמת על כך יתמה כל לב, הכיצד ואיך נשים צדקניות וחשובות, יראות ה', נשות בני תורה, נשים המוסרות נפשם על התורה של בעליהן ושל בניהן, והנה כאן נתפסות בפריצות נוראה שאין לה שום היתר, וקמות להתיר לעצמן מלבושים ופאות שאין רוח חכמים נוחה מהם, אלא קצה בהם. ומה עוד, שבעניינים אחרים חוששים המה ובעליהן לחומרת הפוסקים, גם אם כרוך הדבר בטרחא דגוף או דממון, וכאן כבר לא עוזר שום פוסק, שום רב, שום דעת תורה, כי אם דעתן של עצמן. מנין להן הכח והעוז הזה לקום בחציפות נגד גדולי ישראל ולפחות רובם של גדולי ישראל - ולו יהא מיעוטם, ולהחליט על המצוה של כיסוי הראש, שנועדה לצניעות האשה הנשואה, להמירה בפאה המשמשת **היפך המטרה של כיסוי ראש**, שהרי נועדה היא לפריצות ולגרוי, כפי שכן הוא ה"לשם יחוד" של מפסלי אותן פאות, ולקום ולומר: **זהו כיסוי ראש שציוותה תורה. הרי זה פלא של טמטום!**

ובפרט לפי הנשמע לאחרונה, שקיים חשש תקרובת לע"ז מחמת אלו המגלחות שערן לע"ז, ואת שערן של אלו נוטלין לתעשיית פאות, וכל ההכנסות כמו כן לע"ז שלהם.

והראיה הגדולה למכשולן הוא, שהנה אשה כזו שתהא כנה עם עצמה: הבגד כזה או כיסוי ראש כזה מוסיף לה יראת ה' או האם חשה היא תחושה של התפתחות יצרים מבגד כזה, זהו מבחן אחד, ובנוסף לכך יש לאשה יראת ה' לבחון עצמה בהתבוננות פשוטה: הלא בגדי צניעות נועדו לקדש את האשה עד כדי שבזכות צניעותה יהיו בניה גדולי תורה כמובא בזה"ק, ובכן אם אכן יכולה זו האשה לעמוד בכנות ולבקש מהבורא שיהיו בניה צדיקים בשל צניעותה, אשריה, ובזאת תבחן!

ובאמת, איך הצליח כח הרע לטפש אותם עד כדי כך, הלא גם לטפֿש בן אדם צריך להאחז במשהו של אמת, ובאיזו אמת נאחז כח הרע שדרכו הצליח לטפש נשים יראות ה', נשות בני תורה? ובכן, המהלך שלו היה פשוט!

אותן נשים שהיצר צד ברישתו אלו הן נשים מועטות, שאמנם נשות בני תורה הן, אלא שאין תוכן כברן, שאת פנימיותן רק הקב"ה יודע, ולכן ניתנה לו רשות מן השמים לצודן ברישתו, ולפי שמגלגלין חובה על ידי חייב, השתמש בהן היצר לשמש לנסיון לנשים יראות ה', באמרם: מה? אני יותר צדקת מפלונית אשת בן תורה המהלכת בפאה מודרנית?! היתכן שאני צריכה להיות יותר צדקת ממנה?!

ואותן המעטות שניתנה רשות לכח הרע לשלוט בהן מפאת פנימיותן הרקובה, המה החלוצות לשימוש כח השטן לעשות עבודתו באמונה, ולהיות "שכירותיו" עבור משכורת שעוד "יזכר" לה, ומהם נפוצה ונופצה כל הארץ, כיון שמשתיים נעשו ארבע, ואחר כך מהארבע עוד ארבע, וכן על זה הדרך, והאש הולכת ונעשית גדולה יותר, ומדוע? כיון שנלכדות בנתיים גם נשים יראות ה', שבאמת הינן יראות ה' גם בפנימיותן, ומעתה שנכשלו בכך גם אלו שיראת ה' באמת גם בפנימיותן, נפתחה ונפרצה

הדרך לשטן להשתלט, לפי שדרכן של אלו אפשר להכשל בכשלון הגדול ביותר, לפי שנשים יראות ה' המה, ומה יש דוגמא יותר טובה מהן. נחזור להתחלה - כיצד התחילה. מאי אלו נשים בודדות שאין תוכן כברן, וחייבות המה, שגלגלו חובה על ידן.

כן הוא לענייננו - ישנם שומרי מצוות שאין תוכם כברם. כלפי חוץ נראים כיראי ה', אולם פנימיותם עדיין צריכה תיקון רב, וחוטאים המה בנפשותם בהפקרות עיניהם, והקרובים להם - אף שיראי ה' המה - רואים מעשיהם ומקילים בחומר האיסור, ואז האש מתלקחת בייתר שאת, לפי שאם גם יראי ה' באמת רואים לנכון להקל בזה - מה יענו שאר העם?! ובודאי שהמגפה תתפשט ללא מעצור.

לשכנע ולפתות ישנן שתי דרכים, והן:

א. בדרך דיבורים ושכנועים.

ב. חברה רעה.

לשכנע אדם שנמצא בחברה טובה בדרך פיתוי ושכנוע כאילו והרע הוא טוב - הסיכויים לא קלים להצלחה, כיון שהמשתכן בחברה טובה יש לו יסודות, יש לו עקרונות, וכשהוא בתוך חברתו הטובה, קשה לשכנעו.

אולם ישנה דרך אחרת - לקחת אדם עם יסודות טובים ולערבו בין חברה רעה, בקל יתפתה להרע גם מבלי שום שכנוע ופיתוי. עצם מציאותו בין חברה המקילה ומצוננת מכל דבר שבקדושה, יוצרת באופן טבעי קרירות וצינון נורא בלב הנקלע לחברה כזו, וזו באמת הדרך המחוכמת של דרך הרע, והמוצלחת ביותר, לקרר דבר רציני וחשוב אצל כמה כושלים בעלי אישיות רצינית שבידם לשמש דוגמא לאחרים, וזהו מוצלח יותר מכל שכנוע אחר - להראות מציאות חיה לעין בני אדם מאנשים הנראים כצדיקים ומקילים בדברים רציניים, כך שאם תראה

עשרות וגם מאות המקילים בזה, תבין כי תהליך זה התחיל מיחידים והתפשט הלאה, ומה, אם כן, יש ללמוד מאותם מקורות בודדים ויבשים שמהם התחיל ה"היתר".

ומקור הדברים הוא מהגר"א, דיש יצר חברתי ויצר פרטי, ויצר החברתי קשה הוא בהרבה מהיצר הפרטי, והדבר מוכח בחוש, שהנה יתכן ויהיו דברים שהאדם כלל לא נמשך אליהם, ובנקל יתגבר עליהם אם ירצה, ויש לו את הכח לגבור על יצרו הפרטי בזה, ורק מחמת שכן נהגת החברה - נפול יפול לנהוג כמוהם.

שאלה יז

האם אפשר להתנחם בכך, כביכול, שיתחלקו עמי בְּחַטָּאֵי אוֹתָן נָשִׁים מַחֲטִיאֹת הָרָבִים?

תשובה

ראשית, מה מנחם אותך שיתחלקו בעונשיך גם אחרים, הלא חלק לא מבוטל ישאר גם לך.

אבל נעזוב כרגע את העונש ואת הגיהנום; מה עם ההפסד הגדול - נטו שלך - שודאי תפסיד גם אם תחשיב את עצמך כלא אשם, הלא בחסרון הקדושה האדם מאבד את כל רגש קדושתו, מכהה הוא את כל חושי הרוחניים, ומעבה את רגשותיו להיות אדיש לכל דבר שבקדושה. כל מתיקות התורה והרגשת עריבות ונועם דבריה, רחוקים מהפוגם קדושתו. עריבות ומתיקות התפילה. העריגה והכיסופין להקב"ה, שזה בעצם המזכה את האדם לעתיד הגדול ביותר - חיי עולם הבא, צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, בזכות מה זוכים לזה אם לא בכך שהשתדלו גם כאן, בעולם הזה, להעפיל בכיוון

זה, אמנם כאן זכו לזה בגודל קטן יחסית, אבל רק עבור זה יזכו למעלות נפלאות לעתיד.

ומה יש יותר מפגם בקדושה שמונע מהאדם גם את המינימום של הרגשת נועם השכינה, שאם לא ישתדל להרגישה בעולם הזה אפילו במעט - שזו בחינת הזריעה שזורע האדם כאן, מה יקצור לעתיד?

ומה עם שחיקת ואיבוד טוהר הנשמה ממידות טובות, רחמנות, חסד, בושה, שכולם תלויים בשמירת העיניים? שהרי העיניים התרות - המה עינים חמדניות, תאוותניות. עין רואה ולב חומד. ומה כבר אפשר לצפות מלב חמדן ושאפתן לתאוות וחמדות העולם, שיהא גם לב השואף וחומד ומתאוה לחסד וחמלה על הבריות.

וכי דבר קל הוא שיאמר בך: "ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך" - סילוק השכינה והקדושה מתוכך?! שהרי אין דבר המאוס אצל הקב"ה כעריות, ואם זה מאוס אצל הקב"ה, הרי שלא יגור הקב"ה עם המאוס לו, שנאמר: "לא יגורך רע". הכדאית היא הנאת רגע של ראייה להפסיד את אור השכינה מלשרות עליך ובתוכך?!

אם כן, עד שאתה מחשבן כמה ירד לך מהעונש וכמה ישאר לך כחלק לאחר שישאו עמך מחטיאות הרבים - תתבונן בהפסדים! והרי הפסדים אלו נטו שלך. שגם אם נדון אותך לכף זכות, זהו רק מבחינת להקל בעונשך, אבל - וכי קל בעיניך להיות לעתיד - במקרה הטוב - אפר תחת כפות רגלי הצדיקים, במקום לזכות למעלה של "צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה".

ובפרט שלדעת "העיקרים" ועוד, זהו עצמו מהות "הגיהנם", החרטה על ההפסד הגדול שהפסיד האדם ערכים יקרים לַנֶּצַח

בשביל הנאה מועטת ונפסדת. וחרטה זו לעתיד היא קשה למאד והיא מהות הגיהנם לייסר את הנפש, ובחרטה זו מתיסרת הנפש בשעה אחת יותר משבעים שנה של יסורי איוב כמובא בהקדמת הרמב"ן לשער הגמול.

שאלה יח

מהן העצות לשמירת העינים, ובפרט בשעת תקף הנסיון?

תשובה

א. אל תביאני לידי נסיון.

כלל גדול לשמירת העינים - לא להביא עצמך לידי נסיון.

למסור נפש לא ללכת למקומות של חשש פגם העיניים, וזה קל יותר, שהרי בשעת נסיון, גם אם נחשיב את האדם לאנוס מצד תוקף הנסיון, אבל הרי יש להפשיעו בכך שהביא עצמו לנסיון. למה לא ברחת מהנסיון? למה התקרבת למקום שידעת שעלול אתה להכשל בו? וזו פשיעה! ואין דבר זה תלוי במחלוקת - "תחילתו בפשיעה וסופו באונס", דאיכא למאן דאמר דפטור, כי שם תחילתו בפשיעה ולבסוף קרהו אונס שלא העלהו בדעתו, ועל כן יש סיבה לפוטרו, אבל כאן הביא עצמו לאונס שחשש לו מראש, וידע ממנו מתחילה, ואם כן, איזה צד יש לפוטרו? זוהי פשיעה מתחילתה ועד סופה.

לכן, כל זמן שלא באת לידי נסיון, קל הדבר שלא תביא עצמך לידי נסיון בכך שתתרחק ממקום הנסיון. כי זאת עלינו לדעת, שכל יציאה לרחוב היום מסוכנת, והיא מלחמה קשה מכל מלחמה אכזרית אחרת. אין מלחמה אכזרית היורה חיצה ישירות לנשמה, שחיקת הנשמה ואיבודה בגוף קיים יותר ממלחמה זו. "גדול המחטיאו יותר מההורגו".

וכמו שכתבנו בהקדמה, ששאלת רב הנשאלת בכל מיני נושאים, דוקא כאן מקומה המתאים ביותר, לצאת לרחובה של עיר מסיבה שכזו או לא לצאת? ואילו אנו רואים כאן פסיקה בחוסר אחריות נורא. מתירים לעצמם בחורים צעירים - שיצרו כאש בנעורת - להלך למקומות סכנה, שבהחלט עלול שתהיה הליכה ללא חזרה, ולפחות ללא חזרה כקודם ההליכה, מבלי להיות אחראים לתוצאות החמורות.

ב. התבוננות בעונש פגם העיניים, (כמובא בספרים רבים ובספרנו "עין טובה"), **כמו עונש גלגול בעוף הנקרא "ראה", מלאך המוות משבר את עינו לעתיד, ועוד ועוד.**

ג. התבוננות בשכר הזהיר בשמירת העיניים ובמעלתו.

ולדוגמא:

"שלושה הקב"ה משתבח בהן בכל יום; רווק הדר בכרך ואינו חוטא וכו'" (פסחים ק"ג). גמרא זו נאמרה לפני כאלפיים שנה, שאז הצניעות היתה בתכלית ההידור, ועל אז נאמר, שרווק הדר בכרך ואינו חוטא - רווק פנוי שבאפשרותו לעשות כחפצו, אלא שמתוך יראת השמים שבו נמנע מלחטוא - זוכה שהקב"ה משתבח בו בכל יום. בכל יום מתפאר בו הקב"ה לפני הפמליא שלו: ראו איזה גבור יש לי בעולמי. ואם זה נאמר אז - מה היום? וכמו שהתבטא הרה"ק מקלויזנבורג: **מה שראו פעם אחת לשבעים שנה - היום רואים שבעים פעם ביום, אם כן בזמן שכזה אפשר משתבח הקב"ה בנסיונות של ימינו לא רק ברווק, אלא גם בזקן, ולא רק בכל יום, אלא בכל שעה ושעה.**

דוגמא נוספת:

הרואה דבר ערוה לפניו ואינו זן את עינו ממנו, זוכה ורואה פני שכינה (מסכת "דרך ארץ זוטא"). וידועה מימרת ה"שומר

אמונים", מהו שנאמר 'זוכה ורואה' ולא יזכה ויראה? אלא הכוונה: זוכה בהווה. לא רק בעתיד.

כי זאת יש לדעת:

מובא בספרי המקובלים (ומפורש הדבר יותר ב"נפש החיים" שער א' פרק ו' בהגה"ה), כי גוף האדם אוצר בתוכו רק ניצוץ מנשמתו, אולם שורש נשמתו בשמים ממעל, וככל שטהור וזך הוא במעשיו למטה, הרי שמשתדר מניצוץ נשמתו לשורשו העליון פועלו וזכותו, וכתמורה נשפע עליו משורש נשמתו לניצוץ שבגופו שפע התלהבות, מתיקות ועריבות מתורת ועבודת ה'.

ולכן, ברגע שמהלך אדם בשוק ורואה דבר ערוה לפניו ונועץ עיניו בקרקע - **זוכה ורואה פני שכינה**. **זוכה עתה שהתגברות זו שמתגבר הוא כאן על יצרו למטה - משתדרת מניצוץ נשמתו תיכף לשורשה שלמעלה, וברגע זה נשפע עליו משורש נשמתו שפע אלוקי ואור שכינתו, ואף שאין מרגיש בכך תיכף, אולם יראה שתורתו ותפילתו הם בצורה אחרת מקודם, וכשיבוא היום או מחר להתפלל ולעסוק בתורה, ירגיש נעימות שלא הרגישה קודם, וזה מפני "הזוכה" ורואה פני שכינה.**

אם כן תתבונן, שברגע זה שדבר ערוה לפניך, ומצד אחד יצר הרע מסיתך להסתכל, תתבונן בשכר עבירה והנאתה לרגע כנגד הפסדה - שבכך אתה מפסיד הארת זיו השכינה כבר כאן - בעודך בעולם הזה - שיאפשר לך להרגיש נועם עצום במשך כל ימי חייך.

ויש להזכיר, שהרב הגאון הרב זילברשטיין שליט"א מספר, שזכה לשמוע פעם דבריו של הקדוש בעל "שומר אמונים" זצוק"ל שאמר, היות ואמרו חז"ל: כל הרואה דבר ערוה לפניו ואינו זן את עיניו ממנו **זוכה ורואה פני שכינה**, אם כן, כיון שברגע זה נמשך עליו אור השכינה, מסוגל זמן זה להתפלל ולבקש בקשותיו הנצרכים לו, בעוד עיניו למטה וגובר הוא על יצרו. רגע זה מסוגל

לקבלת כל בקשה. ואני הכותב שמעתי מכך מעשים מופלאים המאמתים שמועה זו, ואכן בדוקה ומנוסית היא להמשכת שפע רוחני או גשמי.

אם כן, אתה, המהלך ברחובה של עיר, ונסיון דבר ערוה לפניך, תתרכז בשתי התבוננויות אלו:

א. ברגע זה - או שתזכה שהקב"ה יתפאר בך בכל הפמליא שלו, או שיתאכזב ממך ויתמלא צער ועיגום ממך.

ב. ברגע זה של נסיון, ממתנינים משמים במלוא חופניים שפע אור אלוקי להרעיף עליך. תתבונן! או שתזכה שיהא נמשך עליך שפע אלוקי ואור השכינה לעלות מעלה מעלה, או שתפסיד את הכל.

וכן עוד יתבונן במימרות כיוצא באלו, לשנן ולשנן, כי העיקר הוא לשנן מאמרי חז"ל ולחזור עליהם ולפתח אותם, עד שיכנסו פנימה ללב. (וראה לקמן בתשובה לד עוד עצה נפלאה לפרוש באמצע התאווה).

ד. עסק התורה.

אי אפשר להשמר ולהתגבר על אש יצר הראיה מבלי להפעיל אש נגדית, והיא אש התורה. על ידי שיוגבר בך אש התורה, תדחה את אש יצר העריות ממך - בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין.

זו לבד סיבה לעורר החשק בעסק התורה, וזאת בהיותך מאמין ויודע, הנה אני לומד תורה בחשק וברצון, ממשיך אני עלי בכך אור עצום ונשגב מהבורא ית', ובזה מגרש אני כל חשקים ורצונות אחרים ממני, וזה פשוט. כמו אדם שמטאטא את הלכלוך והאבק מתוך ביתו, כן בהיותך מכניס לעצמך דברי תורה, מטאטא אתה מתוכך חשקים ורצונות זרים. ובפרט כשאתה מהלך בדרך, תצטייד בספר משנה או הלכה או ספר מוסר, ובפרט

בענין זה של שמירת העיניים, ואף שאתה לא מתמיד כל כך גדול, אין לכך שום קשר. וכמו שאדם לובש מעיל רק כשהוא יוצא לגשם ולקור, או כמו שאדם יושב במקלט רק בשעת מלחמה, ואף שבימים כתקנם אין צורך במעיל ואין צורך במקלט, אולם אין זו קיצוניות כשאדם משתמש בהם בשעת הצורך - כן הוא בענין זה: אף שאתה אינך מתמיד המנצל כל שעה לתורה - אל תחשוב מה פתאום אקח איתי איזה ספר לקרוא בדרך או בהמתנה, הלא בכך הרי אחשב כצבוע שיחשבוני למתמיד כה גדול. זה אינו נכון, שהרי כאן נושא אתה נשק בשעת צורך מיוחדת, בזמן נסיון של עבירה. ולכן, גם אם אינך נזהר תמיד להתמיד, חובה מיוחדת מוטלת עליך ללמוד דוקא בעת כזו כדי להשמר ולהנצל מעבירה. אין כאן שום חסידות ושום צביעות, אדרבה - דבר בעתו מה טוב, ואם כשאנו כדגים במים, דהיינו בבתי מדרש, מחוייבים לעסוק בתורה להנצל מיצר הרע, על אחת כמה וכמה כשאנו מחוץ למים, ביבשה המיובשת ומייבשת כל לחות של קדושה ברחובה של עיר, שחייבים להצטייד בתורה, כי אנו בסכנה גמורה, שעת מלחמה ממש.

ומי שחושב אחרת, למה הוא דומה? לחייל המתאמן ללחימה בכלי נשק וביריות, וכשהוא יוצא להלחם בפועל פנים מול פנים עם האויב, מניח כלי מלחמתו ואינו נוטלם. כן הוא ממש לענייננו - בבית מדרש עוסקים אנו בתורה לגרש מאתנו את היצר הרע, כדי שאם יפגשנו היצר הרע בשעת נסיון, נדע כיצד להתמודד אתו, והנה, כשיוצא אדם לרחוב, לא נוטל נשקו בידו, שהיא התורה! אתמהה.

והוא ענין הנאמר (ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז): "הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו דמאור שבה מחזירן למוטב". דקשה מהו לשון "הלואי", דלשון זה מורה דלא תתכן מציאות שכזו כאומר מי יתן

והיה אפשרי כדבר הזה, ובאמת הוא כך כוונתו של הקב"ה, לא יתכן לימוד תורה עם טומאה יחד, וקאמר הלואי שהיה אפשרי דבר שכזה לעסוק בתורה מצד אחד עם מעשי טומאה מצד שני, דאז המאור שבתורה היה מחזירם למוטב, אולם זה לא אפשרי במציאות, כמו שלא אפשרי לחבר יום ולילה כאחד, דהרי שני הפכים המה, התורה והטומאה מן הקצה אל הקצה, משום שהתורה אינה סובלת טומאה ולא תתיישב בלב הטמא לעולם, כי לא יחפץ כסיל בתבונה, ואם כן לטמא אין דרך לצאת מטומאתו אלא אם כן יעשה תשובה, ולפחות יתחרט ויכאב לבו בכל פעם, הגם שהירידות רבות, ויעסוק בתורה ואז תפעל בו כראוי, אולם כשמוחלט אצלו להשאר בטומאתו, אין לו סיכוי לצאת מזה על ידי התורה, והלואי שהיה אפשרי אחרת.

ואפשר הוא הנאמר בחז"ל (סוכה נב, ע"ב): אם פגע בך מנוול זה מושכהו לבית המדרש, פגע בך הוא מלשון "ויפגע בו וימת" (מלכים א' ב, כה), דהיינו שטמאך ופגע בקדושתך, מושכהו לבית המדרש, ולא קאמר אם פגע בך וכו' עסוק בתורה, אלא "מושכהו לבית המדרש", לומר דאמנם אינך יכול כרגע לעסוק בתורה אחר שהנך פגוע בקדושתך כאמור, ולא תתיישב התורה אצלך, לכך העצה קודם - סור מרע - והוא בכך שתיכנס לבית המדרש מקום המשולל מנסיונות היצר, ואף שאינך יכול בפועל לעסוק בתורה - ברח מהנסיונות, והסתגר בבית המדרש וחדל מעשות רע, ובכך תבוא לחלק ה"עשה טוב", ואז תפעל בך התורה, וגם אם אבן הוא נמוח ואם ברזל הוא מתפוצץ.

ותחילת פיתוי היצר הוא ראיית העינים, משום דבקל מצליח היצר להתפשר עם בני האדם באומרו: תן לי רק את עיניך בלבד, והלאה אם תרצה תחטא ואם לא אל תחטא, אולם חכמינו הבטיחו לנו: דכל הצופה בנשים סופו בא לידי עבירה.

כי באמת נעלם מבני אדם השפעת פעולת הראיה על לבו של האדם, ולבני אדם נדמה כי הראיה הוא ענין קל, ומהראיה עד המעשה המרחק הוא רב, וזהו שקר גדול שמצליח היצר לשקר בבני אדם, כי בעצם מהראיה למעשה קרוב האדם מאד מאד. וכמו שכותב הרמב"ם (בהלכות תשובה פ"ד ה"ד): "המסתכל בעריות מעלה בדעתו שאין בכך כלום, שהוא אומר, וכי בעלתי או קרבתי אצלה? והוא אינו יודע שראיית העין עוון גדול, שהיא גורמת לגופן של עריות".

ה. תפילה.

להתפלל יום יום בתחנונים ב"שומע תפילה" או ב"השיבנו", שיחזקהו הקב"ה להתגבר על יצרו.

ומסופר על הצדיק רבי שמואל שפירא זצוק"ל, שידוע שהצטיין ביותר במידה זו של שמירת העיניים והיה דמות פלא בדורנו בנושא זה, שכשהיה קורא בברכות השחר "וכוף את יצרי להשתעבד לך", היה חוזר על זה פעמים רבות, עד שכל שומעו היה מרגיש כיצד מתחנן הוא להקב"ה מעומק הלב שיתן לו כח להתגבר על יצרו.

ותפילה על בקשה כזו נענית במהירות, ללא בדיקות וחקירות אם ראוי לכך האדם או לא, כידוע מ"ספר חסידים", שכשאדם מבקש על ענייני יראת שמים - נענה, ועושה נחת רוח ליוצרו בבקשה כזו, ואין בודקין אחריו אלא עונים לו, אבל, כמובן, תפילה מעומק הלב.

וגם אם נכשלת ונפלת, אל תחלש דעתך מלחזור ולהתפלל. אין תפילתך נמאסת בכך, כפי שרגיל האדם להחלש בדעתו ולחשוב, שלאחר נפילה, באיזה פנים ובאיזה עזות אבוא לפני בוראי להתחנן. זו טעות חמורה, וכבר ערכת על כך שני ספרים

בשם "דור התמורות" ובשם "תכתב זאת לדור אחרון", להוציא נגע טעות זו, ראה שמה דברי רבותינו ויערב לך.

וכמו כן לגבי עסק התורה - גם אם נכשלת, חזור לעסוק בתורה בייתר שאת, ודע כי עצם הקימה מהנפילה היא התיקון הגדול ביותר. כך הם דברי הסטייפלר הקדוש שהבאנום לעיל. וכן אתה מראה נאמנות להקב"ה שאינך בוגד בו, שהרי הנה, גם לאחר שנפלת שוב הנך קם לקראת אביך שבשמים לבלתי עוזבו לעולם, ובזה הנך מראה שאינך עובד לשם שכר או עונש, ועל אף הדחיה מהנפילה, אינך מתייאש מעצם אמונתו יתברך, ועם כל העונש הצפוי לך על כשלונך, הנך שוב נאמן לאדנותו יתברך להתחיל כל פעם התחלה מחדש. וזכור כלל זה, כי רבים חללים נפלו ברשת הפיתוי של חלישות הדעת והאכזבה מהכשלונות, לא הסתכלו על הנצחונות, לא הבינו שהקב"ה מקבל לאחר כל נפילה ונפילה את השב אליו, והוא כלל גדול במצות התשובה. (והארכנו בזה בספרנו "ביום דרך" פרשת "שופטים" מאמר צה)

ו. לשתף רב או חבר.

טובים השנים מן האחד - לשון "טובים" זהו היחס בין אחד לשני, וביחס לשלישי כבר נאמר משהו יותר נעלה: "והחוט המשולש לא במהרה ינתק". ואם כן, נשקול קל וחומר ליותר, לארבעה או חמישה וכו'.

זהו כח החבר. או חברותא או מיתותא. חשוב כשהנך מסובך עם יצריך, להשיח את לבך לפני חבר ירא שמים, להתייעץ אתו ולבקש ממנו חיזוק מידי פעם, וכמו כן, אם זכית למצוא רב מתאים שיהיה רגיש לסבלך ויקח את בעיותיך בהבנה מלאה, חשוב מאד להיות אתו בקשר מתמיד. וזו עצה נפלאה, ומבוארת היא בספרים הקדושים, כי כאשר אינך מתמודד לבד, בכך הנך

מיקל את עומס העבודה מעליך, וכאילו יש עוד נושאים עמך עומס זה.

ז. להאמין שאתה יכול.

כל ההתחלות קשות - ההתחלות דוקא. כלל גדול הוא. ולכן, אם תתגבר כמה פעמים בתחילה ותצליח, כבר לא יוקשה לך הלאה, והנסיון יהא כמעט ולא מורגש. כי מדרכי היצר - כשהאדם נמצא בהתמודדות קשה, ובפרט כשהוא נכשל, הוא קץ בהמשך העבודה, כיון שחושב הוא שאותה התמודדות תחזור ותשנה, וכמה כבר יוכל הוא להחזיק מעמד, אולם זה בהחלט לא כך. בתחילה אמנם ישנן התמודדויות קשות, אולם לאחר מכן, לאחר התגברות של כמה פעמים, כבר כח הרע נחלש, והנסיון הולך ומתקטן, והעבודה כבר יותר נעימה ומלווית בנצחונות מעודדים.

וסיפר לי אחד, שבצעירותו כשהנסיונות תקפוהו, יעצוהו ליטול פינקס והיה רושם בו את הימים שעברו עליו בנצחון או במכשול, והיה מתעודד מאד לראות שימי הנצחון לא מעטים המה, ועצה זו עזרה לו מאד, שהרי היצר נותן לאדם לראות רק את הכשלונות ומעלים ממנו את הנצחונות, ומכך בא לידי יאוש וחלישות הדעת, וכאשר רושם בפינקס את ההצלחות ולבסוף רואה אותם לנגד עיניו - מתעודד לראות שאכן קיימים אצלו אף נצחונות.

הכלל העולה, יסוד חשוב הוא: **אמונת הנצחון**. חייב שתהא ללוחם אמונה שלבסוף ינצח, ומחובתו לבטוח בה' שיעזרהו כאשר אין יד טבעו משגת, כי אם לא תהא אמונה ובטחון זה קיימת אצל הלוחם - ירפו ידיו מהמלחמה, ובפרט כאשר יסתייע ביאושו בכך שהמעידות והנפילות יהיו מנת חלקו מעת לעת בזה הלא יביא ראייה לטענתו השקרית של יצרו שהנה אלקים עזבו ואין חפץ ה' בו ובהצלחותיו, וכמו כן יסתייע לטענתו השקרית

של יצרו שמצב זה של לחימה על כל המעידות שבמהלכה יהא אצלו בהמשכים שאין נראה אימתי יפסקו ואולי אף לא יפסקו כלל... כך שאם לא יתחזק באמונה ובטחון להיות בטוח שבאם יתעקש בוודאי ינצח - אזי לא תוצלח העבודה בידו. על כן יוסיף גם ליקח לו לראיה כמה רבים שהצליחו לצאת ממאסר יצרם, ולמה א"כ יהא הוא גרוע מהם.

ה. זהירות מחברים קלי דעת.

בשום אופן לא תצליח להחזיק מעמד לעמוד בנסיון שמירת העיניים כשהנך בחברת קלי דעת המזלזלים בערך חיוב השמירה. גם ככה קשה מאד להתמודד, מצד החשק והרצון העצמי, על אחת כמה וכמה כשיתווספו לך לחצים אחרים להפקר העינים מצד הלעג שילעגו לך, או אפילו מצד הבושה - שודאי תהא בוש להיות פנאטי וקיצוני, ולא תמצא את מקומך בחברתם; מצד אחד להחשב כאחד מהם, ומצד שני להיות שומר עינים, ובפרט שברור שבחברתם יצונן אצלך חומר השמירה, ואלו הם דברים פשוטים ללא ספק. ולכן התנאי הראשון - לברוח מחברים קלי דעת.

ומאידך, גם אם קשה עליך עדיין ההתמודדות - בהתחברך עם חברים חזקים ויראי שמים, תקל מעל עצמך את העבודה בהרבה, הן מצד שיעודדוך ויחזקו אותך, והן מצד עצם זה שתראה דוגמא מגיבורי מלחמה שזכו לנצח, והיית כאחד מהם.

שאלה יט

אם בין כה אי אפשר להשתלם בענין זה, בשביל מה להתאמץ על דקדוקים?

תשובה

מי אמר שמבקשים ממך להשתלם?! מבקשים ממך להשתדל, ודוקא כאן אתה מחפש שלימות, ואם לא - אז כלום?!

ואכן הוא מין יצר מיוחד הכופה לחשיבה מוטעית: או שאתה מושלם לגמרי ואז מה טוב, ואם לאו די לך להיות "כמו כולם"! וזו טעות חמורה שהרי כל דקדוק וסייג בעיניי קדושה בפרט אין ערוך לחשיבותו, ואיזה שקר זה לרדת מ"כמעט שלימות" למצב של "כמו כולם"...

ובעצם יסוד חשיבה זו נובעת מגאווה, שהאדם חפץ להיות חריג בשלמותו ואם לאו אין שוה לו להתאמץ אלא להשאר במצב הסטנדרטי, ולכן יש לעקור חשיבה זו משורשה ולהעריך כל סייג וכל פרישות וכל עמידה בנסיון קשה או קל.

זאת ועוד,

מי אמר שבכך שבלתי נמנע מלהכשל שלא מרצון בשמחות ובפגישות משפחתיות הכרחיות או ביציאות וסידורים דחופים, זה מהווה חוסר בשלימות? הלא אם זה לא לרצונך ולא ניחא לך בזה, אזי אדרבא - כיון שזה בעל כרחך, נחשב הדבר ל"לא אפשר ולא מכוין", ואז לא די שאינך נענש על זה, אלא גם הנך מקבל שכר מצות "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" על זה. וכמו שמובא בספר "דרך פקודיך", והביא זאת באריכות בספר "שומר אמונים", שאדם שנזדמנה לו אשה לאונסו, כגון בקרן זוית או שמבלי משים לב הרים רגע את עיניו ונתקל במראה אסור, ותיכף מוריד את עיניו וגובר על יצרו - לא די שאינו נענש על כך, אלא גם מקבל על כך שכר. שהרי מתי אדם מקבל שכר על מצות לא תעשה? רק כשמזדמן דבר איסור לפניו ופורש ממנו. וזה דוקא במקרה כזה שנתקל באיסור ופרש ממנו, אז בפועל מקיים מצות לא תעשה, כי אם לא במקרה כזה, אז מתי? כשהוא ישן?!

לכן אין להצטער מכשלונות הבלתי נמנעים ממקרים מסויימים שלא לרצון ומתוך הכרת, כי גם בזה עלול להלפת היצר לאדם להחליש דעתו בטענה: בין כה וכה אינך יכול להפטר ממראות אסורות, אם כן, מה נפקא מינה יותר או פחות. וזו טעות!

ראשית, אין לתאר כמה חושכת ראייה אחת של איסור, שחיקה מרוחניות הנפש, וכמה ערך יש לאדם על התגברות אחת בלבד, שכבר זה נחשב למעלה גדולה.

ועוד, אין להשוות ראייה במזיד לראייה בשוגג או בעל כרחך שלא לרצונך, וודאי הוא, שמאחר שאין הקב"ה בא בטרונא עם בריותיו ומתחשב הוא עם הנסיבות שגרמו לחטא, חלילה לו להרוג צדיק עם רשע, השופט כל הארץ לא יעשה משפט? ואם כן, הרואה בשוגג - אף שהיתה כאן ראייה אסורה - הפגם הנגרם בנפש של האדם הוא הרבה פחות מהנגרם במזיד.

ועוד, שְׁבָרָאיוֹת במזיד מאבד הנך את הסייעתא דשמיא, וצריך לך לחזור למעמדך הקודם טירחה מרובה, ואילו בְּרָאיוֹת שבעל כרחך, לא אבדת את הסייעתא דשמיא, ובקלות תשוב למעמדך הראשון.
ויותר מזה,

כאן - ודוקא כאן - אתה יכול להפגין את יראתך ומוסרך שאגרת לך בעודך קודם הנסיון. שהרי בעודך בבית המדרש מהו כח הנסיון? כמעט ולא כלום. אם כן, מתי תיבחן האם אכן מיישם אתה את יראתך אם לא בשעת נסיון? לכן, כמובן, להביא עצמך לנסיון זוהי פשיעה גמורה, אולם אם כבר נזדמן לך נסיון, תשמח שהנה הגיעה השעה שבה אתה יכול להוכיח כביכול להקב"ה את יראתו וכבודו מצידיך, ולכן זו השעה שבה אתה מיישם את חכמתך, שלא תהא בבחינת "חכמתו מרובה ממעשיו".

ועליך להבין: לא מה שאתה מבין שזה שלימות זוהי באמת השלימות. וכאן תראה את פתיון היצר אשר מבאר הוא לך שלימות מה היא - שלא יהא אפילו פספוס אחד. וכאן בא הוא לך בחסידות יתירה באומרו: כל ראייה, אפילו בשוגג, זהו חוסר בשלימות, וכבר איבדת את סכוייך להיות במדרגות הצדיקים, ולכל היותר מהבינונים תיחשב, וכן עוד פטופטים כאלה.

השלימות היא ההשתדלות בכל היכולת. התוצאות - ובפרט התוצאות הנובעות מהכרח ושוגג - בודאי שאינם מהווים חוסר בשלימות, ועדיין הנך נחשב במחיצת צדיקים גמורים. שבע יפול צדיק וקם. הצדיק, הגם שנפל, לא נופל הוא משמו - צדיק, כיון שקם, וזה אף שנכשל בפיתוי גמור, כל שכן כשהדבר נעשה בעל כרחו שלא לרצונו, שאין כאן שום חסרון בשלימות.

שאלה כ

כיצד להתמודד במקום עבודה הנגוע בלבושי פריצות?

תשובה

אם עוזבים מקום עבודה כשה"ביזנעס" לא הולך טוב, ומחפשים מקום אחר להרוויח קצת יותר, למה לא להצדיק לחפש מקום עבודה אחר בשביל להרוויח את הצלת הנשמה!?

אם עוזבים מקום עבודה, ואפילו כשהמשכורת שם גבוהה מאוד, אולם היחס שם גרוע, יחס משפיל, יחס פוגע, הרי שבודאי שבמקרה כזה אי אפשר להחזיק מעמד, ועפים משם רגע קודם, ולמה, אם כן, לא להצדיק לעוף ממקום עבודה עם רווח טוב, ושהנשמה נפגעת ונשפלת יום יום!?

על כן, אם חס אתה באמת על עצמך, בודאי שהמוטל עליך רגע קודם להתעניין על מקום עבודה אחר, וכשתמצא - ואולי גם

לפני שתמצא, כמובן בהתייעצות עם רב - מיד לעזוב את מקום העבודה הקודם ללא שהיות, והבא ליטהר מסייעין אותו.

וכמו כן כשמקום מגורריך במקומות של פריצות, מדוע לא תבין שלברוח משם זהו הצלת חיי נפש ממש?! וכי מי היה מוכן לגור בעיר גבולית הסמוכה לספר שמטר פצצות מכה בה יום יום, שעה שעה. והנה, אם יש לך בביתך צעירים או צעירות, בודאי שאתה חוטא בנפשותם לסכנם בסיכון נורא, בזה שאתה מתמהמה להשהותם במקום המסוכן להם, וכן אפילו מצד עצמך - וכי אתה יכול להיות אפוטרופוס על עצמך לבלתי תחטא, והלא נאמר: "אל תאמין בעצמך עד יום מותך"!!

ובהקשר לזה ראיתי סיפור מהסטייפלר זצ"ל, שפעם בא אליו אדם שהיה מזכה הרבים בעירו, עיר חילונית, ושאלה בפיו: פועל הוא הרבה בעירו לקרבם לתורה וליראת שמים, אולם מצד שני יש לו ילדים קטנים שחושש הוא שלא יתקלקלו מהחברה, ומה עדיף? ענה לו הסטייפלר: אני מבין שאתה חושש לסכנה רק מפאת בניך ובנותיך - דע לך, שיש לחשוש לסכנה גם מצד עצמך, וברח לך למקום תורה על אף זיכוי הרבים שהנך עושה בעירך. (יש להוסיף שהתשובה היא כללית, ובכל מקרה יש להתייעץ עם רב לגופו של ענין).

וגם אם כרוכים בכך יציאה מהעבודה והפסדים, או כמו כן החלפת דירה - מוטל עליך לעשות זאת, כמו שמבואר בתשובה הבאה.

שאלה כא

עד כמה החיוב למסר עצמו להזהר מאסור "ולא תתורו אחרי לבבכם"?

תשובה

נחלק תשובה זו לשלושה חלקים: א. מסירות הממון. ב. מסירות הכבוד. ג. מסירות השלום.

א. מסירות הממון.

בהידור מצוה עד שליש במצוה. הורו לנו חז"ל: אדם שיכול לקיים מצוה כתיקונה, אולם יש לו גם אפשרות לקיימה בהידור - מחוייב לשלם ולהוסיף שליש מסכום אותה מצוה. כל זה בשביל לזכות להידור מצוה. אולם להנצל מאיסור, הביא ה"חפץ חיים" כמה פעמים בהלכות לשון הרע, שמחוייב אדם למסור כל ממונו בשביל שלא לעבור על "לא תעשה" שבתורה.

אם כן, מה שונה פגם העין בהסתכלות מפגם לשון הרע? הלא לשון הרע זוהי מצות לא תעשה התלויה בדיבור בלא מעשה, ונידונת כלאו שבמעשה, שחייב ליתן כל ממונו, ומה שונה לאו של הרהור עבירה שנאמר בו: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", שהוא גם לא תעשה, מליתן עליו את כל ממונו.

ולכן גם אם בעזיבת עבודה תפסיד פיצויים או הפסד אחר, יתכן ומחוייב אתה בכך, אחר שנכשל אתה בכל יום בראיות רבות של מראות אסורות.

וכמו כן עזיבת הדירה - אף שבכך תבוא להלחץ בהלוואות, אינך פטור מזה, כמובן בענין שתוכל להחזיר, כדי שלא תהא חלילה בכלל "לווה רשע ולא ישלם". ואם אינך יכול לעמוד בחובות הנכרכות מהעברת הדירה, ישנה אפשרות אחרת: להשכיר את ביתך הנוכחי, ולקום ולשכור בית אחר במקום נקי יותר, וכמו שראיתי ב"ה רבים שעושים זאת.

דוגמאות נוספות.

יש לך נסיעה, כמובן נצרכת ביותר שאי אפשר לוותר עליה - איזה היתר יש לך לנסוע באוטובוס ולטמאות את העינים, ולחזור עם קופה של שרצים על גבך בשביל כמה פרוטות?! מה שווה איבוד כמה פרוטות כנגד איבוד הנשמה?! סע במונית, והקב"ה לא יקפח אותך, וישלם לך כפל כפליים.

ומסתמא כך, שהרי, אם הוצאות שבת ויום-טוב שהמה הידור מצוה, הוצאותיהם אינם מן המניין וכל המוסיף מוסיפין לו, אזי כל שכן כשההוצאות הן לאפרושי מאיסורא ולהנצל מאיסורים ממש, וכל שכן כשהמדובר בתחום גילוי עריות, שכל ההוצאות שיוציא להציל נפשו אינם מן המניין, וכל המוסיף - מוסיפין לו.

וכמו כן כשהמדובר בקניית מצרכי הבית או שאר דברים במקום פרוץ ופרוע, וישנה אפשרות לקנות את אותו מצרך במקום צנוע, אלא שיש להוסיף כסף, אזי, כמובן, שיש כאן שאלת חכם כיצד יעשה כאשר ההפרש הוא משמעותי, ואין זה פשוט כלל, ובפרט שהרבה פעמים מדובר בפרוטות - פה הירקות קצת יותר יקרים ופה יותר זולים - בודאי שאין להשחית נפש על כמה פרוטות.

[עד כאן דיברנו על חיוב הוצאות ממון כדי להנצל מאיסור. מובן ופשוט שאין צריך לומר שחייב לזרוק מביתו מכשירי תועבה על אף כל ההפסדים הכרוכים בכך, וזאת מחוייב מן הדין רגע קודם, ופשוט].

ב. מסירות הכבוד.

חייב אדם למסור כבודו על איסור לא תעשה, לפי שאין איסור לא תעשה נדחה מפני כבוד הבריות, ולכן, אם בעקבות החמרת השמירה בעוון לא תעשה "ולא תתור" מצטרף אדם להתבזות ולהיות ללעג - אין זו סיבה לפטור.

וכדי לחזק זאת, יש להביא את המדרש (ויק"ר כז, ב): עתידה בת קול להיות מפוצצת בהרים ומכרזת: כל מי שפעל עם א-ל יבוא ויטול שכרו. דהיינו כל מי שכביכול שילם והופסד בשביל הקב"ה, יבוא ויטול שכרו, על אחת כמה וכמה שבכלל כרוז זה: כל מי שנתבזה בשביל הקב"ה שיבוא ויטול שכרו. אם כן, אדרבא - אם זכית להתבזות עבור המצוה ולא עולה היא לך בנקל, ובפרט כאשר הוא בבזיונות גדולים - כמה צריך אתה לשמוח שהנך מתבזה על כבוד ה', הרי שבזה מזדמנת לך הזדמנות נפלאה להראות את נאמנותך וכנותך לאלוקים, שאתה עובדו גם על חשבון כבודך ומעמדך. את הכל אתה מפקיר לכבודו.

ולדאבוננו, לא רבים עומדים בנסיון זה. למשל, מזדמנת להם אשה שאינה לבושה כראוי, במשרד או בבנק וכדומה - פשוט מתביישים להוריד את העיניים כדי שלא להיראות פרימיטיבי וקיצוני, ונכשלים באיסור תורה בשביל כבוד הבריות, וזו טעות! חייב אדם למסור את כבודו בשביל כבוד שמים כשהמדובר באיסור לא תעשה. ואף אם התנהגות זו תגרום לך להיות מאוס, ואף אם קיים חשש שבגלל זה לא תיענה בבקשתך, אין בזה היתר לעבור על לא תעשה שבתורה.

וכמו כן, לא רבים עומדים בנסיון כשהמדובר בחתונות או סתם מפגש בבני המשפחה, מכרים או שכנים, הלבושים בלבושי פריצות. מעבר לאוזניהם שומעים המה לגלוג ולעג על מנהגם המוזר: עם גיסתו אינו מדבר... עם דודתו אינו מדבר - או אינו מסתכל... צריך לכך הרבה כח ויראת שמים להיות יציב וחזק, כי לגבי זרים הנסיון קל יותר. סוף-סוף זרים המה. אבל כשהמדובר בקרובי משפחה, הנסיון קשה מאד. אבל גם בזה החיוב לא פג, וכדבר משה ללוויים לאחר מעשה העגל: "מלאו ידכם היום לה'

כי איש בבנו ובאחיו" (שמות לב, כט), הגם שזה על חשבון יחסי משפחה, כי במקום שיש חילול ה' אין חולקים כבוד לרב, וכל שכן לשאר האדם.

ג. מסירות השלום.

רבים נמנעים מלהגיב בחומרה, וממהרים להקל מפני שלום בית אף כשאיסור "ולא תתורו" במלואו.

למשל, ישנה שמחה משפחתית מעורבת, ובהעדרו משם יהא חשש "שלום בית" מצד אשתו הלוחצת ומנדנדת בכל תוקף שיבוא לשמחה, או לפעמים המדובר אפילו בהורים שיצטרך להסתכסך איתם ולקלקל יחסים מפאת לחצם על השתתפותו בשמחה. כמובן, שלכתחילה הכל צריך להעשות בדרכי נועם, להתרחק מהמחלוקת ככל האפשר, ובכל מקרה להתייעץ עם חכם לגופו של ענין באיזה אופן אפשר כן להתיר, וכמה, ומתי. אולם לדעת, שאין זה פשוט כלל להתיר את הרצועה לגמרי בטענת "שלום בית".

שאלה כב

כיצד להתמודד עם הרהורים ומחשבות עריות הטורדות ומציקות בפרט בשעת התורה והתפילה?

תשובה

תופעה זו מצויה, ובפרט אצל אלו שכבר הצליחו להתמודד בהצלחה ולתת את העינים והלב לבוראם, אז כח הרע בא אליהם באופן אחר לטורדם במחשבות זרות מן העבר, ובמראות וצורות שאין להם עתה שום קשר איתם, ופתאום צצים במוחם תמונות שונות ומשונות, ובפרט בשעת התפילה.

למחשבות אלו יש להתייחס כצפצוף אויב המצפצף בלגלוגו לאחר תבוסתו, שאין נכון יותר מאשר שלא להתייחס להטרדותיו.

חלילה לך מלהרגיש אשמה, וכל שכן מלראות את עצמך כרשע, בגלל מחשבות אלו הבאות אליך על כרחך.

ובעצם, מהי סיבת ביאת מחשבות אלו ומאין מקורן.

תשובה לכך מובאת בספר "שומר אמונים", ונביא את תוכן דבריו בתוספת ביאור.

כל אחד מבין, שאם הוא גזל - צריך להחזיר, אם הוא הזיק - חייב לשלם, וכן לגבי חובותיו שבין אדם למקום, ברור הדבר שיש תיקון לכל עבירה ועבירה שעשה האדם, והיא הנקראת "תשובת המשקל", שיש לאדם לתקן את פגמיו ולסבול עליהם בתשובה שמשקלה מקביל לאותה הנאה שנהנה מהחטא, ובכך שמצטער על פגמיו ומתאבל עליהם במשקל שווה להנאה שנהנה בהם - מתכפר לו.

ובכן יש לדעת, שהמחשבה היא בונה קומה שלימה ויוצרת יצירה חיובית במחשבה טובה, ויצירה שלילית במחשבה רעה, ויש לתקן פועל יצירה זו בתשובת המשקל. ובכן, מהי תשובת המשקל למחשבה בעלמא שהרהר אדם במחשבות לא טובות? על כך אומר הבעל-שם-טוב, כי תיקונו הוא, שאותן מחשבות זרות שחטא בהן ברצונו ועדיין לא תוקנו, יצוצו שוב בראשו ויצטער מהן ויכאב לו על בואן אליו, אחר שכבר נטהר מהם, וישתדל להסיטם ממנו. ובכן, כנגד שנהנה מהם בעבר וכעת מצטער מהם, וכנגד שאז לא גרשם ממנו אלא נהנה בביאתם ועכשיו מגרשם מעליו, בכך נעשית "תשובת המשקל" על אותן מחשבות.

ואותן מחשבות באות על תיקונן בהיותן קומה ויצירה פגומה הרוצה בתיקונה, וברדתם להתקן, באות המה שוב לראשו של האדם, ונתקנות עתה בתשובה זו. ולכן, בבוא עליך מחשבה זרה שנצטיירה אצלך - אפשר מלפני שנים רבות, ואתה תמה מניין נזכרה מחשבה זו לבוא אלי, וגם הנך מצטער על בואה ומגרשה - דע, שבאה היא לקבל תיקונה ממך בהיותך עכשיו בשלבי תשובה, אלא שישנן עדיין **ציצין המעכבין את הברית מלהיות מתוקן לגמרי**. ולכן, קודם מהלכי התשובה אין להם מה לבוא אליך, ורק לאחר שהנך בשלבי תשובה מתקדמים, יש להם טעם לבוא אליך לקבל תיקונם על ידי הצער גופא, שתצטער מהם ותגרשם, ואז תהפוך אותם למציאות אחרת חיובית תחת היותם מציאות וקומה שלילית.

וכמו כן לגבי מחשבות כפרניות נגד האמונה, העולות וצצות בלב העובדה' שבאות שלא לרצונו, מחשבות בלבולי אמונה המצערות אותו מאד.

דע, שהדרך להתמודדות במחשבות אלו, הוא לא להתייחס אליהם ולא לענות להם ולא לבוא איתם במשא ומתן כלל. המשא ומתן איתם זוהי הסכנה הגדולה ביותר, כי כאן מתכווין היצר לסחוף אותך למערבולת של מלחמה ולסבך אותך יותר. ולכן אפשר שתמציא תרוצים לכמה מהשאלות שעולים בלבך, אולם דע, שזה כדי לעודד אותך למשא ומתן עמהם ולסחוב אותך לשאלות אחרות ומסובכות מהקודמות, ולהביך אותך ולהעכיר את רוחך. לכן, העצה היעוצה - לא לענות לקולות כסילים אלו, ולראותם כקול כסיל זר לחלוטין שמחוצה לך, המצפצף באוזניך, שודאי לא היית עונה לו.

אגב, לפעמים זו תופעה הנובעת מעצבנות. חוסר השלווה והלחץ מכריחים וכופים את האדם לפעמים להתעקש ולהלחם,

ולכן יש לקחת את זה באדישות וברגיעות, לא להזיז את הראש אנה ואנה ולהשתולל, אלא דוקא בקור רוח ובאמונה ובבטחון תצא מהם, לכך, להשתדל להתרכז בתורה ותפילה כפי יכולתך, להכניס מחשבות חיוביות, ומאליהן יגורשו השליליות, וזהו ענין של זמן בלבד, וכמובן שבכח התפילה לזרז את ישועתך.

שאלה כג

מַאֲמִיתִי יֵשׁ לְחַנֵּךְ אֶת הַקְטָנִים לְשִׁמִּית הָעֵינִינִים?

תשובה

מעשה היה במשפחה מרובת ילדים, שראשה הלך לשאול את ה"חזון איש": האם אפשרי לאשה ללכת עם הילדים הקטנים לים? וענה ה"חזון איש": שדבר זה יפריע להם מאד בגדילתם בעליה לתורה ויראת שמים. ואכן - מספר אחד ממכירי משפחה זו - נזהרו אמנם בני המשפחה מלקחת את קטניהם לים, מלבד קטן אחד שמדי פעם לקחוהו לים במחיצת הנשים, וכולם גדלו בנקל לתורה ויראת שמים, מלבד אותו קטן שנתקשו בו בקשיים גדולים.

אם כן, ברור שיש מקטנות להרחיק את הקטנים ממשחקים עם בנות, תערובת בנים-בנות, להשתדל מאד שהלימוד יהא דוקא על ידי מוֹרֶה ולא על ידי מוֹרָה, וכן לשומרו מראיית מראות אסורות ברחובות, ולהסביר לו בכללות שראיית נשים פוגמת ואסורה, ולכשיגדל, לחנכו שלא להסתכל בערוותו, וכמו כן לא ליגע בה, ולהשגיח מרחיצת אמבטיה אחים ואחיות יחד וכדומה. וככל שיקפידו על קדושת הילד מקטנותו, כן יגדל בהנהגות קדושות ובצניעות יתירה שיהיו לו כטבע ממש.



וראיתי להביא כאן כמה אזהרות נצרכות לשמירת הקטנים מקטנותם כדי שלא יסתבכו עם יצרם בנערותם, ויש בהנהגות אלו קדימת תרופה למכה.

א. על האם לנהוג בצניעות גם בתוך ביתה. לא מעט בחורים מתלוננים שהעדר הצניעות של אמם בבית פוגעת להם בקדושה, וכגון להימנע מלהסתובב בחלוקים שקופים וכו'.

ב. לשמור על צניעות הבנות גם בבית. לצערנו ישנם מקרים לא נעימים שקשה להעלותם על הכתב.

ג. להיזהר שלא יישנו אח ואחות בקטנותם יחד במיטה אחת, וב"שומר אמונים" כתב שיש להיזהר היום שלא ישכיבו אף שני אחים במיטה אחת.

ד. מגדולי מחנכי הקדושה הזהירו להימנע שלא יישן בן קטן עם אמו במיטה אחת, ואם הורגל הבן בכך יש לגמלו מנהוג זה כמה שיותר מהר.

ה. סיפר הרב הגאון רבי אליעזר בן דוד שליט"א בשם הרה"ק רבי מרדכי שרעבי זצוק"ל, שקלקול הבנים בבגרותם הוא מכך שבקטנותם הולכים המה לגנים מעורבים בנים ובנות, ובכך נשרשת בהם התאוה, והיא הסיבה להרחיק מכל מה שהזכרנו לעיל בשינה של אח ואחות יחד, או בן עם אמו וכו'.

ו. להימנע מלשלוח את הבן לגן שבו גננת, שכמו כן נשרש בו מקטנותו משיכה לנשים.

ז. להרגיל את הילדים מקטנותם לבושה וצניעות, וכגון שלא להסתובב בבית עם גופייה וכל שכן עם הלבנים, אלא לפושטם וללבשם בחדרם בצניעות.

ח. לחנך את הקטנים שאיסור חמור לנגוע או להסתכל באותו מקום, וגם בזמן שמתרחצים לא לנגוע ולא להסתכל באותו מקום.

ט. לא לשלוח ילדים קטנים למקווה בשום אופן, אחר שבמקווה ישנם לפעמים אנשים החוטאים בנפשותם ומחטיאים, והרבה מקרים נוראים אירעו, וכל שכן שיש לזהר מלשלוח הקטנים לבריכה ללא השגחה (גם כאשר נצרך הדבר מאיזה סיבה).

י. בשום אופן אין לאמהות ליקח את בניהם הקטנים עמהם לים.

יא. יש להימנע מלשלוח הנערים לשיבות עם פנימייה כי רבו הקלקולים בזה עד למאוד, ואם אין אפשרות אחרת, יש להקפיד לדעת שההנהגה שם בצניעות כראוי, וישנו מפקח ירא שמים המפקח בעין חודרת על קדושתם.

יב. אין להתקלח ב' בחורים במקלחת באופן שרואים אלו את אלו.

יג. שלא יישנו בפנימייה ב' בחורים בחדר אחד, וכל שכן שלא במיטה אחת ואפילו בשעת הדחק ובאופן עראי בשום אופן.

יד. לשמור מאוד בטיולים ושמחות את הקטנים שלא יסתובבו בין הנשים, וכל שכן כשיש חוסר צניעות.

טו. לזכור! הנהגה צנועה של ההורים, משפיעה בוושה וצניעות על בניהם, ומכלל הן אתה שומע לאו.

טז. תפילה - הקדמת רפואה למכה, דמעה אחת בעוד הילד מתוקן תועיל יותר מספל דמעות לאחר הקלקול.

שאלה כד

וְרֵאִיתִי כָּאֵן לְהוֹסִיף שְׁאֵלָה נּוֹסֶפֶת הַמְּצוּיָה מְאֹד אֶצֶל הַנְּזָהָרִים בְּשִׁמְרִית עֵינֵיהֶם, וְהִיא - שְׁפָעִמִּים רוֹאִים כְּמִרְאָה פְּרוֹץ,

ותכף מנמיכים עיניהם, ומסתפקים האם באמת היה זה מראה פרוץ או שמא בכלל לא היה בו מראה אסור, ובצדקותם מסתפקים שמא עדיף להעיר מבט נוסף לעבר המראה שראו על מנת לודא שאכן מראה זה לא היה בו ממש, ובכך לא תהא מטרת מחשבתם, ומאידך מסכנים עצמם בכך שמא אכן היה זה מראה פרוץ, ואם קדם היה בספק - מעתה יהא בודאי. מה הנכון לעשות?

תשובה

כאן טמונה מלכודת היצר. בהחלט שצריך להזהר לא להתפתות למבט נוסף. עדיף שתשאר בראיה המסופקת שראית, ותשכנע את עצמך שכן לא היה זה מראה אסור, מאשר לחזור ולהסתכל לבירור הספק. וכך גם ראיתי אחר כך במכתבו של הגאון הקדוש ה"תולדות אהרן" שכן דעתו.

והנסיון מוכיח שבכך שלא יחזור לוודא אם נכשל או לא - לא תפריענו ראיה זו ותהא מוסחת מדעתו לגמרי אחר שאינה אלא ספק, ממילא אינה בר קיימא לבלבלו, ובפרט שבוודאי יבוא בשכרו שלא יבוא לידי הרהור בזה שכבש עינו מלהסתכל מספק.

שאלה כה

האם יצרא דעריזות הוא אף באנשים גדולים?

תשובה

אכן אצל גדולים אין יצרם שליט אצלם, ובטלוהו אפילו ממחשבתם ואין לו כל עסק עמהם, אולם באם יכניסו עצמם לסכנה ולנסיון, בודאי שגם אצלם יתכן נסיון ואף מכשול, כמובא בגמרא (קידושין פ"א עא) א"ל רב יהודה לרב כשראו אשה לפניו: "דל כרעך מקמיה גיהנם", ועוד במדרש (ילקו"ש פרשת "ויחי")

המעשה הידוע מרבי מתיא בן חרש שלא נשא עיניו לראות אשה מעולם, ועוד בגמרא (סוכה נב ע"א) המעשה שראה אביי, ונצטער על שחשב שהוא לא היה בכוחו לעמוד בנסיון זה, והרגיעו רבי יצחק במאמר: "כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו".

ועוד סיפורים מופלאים רבים ישנם מגדולי ישראל, החפץ חיים, הגר"א לאפיאן, הגר"י אברמסקי ועוד רבים מאד שנקטו בזהירות יתרה בשמירת עיניהם, וכן מובא בספר "חרדים" שיצרא דעריות שייך אף בזקנים, ובספר "סדר היום" מובא שהא שאמרו "כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו" נאמר על ענין העריות (וכדמוכח בגמ' סוכה נ"ב ע"א), הרי שאף בזקני תלמידי חכמים הדברים אמורים לפי שכל הגדול מחבירו וכו', וכאמור אין הדבר בפועל אצלם אחר שכובשים המה את יצרם בכח תורתם ויראתם, ולכך מסייעים להם מן השמים, כהבטחת "הבא ליטהר מסייעין אותו". ונפקא מינה, שאל יחשוב אדם אני כבר זקן ובא בימים מה לי להיזהר בכל אלו "החומרות" של שמירת העיניים, זה שייך לצעירים ולא לאנשים בגיל זקנה... זו טעות גדולה כמבואר.

שאלה כו

בְּחֹר הַלּוּמֵד עִם חֲבֵרוֹתָא וּמִתְבָּרַר לוֹ שֶׁחֲבֵרוֹתָא חוֹטֵא בְּעֵינָיו קְדָשָׁה, וּמִכָּךְ מִפְּרַע גַּם הוּא בְּעֵינָיו קְדָשָׁה, כִּי מֵחוֹ מִתְבָּלָל מִהֲרֵהוּרִים לֹא טוֹבִים מֵעַצֵּם יְדִיעָה זֹה, הֲאֵם זֹה סִבָּה לְהִפָּרֵד?

תשובה

לצערינו מצויים מאד בחורים הלקויים בעיני קדושה, ובכן כשהבחור הלקוי ממש משדר את ליקויו בקדושה לסובבים אותו, והדבר מתבטא בהנהגתו בדיבוריו בתנועותיו, שבודאי

מביא הוא אחרים בזה להרהורי עבירה, בודאי שיש להתרחק ממנו, ואין כאן שום צד להתחבר אליו על מנת להצילו, דהלואי שכל בחור יציל את עצמו, והסכנה גדולה.

ואף אם הוא באופן שהבחור הלקוי צנוע הוא בדרכיו ובהליכותיו, ואינו שח בענינים אלו כלל, אלא שעם כל זה מגיע ללומד עמו הרהור, מתוך סיבות מסוימות, ואינו מצליח להעביר מחשבתו הלא טובה בלומדו עמו, כמו כן עליו להפרד ולמצוא חבורתא ללמוד עמו בראש פנוי ונקי.

אולם כאשר הבחור הלקוי צנוע וביישן, וכמו כן אין הדבר מפריע למחשבתו של הלומד עמו, ומצליח הוא ללמוד עמו בהתמדה ובטוהר המחשבה, אין להימנע ולהרחיק בחור ואף שאתה יודע שהוא לקוי.

שאלה כז

האם יש להקפיד מלקרא בספר שיש בו תורה ומוסר שמחברו לא היה אדם שתוכו כָּבֵרוּ?

תשובה

בהחלט יש להזהר בזה.

וכן מובא בספר "מגיד דבריו ליעקב" (אות נב) וכן בספר "מעין גנים" (פי"ד אות א'), שלא להסתכל בשום ספר אם לא נודע מי מחברו, כי באם אין אמונת המחבר חזקה בה', הגם כי כתב פלפולים ודברי תורה ומוסר, הוא כארס לנפש המסתכל בספריו, וכל שכן בדברי האפיקורסים והמינים, ואפילו כוונתו רק לראות ולהציץ בחידושיהם, כי על ידי הסתכלות בדברים נתחשך כח הנשמה ומזיק לאמונה ח"ו הגם כי אין נרגש תיכף.

והטעם הוא כי נשמתו וכוחו של המחבר בספרו, וכשהוא היה אדם שאין תוכו כברו משפיע הדבר על הקורא, והוא הנקרא בספה"ק "כח הפועל בנפעל" כוחו של הפועל בפעולתו, אם לטוב אם ח"ו להיפך.

שאלה כח

פְּעָמִים שְׁנֹכְנִסִים לְבֵית-כְּנֶסֶת או לְבֵית-מִדְרָשׁ מְסִים וּמְרִגִּישִׁים בּוֹ קִדְשָׁה נְעִלִית וְחֶשֶׁק לְלַמֵּד בּוֹ, וּלְעֲמֹת זֹאת יֵשׁ בְּתֵי כְּנִסְיוֹת וּמִדְרָשׁוֹת שְׁאִין לְנִכְנֵס בָּהֶם הַרְגָּשָׁה שֶׁל קִדְשָׁה וְקִשָּׁה מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל שָׁם, הֲאֵם זֶה אֲמִתִּי אוֹ דְמִיוֹן, וְאֵם יֵשׁ בָּזֶה אֲמִת - מָה הַסָּבָה לְכֵךְ?

תשובה

בהחלט הדבר אמיתי, ודע שבני אדם מקדשים את הבית-המדרש, ולא הבית-מדרש מקדש את האנשים, ולכן בית-המדרש שנהגו בו בני אדם יראי שמים בקדושה יתרה בעסק תורה ותפילה בלבד, יש בו קדושה, ואם לאו המקום מחולל מקדושתו וקשה לעסוק במקום זה בתורה.

ומובא בספר "בית אבות" בשם זקנו הגאון רבי אברהם מווילנא בעל "מעלות התורה" שהיה אחי הגר"א שאמר בשם אחיו הגאון: "אם היו בונים בית הכנסת מראשיתו בתכלית הכשרות וטהרת הלב עד שאפילו החוטב העצים היהודי היה עושה מלאכתו בזה לשם שמים, אזי לא היו מתפללים באותו בית כנסת במחשבה זרה כלל, כי המעשה והמחשבה דבוקים יחד".

וראיתי לזה ביאור נפלא בשם הבעל-שם-טוב, "שנים שיושבים ואין ביניהם דברי תורה" - שנים שבאים לעסוק

בתורה ולא מסתייעא מילתא לעסוק בתורה, וקשה להם הדבר ללמוד, "הרי זה מושב לצים", הרי זה משום שישבו במקום לצים וחיללוהו ולכך הבאים שם קשה להם ללמוד שם.

והוא ענין הנאמר בחז"ל (תענית י"א ע"א) "קורות ואבני ביתו של אדם מעידין בו", ובוודאי אין הכוונה שנצרכת עדותן לשם ראיה, שהרי נשמתו של אדם מעידה בו כמבואר שם בגמרא, אלא עדות מצד המציאות, דהיינו האבנים והקורות מדברים מצד עצמן ומוכח מהם גופא האם האדם נתקדש בתוך ביתו או שהיה נוהג בחילול.

שאלה כט

היאך יאמר האדם: "הריני אוכל ושותה כדי שאהיה בריא וחזק לעבודת קוני ולא להנאת גופי כלל", אחר שידוע שאינו כן?

תשובה

אפשר שכשידוע שאינו כן, לא יסיים: "ולא להנאת גופי כלל", אולם תחילת הדברים יוכל לומר "הריני אוכל ושותה כדי שאהיה בריא וחזק לעבודת קוני".

או אפשר לומר שבכל אופן רשאי לומר "ולא להנאת גופי כלל", והוא ע"פ המבואר ברמב"ם (הלכות גירושין פ"ב ה"כ) "שכופין אותו לגרש בעל כורחו עד שיאמר רוצה אני", ואין בזה דין מגרש בעל כרחו כמבואר ברמב"ם לפי שהאדם בעצמו רוצה לקיים דין התורה, אלא שיצרו הרע מעכב עליו, ועל כך כופין אותו כדי שיצליח לכבוש את יצרו הרע, ואז ממילא ישאר רק רצונו הטהור לקיים מרצונו מצוות התורה.

והוא במילים שונות ענין "מסירת מודעה" לביטול הפניות והמחשבות הרעות, ואדרבא ק"ו הוא, אם מועיל הדבר גם כאשר

בית דין כופין אותו בעל כרחו לגרש הרע מקרבו, עאכו"כ שיועיל ביותר כשהאדם בעצמו מגרש המחשבות הרעות מקרבו בכך שמוסר מודעה ומבטל המחשבות הרעות שיעלו בלבו מתוך שרצונו הטהור לעבוד את קונו בלב טהור.

שאלה ל

יִשְׁנֵם טַפְשִׁים הַטּוֹעִנִים שְׂכָכְל שִׁישְׁבִיעוּ עֲצָמָם בְּהִתֵּר - כֵּן יוֹכְלוּ לְהַנְצִל מִהָאִסוּר הַיּוֹת וּיִתְּרָגְלוּ לְתַאֲוָתָם וְלֹא יִהְיֶה בָּהֶם אֲצִלָּם שׁוֹם חֲדוּשׁ לְהַתְּאוּת יוֹתֵר. מֶה יֵשׁ לַהֲשִׁיבָם?

תשובה

טעות גדולה טעו, שהרי חז"ל אמרו (סוכה נב ע"ב): אבר קטן יש באדם משביעו רעב מרעיבו שבע, והיינו אפילו בהיתר שאם משביעו רעב יותר, וכבר עמד על כך הרב "מכתב מאליהו" ח"ד (עמ' 241-242) והיטיב לבאר זאת, שכאשר האדם מתרגל להתאוות עצמו בהיתר, אכן יתרגל לאותו היתר באופן שלא יתפעל ממנו כ"כ, אולם זהו הגורם שיזכירהו להתעורר להתאוות בכל חידוש תאוה אסורה שאינה תחת ידו וחידוש היא אצלו - להתאוות לה ללא מעצורים, והוא מאחר שהשביע עצמו בתאוותו בהיתר - גרם בכך שתאוותו תהא מורעבת ושואפת לעוד תאוות חדשות והוא שיגרום לכך שתעוררהו ותזכירהו בתאוותו להתעורר עליה כל פעם מחדש, ומתאוותו בהיתר, מיד יזכר ויתעורר לעשות מעשהו באיסור.

ודימה זאת לאדם שעבר זמן הרגיל לאכילתו, אך שעדיין לא עלה רעבונו לרעיוניו לקום עתה ולאכול, אזי די בפרוסת לחם שיראנה - להזכירו שהנה הגיע זמן אכילתו והנו בעצם רעב. ואף שפרוסת לחם אין בה חידוש אצלו ורגיל הוא בה, כמו כן

זה המורגל בתאווה תזכירהו תאווותו לחדש תאווותו ברעבונו אשר ירעב.

והדברים פשוטים, ומה לנו להתחכם עם חכמת חז"ל, שפתרונם הוא אך ורק להרעיב היצר ובכך ישביענו, וזאת יקנה האדם בדרך סור מרע מצד אחד שלא להביא עצמו למקום נסיון, ובעשה טוב מצד שני להיות שקוע בתורה, וככל שירבה בתורה לא במהרה הוא חוטא, וכמ"ש הרמב"ם (סוף הלכות ביאה) שאין מחשבת עבירה אלא בלב הפנוי מן החכמה.

שאלה לא

אָדָם מְבַגֵּר שְׁכֻמֶּעַט וְכָבֵד עֵבֶר מִמֶּנּוּ עֵינֵי הַקְּשׁוּי וּמִקְרָה לַיְלָה,
וְגַם אִם יִהְיֶה רַב יָמָיו לֹא יָבוֹא לְקְשׁוּי וּלְמִקְרָה, הָאֵם בְּשָׁל כֶּף קָל
עֹוֹנוֹ בְּהִרְהוּר?

תשובה

לא יעלה על הדעת דבר כזה, והנראה פשוט לענ"ד שהשיעור הוא כך, לו היה אדם זה צעיר ובהרהור כזה היה בא לידי קישוי או לידי מקרה לילה הרי שגם עתה בהיותו זקן נחשב לו כמקשה עצמו לדעת וכמטמא עצמו במקרה לילה, והטעם פשוט, דוכי שבשל זקנותו חדל להיות לו אורח כבחורים יקל מעליו איסור הרהור, א"כ הותרה הרצועה לזקן להרהר? ! אלא פשוט כמבואר.

פנה אל תפלת הערער... תכתב זאת לדור אחרון

דוד המלך מעביר ברוח קדשו מסר לדור האחרון: "פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם תכתב זאת לדור אחרון" (תהלים קב, יח).

ויש להבין מה כונת דוד המלך בפסוק זה לדור האחרון לידע שהקב"ה לא יבזה תפלתם, שכן מכך שנאמר "ולא בזה את תפלתם", משמע שהיה מקום כן לבזות תפלתם, ומדוע היה מקום לבזות תפלתם של הדור האחרון עד שנצרך להם מסר מיחד שלא יבזה הקדוש-ברוך-הוא תפלתם?
התשובה לכך -

ידוע שהדורות האחרונים - ובמיוחד הדור האחרון - קרויים בדברי חז"ל "עקבתא דמשיחא", לשון עקב. דהינו, כשנמשיל את כל הדורות לקומת אדם, הרי שהדורות הראשונים היו בגדר המוח, ואחריהם בגדר העינים, האזנים, הפה, הידים וכו', עד שסוף הדורות מכנה בשם "עקבים".

דורות הראשונים נדרשה מהם עבודה ברמה פניאית לנביאים בדרם, לתנאים בדרם, לאמוראים בדרם וכיוצא. דור העקבים נדרש ממנו תפקיד העקב - לדרוך על רפש, טיט, חצץ, בוצ, סלעים וכיוצא, ולהוליך את הגוף ללא נזק.

תפקידנו בדור זה למסר נפש ולצאת לשלום בהלוכנו בתוך טמאת הסטרא אחרא כשהיא בעצומה, בתוך טמאת עריות, חלול שבת וחלול כל היהדות.

ללא ספק שבעקבות תפקידנו זה בלתי נמנע שנפגע מהסובב אותנו ונבוא למכשולים, לחסר עקביות בעבודת ה' וטמטום ואטימות, כך שתפלתנו לה' במצב שכזה ללא ספק יתכן ותהא עם כמה אחוזי אמת בודדים בלבד, קשה יהיה להתפלל כראוי, לחוש את כאבנו על מחדלנו וכשלוננו, ועל כך הבטיחנו דוד

המלך, שעם כל זה לא יבזה הקדוש-ברוך-הוא תפלתנו ואף שנהא בגדר "ערער", ופרש רש"י "ערער" - נשחת ונמאס, עם כל זה לא יבזה ה' תפלתם.

ואסים בספור. שאלני אדם אחד, מדוע אינו צודק שאתי'אש מעצמי, והלא נכשל הנני כמעט מדי יום, הנסיונות קשים מאד והכשלונות רבים מאד, וחושבני שבצדק עלי כבר להתיאש ממצבי.

השבתי לו: אין לך רשות להתיאש, כיון שהקדוש ברוך הוא טרם התיאש ממך, ומאחר וכן אין אתה בעל הבית על עצמך להתיאש מעצמך.

שוב שאלני, ומנין לך שהקדוש-ברוך-הוא לא התיאש ממני? ואדרבא, חושבני שהקדוש-ברוך-הוא כן התיאש ממני, מכיון שאני נכשל פעמים רבות.

השבתי לו: עצם העבדה שהנך כואב את מצבך ודוה לבך על כשלונותיך, זהו סימן מבהק ש"נר ה'" שהוא "נשמת אדם" עדן בקרבך והקדוש-ברוך-הוא חי בקרבך ומעורר את מצפונך, שכן אם היה הוא מתיאש ממך, לא היית אפלו חש חרטה וכאב ממצבך, ובגדר "רשעים בחייהם קרואים מתים".

וספרתי לו ספור מאחד שנגש לסטייפלר זצ"ל והתלונן על היותו נכשל שוב ושוב, שאלהו הסטייפלר: תאמר לי, לפעמים הנך כן מנצח? ומשהשיבו שאכן כן, אמר לו הרב: ובכן לך בכח זה ותצליח...

אם אתה מצליח אפלו לפעמים, סימן שה' בקרבך ואתך, ואם כן, מזה תתעודד ותמשיך.

עלינו לזכור: הקדוש-ברוך-הוא לעולם לא מפר חוזה... האדם הוא שמפר חוזה ומחליט על התנתקות ופרוד. אם רק אתה לא תחליט על כך, לעולם תמצא את הקדוש-ברוך-הוא בקרבך.

מדברי מֶרֶן הגרא"מ שֶׁן זצ"ל

כל שנה בהגיע פֶּרֶשֶׁת "חיי שְׂרָה", הִיָּה הַגָּאוֹן הַרֵב שְׁלִיט"א מעורר בישיבתו מענין השְׁבָעַת אַבְרָהָם אֲבִינוּ ע"ה אֶת אֱלִיעֶזֶר עֲבָדוֹ לְבָלִי לַקַּחַת אִשָּׁה לְבָנוֹ מִבָּנוֹת הַכְּנַעֲנִי וְאֶפֶן הַהִשְׁבָּעָה, כְּנֹאמֶר בַּפֶּסוּק: "שִׁים נָא יָדְךָ תַּחַת יְרֵכִי וְאֶשְׁבִּיעְךָ בָּהּ", וְעוֹד שֵׁם: "וַיִּשֶׁם הָעֶבֶד אֶת יָדוֹ תַּחַת יָרֵךְ אַבְרָהָם אֲדֹנָיו וַיִּשָּׁבַע לוֹ". וּפֶרֶשׁ שֵׁם רִש"י, "לִפִּי שְׁהִנְשָׁבַע צָרִיךְ שֵׁיטַל בְּיָדוֹ חֶפֶץ שֶׁל מִצְוָה, כְּגוֹן סֵפֶר תּוֹרָה אוֹ מְזוֹזָה אוֹ תַּפְלִין, וְהַמִּילָה הִיתָה מִצְוָה רְאוּשׁוֹנָה לוֹ וּבָאָה לוֹ עַל יְדֵי צַעַר, וְהִיתָה חֲבִיבָה עָלָיו וְנִטְלָה".

וְאִזּוֹ זַעַק הַגָּאוֹן וְאָמַר:

שׁוֹמְעִים ? ? ? בְּמָקוֹם סֵפֶר תּוֹרָה לּוֹקֵחַ אַבְרָהָם יָרֵךְ - דִּהְיֵנוּ מִילָה. קִדְּשֵׁת הִירָךְ כְּקִדְּשֵׁת סֵפֶר תּוֹרָה ! ! !

עוֹד רָגִיל הִיָּה אוֹתוֹ גָּאוֹן וְקִדּוּשׁ לְהִבִּיאַ עַל דְּבָרֵי הַגָּמ' בְּשִׁבְתָּ "לֵךְ לָךְ אֲמַרִי נְזִירָא סְחוּר סְחוּר לְכַרְמָא לֹא תִקְרַב" - דִּהְיָה לְכַאוּרָה הִיָּה נִתֵּן לְהַבִּין כִּי דְּבָרֵי הַגָּמ' הִלְלוּ הֵם רַק עֲצָה טוֹבָה, וְאִינוּ דִּין גָּמור.

אֶךְ בְּלִשׁוֹן הַרַמְבַּ"ם מְבֹאֵר לְהִדְיָא שֶׁהוּא דִּין גָּמור דְּכֵן כָּתַב הַרַמְבַּ"ם מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים שְׁאִסּוּר לְנִזְיֹר לְעַמְדָּ בְּמוֹשֵׁב שׁוֹתֵי הַיַּיִן, וַיִּתְּרַחֵק מִמֶּנּוּ הַרְבֵּה שֶׁהָרִי מְכַשּׁוֹל לְפָנָיו, אָמְרוּ חֲכָמִים סְבִיב לְכָרֶם לֹא יִקְרַב ע"ל. - הִנֵּה לְמַדְּנוּ כָּאֵן מִדְּבָרֵי הַרַמְבַּ"ם שֶׁשְּׁבָעָם הַקְּרִבָה לְכָרֶם כְּבָר יֵשׁ אִסּוּר דְּרַבָּנָן.

וּמַעֲתָה פָּנָה אוֹתוֹ גָּאוֹן לְתַלְמִידִים "הָרִי אַתֶּם יוֹדְעִים לְלַמֵּד, הִגִּידוּ לִי - לְכַאוּרָה מַה כְּבָר גָּדוֹל כָּל כֵּךְ יִצְרוּ שֶׁל הַנְּזִיר לְשִׁתּוֹת יַיִן וְלֶאֱכֹל עֲנָבִים עַד כִּדִּי שֶׁהִזְהָרְנוּ מִדְּרַבָּנָן לְהַבְרִיחוֹ מִן הַכָּרֶם !?

ואם בְּנִזִּיר בֵּן - עֲרִיּוֹת וְגִזְלֵי שֶׁנִּפְשׁוּ שֶׁל אָדָם מְחַמְדָּתָן עַל אַחַת
כִּמָּה וְכִמָּה שְׁצָרִיד לְבָרַח מֵהֶם מִצַּד דִּין גָּמוּר!

שומעים ? ? ?

מדברי סופרים אסור לילך ברחוב יפו !

מדברי סופרים אסור לילך ברחוב אלנבי !

מדברי סופרים אסור לילך ברחוב דיזינגוף !

ובהגיע הגאון הנ"ל לשעור כללי לאחר כמה ימים, וכידוע
היה מגיע חלוש מאד, ואחר כך היה מתחזק פארי בתוך דברי
התורה, ובסופו של השעור שוב חזר על אותם דברים. ובפעם
השלישית, בירחי כלה הסמוכים שעלה לדרש בישיבה, שוב חזר
מעמק נפשו על אותם דברים בחמרה רבה.



נקדה חשובה מאחד האדמו"רים: כשעושין תשובה על עברות של
עריות - לא לתת את המחשבה באותן עברות, שנמצא מהרהר
בעברה, אלא בכללות יחשב שעושה תשובה על פגמים שעשה
מבלי לדוש ולמשמש בזכרון המעשים.



אמר שלמה המלך בחכמתו: "אם רוח המושל תעלה עליך
מקומך אל תנח" (קהלת י, ד) - אם מעדת ונפלת ויצרך אומר לך:
הנח מקומך והפסק מלהתעקש מדבר שהוא מעל השגתך -
מקומך אל תנח, אל תשמע לו, וחזר ואמץ לבך בתקוה אל ה'
שסוף סוף תנצח.



סיכום עיקרי דינא והסתכלות לדינא

ההלכות נכתבו ונערכו על ידי תלמידי חכמים מורי צדק והובאו לעיונם ולהסכמתם של הרבנים הגאונים הגדולים רבי עזריאל אויערבאך שליט"א רב קהילת חניכי הישיבות בית וגן, ורבי משה שאול קליין שליט"א דומ"ץ בבית דינו של מרן הגר"ש וואזנר שליט"א ורב שכונת אור החיים

א. דין הסתכלות במקומות שאינן צריכות לכסותן.

ב. דין הסתכלות במקומות שצריכות לכסותן.

ג. דין הסתכלות בקרובות.

ד. דין הסתכלות בתמונת אשה.

א. דין הסתכלות במקומות שאינן צריכות לכסותן

1. אסור להסתכל באשת איש ואפי' מכווערת (גמ' ע"ז).
ובכלל אשת איש נכלל אף כל פנויות דידן, כיון דהוו נדה - (מ"ב ע"ה סק"ז).

2. בספר תורת ההסתכלות (להגר"ב זילבר) סימן ב' הוכיח מכמה וכמה דוכתי דהאיסור הוא אפילו באופן שלא מסתכל להנאה¹. ויעויין ב"ח ופמ"ג אר"ח סימן ע"ה - וראה עוד אג"מ אר"ח סימן מ'.

3. כתב המ"ב "וראיה בעלמא לפי תומו בלא נהנה שרי אם לא מצד המוסר, ובספר מנחת שמואל הוכיח דאדם חשוב יש לו להיזהר בכל גווני" עכ"ל. - ולענין ראייה בעלמא דרך העברה שלא בדרך עיון והבטה בדמותה ראה הערה². - [וכשמתבונן, אז אפי' על בגדיה, פשיטא דאסור].

1. ויש שהוכיחו זאת מהא דאסור אפילו במכווערת.

2. הנה מבואר בגמ' כתובות י"ז. דאסור להסתכל בפני כלה אפילו לחבבה על בעלה, והרא"ש תמה א"כ איך יעידו עליה שיצאת בהינומא, וע"ש שחידש שיותר להסתכל על תכשיטיה וזה מספיק לעדות. אמנם הרמ"ה הובא שם בשטמ"ק תירץ שראיה בעלמא לפי שעה בשעה שמולכים אותה מותר. - ובים של שלמה שם הביא גם תירוצו הרא"ש וכתב שנראה שהרא"ש סובר שאף ראייה בעלמא דרך העברה שלא בדרך עיון והסתכלות היא בכלל האיסור. והים של שלמה עצמו צידד

3. ויצוין שכל שחושש שיכול להביאו לידי הרהור או הנאה אז פשיטא שבכל גווני אסור, ואפי' בראיה בעלמא לפי תומו.

וז"ל האגרות משה באו"ח סי' נ' "עכ"פ ודאי אסור להסתכל באשה אפילו במקומות שדרך להיות מגולות כשמתכוין לראותה ועיין בב"ח או"ח סי' ע"ה סעי' א'. וזה אסור בכל מקום אפילו ברחובות, ויש חיוב על כל אדם להביט כפי האפשר למטה כשהולך בשוק, אך לא באופן שיהיה פרוש קיזאי שיהיה מקיז דם לכותלים עיין בסוטה דף כ"ב וברש"י שם ד"ה מקיז. וכן כשבאה אשה לשאול להרב שאלה בעניני איסור והיתר, מחוייב להשתדל שלא להביט בפניה כדי שלא יבא ליהנות ח"ו מהראיה, וכן בכל מקום שפוגע בנשים".

ג. לענין הסתכלות לצורך שידוך דינו שונה ומבואר באריכות בשו"ע אבן העזר סכ"א ס"ג. ועוד האריכו בזה הרבה בטעמי ופרטי דינו מחברי זמנינו, יעויין טהרת העינים פ"ד, עלי עין הלכה י"ד, מלבושי מרדכי סימן ו' ס"ו.

ב. דין הסתכלות במקומות שצריכות לכסותן

1. כתב הפמ"ג שבמקומות שצריכות לכסותן בזה אסור מעיקר הדין אפי' ראייה בעלמא שלא לשם הנאה, ואפי' מגולה רק משהו. (- הובא במ"ב סימן ע"ה סק"ז - וכ"כ הצ"ח בברכות כ"ד ע"א - וכן הוכיח באג"מ אר"ח סימן מ' מכמה וכמה דוכתי יעו"ש).

[וכתבו הפוסקים שבכלל מקומות אלו נכלל גם שער ראשה של אשה

לחלוק על דבריו ונקט שכל כה"ג אינו בכלל האיסור (אלא כי אם ממידת חסידות יעו"ש). [אמנם בשו"ע אהע"ז סימן ס"ה נפסק כדברי הרא"ש]. - וכיו"ב כשיטת הים של שלמה נקט בספר לחם יהודה בפכ"א מאיסר"ב ה"ג.

אכן בחיד"א בספר פתח עינים (מסכת עבודה זרה דף כ') כתב לאסור ראייה אפי' דרך העברה בעלמא (בלא עיון והתבוננות). - והוכיח זאת ממה שאמרו שם בגמ' "ולאסתכלי מי שרי" וכו'. יעו"ש. וכן נמי מתבאר במהרש"א מכות כ"ד. וכן משמע בביאורו"ל סימן רכ"ה ד"ה אפילו.

ועו"ע בב"ח סימן ע"ה ובפמ"ג שם ובצל"ח בברכות דף כ"ד ע"ב.

נשואה דהוי ערוה]³.

2. מבואר בגמ' בב"ב דנשים העומדות על הכביסה ומגלות מקומות המכוסים, אזי אם יכול ללכת בדרך אחרת, והולך בדרך זו, הריהו נקרא רשע. - ומבואר בזה שיש בדבר חיוב גמור, ונפק"מ להנך מקומות המצוי בהם פריצות כגון רחובות ואוטובוסים מסויימים.

עוד יש לידע שגם כשקורה ומוכרח לנסוע במקומות הללו יש לעשות שם כל טצדקי להקפיד לשמור את עיניו ככל האפשר.

ג. דין הסתכלות בקרובות

קרובות משפחה שקורבתם נוצרה ע"י נשואין כגון 'חמותו' 'כלתו' ו'גיסתו' דינם שוה לכל עריות.

אך קרובות שאין לבו של אדם נוקפו כגון 'אמו' 'סבתו' 'בתו' 'נכדתו' ו'אחותו' כתבו מחברי זמננו שמותר להסתכל בהם במקומות שאינן צריכין לכסותן. - וכי"ב מבואר שנקט במ"ב סי' רכ"ה סק"א ובשער הציון שם⁴.

ד. דין הסתכלות בתמונת אשה

כמו כן כתבו הפוסקים שהאיסור להסתכל על אשה הוא גם אם אינו רואה אותה בעצמה, אלא היא נראית ע"י תמונה - דזיל בתר טעמא כיון דעלול נמי להביאו לידי הרהור, ולא גרע מדינא דבגדי צבעונין. ודר"ק.

והמסתכל בעיתונים (או שאר מכשירים) שיש בהם פריצות, כבר ידוע מה שהורה בזה מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל שבנוסף על כך שעבר בזה על לאו דאורייתא גמור ד"לא תתורו", הרי שגם חל עליו דינא ד'פרוץ' לענין דין ייחוד.

3. יעויין רמ"א סימן ע"ה ומ"ב שם סק"י.

4. וכמובן שלא יהיה זה דרך תאוה וזנות חלילה.